

Nr 188.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring i vissa delar av strafflagen m. m.; given Stockholms slott den 20 mars 1931.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om ändring i vissa delar av strafflagen;
 - 2) lag angående dagsböter utom strafflagens område (särskild böteslag);
- samt
- 3) lag om ändrad lydelse av 111 § strafflagen för krigsmakten.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

N. Gärde.

Förslag

till

Lag

om ändring i vissa delar av strafflagen.

Härigenom förordnas, *dels* att i strafflagen 2 kap. 8, 9, 11, 12 och 17 §§, 9 kap. 5 och 8 §§, 10 kap. 1, 2, 13, 15—17, 19 och 23 §§, 11 kap. 1, 2, 4, 7, 8, 10 och 11 §§, 12 kap. 15 och 18 §§, 14 kap. 9, 12, 15, 17 och 21 §§, 16 kap. 11 §, 18 kap. 14 och 15 §§, 19 kap. 11, 17 och 22 §§, 22 kap. 6 och 17 §§ samt 24 kap. 2, 3, 5, 8 och 12—14 §§ skola erhålla följande ändrade lydelse, *dels* att 16 kap. 10 § och 25 kap. 21 § strafflagen skola upphöra att gälla:

2 Kap.

8 §.

Böter ådömas i dagsböter. Antalet dagsböter bestämmes efter brottets beskaffenhet och vare minst en, högst etthundratjugu. Dagsboten fastställles i penningar till belopp från och med en till och med trehundra riksdaler riksmünt, efter ty prövas skäligt med hänsyn till den sakfälldes inkomst, förmögenhet, försörjningsskyldighet och ekonomiska förhållanden i övrigt. Är brottet ringa, må dagsbotens belopp därefter jämkas. Minsta bötesstraff vare fem riksdaler.

Där enligt lagen böter äro för särskilt fall bestämda till visst högsta belopp eller beroende av värdet å viss egendom, ådömes dock straffet omedelbart i penningar, ej under fem riksdaler.

Böter tillfalla kronan.

9 §.

Anstånd med böters gäldande så ock avbetalning av böter må äga rum i den ordning och under de villkor, Konungen bestämmer.

Ej må i mät för böter tagas den sakfälldes enda fasta egendom, varav han sin nödiga bärgning haver; ej nödig bostad; ej till jordbruket nödiga lösören eller vad den sakfällde eljest till sin närings bedrivande behöver; ej nödiga gång- och sängkläder för den sakfällde, hans make och oförsörjda barn eller adoptivbarn; ej heller av det förråd, som i huset finnes, vad till hans och hans husfolks underhåll i en månads tid erfordras. Där enligt utsökningslagen egen-

dom i större utsträckning än här sägs skall undantagas från utmätning, lände det till efterrättelse.

11 §.

Vid böters förvandling till fängelse svare en dagsbot mot tre dagars fängelse, två dagsböter mot fyra dagars fängelse, samt varje följande påbörjat antal av två dagsböter mot en dags fängelse, dock med iakttagande, att fängelsestraffet ej må sättas över sextio dagar.

Vid förvandling av böter, som ådömts omedelbart i penningar, skall varje påbörjat tiotal riksdaler anses svara mot en dagsbot.

Hava böter delvis guldits; varde å förvandlingsstraffet för de ådömda böterna avdragen så stor del, som svarar mot förhållandet mellan vad som guldits och de ådömda böternas fulla belopp, dock med iakttagande, att brutet dagatal förfaller samt att straffet ej må sättas lägre än tre dagar.

12 §.

Skola böter förvandlas, de där genom flera domar ålagda äro; varde den förvandling efter sammanräknade antalet dagsböter gjord, på sätt i 11 § första och andra styckena stadgas.

Hava böterna delvis guldits, äge vad i 11 § tredje stycket sägs motsvarande tillämpning; dock varde i stället, om förvandlingsstraffet därigenom bliver lägre, förvandlingen så gjord, att vad som guldits avräknas å det av straffen, mot vilket svarar ett i förhållande till bötesbeloppet högre förvandlingsstraff, och återstoden förvandlas efter vad i 11 § första och andra styckena sägs.

Har för något av bötesstraffen förvandling till fängelse redan ägt rum; vare den förvandling förfallen och förvandling av samtliga böterna verkställd, såsom ovan nämnt är. Lag samma vare, om till verkställighet på en gång förekomma särskilda fängelsestraff, vartill böter efter 11 § förvandlade blivit.

17 §.

Är den, som till avsättning eller mistning av ämbete på viss tid gjort sig skyldig, ej i besittning av det ämbete, vari han sig förbrutit; då skall, i stället för ämbetets förlust, dömas till böter eller till fängelse i högst sex månader. Den, som till avsättning gjort sig förfallen, vare ock underkastad den påföljd, som i 15 § 1 mom. sägs, om brottet med sådan påföljd belagt är.

9 Kap.

5 §.

Talar eller skriver man smädiligen emot Konungen, drottning, änkedrottning eller tronföljare, eller förgriper sig emot någon av dem med hotelse eller annan missfirmlig gärning; dömes till fängelse eller böter, ej under fem dagsböter. Sker det emot person, som i 3 § nämnd är; vare straffet fängelse i högst ett år eller böter, ej under fem dagsböter.

8 §.

Förbryter man sig, på sätt i 5 § sägs, emot riksstyrelse, som i 7 § omtalas, eller emot rikets ständer eller deras avdelningar eller utskott; dömes till fängelse eller böter, ej under fem dagsböter.

10 Kap.

1 §.

Gör någon våld eller annan misshandel å ämbetsman, i ämbetsärende, eller för att honom till någon ämbetsåtgärd tvinga eller därifrån hindra, eller att å honom för sådan åtgärd hämnas; dömes till straffarbete i högst fyra år. Äro omständigheterna synnerligen mildrande, må till fängelse i högst ett år eller böter, dock ej under tio dagsböter, dömas.

Med ämbetsman förstås i denna lag den, som med Konungens fullmakt å ämbetet försedd är, eller ämbete av lika värdighet innehaver, eller i sådan ämbetsmans ställe lagligen satt är; så ock domare, ändå att han ej blivit av Konungen förordnad.

2 §.

Talar eller skriver man smädligen, eller förgriper sig med hotelse eller annan missfirmlig gärning, emot ämbetsman, i eller för hans ämbete; vare straffet böter eller fängelse i högst ett år.

13 §.

Samplar sig folkmängd tillhopa och störer lugnet eller allmänna ordningen, utan att dock lägga å daga sådant uppsåt, som i 7 § sägs, och skingrar sig ej den folkmängd, på offentlig myndighets befallning, utan visar trotsighet där- emot; då skola anstiftare och anförare av det upplopp till straffarbete i högst ett år och annan deltagare i upploppet till böter dömas. Övergå de till våld å person eller egendom; vare lag, som i 9, 10 och 12 §§ om uppror sägs; dock att för sådan deltagare i upploppet, som ej är anstiftare eller anförare, straff efter 9 § må, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, nedsättas till fängelse.

15 §.

Sammankommer menighet å landet eller i stad till överläggning om allmänt eller menigheten särskilt rörande ärende; då må tillträde till sammankomsten ej offentlig myndighet förvägras. Ej må sammankomsten av myndigheten upplösas, så framt därvid ej företages något, som emot lag stridande är eller eljest allmän ordning störer. Den, som underlåter att hörsamma myndighetens bud i ty fall, straffes med böter.

16 §.

Säljer eller köper man röst vid val till allmänt värv; straffes med böter, ej under fem dagsböter, eller fängelse i högst sex månader. Lag samma vare, om någon, genom hot eller tubbande, valfriheten störer, eller eljest i val obehörigen verkar.

17 §.

Tager man häktad person eller fånge med våld lös av den, som honom gripit eller i vård haver, eller befriar man honom genom häktes eller fängelses brytande; varde dömd till straffarbete i högst fyra år, eller, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, till fängelse.

Gör man försök till brott, som nu sagt är, och blev endast genom omständigheter, som voro av gärningsmannens vilja oberoende, brottets fullbordan förhindrad; straffes högst med straffarbete i två år.

Befriar man häktad person eller fånge, genom list eller annorledes, utan våld; dömes till fängelse i högst sex månader eller straffarbete i högst två år. Äro omständigheterna synnerligen mildrande, må till böter, dock ej under fem dagsböter, dömas.

19 §.

Var som olovligen tager bort, river eller annorledes skadar offentlig myndighets kungörelse eller underrättelse, som till allmän kännedom anslagen är, straffes med böter.

23 §.

Vägrar man inträde, evar det vara må, åt den, som, i offentlig förrättning, äger att det fordra; straffes med böter. Vägrar man honom handräckning, den han berättigad är att fordra; vare lag samma.

11 Kap.

1 §.

Gör man våldsgärning å den, som bevistar gudstjänst, evad den äger rum i kyrka eller annorstädes; dömes till straffarbete i högst två år. Var våldet ringa, och kom ej därav synnerlig förargelse; då må till fängelse i högst sex månader eller böter, dock ej under fem dagsböter, dömas.

Våldförer man annan vid sammankomst för gemensam andaktsövning, som ej är att till gudstjänst hänföra; varde den omständighet, vid straffets bestämmande för våldet, såsom försvårande ansedd.

2 §.

Störer man gudstjänst genom svordom eller oljud, eller kommer därvid eljest förargelse åstad; straffes med böter eller fängelse i högst sex månader.

För svordom, oljud eller annan förargelse vid sammankomst för gemensam andaktsövning, som ej är att till gudstjänst hänföra, vare straffet böter.

4 §.

Störer man griftefrid, i ty att man olovligen upptager eller eljest misshandlar lik, som i grav lagt är; dömes till fängelse i högst sex månader eller straffarbete i högst två år. Misshandlar man obegravet lik; straffes med böter eller fängelse i högst sex månader.

7 §.

Den som, i uppsåt att skada göra, eller eljest i vredesmod, emot annan drager kniv eller svärd, eller spanner bössa, eller reser annat livsfarligt vapen, vid gudstjänst, som i 1 eller 3 § sägs, eller å sådant ställe, som i 5 § omtalas; varde, där ingen skada sker, ändock straffad med böter, ej under fem dagsböter, eller fängelse i högst ett år.

8 §.

Gör man våldsgärning å annan för det han i sak inför rätta, hos Konungens befallningshavande eller vid annat ämbetsverk, sin eller annans talan fört eller vittnesmål avlagt, eller för att honom från sakens utförande eller vittnesmålets avläggande hindra; dömes till straffarbete i högst två år eller fängelse i högst sex månader. Äro omständigheterna synnerligen mildrande; må till böter, dock ej under fem dagsböter, dömas.

10 §.

Bryter man annans hemfrid, i ty att man med våld, eller eljest emot hans vilja, intränger i hans hemvist, vare sig gård, hus eller fartyg, eller vägrar att därifrån, efter tillsägelse, sig begiva, eller ock dit sig insmyger eller där gömmer sig undan, utan att kunna skälig anledning därtill visa; straffes med böter eller fängelse i högst sex månader. Begår någon sådant hemfridsbrott i uppsåt att annan våldföra; må, ändå att uppsåtet ej varder fullbordat, till straffarbete i högst två år dömas.

11 §.

Brytes hemfrid genom husrannsakan av obehörig person eller i olaga ordning; vare straffet böter eller fängelse i högst sex månader.

12 Kap.

15 §.

Har man eftergjort mynt eller penningesedel, eller sådan sedel, på sätt i 14 § sägs, förändrat, och kan av omständigheterna prövas, att det ej i be-

dräglig avsikt skett; straffes ändock, där han ej av egen drift det eftergjorda eller förändrade förstört eller all skadlig verkan därav förebyggt, med böter.

18 §.

Har någon, antingen i uppsåt att begå förfalskning eller missbruk av svenska allmänna stämplat eller märken, eller av främmande allmänna stämplat eller märken, vilka lika med svenska anses skola, eller att eftergöra eller förfälska mynt eller penningesedel, eller, med vetskap om annans uppsåt till sådant brott, förfärdigat eller anskaffat stamp, märkjärn, form eller annat verktyg, varmed förfalskningen verkställas skulle, och kommer ej brottet till fullbordan; varde ändock dömd till straffarbete i högst två år eller fängelse i högst sex månader.

Har någon utan behörigt uppdrag förfärdigat sådana stampar, märkjärn, formar eller verktyg, som i föregående moment omtalas; varde, ändå att han om uppsåt eller vetskap, som där sägs, ej övertygad varder, straffad med böter.

Har man, i fall som i denna § sägas, av egen drift det förfärdigade eller anskaffade förstört eller obrukbart gjort; vare från straff fri.

14 Kap.

9 §.

Är någon oupppsåtligen, genom vårdslöshet, oförsiktighet eller försummelse, vållande till annans död; dömes till böter, dock ej under tio dagsböter, eller fängelse i högst sex månader.

Var vållandet synnerligen grovt; då må till straffarbete i högst två år dömas.

12 §.

Gör någon uppsåtligen sådan misshandel å annan, att därav kommer mindre lyte eller kroppsfel eller lindrigare sjukdom, än i 10 § sägs; dömes till fängelse eller straffarbete i högst två år. Äro omständigheterna synnerligen mildrande; må till böter dömas.

15 §.

Har någon, i uppsåt att göra skada eller eljest i vredesmod, emot annan dragit kniv eller svärd, spänt bössa eller rest annat livsfarligt vapen; då skall den omständighet, om skada sker, vid straffets bestämmande, såsom försvärande anses; och må i fall, som i 11 § sägs, där misshandeln skedde av hastigt mod, så ock för misshandel, varom i 12 § förmäles, straffet förhöjas till straffarbete i fyra år, och för sådan misshandel, som i 13 § nämnd är, till straff-

arbete i högst ett år dömas. Kommer ej skada; vare straffet böter eller fängelse i högst sex månader.

17 §.

Är någon uppsåtligen, på sätt i 9 § sägs, vållande till kroppsskada, som i 10 § nämnd är; straffes med böter eller fängelse i högst sex månader.

För vållande till skada, som i 12 § sägs, vare straffet böter.

21 §.

Har någon, som lider av könssjukdom i smittsam skede, med vetskap eller misstanke därom genom könsumgänge eller under övande av otukt, som ej är att till könsumgänge hänföra, utsatt annan för fara att bliva smittad; dömes till fängelse eller, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, till böter, ej under fem dagsböter. Blev sjukdomen överförd, må straffet höjas till straffarbete i högst två år.

Har någon på annat sätt, än nu är sagt, uppsåtligen eller genom grov vårdslöshet utsatt annan för fara att bliva smittad av könssjukdom; dömes till fängelse eller böter. Blev sjukdomen överförd; må ock i ty fall straffet höjas till straffarbete i högst två år.

16 Kap.

11 §.

För smädliga yttranden, hotelser eller missfirmliga gärningar i andra fall, än förut sagda äro, dömes till böter.

18 Kap.

14 §.

Håller någon hus, där äventyrliga spel om penningar eller penningevärde allmänneligen bedrivs; straffes med fängelse i högst sex månader eller böter. Tillåter den, som håller källare, värdshus eller annat allmänt näringsställe, att sådant spel där bedrivs; dömes till böter. Var som å ställe, som nu sagt är, deltagar i äventyrligt spel, straffes ock med böter.

15 §.

Överlastar sig någon av starka drycker så, att av hans åtbörder eller ordiga sinnesförfattning synbarligen märkas kan, det han drucken är, och träffas han i sådant tillstånd å ställe, varom i 11 kap. 15 § förmäles, straffes, för fylleri, med böter, högst etthundra riksdaler. Äro omständigheterna försvårande, vare straffet böter från och med tjugufem till och med femhundra riksdaler.

19 Kap.

11 §.

Var som uppsåtligen förstör statens kanal- eller slussverk eller annan sådan vattenbyggnad, eller järnvägs- eller spårvägsanläggning, eller å desamma, därtill hörande byggnader, verk eller inrättningar, eller de för framfarten å järnväg eller spårväg använda vagnar eller andra fortskaffningsmedel gör sådan skada eller eljest vidtager sådana åtgärder, att fara eller olycka vid kanal-, järnvägs- eller spårvägsfartens begagnande eller allmänt farlig översvämning därav uppkomma kan; dömes till straffarbete från och med två till och med sex år. Kom därav ej olycka, och var sådan ej heller åsyftad; då må straffet nedsättas till straffarbete i sex månader, eller, om faran var ringa, till sådant arbete i två månader eller till fängelse eller böter, dock ej under tio dagsböter.

Fick annan svår kroppsskada eller död, och var den brottsliges handling av beskaffenhet, att han bort kunna inse, att dylik olycka därav var att befara; dömes gärningsmannen, i förra fallet, till straffarbete från och med sex till och med tio år eller på livstid, och, i senare fallet, till straffarbete på livstid. Var gärningen ej av sådan beskaffenhet, som nämnd är, men fick annan därav svår kroppsskada eller död, eller åstadkoms allmänt farlig översvämning; varde gärningsmannen dömd till straffarbete från och med fyra till och med åtta år.

17 §.

Sprider någon uppsåtligen ut kreaturssjuka, som smittsam och farlig är; dömes till straffarbete från och med två till och med sex år.

Bryter någon veterligen emot de föreskrifter, som till förekommande eller hämmande av kreaturssjuka givna äro: kommer sjuka av den gärning; dömes till fängelse eller till straffarbete i högst ett år. Äro omständigheterna mildrande eller kommer ej sjuka av gärningen; vare straffet böter.

22 §.

Den, som ouppsåtligen, genom vårdslöshet, oförsiktighet eller försummelse, är vållande till eldskada å annans egendom eller till förödelse därå efter ty i 6 § sägs, eller till skeppsbrott, eller till sådan skada eller översvämning, som i 11 § nämnd är, eller därtill att fara uppstått för begagnande av verk, byggnad eller anläggning, som i sist sagda § omförmäles, eller till utspridande av smittsam och farlig kreaturssjuka; straffes med fängelse i högst sex månader eller böter.

Är någon, på sätt nu sagt är, vållande till skada å fyr- eller känningsbåk eller annat sådant tecken, som i 10 § nämnt är, eller till fara för utspridande av smittsam och farlig kreaturssjuka eller till skada, hinder, uppehåll eller fara, som i 12 eller 13 § omförmäles, eller till skada, som i 15 § sägs; straffes med böter.

Vad i denna § om statens kanal- eller slussverk, annan sådan vattenbyggnad, järnväg, spårväg, elektrisk ledning för belysning, för uppvärmning eller för överföring av drivkraft, telegraf- eller telefoninrättning är stadgat, må ock å dylik, av enskilda personer, menigheter eller bolag inrättad anläggning tillämpas, om Konungen förordnat, att sådan anläggning skall lika skydd, som statens, njuta.

22 Kap.

6 §.

Tillvällar sig någon svikligen, i uppsåt att skada göra eller fördel sig eller annan bereda, utövning av ämbete eller tjänst; dömes till straffarbete från och med sex månader till och med två år. Äro omständigheterna synnerligen försvårande; må tiden för straffarbetet till fyra år höjas.

Giver man sig eljest obehörigen ut för ämbets- eller tjänsteman och utövar något av vad till dennes befattning hör; dömes till böter, dock ej under fem dagsböter, eller fängelse i högst ett år.

17 §.

Uppgiver någon i orlovssedel eller annan sådan enskild handling, som i 12 kap. 5 § nämnes, vad han vet osant vara, och därav annan vilseledas eller skadas kan; straffes med böter.

24 Kap.

2 §.

Den, som å annans skog eller mark olovligen svedjar eller verkställer torv- eller ljungbränning, straffes med böter, dock ej under fem dagsböter, eller fängelse.

3 §.

Fäller, syrer eller bläcker man olovligen träd å annans skog eller mark, i uppsåt att trädet eller något därav sig eller annan tillägna, eller tager olovligen där växande gräs, torv eller, av växande träd, ris, gren, näver, bark, löv, bast, ollon, nötter eller kåda; varde, evad han det bortfört eller ej, straffad för åverkan, där ej efter 20 kap. gärningen skall annorledes anses; och vare straffet böter eller fängelse i högst sex månader. Äro omständigheterna synnerligen försvårande: då må till straffarbete i högst ett år dömas.

5 §.

Delägare i samfälld skog eller mark, som olovligen därå svedjar eller verkställer torv- eller ljungbränning; straffes med böter.

8 §.

Släpper någon med uppsåt olovligen kreatur på annans ägor, eller missbrukar man betesrätt å samfälld mark; straffes med böter.

12 §.

Jagar någon olovligen å annans jaktområde; dömes till böter.

13 §.

Har någon, som olovligen jagat i annans hägnade jaktpark eller djurgård, därvid fällt, sårat eller fångat älg, hjort, rådjur, ren eller svan; vare straffet fängelse i högst sex månader eller böter, ej under fem dagsböter.

14 §.

Den, som olovligen fiskar i annans fiskevatten eller sätter ut fast fiskereds-
skap i vatten, där fiskerätt tillkommer varje svensk undersåte, eller genom
grävning eller annorledes drager till sig annans fiske eller genom stängsel eller
fiskeredskap avhåller fisk från annans fiskevatten, dömes till böter. Miss-
brukar delägare sin rätt i samfällt fiske; vare lag samma.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1932; dock skall äldre lag äga till-
lämpning vid bestämmande av straff för brott, vilket, enligt vad i tryckfrihets-
förordningen är stadgat, skall straffas efter allmän lag, så ock för brott, be-
gången före lagens ikraftträdande.

Förslag

till

Lag**angående dagsböter utom strafflagens område (särskild böteslag).**

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Vad i 2 kap. 8 § första stycket strafflagen är stadgat om böters ådömande i dagsböter skall gälla jämväl i avseende å böter, som eljest enligt allmän lag eller särskild författning åläggas av domstol eller poliskammare, med iakttagande att, där minsta bot är i lagen eller författningen bestämd till femtio kronor eller mera, lägsta antalet dagsböter skall utgöra en tiondel av det sålunda bestämda bötesbeloppets krontal. I följd härav skola, i mån ej annat föranledes av vad sist är sagt, de för varje fall i lagen eller författningen angivna bötes-satserna upphöra att äga tillämpning.

I fråga om brott, varå straffet är bestämt efter särskild beräkningsgrund (normerade böter) eller som ej är belagt med svårare straff än böter högst trehundra kronor, skall vad ovan stadgats icke gälla.

2 §.

Andel i böter, som tillkommer åklagare eller angivare, må, där böterna ådömas i dagsböter, ej utgå med högre belopp än femhundra kronor.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1932 men skall ej äga tillämpning vid bestämmande av straff för brott, vilket, enligt vad i tryckfrihetsförordningen är stadgat, skall straffas efter lag eller författning, som i 1 § denna lag avses, eller för brott, begånget före lagens ikraftträdande.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 111 § strafflagen för krigsmakten.

Härigenom förordnas, att 111 § strafflagen för krigsmakten skall erhålla följande ändrade lydelse:

111 §.

Har i disciplinmål någon uppsåtligen med straff belagt eller hos annan, som innehar bestraffningsrätten, till bestraffning angivit den han visste oskyldig vara, skall den brottslige, om han är officer eller underofficer, avsättas och förklaras ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas samt dessutom dömas till fängelse i högst sex månader eller böter. Hör den brottslige till manskapet, skall han dömas till fängelse i högst sex månader, sträng arrest i minst tre dagar, skärpt arrest i minst fem dagar eller vaktarrest i minst tio dagar.

Har någon icke av ont uppsåt, men ändå utan laga skäl, av förhastande eller oförstånd, med straff belagt eller gjort angivelse mot annan i disciplinmål; dömes den brottslige, om han är officer eller underofficer, till böter eller mistning av ämbete eller tjänst på viss tid eller, där omständigheterna äro synnerligen försvårande, till avsättning och, om han hör till manskapet, till disciplinstraff eller fängelse i högst sex månader.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1932; dock skall äldre lag äga tillämpning vid bestämmande av straff för brott, begånget före lagens ikraftträdande.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärendena, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i stats-
rådet å Stockholms slott den 26 februari 1931.*

N ä r v a r a n d e:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena friherre RAMEL, statsråden GÄRDE, HAMRIN, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, HANSÉN, RUNDQVIST.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Gärde, anför:

»Frågan om en reformering av bötesstraffet i vårt land i syfte att detsamma såvitt möjligt kunde avpassas efter den brottsliges betalningsförmåga har sedan länge stått på dagordningen. Efter det riksdagen i skrivelse den 25 april 1908, nr 62, anhållit, att Kungl. Maj:t måtte taga i övervägande, huruvida icke gällande stadganden rörande såväl själva bötesstraffet som bötesförvandlingsstraffet borde ändras i närmare angivna avseenden, uppdrog Kungl. Maj:t år 1909 åt professorn Johan C. W. Thyrén att dels verkställa en utredning bland annat rörande de ändringar i gällande lagstiftning, vilka i nämnda avseende kunde befinnas lämpliga, dels på grundvalen av denna utredning framlägga utkast till sådana ändringsförslag. Den av Thyrén verkställda utredningen har framlagts i 'Principerna för en strafflagsreform', utgiven under åren 1910—1914. På grundvalen av denna utredning har Thyrén den 3 januari 1916 framlagt ett förberedande utkast till strafflag, allmänna delen, varefter strafflagskommissionen den 20 februari 1923 avgivit förslag till strafflag, allmänna delen. I såväl utkastet som förslaget stadgas, att bötesstraffet skall utsättas i visst antal dagsböter och dagsbotens belopp bestämmas med hänsyn till betalningsförmågan. Till dessa bestämmelser ansluta sig, med avseende å verkställigheten, regler angående anstånd med böters gäldande samt rätt att erlagga böterna genom avbetalningar.

Genom proposition nr 194 till 1927 års riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag till lag med vissa bestämmelser om bötesstraffet (böteslag), avseende en partiell reform av denna straffart med utgångspunkt från det förberedande utkastet till strafflag, allmänna delen, och strafflagskommissionens förslag i samma ämne. Förslaget vann icke riksdagens bifall.

Då frågan om bötesstraffets anpassning efter den sakfälldes betalningsförmåga hör till de spörsmål inom strafflagstiftningen, som icke låta sig förbigås, har jag inom departementet föranstaltat om förnyad utredning i ämnet; och får jag, sedan denna numera avslutats och nya lagförslag utarbetats, understålla frågan Kungl. Maj:ts prövning.

Jag torde härvid först få i korthet redogöra för innehållet i det vid 1927 års riksdag framlagda förslaget till böteslag och förslagets behandling i riksdagen.

Huvudgrunderna för 1927 års förslag torde kunna angivas sålunda:

Dagsbotsprincipen skulle med vissa undantag tillämpas inom området för den allmänna strafflagen och strafflagen för krigsmakten, medan för specialstraffrättens del föreslogs regeln, att vid utmätande av bötesstraff skäligt avseende skulle fästas vid den sakfälldes ekonomiska villkor. Undantagen från dagsbotsområdet avsågo tryckfrihetsbrott, förargelseväckande beteende (11 kap. 15 §), fylleri (18 kap. 15 §) ävensom brott, varå straffet skulle bestämmas efter särskild beräkningsgrund (22 kap. 19 § första stycket och 20 § samt 25 kap. 21 § första punkten). Dagsböternas antal skulle bestämmas enligt en skala, vari antalet dagsböter, i förhållande till de i strafflagen för varje fall utsatta böter, utgjorde en femtedel, så att en dagsbot svarade mot fem kronor, två dagsböter mot tio kronor och så vidare. Dagsboten skulle fastställas efter ty av domstolen prövades skäligt med hänsyn till den sakfälldes inkomst, förmögenhet, försörjningsskyldighet och andra levnadsförhållanden. Vid förvandling till fängelse av bötesstraff, som ådömts i dagsböter, skulle varje dagsbot räknas till fem kronor. Domstol eller poliskammare skulle få befogenhet att medgiva den bötfällde anstånd med böternas erläggande högst sex månader.

**1927 års
propo-
sition.**

*Huvud-
grunderna.*

Vid ärendets anmälan i statsrådet framhöll föredragande departementschefen, *statsrådet Thyrén*, till motivering av förslaget följande huvudsynpunkter:

*Allmän
motivering.*

Huvudbristen hos det nuvarande bötesstraffet vore, att det verkade i hög grad ojämnt. För den förmögne innebure ett bötesstraff, även om det uppginge till det i lag bestämda maximum, icke något kännbart lidande och saknade således förmåga att påverka den brottsliga viljan. Men samma belopp, som för den förmögne vore av ringa eller ingen betydelse, kunde för den mindre bemedlade spela en sådan roll, att dess gäldande innebure ett mycket kännbart straff.

Ett medel att minska denna ojämnhet utgjorde bötesstraffets proportionaliserande efter den brottsliges betalningsförmåga. De flesta utländska lagar och strafflagsförslag, som sökt genomföra principen om bötesstraffets proportionaliserande (Italien, Norge, Schweiz, Tyskland och Österrike), hade inskränkt sig till att höja bötesstraffets allmänna maximum samt i sammanhang därmed föreskriva, att vid straffets bestämmande hänsyn skulle tagas till den brottsliges ekonomiska förhållanden. Denna metod, den så kallade *enkla regeln*, kunde emellertid icke anses tillfredsställande. Bristen låge i den oklarhet, som komme att vidlåda bötesdomen. Skulle i en och samma mätningssakt hänsyn tagas till såväl brottets svårhet som brottslingens ekonomiska ställning, komme straffets förmåga att vara uttryck för den grad, vari rättssordningen ogillade det skedda samhällsangreppet, att fullständigt utplånas. För att domen skulle kunna giva tydligt besked härutinnan, måste den proportionalisering, som hänförde sig till brottslingens ekonomiska ställning, ske genom en självständig akt. Och denna akt måste i domen hållas skild från den

prövning, som avsåge att bestämma det straff, vilket motsvarade brottsligheten i det föreliggande fallet.

Att i svensk rätt på ett fullt rationellt sätt genomföra dagsbotsprincipen läte sig icke göra genom en partiell reform. Härtill bidroge många omständigheter. Exemplet från Finland, som år 1921 till gällande lag upptagit dagsbotssystemet, visade emellertid, att det vore möjligt att utan avvaktan på en fullständig reform av hela straffrätten genomföra dagsbotsprincipen så långt det utan större svårighet kunde ske. Och någon egentlig svårighet torde det icke möta att genomföra den inom den allmänna strafflagens område. I fråga om specialstraffrätten förutsattes däremot ett skiljande av verkliga brott från politiförseelser, något som så mycket mindre kunde åstadkommas genom en enkel regel, som specialstraffrättens straffsatser, tillkomna på mycket olika tider, vilade på mycket olika grund. Den motsats, som en sådan uppdelning av straffområdena kunde synas framkalla, torde kunna väsentligt mildras därigenom, att domaren, vid utmätande av bötesstraff enligt specialstraffrätten, toge så stor hänsyn till den dömdes förmögenhetsförhållanden, som straffskalan i fråga skäligen medgäve.

I fråga om dagsbotsskalan hade man vid en partiell reform, sådan som den föreslagna, att erinra sig, att området av den brottslighet, som skulle beläggas med böter, förbleve alldeles oförändrat. Då det i praktiken knappast inträffade, att böter utdömdes annat än i femtal eller tiotal kronor, komme man de nuvarande graderingsmöjligheterna nära genom att låta dagsbotsskalan innefatta så många stadier, som den hittillsvarande penningbotsskalan innehölle femtal kronor.

Dagsbotsbeloppet borde bestämmas efter ty prövades skäligt. Härigenom torde komma till tydligt uttryck, att det vid dagsbotsbeloppets beräkning ej vore fråga om någon proportionalisering med matematisk noggrannhet, utan att domstolen i varje fall skulle utdöma ett straff, som enligt allmän rättsuppfattning framstode som skäligt. Säkerligen vore det icke klokt att vid systemets första upptagande i lagstiftning försöka ett exakt genomförande av den i och för sig fullt berättigade strävan att åstadkomma samma ekonomiska lidande för alla bötesdömda av samma brottslighetsgrad. För folkets rättsuppfattning skulle det för övrigt bliva obegripligt, att förseelser, som hittills sonats med några riksdaler, plötsligen belades med flera tusen kronors böter.

Beträffande innehållet i övrigt av 1927 års proposition tillåter jag mig hänvisa till propositionen, vilken torde få såsom *bilaga* åtfölja detta protokoll.

Riksdagen
1927.

Första
lagutskottet.

Första lagutskottet hemställde i utlåtande nr 37, att propositionen måtte av riksdagen lämnas utan bifall. Efter att i främsta rummet hava erinrat, att dagsbotssystemets begränsning till strafflagen eller rättare en del av denna skulle medföra vissa för rättskänslan synnerligen stötande konsekvenser samt att lagstiftningen genom begränsningen komme att erhålla en i hög grad ringa effekt, framhöll utskottet, att utskottet redan med hänsyn till de gjorda erinringarna icke funne sig kunna tillstyrka propositionen samt att utskottet följaktligen icke aktade nödigt och ej heller ansåge det lämpligt att för det dåvarande taga ställning till frågan, om dagsbotsprincipen överhuvud taget borde tillämpas vid bötesstraffs bestämmande eller huruvida en generell regel om hänsynstagande vid böters utmätande till de sakfälldas ekonomiska villkor

kunde vara tillfyllest för tillgodoseende av den enligt utskottets mening riktiga grundsatsen om bötesstraffets avpassande efter de sakfällas olika ekonomiska ställning. Till stöd för sitt avslagsyrkande anförde utskottet:

När riksdagen år 1908 begärde revision av gällande bestämmelser om bötesstraffet, uttalade riksdagen — efter att hava framhållit, att dessa bestämmelser vore i hög grad otillfredsställande — att bristerna skarpast framträtt i fråga om förvandlingsstraffet. Förslaget söker nu visserligen att genom utmätande av böterna efter den sakfällas ekonomiska villkor och medgivande av anstånd med böternas erläggande främja bötesbetalningen men bibehåller förvandlingsstraffet oförändrat. Det är emellertid uppenbart, att en reform av bötesstraffet, vilken lämnar förvandlingsstraffet helt åsido, måste väsentligt minskas i värde. Enligt det till lagrådet remitterade förslaget till lag om dagsböter skulle också förvandlingsstraffet så till vida förändras, att vid förvandling av dagsböter minimum skulle utgöra åtta dagar mot nuvarande minimum vid penningbotförvandling av tre dagar. Och departementschefen uttalade, att ett högt minimum för förvandlingsstraffet oundgängligen krävdes för ett effektivt bekämpande av den bristande viljan att betala böterna. Efter erinran inom lagrådet, att samma minimum av förvandlingsstraff borde stadgas vid förvandling av bötesstraff, ådömt i dagsböter, och vid annan bötesförvandling, undergick förslaget emellertid den ändringen, att jämväl vid dagsbotsförvandling nu gällande minimum bibehölls.

Större betydelse än den brist i förslaget, varom utskottet nu talat, måste emellertid enligt utskottets mening tillerkännas en annan av förslagets partiella karaktär föranledd oformlighet. Utskottet syftar på bestämmelserna i förslaget om dagsbotsprincipens omfång. Vid remissen till lagrådet anförde departementschefen, att det icke torde låta sig göra att genom en partiell reform på ett fullt rationellt sätt genomföra dagsbotsprincipen. Till stöd härför åberopades bland annat, att, utan avseende på den formella skillnaden mellan allmän strafflag och specialförfattningar, alla sådana bötesstraff, vilka knyta sig till verkliga brott, måste underkastas dagsbotssystemet, till skillnad från de förseelser av politinatur, där det icke vore fråga om en rättsstridig vilja och vilka sålunda fölle utom begreppen brott och straff i egentlig mening. Men ett sådant skiljande förutsatte en överarbetning av specialstraffrätten. Departementschefen fann emellertid någon egentlig svårighet icke möta att genomföra principen inom den allmänna strafflagens område, såvida man i fråga om verkställigheten tills vidare nöjde sig med nuvarande rättsregler. I flera av de utlåtanden, som avgivits över det upprättade utkastet till lag i ämnet, framfördes dock betänkligheter mot att låta principen bli tillämplig blott inom den allmänna strafflagens område. Jämväl inom lagrådet erinrades om det otillfredsställande i den sålunda gjorda gränsbestämningen, och en ledamot underströk särskilt, att allmänna strafflagen rymde åtskilliga med böter belagda brott, vid vilka dagsbotsprincipen enligt den av departementschefen uttalade grundsatsen icke borde gälla. Ehuru förslaget efter lagrådets granskning undergått den väsentliga ändringen, att från tillämpningen av principen utesluts de tryckfrihetsbrott, som enligt tryckfrihetsförordningen skola bestraffas efter allmän lag, ävensom fylleriförseelserna samt brotten enligt 11 kap. 15 § strafflagen (överdådig framfart, oljud och förgelseväckande beteende), vilka utgjorde omkring åttio procent av de bötesbrott, som enligt de remitterade förslagen skulle bestraffas enligt dagsbotsprincipen, finner utskottet dock alltså tungt vägande erinringar kunna framställas mot det sätt, varpå dagsbotsprincipens omfång i förslaget bestämts. Sådana brott som egenmäktigt förfarande, vissa fridsbrott, ringare misshandel, äre-

kränkning, vissa åverkansbrott med flera skola bestraffas enligt dagsbotsprincipen med dess strängare genomförande av böternas proportionalisering efter den dömdes ekonomiska villkor, men överdådig framfart med automobil, lönnbränning, olovlig försäljning av rusdrycker, spritsmuggling med flera brott skola bestraffas som nu, dock under skäligt hänsynstagande till den sakfällades ekonomiska villkor. Tager en rik person utan lov gångväg över annans ägor, som därav kunna skadas, skall han enligt gällande lag böta högst femtio kronor och följaktligen enligt förslaget dömas till minst en och högst tio dagsböter. Sättes dagsboten till ettusen kronor, kan bötesstraffet således icke understiga detta belopp. Gör samma person sig skyldig till överdådig framfart med automobil under sådana förhållanden att nuvarande bötesmaximum, ettusen kronor, skulle tillämpas, kan brottet såsom ej hörande under dagsbotssystemet icke föranleda högre straff än sistnämnda bötesbelopp. Förargelseväckande beteende å allmän plats straffas nu med böter högst etthundra kronor. Samma straff är stadgat för dylik förseelse, begången vid offentlig sammankomst, t. ex. en kommunalstämma. Lagen betraktar sålunda dessa båda brott som likvärdiga. Enligt förslaget skall emellertid det sistnämnda brottet bestraffas med minst en och högst tjugu dagsböter, och en domstol måste följaktligen, därest förutsättningarna för en hög dagsbot äro för handen, för detta brott döma till ett måhända mångdubbelt högre bötesbelopp än det, som förstnämnda brott högst kan förskylla. Att dessa och liknande för rättskänslan synnerligen stötande konsekvenser av bötesstraffens uppdelning enligt den föreslagna lagen icke kunna undvikas, därest lagen skall efterlevas, är uppenbart. Den fara för rubbning av förtroendet till rättsskipningen, som härav kan uppkomma, bör enligt utskottets mening icke underskattas.

En medverkande anledning till att förslaget nu framlagts torde hava varit önskan att försöksvis pröva dagsbotssystemet. Två ledamöter av lagrådet, vilka trots anförda betänkligheter förklarat sig icke vilja avstyrka införandet av nämnda system, hava ock förutsatt, att dess tillämpning tillsvidare skulle beteckna endast ett försök för vinnande av vidgad erfarenhet i avbidan å en allmän strafflagsreform. Enligt utskottets mening kan emellertid, särskilt med hänsyn till vad nyss anförts rörande systemets tillämpningsområde, lätt inträffa, att systemet, infört i lagstiftningen på nu föreslaget sätt, bringas i vanrykte och sålunda utsikterna minskas för systemets infogande i en blivande ny strafflag, därest ett sådant system skulle i en framtid ifrågasättas. Och vidare föreställer sig utskottet, att en tillämpning av dagsbotssystemet med nu föreslagen avgränsning icke heller skulle vara tillräckligt vägledande för den blivande strafflagsreformen. I saknad av utredning rörande dagsbotsbrottens fördelning efter de sakfällas olika ekonomiska villkor, en utredning som dock stått att åtminstone i någon mån vinna genom inhämtande av domstolarnas utlåtanden, kan utskottet icke bilda sig någon mera bestämd uppfattning i detta hänseende. men utskottet håller för sannolikt, att det ojämförligt största antalet brott, som skola bestraffas enligt det nu ifrågasatta dagsbotssystemet, begås av personer, vilka i stort sett äro mindre bemedlade och befinna sig i någorlunda likartade ekonomiska villkor. En tillämpning å dessa personer av nämnda system skulle emellertid, utan att lämna några upplysningar av större betydelse för systemets lämplighet, allenast medföra ökat arbete för domstolarna och bereda de tilltalade olägenheter och besvär genom undersökning av deras ekonomiska villkor och andra levnadsförhållanden. Å sådana tilltalade personer, beträffande vilka proportionaliseringen av böterna skulle hava någon egentlig betydelse, torde däremot i allmänhet vara tillämpliga just de författningar, som ej nu lagts under dagsbotssystemet, och någon

nämnvärd erfarenhet av systemet beträffande dessa personer skulle den föreslagna reformen följaktligen icke lämna.

Till första lagutskottets utlåtande anmälles reservation av tre av utskottets ledamöter, som yrkade bifall till propositionen.

Reservation.

Båda kamrarna godkände första lagutskottets hemställan om avslag å propositionen, andra kammaren dock med annan motivering än utskottets, i det att kammaren anslöt sig till förslagets bärande princip om bötesstraffets anpassande efter de sakfällas olika ekonomiska ställning men fann, att vägande skäl kunde anföras mot en endast partiell reform av bötesstraffet. I skrivelse nr 202 anmälde därefter riksdagen, att propositionen icke vunnit riksdagens bifall.

Riksdagens beslut.

De anmärkningar, som under förarbetena och den vidare behandlingen i riksdagen framställdes mot 1927 års förslag, torde kunna sammanfattas sålunda:

Uppdelningen av straffmätningen i två skilda akter, avseende den ena att utmärka brottets svårhet och den andra att fastställa den brottsliges betalningsförmåga, vore svår att genomföra. Dagsbotssystemets begränsning till strafflagen — eller rättare en del av denna — komme att medföra åtskilliga oegentligheter. Sålunda skulle bland annat ringare brott enligt strafflagen, såsom egenmäktigt förfarande, vissa fridsbrott, lindrigare misshandel, ärekränkning, vissa åverkansbrott med flera, bestraffas enligt dagsbotsprincipen med dess strängare genomförande av böternas anpassning efter den dömdes ekonomiska villkor, medan ovarsam framfart med automobil, lönnbränning, olovlig försäljning av rusdrycker, spritsmuggling med flera brott enligt specialförfattningar skulle bestraffas såsom hittills, låt vara under skäligt hänsynstagande till den sakfällas betalningsförmåga. Genom begränsningen av dagsbotsområdet skulle reformen dessutom få ringa effekt, enär inom området fölle allenast cirka tio procent av samtliga bötesstraff, som årligen ådömdes. Det vore ej lyckligt att fastläsa dagsbotsskalan vid strafflagens nu gällande bötesattser. Dessa vore med nutida penningvärde i stort sett för låga. I synnerhet gällde att skalan vore för trång, maximum för ringa. Den normalattitud, som under inflytande härav utbildats i praxis, låge synnerligen lågt. Då straffbuden med deras skalor bibehölls oförändrade, men varje tiokrona skulle evalveras i två dagsböter, och då vidare en dagsbot syntes vara avsedd att för den stora mängden av de bötesdömda rätt avsevärt understiga den genomsnittliga dagsinkomsten, kunde befaras, att reformens praktiskt mest framträdande resultat bleve en icke påkallad betydande sänkning av bötesbeloppen över hela linjen för strafflagens bötesbrott. Bestämmelserna angående dagsbotsbeloppets fastställande gäve icke domaren tillräcklig ledning. I allt fall borde till undvikande av orimligt resultat vid böters utdömande maximum och minimum för dagsbotens belopp stadgas. Då förslaget lämnade förvandlingsstraffet helt åsido, måste reformen få väsentligen minskat värde. Förslaget saknade bestämmelser om böters erläggande avbetalningsvis; likaväl som domstol tillagts befogenhet att medgiva anstånd med böters gäldande, borde den tillerkännas rätt att bestämma om avbetalningar i vissa termer.

Sammanfattning av anmärkningarna.

1930 års
departe-
ments-
förslag.

Vid upptagandet inom departementet till förnyad behandling av frågan om bötesstraffets reformering, har till en början övervägts, huruvida dagsbotsprincipen borde läggas till grund för det fortsatta reformarbetet eller om en annan väg lämpligen borde beträdas för vinnande av det med reformen avsedda syftet. För bedömandet av denna fråga ur jämväl rent praktiska synpunkter hava samtliga straffbestämmelser inom såväl allmänna strafflagen som specialstraffrätten genomgåts och granskats. Övervägande skäl hava alltjämt funnits tala för ett upptagande i lagstiftningen av dagsbotssystemet. Med utgångspunkt härifrån och med beaktande av de mot 1927 års förslag framställda erinringarna har verkställts en överarbetning av samma förslag, vilken resulterat i förslag till *lag om dagsböter* och *lag om ändrad lydelse av 2 kap. 8, 9 och 11 §§ strafflagen*. Förslagen torde få fogas som *bilagor A* och *B* vid detta protokoll.

De skäl, som lågo till grund för dessa förslag, sammanfattades i en promemoria med därtill hörande förteckningar dels över de viktigaste grupper brott, som undantogs från dagsbotsområdet, dels över brott, som ansågos nära jämförliga med vissa av de undantagna men som enligt förslaget likväl skulle falla inom dagsbotsområdet. Förteckningarna torde få fogas såsom *bilagor C, D* och *E* vid detta protokoll.

Lagförslagen med promemoria och brottsförteckningar ha remitterats för avgivande av yttrande till samtliga hovrätter, domhavande, rådstuvurätter, polisdomstolar samt poliskammare med dömande myndighet ävensom till professorn Johan C. W. Thyren i egenskap av sakkunnig för utarbetande av förslag till revision av strafflagen.

Avvikelse-
saken från
1927 års
förslag.

De inom departementet upprättade förslagen skilde sig från 1927 års förslag huvudsakligen i följande hänseenden:

Dagsbotssystemet infördes i princip över hela bötesområdet. Från denna regel uppställdes emellertid vissa undantag. Dagsböter skulle således ej ådömas, evad brottet fölle inom allmänna straffrätten eller specialstraffrätten, för brott, varå straffet skulle bestämmas efter särskild beräkningsgrund (normerade böter) eller för brott, som, där det ej vore förenat med försvårande omständigheter, icke vore belagt med svårare straff än böter högst trehundra kronor. Från dagsbotsområdet undantogs vidare, förutom tryckfrihetsbrott, brott mot hälsovårdsstadgan, byggnadsstadgan eller brandstadgan eller mot föreskrifter, som givits i enlighet med någon av nämnda stadgar, eller mot hamnordning. Dagsbotsskalan frigjordes från beroende av de nu gällande bötessatserna. En enhetlig skala skulle gälla med ett minimum av en dagsbot och ett maximum av etthundratjugu dagsböter. Där minsta bot i lag eller författning vore bestämd till femtio kronor eller däröver, skulle dock lägsta antalet dagsböter vara en tiondedel av det bestämda bötesbeloppets krontal. I fråga om dagsbotens belopp infördes ett maximum av trehundra kronor. Med hänsyn till dagsbotsskalans maximum etthundratjugu dagsböter — i sak motsvarande ungefär en fördubbling av det allmänna maximum i 1927 års förslag — bestämdes, att vid förvandling av dagsböter till fängelse

varje dagsbot skulle räknas — i stället för såsom i sistberörda förslag till fem kronor — till tio kronor. Slutligen upptogos bestämmelser, att myndighet, som Kungl. Maj:t bestämde, skulle kunna medgiva, förutom anstånd med gäldande av böter, jämväl rätt att erlägga böterna avbetalningsvis.

De hörda myndigheterna hava på något enstaka undantag när uttalat sin anslutning till grundsatsen om bötesstraffets anpassande efter den tilltalades betalningsförmåga. Därvid hava flera framhållit, att redan nu vid bötesstraffs utmätande hänsyn i viss mån toges till den sakfälldes ekonomiska villkor men att uttryckliga föreskrifter till lagfästande av denna praxis vore önskvärda. **Allmänna omdömen.**

Om således enighet i det stora hela synes råda om utgångspunkten för en reform av bötesstraffet, gå meningarna starkt i sär om lämpligaste sättet för vinnande av det med reformen avsedda syftet. Sålunda har ungefär hälften av dem, som yttrat sig i ärendet (Svea hovrätt, 59 domhavande, 46 rådstuvurätter och 1 poliskammare), tillstyrkt eller ej haft något att invända emot dagsbotsprincipens upptagande i vår lag samt i anslutning därtill förordat eller lämnat utan erinran en lagstiftning i huvudsaklig överensstämmelse med departementsförslagen, varjämte några myndigheter (10 domhavande, 10 rådstuvurätter och 2 poliskammare) trots anförda betänkligheter, delvis hänföra sig till dagsbotssystemet såsom sådant, icke ansett sig böra avstyrka förslagen.

Övriga myndigheter (Göta hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge, 50 domhavande, 32 rådstuvurätter och 4 polisdomstolar) hava däremot i allmänhet givit företräde åt den så kallade enkla regeln för böternas proportionalisering — åtminstone vid en partiell reform sådan som den förevarande — samt på grund härav eller av andra närmare angivna skäl avstyrkt förslagen i denna del.

De föreslagna bestämmelserna om anstånd med böters gäldande samt böters erläggande genom avbetalning hava av så gott som samtliga myndigheter i sak lämnats utan erinran.

Professor Thyrén har framställt erinringar allenast på enstaka punkter, till vilka jag återkommer.

Innehållet i underdomstolarnas yttranden, såvitt angår departementsförslagens huvudgrunder, torde i stora drag kunna sammanfattas sålunda: **Underdomstolarna.**

Av dagsbotssystemets anhängare hava flera av dem, som motiverat sin anslutning till förslagen, uttalat, att dessa vore ägnade att tillgodose rättskrav, som länge gjort sig gällande, eller att införandet av dagsbotssystemet vore ett steg i rätt riktning. Några hava funnit goda skäl tala för förslagens upphöjande till lag för vinnande av erfarenhet om dagsbotssystemets verkningar i avbidan på en allmän strafflagsreform. Från andra håll har yttrats, att dagsbotssystemet ägde företräde framför den så kallade enkla regeln för bötesstraffets proportionalisering. Till stöd för denna mening har anförts, att nämnda regel icke gäve samma garanti som dagsbotssystemet för en effektiv anpassning av bötesstraffet efter betalningsförmågan. De svårigheter, som otvivel-

aktigt vore förenade med proportionalisering av bötesstraffet över huvud, skulle säkerligen, därest föreskrifterna därom gäves i mera allmänna ordalag, medföra, att domstolen ofta nog underlåte att vederbörligen beakta betalningsförmågan. Från enstaka håll har framhållits, att en höjning av bötesmaxima samt införande i samband därmed av en allmän regel om straffets utmätande efter den sakfälldes ekonomiska villkor icke vore tillfyllest i de fall, då den sakfälldes betalningsförmåga vore ringa. Det vore dock dessa fall, som i främsta rummet påkallade en reformering av bötesstraffet. Dagsbotssystemets införande syntes därför ofrånkomligt, om man i fråga om de mindre bemedlade ville ernå en riktig anpassning av bötesstraffet.

Även med denna sin principiella inställning till dagsbotsprincipen framställa dock vissa domstolar erinringar i ett eller annat hänseende mot förslagets särskilda delar. Dessa erinringar hänföra sig framför allt till dagsbotsområdets avgränsning, dagsbotsskalans frigörande och dagsbotsbeloppets bestämmande samt överensstämma i huvudsak med de invändningar, som gjorts av dagsbotssystemets motståndare och till vilka jag återkommer i det följande. Å andra sidan har även framhållits, att den föreslagna gränsen för dagsbotsområdet vore väl funnen, att dagsbotsskalans anordnande utgjorde ett steg i rätt riktning samt att svårigheterna vid dagsbotsbeloppets bestämmande icke vore av större betydelse.

Av de underdomstolar, vilka avstyrkt den föreslagna dagsbotslagen, har flertalet grundat sitt avstyrkande på erinringar mot dagsbotsprincipen såsom sådan. Mot denna har sålunda anmärkts, att uppdelningen av straffmätningen i två skilda akter, avseende den ena att utmärka brottets svårhetsgrad och den andra att fastställa den brottsliges betalningsförmåga, vore konstlad och aldrig skulle låta sig rätt genomföras. Domaren kunde näppeligen vid bestämmandet av antalet dagsböter (svårhetsgraden) underlåta att taga hänsyn till den tilltalades betalningsförmåga, lika litet som han vid fastställandet av dagsbotsbeloppet kunde undgå att beakta brottets svårhetsgrad. Domaren måste sålunda vid straffets utmätande redan från början taga i betraktande såväl svårhetsgraden som betalningsförmågan. Under sådana förhållanden vore det fara värt, att domaren först bestämde det slutliga bötesbeloppet och därefter, med ledning av sagda belopp, dagsböternas antal och beloppet av varje dagsbot. Vidare har framhållits, att den föreskrivna tudelningen av bötesdomen medförde, att den sakfälldes betalningsförmåga skötes i förgrunden och komme att undanskymma andra för straffmätningen minst lika viktiga faktorer. Härmed vore flera olägenheter förenade. Då det stora flertalet bötesdömda utgjordes av obemedlade eller mindre bemedlade personer, vore en allmän sänkning av bötesstraffen att vänta till men för straffets avskräckande verkan. Å andra sidan drabbades personer i god ekonomisk ställning ofta allt för strängt. Svårigheten att fastställa den sakfälldes betalningsförmåga kunde lätt leda till ett felaktigt utmätande av dagsbotsbeloppet. Med hänsyn till dagsbotssystemets konstruktion kunde ett ringa fel vid dagsbotsbeloppets bestämmande verka avsevärt förryckande å det slutliga bötesbeloppet. Slutligen har erinrats, att vid åtskilliga brott motivet vore vinningslystnad. Böterna borde då ej sät-

tas till lägre belopp än som motsvarade den vinst, gärningsmannen räknat med vid brottets begående. Därest i sådant fall den brottsliges betalningsförmåga vore ringa, medgäve dagsbotssystemet icke utdömande av böter till lämpligt belopp.

Jämte det sålunda dessa domstolar ställt sig avvisande mot dagsbotssystemet såsom sådant hava flera av dem jämväl vänt sig mot det sätt, varpå detta system upptagits i lagstiftningen. Härutinnan har framhållits huvudsakligen följande: Redan den omständigheten, att skilda bötesystem komme till användning inom olika delar av bötesområdet, medförde olägenheter. En tillfredsställande gränsdragning mellan förseelser av politinatur och verkliga brott vore icke möjlig i vår nuvarande strafflagstiftning. I allt fall hade det försök till gränsdragning, som gjorts i dagsbotslagen, icke lyckats. En enhetlig skala gäve icke såsom de nu befintliga böteslatituderna uttryck för lagstiftarens uppfattning om de olika brottens skiftande svårhetsgrader. Ej heller erhöles domaren av de för dagsbotsbeloppets bestämmande givna reglerna någon ledning vare sig vid fastställandet av den sakfälldes betalningsförmåga eller vid avgörandet, i vad mån denna skulle tagas i anspråk. Trots all noggrannhet vid utredningen om den tilltalades betalningsförmåga skulle det ofta nog inträffa, att domstolen komme till felaktigt resultat. Här till komme, att utredningen rörande de faktorer, som vore bestämmande för betalningsförmågan, komme att avsevärt öka åklagares och domstolars arbetsbörda. Den tilltalade komme att tillskyndas ökade rättegångskostnader och därjämte i många fall obehag genom offentliggörandet av hans ekonomiska förhållanden.

I stället för upptagande i lagstiftningen av dagsbotsprincipen hava de avstyrkande underdomstolarna i allmänhet förordat införande av den generella regeln, att vid utmätande av bötesstraff hänsyn skall tagas till den sakfälldes betalningsförmåga. Därvid hava olika utvägar anvisats för möjliggörande att brottets svårhetsgrad skall kunna komma till uttryck i bötesdomen. Från några håll har sålunda föreslagits att i sådana fall, då betalningsförmågan inverkat i höjande eller sänkande riktning, detta borde angivas i domsmotiveringen. Från andra håll har förordats utsättande i domen av det förvandlingsstraff, som i händelse av bristande betalning skulle följa å brottet. I några yttranden ha emellertid föreslagits andra anordningar för bötesstraffets proportionalisering. Dessa innebära i stort sett, att domaren vid utmätande av bötesstraff skulle inom gällande latitud — vilken finge anses såsom avvägd med tanke på personer i medelgoda villkor — utsätta ett efter brottets svårhet bestämt belopp, efter vilket förvandling skulle ske, samt därefter fastställa ett med hänsyn till den sakfälldes betalningsförmåga avpassat tillägg eller avdrag.

Hovrätterna, som vid avgivande av sina utlåtanden haft tillfälle att taga del av dem underlydande domstolars yttranden, hava såsom förut angivits stannat i olika meningar rörande lämpligheten av dagsbotsprincipens upptagande för närvarande i lagstiftningen. Hovrätterna.

Svea hovrätt har i sitt utlåtande med tillfredsställelse hälsat det förnyade överbägandet av möjligheterna att på dagsbotssystemets väg genomföra den Svea hovrätt.

önskvärda omläggningen av bötesstraffet samt framhållit, att de med en dylik omläggning förknippade och delvis ofrånkomliga olägenheter — till vilkas avhjälpande eller minskande hovrätten dock framställt vissa förslag — icke utgjorde tillräcklig anledning att avvisa eller uppskjuta genomförandet av en så betydelsefull och av omständigheterna påkallad reform som den ifrågasatta. Denna sin uppfattning har hovrätten närmare utvecklat sålunda:

Så gott som fullständig enighet syntes i vårt land råda i fråga om angelägenheten av att lagbestämmelserna om bötesstraff reformerades, i syfte att, när det gällde ekonomiskt välsituerade personer, bereda denna straffart ökad effektivitet och på samma gång undanröja eller minska den brist på likhet inför lagen, till vilken ifrågavarande bestämmelser i vissa fall måste leda. En övervägande ehuru ingalunda enhällig mening torde ock samla sig om önskvärdheten av att en dylik reform komme till stånd någorlunda snart, och alltså icke ställdes i beroende av en, säkerligen långt avlägsen, allmän revision av strafflagen och specialstraffrätten. Däremot ginge meningarna starkt isär rörande två olika ifrågasatta vägar för bötesstraffets omläggande i nyss angivna syfte. Det ena alternativet ginge ut på genomförande av en väsentlig höjning av nuvarande bötesmaxima och en därmed förknippad regel att vid straffets bestämmande skulle tagas hänsyn till brottslingens ekonomiska förhållanden. Det andra av ifrågavarande alternativ avsåge införande i vår rätt av det s. k. dagsbotssystemet: straffets bestämmande genom två kombinerade operationer av domstolen, avseende, den ena fastställande av ett visst antal dagsböter, varierande efter brottslighetsgraden inom en i lagen angiven latitud, och den andra en på brottslingens antagna betalningsförmåga grundad beräkning av varje sådan dagsbots belopp. Mot principen om omedelbart utdömande av bötesbelopp, som varierade efter den bötfälldes ekonomiska förhållanden, gjorde dagsbotsprincipens anhängare gällande att den förra principen icke gäve brottslingen och allmänheten någon säker ledning i fråga om lagskiparens uppfattning om den i varje särskilt fall föreliggande brottslighetsgraden. Man framhölle, hurusom i allmänhet ingen mer än domstolen själv kunde uppfatta, huruvida ett högt bötesstraff berott av att brottet ansetts vara svårt, eller tilläventyrs av domstolens mening att den dömde befunnit sig i en synnerligen god ekonomisk ställning, likasom, å andra sidan, brottslingen och allmänheten hade svårt att bedöma, huruvida ett anmärkningsvärt lågt bötesstraff berodde av att brottet ansetts lindrigt, eller, måhända, av domstolens antagande att den sakfälldes ekonomi vore svag. Även framhölles, att den frånvaro av varje möjlighet till kontroll över straffmätningen, som sålunda vore förknippad med det omedelbara fastställandet av bötesbeloppet, lätt kunde medföra en viss slapphet i genomförandet av kravet på böternas avpassande efter betalningsförmågan och i alla händelser öka risken för ojämnheter i tillämpandet av den vittomfattande böteskala, om vars oundgänglighet de flesta vore ense. För sin del kunde hovrätten ej undgå att ansluta sig till den sålunda framställda kritiken. Det syntes hovrätten, som om bötesbeloppets direkta utmätande inom en i förhållande till nuvarande böteslatituder starkt vidgad skala måste komma att i många fall utesluta möjligheten att uppfatta och kontrollera domstolens ställning i fråga om den i varje särskilt fall bedömda gärningens mer eller mindre straffvärda beskaffenhet; och hovrätten befärade, att efter den nya straffskalans genomförande ett av lagstiftaren meddelat enkelt direktiv om hänsynstagande till betalningsförmågan icke skulle vara tillfyllest för åstadkommande av en jämn, effektiv och kontrollerbar tillämpning av en böteskala med ett minimum, tilläventyrs understigande det nuvarande, och ett maximum, som, för att lämna behörigt utrymme åt principen om betalningsförmågans beaktande, måste sättas till tiotusentals kronor. Från denna

utgångspunkt måste det enligt hovrättens mening hälsas med tillfredsställelse, att man sedan någon tid i vårt land från olika sidor övervägt möjligheterna att på dagsbotssystemets väg genomföra den önskvärda omläggningen av bötesstraffet. Det hittills i detta avseende bedrivna arbetet utvisade, att en lagstiftning på dagsbotsprincipens grund vore förknippad med betydande svårigheter, vilka till en viss grad torde vara ofrånkomliga. Men de olika i ämnet utarbetade förslagen och den bakom dem liggande utredningen underlättade i alla händelser det överblickande av det invecklade spörsmålet, som vore av nöden för att lagstiftarens ställningstagande skulle kunna byggas på något säkrare grund än mer eller mindre obestämda förhoppningar eller farhågor.

Göta hovrätt har — under påvisande av de svårigheter och olägenheter, som skulle bli förknippade med en partiell reform av bötesstraffet på sätt med det remitterade förslaget åsyftades — ansett så starka skäl tala mot en sådan reform, att hovrätten icke funnit sig kunna tillstyrka att förslagen lades till grund för lagstiftning i ämnet. Till stöd för sin ståndpunkt har hovrätten närmare anfört:

*Göta hov-
rätt.*

Den till grund för förslagen liggande princip att vid utmätande av bötesstraff hänsyn skulle tagas till de sakfällas olika ekonomiska ställning funne hovrätten vara riktig. Hovrätten ville alltså förorda, att sagda princip komme till uttryck i strafflagstiftningen. Däremot ansåge hovrätten, att det sätt, varpå principen genomförts i det remitterade förslaget till lag om dagsböter, gäve anledning till befogade erinringar. Hovrätten ansåge visserligen icke uteslutet, att vid en reform av strafflagstiftningen i dess helhet åt dagsbotssystemet skulle kunna givas en sådan utformning, att de vid behandlingen av 1927 års förslag framkomna farhågorna för systemets bristande lämplighet kunde i huvudsak undanröjas. Däremot torde vid en partiell reform sådan som den med det remitterade förslaget åsyftade stora olägenheter vara förknippade och ville hovrätten härutinnan särskilt anföra följande. Med ett införande i vår nu gällande strafflagstiftning av dagsbotssystemet på sätt, det remitterade förslaget avsåge, komme tre olika straffmätningssystem att vara under samtidig tillämpning, utan att någon rationell eller för menige man begriplig uppdelning gjorts ifråga om de områden, varpå systemen skulle tillämpas. Redan en granskning av de förslaget bifogade förteckningarna gäve vid handen, att den i förslaget verkställda uppdelningen, varigenom brott, som icke vore belagda med svårare straff än trehundra kronors böter, lämnats utanför dagsbotslagens tillämplighet, icke kunde anses hava givit tillfredsställande resultat.

Efter att hava anfört åtskilliga exempel härå, till vilka jag återkommer i det följande, samt jämväl hänvisat till de av domhavandena med flera avgivna utlåtandena har hovrätten vidare framhållit:

Omöjligheten att vid en allenast partiell reform verkställa en systematiskt riktig avgränsning av dagsbotssystemets tillämplighetsområde medförde således, att rättstillämpningen komme att te sig inkonsekvent, vilket i sin ordning måste vara ägnat att rubba tilliten till rättsordning och domstolar. Detta tillstånd kunde icke avhjälpas genom jämkningar i en eller annan straffsats utan allenast genom en fullständig omarbetning efter enhetliga principer av alla straffsatser såväl i allmänna strafflagen som inom speciallagarna.

Enligt förslaget skulle vidare den i gällande lag för varje särskilt brott utsetta straffskalan med därav följande gradering av brottens olika karaktär bli helt upphävd, utan att det gäves någon ledning för bedömandet, hur dagsbotsskalan skulle användas vid fastställande av brottets svårhet. Ett dylikt

utplånande av de olika strafflatituderna förefölle icke riktigt. Det borde ej förbises, att därigenom lätt kunde uppkomma bristande enhetlighet i rättstillämpningen. Ej heller för bestämmande av dagsbotens belopp lämna de lagtexten eller motiven tillräcklig ledning. Vilken metod som än valdes för bestämmande av dagsbotsbeloppet, skulle emellertid svårigheterna att härutinnan komma till ett rättvist resultat föranleda till ökat överklagande av första instansens bötesutslag. För hovrätterna komme detta att medföra avsevärt ökat arbete och för allmänheten ökade kostnader.

Principen att vid utmätande av bötesstraff hänsyn borde tagas till den dömdes förmåga att gälda böterna kunde man enligt hovrättens mening för närvarande lämpligast tillgodose genom att införa stadganden av liknande innehåll som de i den nya danska strafflagen intagna, enligt vilka domstolen, förutom å andra straffmättningsgrunder, hade att fästa synnerligt avseende å den brottsliges betalningsförmåga, och vilka därjämte innehölle nya grunder för förvandlingsstraffet. Skulle emellertid övervägande skäl anses tala för ett införande av dagsbotssystemet, borde detta enligt hovrättens uppfattning icke ske med mindre dels en i görligaste mån rationell gränsbestämning verkställdes mellan brott i egentlig mening och politiförseelser, dels ock dagsbotsskalan så bestämdes, att densamma ställdes i relation till de olika straffbudens latituder, varigenom skalan bleve bättre anpassad till varje särskilt brotts svårhetsgrad.

*Hovrätten
över Skåne
och Ble-
kinge.*

Hovrätten över Skåne och Blekinge har — efter framhållande att den så kallade enkla regeln för bötesstraffets avpassande efter betalningsförmågan, sådan den utformats i Tyskland, ägde vissa företräden framför dagsbotsprincipen — funnit sig för närvarande ej böra förorda, att förslagen upphöjdes till lag, samt därvid framhållit huvudsakligen följande:

I fråga om bötesstraffet hade det länge varit en stötesten att för brott av lika svårhet den fattige skulle med penningar sona lika mycket som den rike. Det vore sant, att själva penningutgivandet allenast vore den ena sidan av straffet. Den andra låge på det moraliska området — i det offentliga ogillandet av en handling, som framkomme genom domen. Även om det skulle vara så att i övervägande antalet fall denna sida av straffet träffade den på det högre ekonomiska planet varande hårdare, stode likväl fast, att i många fall det bötesstraff, som kändes mycket hårt av den fattige, ej bleve något lidande alls för den rike. Det syntes ej råda någon meningsskiljaktighet om, att ett steg i rätt riktning till undanröjande av denna 'olikhet inför lagen' vore att såvitt möjligt proportionera bötesstraffet efter den sakfälldes förmåga att kunna gälda böterna. Det vore i fråga om vilken väg man härvid skulle välja som oenigheten uppstode. De, som hyste farhågor för att giva sig för långt ut på detta svårarbetade och svåröverskådliga fält, ville stanna vid att — möjligtvis i förening med höjande av straffmaxima — allenast införa en för hela straffområdet gällande regel att vid utmätande av bötesstraff skulle tagas skälighänsyn till den sakfälldes förmåga att gälda böterna. Häremot hade anmärkts och syntes hovrätten också kunna med skäl anmärkas, att straffet ej gäve någon ledning för bedömande av i vilken grad förbrytelsen bleve genom domen föremål för ogillande. Detta skulle visserligen i någon mån avhjälpas genom att, såsom ock på sina håll rekommenderats, i domen vid prononcerat höjande eller sänkande av bötesbeloppet i motiveringen åberopades den sakfälldes bättre eller sämre ekonomiska ställning, men det bleve enligt hovrättens mening ändå otillräckligt för att straffmätningen ej skulle komma att verka förvillande. Det vore likaledes fara värt, att enbart en sådan allmän regel ej skulle vara nog kraftig för att kunna i önskvärd grad framkalla ett avvikande från de banor, våra domarna vid bötesstraffets

utmätande hittills framgått. Slutligen finge det ej heller lämnas obeaktat, att det förvandlingsstraff, som motsvarade bötesstraffet, i händelse av, låt vara mera sällsynt, betalningsoförmåga hos den bättre ekonomiskt situerade, komme att drabba honom oskäligt hårt.

Sedan hovrätten framhållit, att det förefölle, som om endast två vägar vore möjliga för att komma fram mot det åsyftade målet, samt därvid erinrat om bestämmelserna på detta område å ena sidan i Finland och å andra sidan i Tyskland, har hovrätten vidare yttrat:

Vid tillämpning av ett dagsbotssystem, sådant som det föreslagna, kunde nog ej undvikas, att våra domare skulle av lagens ord känna sig tvingade att vid proportioneringen gå vida längre både uppåt och nedåt än om det tyska systemet infördes. Detta skulle kunna så till vida anses innebära en fördel som härigenom de farhågor för bristande effektivitet, som kanske kunde göras gällande gentemot regeln om proportionering i det tyska systemet, borde i viss mån bliva borteliminerade. Nackdelarna skulle emellertid enligt hovrättens mening bli vida större. Domaren komme ofta nog att ställas inför överväganden av grannlaga och svårlösbar beskaffenhet. I alla de fall exempelvis då personer utan tillgångar och utan nämnvärd inkomst begått förbrytelser efter vissa paragrafer i 10, 14 eller 16 kap. strafflagen, vilka enligt nuvarande uppfattning borde sonas med rätt höga böter, skulle domaren ställas inför valet att antingen bestämma ett så lågt dagsbotsbelopp att de därav framkommande böterna, som på grund av sin obetydlighet lätteligen kunde anskaffas av den sakfällde genom tillfälligt arbete, lån eller på annat sätt, bleve att likställa med strafffrihet eller också att ådöma fängelse, och mången gång skulle han anse sig tvungen att välja det senare alternativet. Om i dessa fall en mera välsituerad medbrottsling funnes, vars deltagande i brottet i och för sig vore svårare utan att skäligen böra sonas med annat än böter, skulle emellertid en sådan straffmätning verka förvillande. Å andra sidan skulle domaren också kunna sättas i en ömtalig ställning, då det gällde att för ringare förbrytelser av förmögna personer bestämma dagsbotsbeloppet. Mot invändningar i nu upptagna avseenden hade under förarbetena framhållits, att det ingalunda vore meningen annat än att, såsom lagens ord också skulle giva vid handen, domaren skulle vid dagsbotsbeloppets bestämmande hava full frihet att sätta detta så lågt eller så högt att därav framkomme ett i det särskilda fallet skäligt bötesstraff. Emellertid trodde hovrätten, att likaväl som domaren skulle just genom skyldigheten att uppdelat straffmätningen i dagsböter och dagsbotsbelopp känna sig pressad i en mot skälighet och rättsmedvetande ej svarande riktning, lika antagligt vore, att om han följde rådet om ett mera liberalt tillvägagående, allmänheten ej skulle förstå, varför dagsbotsbeloppet bestämts så lågt för den rike och så högt för den fattige. Med andra ord: själva metoden föranledde domaren mången gång till att utsätta ett straff, som väl av honom kunde försvaras med lagens motivering men som ej av allmänheten kunde bringas i överensstämmelse med lagbuden. Vid det tyska systemet kunde de ovan antydda nackdelarna ej alldeles undvikas, men de bleve mycket mindre framträdande. En given fördel med det sistnämnda systemet vore att det kunde tillämpas inom hela straffrättens område. Ehuru den uppdelning, som i förslaget skett mellan det område, där dagsbotssystemet skulle gälla, och det, inom vilket den s. k. enkla regeln skulle tillämpas, syntes hava undanröjt de värsta betänkligheterna i detta hänseende mot 1927 års förslag, hade helt naturligt uppdelningen ej kunnat bliva fullt följdriktig. Kvar stode dessutom svårigheten för domarna att skola tillämpa två olika system och det i viss mån förvillande att vid samman-

träffande av brott behöva göra detta i samma utslag. Ej heller borde det lämnas helt ur räkningen, att den förut påpekade oegentligheten — som uppkomme vid tillämpande av den enkla regeln inom sitt område — att en förmodat förmögen person, som ej förmådde gälda det honom ådömda högre bötesstraffet, bleve drabbad av ett oskäligt hårt förvandlingsstraff, skulle i det tyska systemet genom detta straffs utsättande bortelimineras. Därjämte förefölle denna åtgärd vara fördelaktig även ur den synpunkten att den sakfällde härigenom från början finge klart för sig risken av att ej gälda böterna.

Efter det hovrätten förklarat sig icke kunna tillmäta någon större betydelse åt en mot det tyska systemet gjord invändning, att förvandlingsstraffet bleve det primära och bötesstraffets karaktär av förmögenhetsstraff därigenom komme att undanskymmas, men däremot funnit en annan invändning, nämligen att den tyska metoden ej innebure någon garanti för en riktig avvägning av bötessumman, så till vida äga större tyngd som proportionaliseringen utan tvivel bleve större vid införande av ett dagsbotssystem, har hovrätten vidare yttrat:

Det hade dock under förarbetena upprepade gånger av systemets tillskyndare framhållits, att det vore av stor vikt att man vid övergång till detta system ginge mycket försiktigt fram, så att man vid straffmätningen varken uppåt eller nedåt komme till några uppseendeväckande resultat. Denna tanke vore riktig. Men just därför ansåge hovrätten sig böra föredraga det tyska systemet, där man med tillämpning av lagstadgandena kunde förverkliga denna tanke, och ej dagsbotssystemet, där domaren på grund av lagens bestämmelser skulle känna sig tvingad i motsatt riktning. Då genom det av hovrätten förordade systemet proportioneringsförfarandet blivit mera invariant och genom en klok tillämpning kommit i god överensstämmelse med det allmänna rättsmedvetandet, kunde kanske tiden vara inne att övergå till det strängare dagsbotssystemet och detta då helst i samband med en förnyelse av hela vår straffrätt.

Efter denna redogörelse för domstolarnas allmänna inställning till frågan om bötesstraffets reformering och grunderna härför övergår jag att behandla, var för sig, de frågor ett upptagande i lagstiftningen av dagsbotsprincipen innesluter, samt domstolarnas närmare ståndpunkt till desamma.

Dagsbets- området.

Enligt 1927 års proposition var, såsom i det föregående nämnts, dagsbotssystemet i princip begränsat till allmänna strafflagen.

Promemorian.

I departementsförslaget till lag om dagsböter utsträcktes i anledning av de mot 1927 års förslag gjorda erinringarna dagsbotssystemet till att principiellt gälla inom hela bötesområdet, från vilken regel emellertid uppställdes vissa undantag. Härom anfördes i den förslaget åtföljande promemorian:

Den ståndpunkt, 1927 års förslag intoge i fråga om dagsbotens tillämpningsområde, vore uppenbarligen betingad av svårigheten att i nuvarande straffsystem på ett något så när enkelt och praktiskt sätt göra en uppdelning mellan brott av ringare beskaffenhet och andra brott. Önskvärdheten av en sådan uppdelning torde icke från något håll ha bestritts. Det hade därför i första hand gällt att undersöka, huruvida det ändå icke skulle vara möjligt att utan större rubbning i övrigt vidtaga en åtminstone tillsvidare godtagbar gruppering av brottsområdet i syfte att få dagsbotsprincipen tillämpad på i stort sett de brott, för vilka den lämpade sig. Därvid hade genomgåts samt-

liga straffbestämmelser inom såväl strafflagen som specialstraffrätten. Att inordna dessa sinsemellan så olikartade och på skilda tider tillkomna straffregler i bestämda, från varandra i sakligt hänseende fullt riktigt avgränsade grupper hade, såsom varit att vänta, visat sig ogörligt. Under arbetets gång hade emellertid framstått såsom möjligt att bestämma vissa kategorier brott, som lämpligen borde undantagas från dagsbotsområdet.

Till en början stode det klart, att ett handhavande av dagsbotssystemet icke gärna kunde anförtros åt andra myndigheter än domstol eller poliskammare. Böter, som ådömdes av administrativ myndighet (länsstyrelse, överexekutor eller verksstyrelse), borde alltså hållas utanför dagsbotsprincipen (1 § första stycket).

Enighet syntes vidare råda därom, att från dagsbotsområdet borde såsom av politinatur undantagas brott mot ordningsstadgan för rikets städer, hälsovårdsstadgan, byggnadsstadgan för rikets städer eller brandstadgan eller i enlighet med någon av dessa stadgar givna föreskrifter eller mot hamnordning (1 § punkt 4).

Till brott av politinatur eller därmed jämförlig beskaffenhet torde emellertid höra jämväl åtskilliga andra brott av ringa beskaffenhet. Att på ett för lagtillämpningen tillfredsställande sätt avgränsa dessa vore givetvis vanskligt. De skilda straffbara förfaranden, varom det här bleve fråga, vore alltför olikartade för att kunna inordnas under en allmän regel. Straffsatserna vore tillkomna på olika tider och därför föga enhetliga. En detaljerad omarbetning av gällande bestämmelser skulle erfordras, därest en fullt rationell uppdelning skulle kunna genomföras. Och fråga vore, om en sådan överhuvud taget vore möjlig. I varje fall vore det nödvändigt att nu inskränka sig till att försöka få till stånd en gränsdragning, som i det stora hela täckte vad man i sak ville nå. Vid genomgående av gällande straffbestämmelser hade en framkomlig väg syntes vara en uppdelning av brotten med hänsyn till de för dem bestämda bötesmaxima. Strafflagens allmänna bötesmaximum, 500 kronor, hade så till vida satt sin prägel på det övriga straffområdet, att bötesmaxima för verkliga brott i allmänhet icke satts därunder. För ringare brott vore bötesmaximum i strafflagen ej över 200 kronor. Inom specialstraffrätten vore för dylika brott detta maximum förhärskande. Här förekomme dessutom för ett fåtal dylika brott något högre maxima å 250 eller 300 kronor. Vid 300 kronors maximum skulle sålunda möjligen kunna sättas den gräns, efter vilken en uppdelning borde ske. Med utgångspunkt från denna gräns hade upprättats en förteckning över samtliga brott, som icke förskyllde svårare straff än böter högst 300 kronor. Till denna grupp hade jämväl hänförts fylleriförseelsen, vilken visserligen i vanliga fall icke vore belagd med högre straff än 100 kronor men under försvärande omständigheter kunde straffas med 500 kronor. Till belysning av den ifrågasatta gränsdragningens innebörd hade ytterligare upprättats en förteckning, upptagande brott, som, ehuru de kunde förskylla högre straff än böter högst 300 kronor, kunde anses vara nära jämförliga med de i förstnämnda förteckning upptagna. En överblick över straffområdet gäve vid handen, att den ifrågasatta gränsdragningen lämnade ett i allt väsentligt tillfredsställande resultat. Endast på ett par punkter skulle möjligen anledning kunna föreligga att ifrågasätta någon mindre jämkning. Å ena sidan kunde således vissa brott inom allmänna strafflagens område med maximibelopp ej överstigande 300 kronor knappast anses vara politiförseelser i ordets egentliga mening. Bland dessa vore olovlig jakt enligt 24 kap. 13 § första stycket ojämförligt viktigast. Skäl skulle sålunda kunna anföras för hänförande till dagsbotsområdet av jämväl hithörande brott. Enklarest skulle detta kunna ske genom en helt visst i och för sig välgrundad höjning till belopp över 300 kronor av de för dem gällande maxima. Emellertid syntes

med en sådan åtgärd lämpligen kunna anstå, till dess erfarenhet vunnits om dagsbotssystemets verkningar. Å andra sidan funnes åtskilliga brott med maximistraff överstigande 300 kronor, som icke obetingat borde falla under dagsbotsområdet. De straffbestämmelser, varom här vore fråga, avsåge ofta gärningar av inbördes ganska skiljaktig beskaffenhet; under en och samma latitud inrymdes sålunda straff såväl för ordningsförseelser som för gärningar av mera allvarlig brottslighet. Att nu göra en uppdelning inom dessa straffbestämmelser mellan förseelser, å ena, och verkliga brott, å andra sidan, vore tydligen icke möjligt. Någon nämnvärd olägenhet av dagsbotssystemets tillämpning över hela linjen i dessa fall torde emellertid icke vara att befara, helst den ifrågasatta dagsbotsskalan lämnade utrymme för ådömande av jämväl relativt lågt straff (1 § punkt 3).

En betydande grupp brott, som vidare torde böra falla utanför dagsbotsområdet, utgjordes av sådana, för vilka böter vore bestämda efter särskild beräkningsgrund (normerade böter). Till denna grupp hörde i stort sett två kategorier brott. Såsom typiska för den ena kategorien kunde nämnas vissa brott mot stämpelförordningen. Straffet för dessa brott vore bestämt i multipler av undandragen stämpel, och syftet därmed torde i främsta rummet ha varit att förhindra den brottslige att göra en vinst på lagöverträdelsen ävensom att åstadkomma en kraftig preventiv verkan. Detta syfte kunde icke alltid uppnås vid ett strängt hänsynstagande till den sakfälldes betalningsförmåga å tidpunkten för domen. Den andra kategorien utgjordes av vissa ämbetsbrott, för vilka straffet bestämdes enligt 25 kap. 21 § första punkten strafflagen. Den regel, efter vilken straffet i dessa fall utmättes, innefattade redan ett hänsynstagande till den sakfälldes betalningsförmåga. Över samtliga brott, för vilka normerade böter vore bestämda, hade upprättats särskild förteckning (1 § punkt 2).

Vidare torde i överensstämmelse med 1927 års förslag böter i tryckfrihetsmål böra undantagas från dagsbotsområdet (1 § punkt 1).

Slutligen vore att erinra, att under det i förslagets 1 § punkt 3 givna undantaget fölle samtliga i gällande författningar förekommande brott, för vilka ett 'fixt' bötesbelopp vore bestämt, samt att under punkt 4 icke upptagits ordningsstadgan för rikets städer, då brott mot densamma eller i enlighet med den givna föreskrifter ej i något fall förskyllde svårare straff än böter högst 100 kronor och således omfattades av punkt 3.

Såsom dagsbotsområdet bestämts i det utremitterade förslaget skulle enligt statistiska beräkningar inom området falla omkring hälften av alla brott, som kunde förskylla böter.

Yttrandena. I de över departementsförslaget avgivna yttrandena hava domstolarna i främsta rummet framhållit, att en rationell uppdelning av brottsområdet svårligen låte sig göra och i varje fall ej vunnits genom den föreslagna gränsdragningen. Uppfattningen hos domstolarna synes i allmänhet gå i den riktningen, att dagsbotsområdet bör inskränkas. Emellertid finnas förespråkare jämväl för motsatt mening, i det att det framhållits såsom önskvärt, att dagsbotsprincipen komme i tillämpning om möjligt å alla bötesbrott. Från ett håll har sålunda yttrats härutinnan:

Det vore betänkligt att söndertrasa rättssystemet genom uppdragande av en även ur rättssystematisk synpunkt synnerligen tvivelaktig och konstlad gräns mellan å ena sidan brott av ringare beskaffenhet samt brott av politinatur och å andra sidan andra brott. I det allmänna rättsmedvetandet funnes säkerligen

icke någon så markerat skild uppfattning av olika brott, som förtjänade bötesstraff, att den kunde föranleda en sådan begränsning av dagsbotsprincipens tillämpning, som stadgades i förslaget. Det finska systemet med enhetlighet i detta avseende syntes därför i alla avseenden vara sundare och framför allt mera praktiskt.

I ett annat yttrande ha anlagts följande synpunkter:

Visserligen vore det så, att i fråga om de förseelser och försummelser, som avsåges i punkterna 3 och 4 av förslagets 1 §, endast undantagsvis en verkligt brottslig vilja kunde anses manifesteras sig, men med böterna åsyftades ju i allt fall att tillfoga den felande ett ekonomiskt lidande för den oaktsamhet eller försumlighet, som han såsom god medborgare icke borde låta komma sig till last, och då borde givetvis lidandet vara något så när kännbart för alla. Det finnes icke någon rimlig anledning, varför exempelvis en förmögen person genom att erlägga det ringa bötesbeloppet av två kronor skulle kunna helt sätta sig över ett förbud att hava hund springande lös å torgdagar, eller varför en dylik person skulle för fylleri och förargelseväckande beteende slippa undan med samma bötesdom som en mindre bemedlad.

En mellanståndpunkt betecknar den av Svea hovrätt intagna, innebärande att undantag från dagsbotsområdet borde göras endast i fråga om förseelser, för vilka bötesmaximum utgjorde etthundra kronor, evad förseelserna fölle inom strafflagen eller specialstraffrätten. Denna mening har så till vida vunnit understöd, som på annat håll ansetts, att gränsen beträffande allmänna strafflagen borde sättas vid etthundra kronor. Även professor Thyren har funnit trehundra kronors gränsen förknippad med vissa olägenheter, nämligen såvitt gällde allmänna strafflagen, varemot han icke haft något att erinra mot samma gräns beträffande specialstraffrätten. I förstnämnda hänseende har Thyren huvudsakligen anfört följande:

Hela dagsbotsområdet komme att ställas under ett faktiskt maximum av 36,000 kronor. Inom det undantagna strafflagsområdet komme maximum däremot att utgöra högst 200 kronor (i ett enstaka fall — fylleri under försvärande omständigheter, 18 kap. 15 § — 500 kronor). Bland strafflagsbrotten utom dagsbotsområdet förekomme visserligen en eller annan polisförseelse i egentlig mening, exempelvis brukande av icke omjusterad vikt (22 kap. 5 §), men jämväl åtskilliga gärningar, vilka icke kunde till polisförseelser hänföras, såsom olovlig jakt (24 kap. 13 §), uppsåtligt brytande av annans hägnad (24 kap. 10 §), olovligt betande på annans ägor (24 kap. 8 §), nedrivande av kungörelse i avsikt att hindra myndighet att meddela sig med allmänheten (10 kap. 19 §). Å ömse sidor om gränsen fölle sålunda brott av ungefär likvärdig beskaffenhet. Den omständigheten, att domaren för ett dylikt brott, om det fölle utom dagsbotsområdet, inskränktes i sin straffmätning till högst 200 kronors maximum men, om brottet vore belagt med dagsböter, finge gå ända upp till 36,000 kronor, kunde föranleda obenägenhet hos domaren att inom dagsbotsområdet begagna sig av den honom givna möjligheten att effektivt proportionalisera bötesstraffet efter betalningsförmågan.

Till förhindrande av en utveckling i denna riktning har Thyren dock icke föreslagit någon ändring av gränsdragningen inom allmänna strafflagen. Däremot har han förordat en väsentlig höjning av bötesmaxima för de strafflagsbrott, som skulle komma att falla utom dagsbotsområdet.

Mot den föreslagna uppdelningen av bötesområdet har i allmänhet erinrats, att en person kunde få lindrigare straff för ett svårare brott än för ett ringare, eller att likartade brott kunde komma att beläggas med böter till avsevärt olika belopp. Vad särskilt angår trehundra kronors gränsen har framhållits, å ena sidan att genom gränsdragningen verkliga brott komme att falla utom dagsbotsområdet, medan å andra sidan politiförseelser bleve underlagda dagsbotssystemet. I denna del har anförts följande:

Brottens större eller ringare svårhet kunde ej bedömas enbart efter de i lagen utsatta latituderna. Därtill fordrades prövning från fall till fall. Sålunda kunde exempelvis förargelse vid allmän förrättning (strafflagen 11 kap. 9 §), varför straffet utgjorde högst etthundra kronors böter, i det särskilda fallet förskylla ett strängare straff än ett hemfridsbrott av okynne (strafflagen 11 kap. 12 §), för vilket straffet vore bestämt till böter utan angivande av bötesmaximum. En befälhavares försummelse att föra dagbok (sjölagen 287 §; bötesmaximum 200 kronor) vore i allmänhet ett svårare brott än hans vägran att förse antagen besättningsman med motbok (sjömanslagen 73 §; bötesmaximum 500 kronor). Han kunde likväl icke för det förra brottet ådömas strängare straff än vanliga böter, under det han för det senare brottet finge dagsböter. Särskilt stötande tedde sig detta förhållande, därest de båda brotten föreläge till bedömande samtidigt.

Dagsbotssystemets begränsning till viss del av bötesområdet kunde vidare medföra, att likartade brott belades med böter till avsevärt olika belopp. Sålunda kunde en mycket rik person för egenmäktigt förfarande (strafflagen 10 kap. 20 §) bliva ådömd en dagsbot å 300 kronor, under det han för vägran av handräckning åt offentlig förrättningsman (10 kap. 23 § första punkten) finge endast 25 å 30 kronors böter. Å andra sidan kunde ifråga om en medellös person ett dagsbotsstraff för ett svårare brott exempelvis våldsamt motstånd (10 kap. 6 §) motsvara ett lägre bötesbelopp än vanliga böter för ett ringare brott såsom fylleri (18 kap. 15 §). — Brott mot strafflagen 10 kap. 6 § (våldsamt motstånd) eller 14 kap. 13 § (lindrigare misshandel), vilka fölle inom dagsbotsområdet, sammanträffade ofta med de från området undantagna brotten mot 11 kap. 15 § (förargelseväckande beteende) eller 18 kap. 15 § (fylleri). Vid sådant förhållande föreläge särskilda skäl att icke behandla dessa brott olika.

Ytterligare exempel på att förseelser av tämligen likartad beskaffenhet fölle å ömse sidor om gränsen mellan dagsbotsområdet och det övriga bötesområdet vore överträdelse av föreskrift, att under färd skulle å automobil föras viss skylt (motorfordonsförordningen 21 § 1 mom. b och 42 §; maximum 200 kronor), samt underlåtenhet av förare att, innan körningen började, förvissa sig om att sådan skylt finnes (motorfordonsförordningen 21 § 4 mom. och 40 §; maximum 500 kronor); försummelse av hotellägare att anmäla utlännings ankomst eller avresa (hotellstadgan 35 och 41 §§; maximum 200 kronor) samt underlåtenhet av den, som mottagit utlännning till härbärgerande eller anställt sådan person i sin tjänst att till polismyndighet avgiva viss anmälan (kung. den 11 nov. 1927 med vissa föreskrifter i anledning av lagen den 2 augusti 1927 om utlännings rätt att här i riket vistas, 40 §, jämförd med 5 och 38 §§ nämnda lag; maximum 500 kronor). I vissa fall komme till och med enahanda förseelse att bestraffas enligt olika system. Sålunda komme första resan olovlig försäljning av pilsnerdricka att falla utom dagsbotsområdet, andra och högre resor däremot inom.

Exempel å verkliga brott, som, oaktat de borde falla inom dagsbotsområdet, uteslötes därifrån, vore — enligt Göta hovrätts mening — åtskilliga i allmänna strafflagen förekommande brott, såsom 10 kap. 13, 15 och 23 §§,

12 kap. 18 §, 16 kap. 11 §, 18 kap. 15 §, 22 kap. 17 § och 24 kap. 5, 8, 10, 11, 13 och 14 §§ ävensom vissa brott enligt rättegångsbalken, såsom 14 kap. 8 §, 15 kap. 14 §, 28 och 29 kapitlen. Exempel på politiförseelser, som borde falla utom området men icke vore undantagna, utgjorde underlåten anmälan till automobilregister (motorfordonsförordningen 43 §) samt framförande av velociped utan tänd lykta (vägtrafikstadgan 5 och 16 §§) jämte vissa andra i förteckningen bilaga E upptagna förseelser.

Det erinrades ock, att vissa ämbetsbrott, för vilka straffet skulle bestämmas enligt 25 kap. 21 § strafflagen, komme att falla utom eller inom dagsbotsområdet beroende på om det ifrågavarande ämbetet vore förenat med inkomst eller icke — ett förhållande, som kunde leda till den oegentligheten, att en förmögen person, som förbröte sig i sitt ämbete, komme att ådömas mildare straff om han åtnjöte lön i ämbetet än om detta vore oavlönat.

Ytterligare exempel på egendomliga inkonsekvenser erbjöde förseelser mot vissa för Stockholm givna trafikföreskrifter. Sålunda stadgades i 6 § 14 punkten av de med stöd av ordningsstadgan för rikets städer utfärdade särskilda ordningsföreskrifterna för Stockholm förbud att lämna fordon å gata på annan plats än polisen anvisat, där det ej skedde vid kortare uppehåll under färd för hämtande eller avlämnande av varor eller uträttande av annat nödigt ärende. Förseelse häremot skulle, då bötesmaximum vore 100 kronor, beläggas med vanliga böter. Å andra sidan stadgades i föreskrifter, som meddelats med stöd av vägtrafikstadgan, att å vissa uppräknade, starkt trafikerade gator eller gatudelarfordon icke finge vara stående längre tid än som vore nödvändigt för av- eller pålastning av gods eller åkandes av- eller påstigande. Förseelse mot sistnämnda bestämmelse komme, då bötesmaximum här vore 1,000 kronor, att beläggas med dagsböter.

I fråga om vissa grupper brott har slutligen på enstaka håll framhållits, att förseelser mot *vägtrafikstadgan* borde hänföras till dagsbotsområdet endast där de skedde vid framförande av motorfordon, att vissa förseelser mot *byggnadsstadgan* innebure ett sådant uppenbart och medvetet åsidosättande av byggnadsnämnds föreskrifter, att dagsböter i och för sig vore för dem påkallade, samt att skäl saknades för uteslutande från dagsbotsområdet av sådana *tryckfrihetsbrott*, för vilka straffet skulle bestämmas enligt allmänna strafflagen.

Enligt 1927 års proposition var, såsom framgår av den tidigare lämnade redogörelsen, dagsbotsskalan beroende av den i varje särskilt fall i lagen utsetta penningbotsskalan.

**Dagsbotts-
skalan.**

I departementsförslaget gjordes i anledning av framställda erinringar mot 1927 års förslag dagsbotsskalan oberoende av bötesatserna. Endast i fråga om vissa bötesminima gjordes härifrån undantag. I den förslaget åtföljande promemorian anfördes i denna del:

Promemorian.

I fråga om dagsbotsskalan torde det vara uppenbart, att betydande fördelar skulle uppnås, därest denna skala kunde helt frigöras från gällande bötesatser och domaren alltså erhöle frihet att utmäta dagsböternas antal efter brottets svårhet inom ett allmänt gällande maximum. Någon anledning att i ett dagsbotssystem hålla fast vid en böteskala, som företedde så väsentliga brister, att för brott av samma svårhetsgrad gällde de mest skilda straffsatser, beroende på om brottet vore straffbelagt i strafflagen eller ej, eller om straffet vore att

finna i en författning av äldre eller yngre datum, kunde givetvis icke föreligga. Den ledning för bestämmande av bötesbeloppet med hänsyn till brottets svårhet, som ett så beskaffat bötesystem erbjode, vore av föga värde. Vid en nyordning på detta område torde det därför vara en uppgift av största vikt att tillika söka få till stånd en för hela dagsbotsområdet gemensam, enhetlig skala och därmed i ett slag rätta till de oegentligheter, som under tidernas lopp insmugit sig. Lika litet som det ursprungligen förelåge någon skillnad mellan bötesskalor för brott enligt strafflagen och inom specialstraffrätten, lika litet funnes skäl att i ett nytt bötesystem upprätthålla en sådan skillnad, blott bötesskalans spännvidd gjordes så stor, att däri lämnades tillräckligt utrymme för utmätande av straff enligt de olika svårhetsgrader, brotten kunde förete. Om vidare, såsom hos oss, förvandling till fängelse skulle ske efter en fix skala, borde tillses, att bötesstraffets variation så långt ske kunde betingade motsvarande förändring av förvandlingsstraffet. Enligt gällande rätt motsvarade ett bötesstraff av exempelvis 1,200 kronor enahanda förvandlingsstraff som 5,000 eller 10,000 kronor. I ett dagsbotssystem vore det däremot icke någon mening i att låta märkbart olika antal dagsböter motsvaras av samma förvandlingsstraff. Vid överbäggande av de olika på denna fråga inverkan omständigheter och då det icke syntes låta sig göra att i detta sammanhang ändra grunderna för bötesförvandlingen, hade det funnits lämpligt att föreslå en skala från och med en till och med etthundratjugu dagsböter, därvid varje dagsbot skulle vid förvandling till fängelse enligt den i strafflagen angivna förvandlingsskalan anses svara mot tio kronor. Enligt denna förvandlingsregel komme fränsett förvandlingsstraffets bas av 3 dagar, två dagsböter att i stort sett svara mot en dags fängelse. Med en så anordnad skala vunnnes tillika, att för brott enligt strafflagen — i huvudsaklig anslutning till vad gällde före 1922 års förvandlingsskala — förvandlingsstraffet kunde liksom inom specialstraffrätten uppgå till 60 dagars fängelse.

Om således ett frigörande av dagsbotsskalan från gällande straffsatser i princip både kunde och borde ske, torde detta dock icke låta sig genomföras helt och hållet. Här syftades på de flerstädes i såväl strafflagen som specialstraffrätten förekommande särskilda bötesminima. Försiktigheten torde bjuda — till förekommande av en allmän straffnedsättning — att minima förslagsvis från och med 50 kronor alltjämt bibehölles jämväl i ett dagsbotssystem. Vid sådant förhållande torde det bli nödigt att beträffande nu angivna fall införa en evalveringsregel, enligt vilken dessa minima kunde förvandlas till dagsböter. En lämplig regel torde vara, att dagsböternas minimiantal bestämdes till $\frac{1}{10}$ av det i kronor utsatta bötesminimum.

Yttrandena. Vissa av de hörda domstolarna — däribland Göta hovrätt — hava erinrat, att en enhetlig skala inom hela dagsbotsområdet icke, såsom de nu befintliga böteslatituderna, gäve uttryck för lagstiftarens uppfattning om de olika brottens skiftande svårhetsgrader. Till följd härav berövades samhället det icke obetydliga medel till rättskänslans vidmakthållande, som den redan i lagstiftningen gjorda graderingen av brotten innebure. Och domaren saknade vid straffets utmätande den ledning, som förefintligheten av en för brottet avsedd särskild böteskala skulle givit. För att komma till ett riktigt resultat bleve domaren nödsakad att för varje brottstyp själv tillskapa en skala, enligt vilken antalet dagsböter skulle bestämmas. Å domaren komme således att överflyttas en uppgift, som egentligen tillkomme lagstiftaren. Att härigenom en besvärande osäkerhet och ojämnhet vid lagtillämpningen skulle uppkomma vore tydligt.

I några yttranden har förordats en sänkning av högsta antalet dagsböter. I sådant hänseende har från ett par håll föreslagits ett antal av sextio dagsböter, därvid framhållits, att en dagsbot i dylikt fall komme att i stort sett svara mot en dags fängelse, varigenom bland annat vunnes den fördelen, att dagsböterna komme att göra skäl för namnet. En domhavande har föreslagit etthundra dagsböter.

I fråga om den föreslagna bestämmelsen angående särskilt minimum i vissa fall för dagsbotsantalet har å ena sidan anmärkts, att bestämmelsen stundom kunde leda till för strängt resultat, medan å andra sidan framhållits, att bestämmelsen borde utsträckas att gälla även då minsta bot vore bestämd till belopp understigande femtio kronor.

Enligt 1927 års förslag skulle dagsbotsbeloppet bestämmas efter ty med hänsyn till den sakfällades inkomst, förmögenhet, försörjningsskyldighet och andra levnadsförhållanden prövades skäligt. I departementsförslaget vidtogs i anledning av de mot 1927 års förslag gjorda erinringarna i sak icke någon annan ändring än att ett maximum å trehundra kronor infördes.

**Dagsbots-
beloppet.**

I de avgivna yttrandena hava allmänt upprepats de anmärkningar, som framstälts redan mot 1927 års förslag, därvid särskilt framhållits nödvändigheten av vägledande direktiv för dagsbotsbeloppets bestämmande. Förslag i sådant hänseende hava ock på sina håll framlagts, delvis av mycket skiftande innebörd.

Yttrandena.

Svea hovrätt har i denna del framhållit, att vad det gällde vore att beräkna det belopp, varmed den bötfällades genomsnittliga för dag beräknade skäliga levnadskostnad skulle kunna tills vidare minskas utan att han utsattes för svårare umbäranden eller bleve ur stånd att fullgöra försörjningsplikt, samt att det vore vid fixerandet av detta belopp som hänsyn skulle tagas till den sakfällades inkomst, förmögenhet och övriga levnadsförhållanden. Sin uppfattning i frågan har hovrätten närmare utvecklat sålunda:

I förslaget angåves väl att under beaktande skulle komma den sakfällades 'inkomst, förmögenhet, försörjningsskyldighet och ekonomiska förhållanden i övrigt'; men det vore svårt att inse, huru man från denna synpunkt skulle kunna nå fram till en dagsbot, d. v. s. ett belopp, som på ett eller annat sätt hade anknytning till ett mot en dag svarande tidsmätt, något som dock med förslagets läggning vore ofrånkomligt. Väl kunde man tala om en dags inkomst, men 'förmögenhet, försörjningsskyldighet och ekonomiska förhållanden i övrigt' kunde svårligen bringas i relation till något så kortvarigt som en dag. Vad man i själva verket kunde hava åsyftat framginge ej av motiven till departementsförslaget, men med hänsyn till tidigare förarbeten torde man få antaga, att en dagsbot vore avsedd att motsvara vad den bötfällde, med hänsyn till sina ekonomiska förhållanden skulle kunna under en längre tid framåt varje dag avvara utan att lida nöd eller brista i honom åliggande försörjningsplikt. Finge man i begreppet dagsbot inlägga något dylikt och erhöles denna innebörd uttryck i själva lagtexten, komme dagsbotsbeloppet att i varje fall lämna någon ledning åt lagskiparen. Det syntes i själva verket hovrätten, som om man från dylik utgångspunkt skulle kunna omredigera förslaget så, att det erbjöde en ej alltför obestämd och i sak rimlig vägledning för dagsbotsbeloppets beräkning.

Enligt ett annat förslag skulle domstolen inom gränsen för den sakfälldes medelinkomst per dag äga att med ledning av de i förslaget i övrigt angivna omständigheterna fastställa dagsbotsbeloppet efter ty provades skäligt. Från ett tredje håll har förordats, att beloppet av varje dagsbot skulle fastställas till den sakfälldes beräknade dagsinkomst, där ej den sakfälldes förmögenhet, försörjningsskyldighet eller ekonomiska förhållanden i övrigt föranledde jämkning. Enstaka uttalanden gå i den riktningen, att dagsbotsbeloppet borde ställas i viss, bestämd relation till den tilltalades på grundval av senaste taxeringen beräknade dagsinkomst. Slutligen har ifrågasatts, huruvida icke — med hänsyn till svårigheten att erhålla tillförlitlig utredning om den tilltalades betalningsförmåga samt önskvärdheten av enhetlighet i rättstillämpningen — en normaldagsbot borde införas, förslagsvis tio kronor, från vilket belopp avvikelse borde ske allenast, då särskilda skäl därtill föranledde.

Det föreslagna maximum för dagsbotsbeloppet, trehundra kronor, har i allmänhet lämnats utan erinran. Några myndigheter hava dock framställt anmärkningar. Å ena sidan har hemställts, att något maximum ej borde ut sättas eller att det i allt fall ej borde sättas lägre än ettusen kronor. Å andra sidan har föreslagits sänkning av maximum, därvid av bland andra Göta hovrätt förordats ett belopp av etthundra kronor. En rådstuvurätt har avstyrkt fixt maximum och i stället föreslagit, att högsta dagsbotsbelopp skulle bestämmas till $\frac{1}{500}$ av den sakfälldes årsinkomst.

På det att icke bötesstraffet skulle i ett betydande antal fall förlora all effektivitet och indrivningsväsendet betungas med uttagande av belopp, som i förhållande till besväret med och kostnaden för indrivningen vore alltför ringa, hava flera myndigheter, bland dem Svea och Göta hovrätter, funnit nödigt, att visst minimum infördes. Olika belopp hava därvid nämnts. De båda hovrätterna och åtskilliga andra domstolar hava förordat en krona. Från andra håll har ifrågasatts två kronor eller fem kronor. Av enahanda skäl hava några domstolar, bland dem berörda hovrätter, ansett erforderligt, att i lagen infördes en bestämmelse av innehåll, att det bötesbelopp, den sakfällde hade att gälda, icke under några omständigheter — alltså huru än dagsbotsantal och dagsbotsbelopp fixerades — finge understiga ett visst minimum, förslagsvis fem kronor.

Från något håll har erinrats, att den sakfälldes ekonomiska förhållanden kunde väsentligt ändras under den ofta långa tid, som förflöte från under rättens utslag till dess målet slutligen avgjorts i högre instans. På grund härav hava sådana bestämmelser ansetts böra meddelas, att part med hänsyn till de ändrade förhållanden, som kunde föreligga vid målets slutliga avgörande, kunde få rättelse i fråga om dagsbotsbeloppet, ändå att han icke själv fullföljt talan i målet.

I åtskilliga yttranden har ifrågasatts, huruvida ej särskilda anvisningar borde meddelas på vad sätt domstolen skulle tillföras kännedom om de faktorer, vilka vore bestämmande för den tilltalades betalningsförmåga. Härutinnan hava framställts olika förslag, bland andra att åklagaren borde åläggas förete uppgift om den tilltalades senaste taxering, att åklagaren borde för-

ses med blanketter att under polisutredningen ifyllas av de tilltalade och med ungefär samma innehåll som de blanketter, vilka för närvarande användas vid ansökningar om fri rättegång, samt att den tilltalade borde åläggas eller åtminstone berättigas att beträffande sina ekonomiska förhållanden avgiva en särskild självdeklaration, vilken borde åtnjuta samma skydd mot offentliggörande som skattedeklaration.

Från vissa håll har uttalats tvekan, huruvida till grund för dagsbotsbeloppets bestämmande borde läggas den tilltalades betalningsförmåga vid brottets begående eller vid tiden för utslaget meddelande. Uttrycklig bestämmelse härutinnan har ansetts erforderlig.

Enligt 1927 års förslag ägde såsom förut nämnts domstol eller poliskam- **Anstånd och**
mare, som dömt till böter, i utslaget medgiva anstånd på viss tid med böternas **avbetalning.**
erläggande. Däremot gavs i förslaget icke någon regel om böters erläggande genom avbetalning.

I departementsförslaget till lag om ändring i strafflagen upptogs, delvis i **Promemorian.**
anledning av framställda anmärkningar, en bestämmelse, enligt vilken såväl anstånd med böters gäldande som ock rätt att erlægga böter avbetalningsvis skulle kunna medgivas av den myndighet och i den ordning, Konungen bestämde. I den vid departementsförslagen fogade promemorian anfördes härutinnan:

Såsom en naturlig följd av bötesstraffets karaktär av ett förmögenhetsstraff, vilket i möjligaste mån borde såsom sådant verkställas, framstode, att anstånd med böters gäldande samt rätt att erlægga böter avbetalningsvis borde kunna medgivas. Då de förhållanden, som kunde göra det behövt för den bötfällda att erhålla anstånd eller att få erlægga böterna avbetalningsvis, ofta komme att inträda först på exekutionsstadiet, borde prövningen av hithörande frågor om möjligt anförtros åt exekutiv myndighet. Härför talade ock att, enligt vad under förarbetena till 1927 års förslag upplysts, redan nu vid böters indrivning anstånd eller avbetalning i viss utsträckning medgäves. Närmare utredning härom borde åvägabringas. I allmän lag borde därför meddelas allenast den bestämmelsen, att anstånd med gäldande av böter samt rätt att erlægga böter avbetalningsvis kunde medgivas av den myndighet och i den ordning, Konungen bestämde. Nödiga föreskrifter i övrigt borde meddelas i administrativ väg. I överensstämmelse härmed hade ett stadgande med nyss angivet innehåll införts i förslaget till lag om ändring i strafflagen (2 kap. 9 §).

Hade böter delvis guldits — vare sig genom frivillig betalning eller utmätning — uppkomme frågan, huru förvandlingsstraffet skulle bestämmas. Att därvid föreskriva att vad som guldits skulle återbetalas och förvandlingsstraff utkrävas efter hela det ådömda bötesbeloppet stode ej i överensstämmelse med bötesstraffets karaktär av förmögenhetsstraff. Ej heller borde ifrågakomma att med tillämpning av den vanliga skalan låta förvandling ske efter den oguldna återstoden. Däremot syntes förvandlingen böra ske så, att å det mot böternas fulla belopp svarande fängelsestraff avdroges så stor del, som svarade mot förhållandet mellan vad av böterna guldits samt vad den dömda haft att gälda. Uppkomme därvid brutet dagatal, borde detta vara förfallet; straffet borde icke i något fall få sättas under tre dagar. Bestämmelse av nu angivet innehåll — till vilken motsvarighet finnes i norsk och dansk rätt — hade upptagits i förslaget till lag om ändring i strafflagen (2 kap. 11 §). Följande exempel vore ägnat att belysa bestämmelsens innebörd. Å ett bötesstraff av

40 dagsböter å 5 kronor eller 200 kronor avbetalades 100 kronor. Vid förvandling av fulla bötesbeloppet ($40 \times 10 = 400$ kronor; jfr förslaget till dagsbotslag 5 §) skulle ha erhållits ett förvandlingsstraff av 23 dagar. Då den bötfälldes nu gulditt hälften av vad han haft att erlægga, bleve förvandlingsstraffet hälften av 23 dagar eller 11 dagar. Hade den sakfälda tillika varit ådömd ett bötesstraff å 150 kronor för förseelse utom dagsbotsområdet, skulle med tillämpning av 2 kap. 12 § strafflagen förvandling ske efter böternas sammanräknade belopp ($400 + 150 = 550$ kronor) och förvandlingsstraffet utgöra 31 dagar. Efter avbetalningen med 100 kronor å det sammanlagda beloppet 350 kronor, skulle fängelsestraffet minskas med $\frac{100}{350}$ eller $8\frac{6}{7}$ dagar och förvandlingsstraffet således bliva 22 dagar.

Yttrandena.

I de avgivna yttrandena hava förevarande bestämmelser i sak lämnats utan erinran.

Bötesstatistik.

Samtidigt som 1930 års departementsförslag remitterades för avgivande av yttrande till underdomstolarna anmodades dessa att inkomma med vissa statistiska uppgifter angående under senare halvåret 1930 ådömda böter. Uppgifterna avsågo dels böter för brott, som enligt 1 § förslaget till lag om dagsböter skulle falla inom området för dagsbotens tillämpning, och dels böter för brott, som enligt 1 § 2 stycket 3 punkten samma förslag skulle falla utom området för dagsbotens tillämpning, dock med undantag av brott mot 11 kap. 15 § och 18 kap. 15 § strafflagen. Enligt meddelade anvisningar för uppgifternas avfattande skulle samtliga för visst slag av brott bötfälda sammanföras och inordnas i någon av tre grupper, vilka sammanställts huvudsakligen med ledning av den gruppering, som använts vid statistiken för riksdagsmannavalen 1925—1928.

De skilda grupperna avsågo personer i olika förmögenhetsställningar. Sålunda hänfördes till första gruppen (grupp A) exempelvis industriidkare, större handlande, tjänstemän av högre grad och utövare av fria yrken. Till den andra gruppen (grupp B) räknades bland andra hemmansägare, hantverkare, mindre handlande, folkskollärare och vissa tjänstemän av lägre grad. Den tredje gruppen slutligen (grupp C) omfattade till exempel torpare, vissa tjänstemän av lägre grad och arbetare.

För varje grupp skulle utsättas antalet bötfälda, det genomsnittliga bötesbeloppet (medeltalet) samt det högsta och det lägsta bötesbeloppet.

Sedan uppgifterna inkommit, hava de blivit inom departementet bearbetade och sammanställda i tre förteckningar, avseende den ena strafflagen och de båda andra specialstraffrätten. Dessa förteckningar torde få åtfölja detta protokoll såsom *bilagor 1—3*.

Hela antalet bötfälda inom varje förmögenhetsgrupp fördelar sig å brott inom strafflagen och brott inom specialstraffrätten på sätt följande sammanställning utvisar:

Förmögenhetsgrupp	Antalet bötfällda		
	Strafflagen	Specialstraffrätten	
		Bötesmaxima ej överstigande 300 kr.	Bötesmaxima överstigande 300 kr.
A	106	1,055	1,637
B	815	3,573	5,894
C	3,416	4,752	10,699
Summa	4,337	9,380	18,230

De bötfälldas fördelning inom de olika förmögenhetsgrupperna synes visa, att över 40 % av de bötfällda befunnit sig i god eller någorlunda god ekonomisk ställning. Däremot giva de ådömda bötesbeloppen icke säker ledning för bedömande av frågan, huruvida vid bötesstraffens utmätande hänsyn tagits till den sakfälldes betalningsförmåga. Dock vill det förefalla som om betalningsförmågan icke utövat något större inflytande vid straffmätningen.

Beträffande brotten inom *strafflagen* skulle med tillämpning av bestämmelserna i departementsförslaget av de 4,337 bötfällda 4,175 blivit ådömda dagsböter samt återstående 162 böter omedelbart i penningar. Av dessa 162 hava 50 bötfällts för brott med bötesmaxima ej överstigande **100 kronor** eller 10 för arbete å söndag (7:3), 1 för borttagande av offentlig myndighets underrättelse (10:19), 2 för förargelseväckande beteende vid vissa förrättningar (11:9), 3 för vållande till viss kroppsskada (14:17), 23 för brukande av mått eller vikt, som ej var stämplat eller omjusterat (22:5), 1 för oriktig uppgift i enskild handling (22:17), 2 för missbruk av betesrätt å samfälld mark (24:8), 4 för brytande eller nedkastande av annans hägnad eller grind (24:10) och 4 för tagande av olovlig väg (24:11). Återstående 112 hava bötfällts för brott med högre bötesmaxima än 100 kronor men ej överstigande **300 kronor** eller 4 för visst deltagande i upplopp (10:13), 1 för vägran av inträde åt förrättningsman (10:23), 48 för lindrigare missfirmelse (16:11), 1 för deltagande i äventyrligt spel (18:14), 1 för vållande till skada å viss egendom (19:22) och 57 för olovlig jakt (24:13:1).

Vad angår brotten inom *specialstraffrätten* hava på sätt sammanställningen utvisar 9,380 bötfällts för brott med maxima ej överstigande **300 kronor** och 18,230 för brott med maxima överstigande **300 kronor**.

De 9,380 bötfällda fördela sig å huvudsakligen följande brottsgrupper, nämligen förseelser i rättegång, huvudsakligen förfallolös utevaro, (2,214) samt förseelser mot ordningsstadgan för rikets städer och lokala ordningsstadgor (2,967), motorfordonsförordningen av 1923 (1,916), jaktstadgan (122) och fiskeristadgan (142) ävensom förordningarna om mått och vikt (844), angående försäljning av pilsnerdricka (159), angående försäljning av alkoholfria drycker (280) och angående skatt för hundar (332).

Av ifrågavarande 9,380 bötfällda hava 2,440 bötfällts för brott, som äro belagda med böter överstigande 100 kronor. Det övervägande antalet av dessa bötfällda fördela sig å följande brott: förande av motorfordon utan föreskrivna skyltar eller dylikt (1,916), fiske under förbjuden tid eller liknande förseelser (142) samt olovligt användande av vissa jaktmedel eller dylikt (122).

Förutnämnda 18,230 bötfällda för brott med maxima överstigande 300 kronor fördela sig å huvudsakligen följande brottsgrupper, nämligen brott mot lagen om utlännings rätt att här i riket vistas (140), vägtrafikstadgan av 1923 (vid framförande av motorfordon 3,846 och i övrigt 4,917), motorfordonsförordningen av 1923 (6,604), trafikförsäkringslagen (306), automobilskattelagen (113), jaktstadgan (111), näringsfrihetsförordningen (297), kungörelsen angående bekämpande av potatiskräfta (116) och butiksstängningslagen (113) samt förordningarna angående försäljning av rusdrycker (314), angående försäljning av pilsnerdricka (121) och angående tillverkning och beskattning av brännvin (296).

Utländsk rätt och rättstilllämpning. Till fullständigande av de uppgifter, som lämnats i 1927 års proposition (sid. 5) angående försöken i främmande länder att genomföra principen om bötesstraffets proportionalisering, torde följande få nämnas:

Lagstiftning. Säsom framgår av berörda proposition upptogs dagsbotssystemet såväl i Danmark. det år 1923 avgivna danska kommissionsförslaget till ny strafflag som i det år 1924 i samma ämne framlagda danska regeringsförslaget. Nya förslag hava sedermera framlagts åren 1928 och 1929. Sistnämnda förslag blev med vissa ändringar antaget av riksdagen i april 1930, varefter den nya strafflagen vann Konungens stadfästelse den 15 i samma månad. 1928 års förslag övergav dagsbotssystemet och sökte i stället genomföra bötesstraffets proportionalisering enligt den enkla regeln. Det stadgades sålunda, att domstolen förutom å andra straffmätningsgrunder hade att fästa särskilt avseende å den sakfälldes betalningsförmåga. Maximibelopp fanns ej föreskrivet. 1929 års förslag åter upptog liksom 1923 och 1924 års förslag dagsbotssystemet. Inom riksdagen voro emellertid meningarna mycket delade. Dagsbotssystemet vann sålunda majoritet i folketinget, men föll i landstinget. Den slutligen antagna lagen överensstämde i denna del med 1928 års förslag och upptog alltså icke dagsbotssystemet.

Tyskland och Österrike. I Tyskland och Österrike framlades år 1927 — efter förhandlingar mellan de båda staternas justitieförvaltningar — i stort sett likalydande förslag till strafflagar. I fråga om bötesstraffets proportionalisering meddelades i huvudsak samma bestämmelser som i den gällande tyska strafflagen (Verordnung über Vermögensstrafen und Bussen av år 1924), enligt vilken domaren har att inom en vid latitud (allmänt bötesmaximum 10,000 mark) utmätta böterna under skäligt hänsynstagande till den sakfälldes ekonomiska förhållanden. Förslagen äro i båda länderna ännu beroende på riksdagens prövning.

Italien. I Italien utfärdades den 19 oktober 1930 en ny strafflag. Det allmänna bötesmaximum är 50,000 lire, motsvarande ej fullt 10,000 kronor. Vid straffets

utmätande skall hänsyn tagas till den sakfälldes personliga förhållanden och sociala ställning. Kan på grund av hans ekonomiska villkor antagas att det i lagen utsatta straffet, även om maximum utdömts, skulle bli ineffektivt, har domaren befogenhet att höja böterna till det tredubbla.

I Tjeckoslovakien föreligger sedan år 1925 ett förslag till strafflag. Det allmänna bötesmaximum är 100,000 tjeckoslovakiska kronor, motsvarande ungefär 11,000 svenska kronor. Bötesstraffet skall efter den sakfälldes förhållanden utmätas så, att det för honom innebär någon tids sänkning av hans levnadsstandard, dock utan att han sättes ur stånd att fullgöra sin försörjningsskyldighet. Finner domstolen, att icke ens bötesstraffets maximum skulle medföra en sådan inverkan på den sakfälldes levnadsvanor, som domstolen anser betingad av omständigheterna, skall domstolen utdöma maximum samt därjämte förbehålla sig att höja böterna till ett belopp, som motsvarar den dömdes genomsnittsinkomst under en av domstolen bestämd tid, minst sju dagar och högst åtta månader. Sedan utredning förebragts rörande den sakfälldes genomsnittsinkomst under de senaste åren, fastställer domstolen det belopp, den sakfällde har att erlagga. Skulle domstolen vid beräkningen av den sakfälldes genomsnittsinkomst för den bestämda tiden komma till ett lägre belopp än 100,000 kronor, må dock böterna i allt fall ej nedsättas under detta belopp.

Tjeckoslovakien.

I Spanien utfärdades den 8 september 1928 ny strafflag. Bötessatserna variera intill 100,000 pesetas, motsvarande ungefär 40,000 kronor, bortsett från fall av normerade böter. De särskilda straffbuden upptaga emellertid betydligt snävare skalor. Någon uttrycklig regel om den sakfälldes betalningsförmåga såsom straffmättningsgrund vid böternas fixering är icke uppställd.

Spanien.

Vad angår Finland och Norge, i vilka länder på sätt framgår av 1927 års proposition vid tiden för dennas framläggande tillämpades i förstnämnda land dagsbotssystemet och i det senare den så kallade enkla regeln för bötesstraffets proportionalisering, har någon lagändring i förevarande avseende icke vidtagits.

Då det syns vara av intresse att erhålla kännedom om de erfarenheter, som i Finland, Norge och Tyskland vunnits beträffande de där tillämpade bötessystemen, hava upplysningar införskaffats genom de svenska beskickningarna i nämnda länder.

Lagskipning.

För besvarande av gjord förfrågan har Finlands justitieministerium anmodat hovrätterna att inkomma med begärda upplysningar i ämnet. Samtliga hovrätter hava därvid uppgivit, att dagsbotssystemet i tillämpningen visat tillfredsställande resultat.

Finland.

Sälunda har *Vasa hovrätt* yttrat:

De under de första åren av dagsbotssystemets tillämpning vunna erfarenheterna hade under senare år icke undergått förändring. Systemet, mot vilket vissa tvivelsmål i början gjort sig gällande, hade vid användningen överhuvud visat tillfredsställande resultat. Den större vana vid systemets tillämpning, som domarekåren under årens lopp vunnit, hade även bidragit till undanrödjande av vissa ojämnheter, som nu och då tidigare kommo till synes.

Storleken av dagsbot borde i varje enskilt fall fastslås i enlighet med den sakfälldes medelinkomst per dag och med beaktande av hans förmögenhets-

förhållanden, hans skyldighet att underhålla familj ävensom övriga på hans betalningsförmåga verkande omständigheter. Denna utredning ankomme i första hand på åklagare eller målsägande och fullgjordes genom utdrag ur längd över skatt, som av vederbörande skulle till stat eller kommun erläggas, och av myndighet eller tjänsteman utfärdat intyg över inom deras tjänsteområde bosatt persons familjeställning. Där den sakfälldes förmögenhetsförhållande och familjeställning varit för domstolens medlemmar kända, hade anteckning därom i protokollet ansetts tillräcklig för fastställande av den dömdes dagsbot. I cirkulär av den 1 maj 1922 hade hovrätten erinrat underlydande domstolar om nödvändigheten av att i protokollet antecknas noggranna uppgifter om förenämnda omständigheter även i fall av frikännande utslag, för att överdomstolarna vid eventuell ändring av utslaget ej skulle vara i avsaknad av utredning därutinnan.

Något statistiskt material, av vilket kunde utläsas genomsnittliga dagsbotsbeloppet för olika kategorier dömda personer, såsom olika yrkesgrupper, torde ej förefinnas. Dock kunde en viss kategorisering av sakfällda beträffande dagsbotsbeloppets storlek skönjas såtillvida, att då vissa yrkesklasser företedde likhet i avseende å inkomst och förmögenhet, lika dagsbot för till dem hörande personer gemenligen blivit fastställd. Sålunda hade i praxis dagsböter för arbetare och småbrukare befunnits i regel utgöra 10 å 15 mark, för personer av bondeklassen 15 å 20 mark o. s. v., där ej utredd högre inkomst påkallat fastställande av högre dagsbot.

Viborgs hovrätt har anfört:

Frågan, huruvida allmän tillfredsställelse med det gällande bötesystemet vore rådande, torde utan tvekan kunna besvaras jakande, alldenstund klagomål över systemet som sådant icke försports och jämväl besvär över utmätandet av dagsbotsbeloppets storlek icke blivit i större antal hos hovrätten anförda.

Beträffande spörsmålet, vilken praxis i Finland utbildats vid bestämmandet av det mot varje dagsbot svarande penningbeloppet, hade hovrätten vid behandlingen av från densamma underlydande underrätter inkomna mål funnit, att dagsboten för vanliga kroppsarbetare, de där utgjorde det övervägande flertalet bötfällda personer, av praxis i regeln fixerats till 10 mark, för fabriks- och övriga yrkesarbetare däremot i någon mån högre och för kvinnor i allmänhet lägre, så att dagsboten för de sistnämnda i allmänhet utgjort 5—8 mark. Dagsboten för personer hörande till den jordägande landsbefolkningen hade i hovrättens domkrets, varest hemmanen genomgående vore mindre än i västra delen av landet, i regeln fastställts till 20—25 mark.

Åbo hovrätt har slutligen yttrat:

Vidkommande frågan därom, huruvida allmän tillfredsställelse med gällande bötesystem rådde, ansåge sig hovrätten böra framhålla att emot dagsbotsystemet, vars ändamål ju vore att göra bötesbelopp, som i varje enskilt fall ådömdes, beroende av den sakfälldas betalningsförmåga, ur principiell synpunkt intet vore att anmärka. Frågan vore blott den, huruvida det genom systemets införande uppställda ändamålet i den praktiska lagskipningen förverkligades. Om så skedde och man vid övergåendet till bötesystemet toge i betraktande den för tiden gällande dagsinkomsten och det verkliga penningvärdet, jämfört med penningvärdet, sådant det var rådande vid bestämmandet av straffmått, vore dagsbotssystemet otvivelaktigt ägnat att mer tillfredsställa det allmänna rättsmedvetandet än det därförinnan tillämpade systemet. På grund av den erfarenhet, som beträffande dagsbotssystemets tillämpning i lagskipningen i landet vunnits, finge framhållas, att systemets förverkligande i den lagskipning, som skedde vid underrätterna, i synnerhet vid häradsrätterna, för vilka den sakfälldas medelinkomst, hans skyldighet att un-

derhålla familj ävensom övriga på hans betalningsförmåga verkande omständigheter i de flesta fall vore kända, icke stött på nämnvärda svårigheter. Vad däremot beträffade lagskipningen i överrätterna, så hade erfarenheten i hovrätten visat att en tillförlitlig utredning av alla de omständigheter, vilka kunde inverka på den sakfällas förmögenhetsställning, blott jämförelsevis sällan kunde inhämtas ur de i målet tillkomna handlingarna, varför domaren vid bedömandet av storleken av den sakfällas dagsbot i de flesta fall haft att trygga sig till en i rättsskipningen bildad allmän praxis, som uppskattade dagsbotens storlek efter den sakfällades yrke eller tjänst. Enligt praxis uppskattades sålunda dagsboten t. ex. för kroppsarbetare någorlunda stabilt till 10—20 mark, för bönder till 15—25 mark, för folkskolelärare och med dem jämnställda befattningshavare till 20—25 mark samt för affärsmän, läkare m. fl. till 50—100 mark och endast undantagsvis till ett högre belopp.

Vad anginge den praxis, som vid dagsbotssystemets tillämpning i Finland utbildat sig, ville hovrätten endast framhålla, att nämnda praxis stött sig på de uti Justitieministeriets cirkulär av den 15 juni 1921 givna anvisningarna, om också dessa i en del fall icke kunnat iakttagas i alla enskildheter, utan ett mer schablonmässigt förfarande kommit till tillämpning.

En ledamot av hovrätten har varit av skiljaktig mening samt framhållit, att i ett land med modern strafflag och varest penningvärdet icke rubbats genom de av världskriget framkallade vidriga förhållandena införandet av ett dagsbotssystem icke vore att förorda.

Med överlämnande av de från hovrätterna inkomna yttrandena och under hänvisning till desamma har Finlands *justitieministerium* för egen del i en note till beskickningen förklarat, att dagsbotssystemets tillämpning i praktiken icke medfört svårigheter och att detsamma av domstolarna utan undantag ansåges bättre än det tidigare bötesystemet motsvara sitt ändamål.

Det norska *justitie- och politidepartementet* har meddelat, att i Norge rådde en allmän tillfredsställelse med där gällande regler för bötesstraffets proportionalisering. Emellertid tillämpades reglerna icke alltid strängt i praktiken. Detta kunde bero på antingen att uppgifterna om den tilltalades ekonomiska villkor vore ofullständiga eller otillförlitliga eller ock därpå, att bötesstraff ofta användes gent emot personer, som icke hade någon stadig inkomst och icke heller i övrigt vore i stånd att betala böterna. Vid vissa ringare förseelser plägade man ock ådöma böter enligt en 'konventionell sats', utan hänsynstagande till den sakfällades ekonomiska förhållanden.

Norge.

I Tyskland ha enligt vad den svenska beskickningen i Berlin meddelat goda erfarenheter vunnits av det där gällande bötesystemet. Särskilt under de senare åren hade det visat sig, att domstolarna vid utmätande av bötesstraff i stor utsträckning tagit hänsyn till den sakfällades ekonomiska förhållanden. Man hade till och med det intrycket, att domstolarna stundom ginge för långt i detta hänseende. I det stora hela hade emellertid reglerna angående bötesstraffets proportionalisering väl bestått provet och något önskemål att vidtaga ändring i desamma hade icke givit sig tillkänna.

Tyskland.

**Departement-
chefen.**

**Lagstift-
ningens
huvudgrun-
der.**

**Bötesstraf-
fets anpass-
ning efter
betalnings-
förmågan.**

Uti de avgivna yttrandena över 1930 års departementsförslag har med ganska stor samstämmighet givits uttryck åt den uppfattningen, att bötesstraffet som allmän regel bör anpassas efter den sakfälldes ekonomiska villkor. Med styrka har denna uppfattning hävdats särskilt av Svea hovrätt. Vid den behandling, som 1927 års riksdag ägnade det då framlagda förslaget, torde ej heller någon större meningsskiljaktighet förelegat rörande denna förslagets huvudprincip; anmärkningarna i denna del torde fastmer ha gällt att åt principen icke givits tillräckligt utrymme. Behovet av en revision av bötesstraffet framstår alltså som oavvisligt. I ett stort antal främmande länder ha reformer på detta område redan genomförts. Den ståndpunkt, som vår strafflag intar till dessa spörsmål, framträder alltså som föråldrad och motsvarar ej längre den allmänna uppfattningen om ett rättvist avvägande av bötesstraffet.

Mot principen om betalningsförmågas inverkan på bötesstraffet framställles understundom, såsom ock skett i några av de inkomna yttrandena, den invändningen, att en tillämpning av denna princip saknade större praktisk betydelse. Det stora flertalet sakfällde vore personer i små ekonomiska villkor. För brottslighetens bekämpande och straffets effektivitet vore det tämligen likgiltigt, huruvida i de undantagsfall, då den sakfälldes ekonomiska villkor vore mera gynnsamma, detta förhållande tillades någon betydelse. Såsom allmän utgångspunkt vore det ej heller riktigt att det strafflidande, som bötesstraffet medförde, stode i förhållande till betalningsförmågan. Med den tilltalades sakfällande vore jämväl förenade verkningar av personlig och social natur och dessa vore ofta för den dömda kännbarare än de rent ekonomiska påföljderna. Även om dessa påståenden vore riktiga, måste dock enligt min mening denna fråga ses jämväl i ett större sammanhang. För lagarnas auktoritet och rättsordningens upprätthållande är det ej minst i vår tid angeläget, att lagen ej ens har skenet av att ställa någon befolkningsgrupp i en mera gynnad ställning än en annan. Denna likställighet inför lagen, som utgör den bärande grunden i varje rättsordning, är på strafflagstiftningens område om möjligt av än större vikt än eljest. Skulle den uppfattningen mera allmänt vinna insteg att lagstiftaren icke toge hänsyn till vad som på detta område oemotsägligt framstår som ett rättfärdighetskrav, kan därigenom tilltron till lagstiftningens opartiskhet komma att på ett betänkligt sätt äventyras. Spörsmålet om en reform av bötesstraffet får alltså icke betraktas uteslutande ur speciellt straffrättslig synpunkt. Det äger i själva verket en långt djupare innebörd.

Men även ur rent straffrättslig synpunkt tala otvivelaktigt starka skäl för en reform. Med bötesstraffets karaktär av förmögenhetsstraff är oskiljaktigt förenat, att det skall för den, som drabbas därav, innebära en viss ekonomisk uppoffring, och denna uppoffring måste vid brott av samma svårhetsgrad vara om möjligt lika kännbar, i vilken förmögenhetsställning den sakfällde än befinner sig. Vid varje straffform är tyngden för den dömda av straffet i hög grad beroende av dennes personlighet, hans större eller mindre känslighet för straffets verkan, hans samhällsställning liksom en mängd andra

förhållanden. Uppenbarligen möta vid straffmätningen stora svårigheter att göra full rättvisa åt alla de individuella faktorer, som sålunda äro av betydelse. Den ojämnhet i straffmätningen, som på denna grund är i viss mån ofrånkomlig, kan emellertid enligt min mening ingalunda åberopas som ett vägande skäl för bibehållande av en sådan anordning av själva straffformen, att den direkt utesluter tillbörlig hänsyn till en för bötesstraffets kännbarhet så viktig omständighet som den sakfälldes ekonomiska ställning. Snarare synas mig de sålunda åberopade omständigheterna tala för en motsatt ståndpunkt. Av den utredning angående de bötfälldas ekonomiska ställning, som jag låtit företaga, torde ock framgå, att ett avpassande av straffet efter betalningsförmågan ingalunda saknar betydelse. Inom såväl strafflagens som specialstraffrättens bötesområden föreligger ett ej ringa antal fall, då den sakfälldes ekonomiska ställning uppenbarligen bort föranleda ådömandet av ett väsentligt högre bötesstraff än som med nu gällande bötesskalor är medgivet. Betydelsen av att i dylika fall hänsyn kan tagas till denna omständighet torde, särskilt ur allmänpreventiv synpunkt, icke böra skattas alltför ringa.

Om jag sålunda obetingat ansluter mig till grundsatsen om bötesstraffets anpassning efter betalningsförmågan och jämväl anser övervägande skäl tala för att utan avvaktan på en allmän strafflagsreform redan nu införliva denna grundsats med vår strafflagstiftning, inställer sig spørgsmålet om den väg, på vilken detta mål skall kunna nås. På denna punkt gå meningarna starkt isär. Å ena sidan hävdas att den sakfälldes betalningsförmåga bör komma i beaktande redan vid bedömande av brottets svårhetsgrad och sålunda ingå som en integrerande del av straffmätningen. Bötesbeloppet blir vid detta system det omedelbara resultatet av båda de nu antydda faktorerna, vilkas inbördes betydelse för straffmätningen alltså icke framgår av bötesdomen. Till detta system, den så kallade enkla regeln, för vars genomförande fordras bötesskalor med högt eller obegränsat maximum, ha, såsom framgår av uppgifter i 1927 års proposition ävensom av min här förut lämnade redogörelse, åtskilliga länder anslutit sig. Det andra systemet, dagsbotssystemet, kännetecknas därav att bötesådömandet är uppdelat i två akter. Av dessa åsyftar den ena ett fastställande av brottets straffvärdhet i vissa enheter, dagsböter, med hänsyn till de omständigheter, som enligt allmänna straffmätningsgrunder inverka på denna fråga, och den andra ett avpassande av bötesstraffets individuella kännbarhet med hänsyn till den sakfälldes betalningsförmåga. Denna senare prövning utmynnar i bestämmande av ett visst penningbelopp, motsvarande en dagsbot. Det ådömda bötesbeloppet är produkten av dagsböternas antal och det för varje dagsbot fastställda beloppet.

Dagsbotsprincipen och den enkla regeln.

Liksom 1927 års förslag har departementsförslaget byggts å dagsbotssystemet. Uti de däröver avgivna yttrandena ha beträffande valet mellan de båda systemen olika åsikter kommit till uttryck. Svea hovrätt ger sålunda dagsbotssystemet ett bestämt företräde, varemot särskilt skånska hovrätten anser sig böra åtminstone som ett provisorium föredraga det andra systemet.

Med anledning av de erinringar, som framförts i de avgivna yttrandena över departementsförslaget, har jag ansett mig böra göra frågan om de båda systemens inbördes företräde till föremål för förnyat övervägande. En av de mera vägande invändningarna mot dagsbotssystemet avser svårigheten att erhålla en tillförlitlig måttstock för själva dagsbotsbeloppets bestämmande, och man befarar, att utredningen angående den tilltalades ekonomiska förhållanden skall erhålla en omfattning, som skulle allt för mycket tynga målens handläggning och föranleda tidsutdräkt med deras avgörande. Ur denna synpunkt skulle den enkla regeln verka smidigare och i högre grad lämna utrymme för ett skälighetsbedömande. Enligt min mening är den sålunda framhållna skillnaden mellan de båda systemen icke av den betydelse, man velat tillägga den samma. Uppenbart är, att därest man överhuvud taget vill nå målet — en skälig avvägning av bötesstraffet efter betalningsförmågan — det är ofrånkomligt, att material för denna frågas bedömande tillhandahålles domstolen. Hur långt anspråken på detta materials fullständighet böra sträcka sig, är vid båda systemen en lämplighetsfråga, vid vars besvarande tillbörlig hänsyn måste tagas till att domstolarna icke onödigt betungas. Mot den enkla regeln kan emellertid på denna punkt riktas den anmärkningen, att den icke i själva sin anordning lämnar någon garanti för att den tilltalades betalningsförmåga tillbörligen beaktas. Detta förhållande sammanhänger därmed, att till en enda akt sammanförts bedömandet av såväl brottets svårhetsgrad som ock den väsentligen olikartade frågan om det utdömda straffets kännbarhet i det enskilda fallet med hänsyn till den tilltalades förmögenhetsförhållanden, samt att domslutet icke lämnar någon omedelbar upplysning om vilken inverkan dessa olika faktorer ägt för straffmätningen. Olägenheten härav framträder ej allenast i den riktningen, att betalningsförmågans betydelse undanskymmes, utan också på det sätt, att bötesdomen icke innehåller något uttryck för brottets svårhet. För den obemedlade, som gjort sig skyldig till ett svårare brott, blir straffet i allmänhet ringare än för den förmögne, som sakfällts för en obetydlig förseelse. Lagstiftaren har härigenom avhänt sig det medel vid brottslighetens motverkande, som ligger i ett starkare ogillande av den mera straffvärda handlingen.

Den enkla regeln förutsätter en allmän höjning av de nuvarande bötesskalornas högsta belopp. Visserligen är motivet till denna höjning att söka däri, att bötesskalan skall lämna bättre utrymme för hänsynstagande vid straffets utmätande till betalningsförmågan, men med all sannolikhet skulle denna ökning av bötesskalan komma att inverka jämväl på den del av straffmätningen, som hänför sig till svårhetsgraden. Sker så, kan bötesskalornas höjning leda till en straffskärpning jämväl i fall, då någon sådan icke är påkallad med hänsyn till den tilltalades förmögenhetsställning. Denna straffskärpning skulle framför allt drabba de mindre bemedlade. Bland dem, som anslutit sig till den enkla regeln, har detta missförhållande beaktats och flera utvägar ha ifrågasatts för dess avhjälpan. Sålunda har föreslagits, att domstolen först skulle inom den nu gällande bötesskalan avväga straffet i främsta rummet under beaktande av brottets svårhet samt att därefter skulle

med hänsyn till den sakfälldes förmögenhetsställning ske ett tillägg till eller avdrag från de sålunda fastställda böterna. Samtliga dessa förslag innebära i större eller mindre mån ett närmande till dagsbotssystemet. Någon fördel framför detta torde de dock icke erbjuda vare sig i fråga om enkelhet eller lättillämplighet i övrigt.

Vid ett enkelt system, där den tilltalades betalningsförmåga beaktas redan vid själva straffmätningen, är det uppenbarligen principiellt oriktigt att lägga det sålunda ådömda bötesstraffet till grund för förvandlingsstraffet. Ett dylikt tillvägagångssätt skulle ju innebära, att den tilltalades förmögenhetsställning skulle ha inflytande jämväl å storleken av förvandlingsstraffet och ett lindrigare brott alltså kunna komma att förskylla högre förvandlingsstraff än ett svårare. Vid den enkla regeln, följdriktigt tillämpad, måste därför bötesförvandlingen frigöras från bötesbeloppet. Domstolen kan alltså icke som nu stanna vid ett fixerande av bötesbeloppet, den måste ock därefter skrida till en prövning av det förvandlingsstraff, som den tilltalade för den händelse böterna icke erläggas har att undergå. Detta förhållande har ock beaktats i några av de yttranden, som avgivits av den enkla regelns anhängare. Efter vilka grunder den nu ifrågavarande prövningen skall ske, skall jag icke här upptaga till mera ingående behandling. Det torde emellertid ligga i sakens natur, att brottets svårhetsgrad härvid i främsta rummet kommer i beaktande. Av det nu anförda framgår, att ej heller vid den enkla regeln domarens verksamhet vid straffets ådömande kan begränsas till en enda akt, bötesbeloppets fastställande, utan att jämväl vid detta system krävas två från varandra särskilda bedömanden samt att vid det ena av dessa domaren har att bortse från de ekonomiska förhållanden, som för den tilltalade verka till höjning eller minskning av bötesbeloppet. Det företräde, som anses ligga i straffmätningens enhet, tillkommer alltså i verkligheten lika litet den enkla regeln som dagsbotssystemet. Motsvarigheten till dagsbotssystemets dagsbotsantal är i det enkla systemet förvandlingsstraffets längd. Divideras det fastställda bötesbeloppet med det i förvandlingsstraffet ingående dagsantalet, erhålles en motsvarighet till själva dagsbotsbeloppet. Om sålunda vid det enkla systemet två personer dömts för brott av samma svårhetsgrad, den ene till 100 kronors böter och den andre till 500 kronors böter, samt förvandlingsstraffet för båda satts till 20 dagars fängelse, innebär detta att varje dags fängelse för den ene motsvarar 5 kronor och för den andre 25 kronor. Man kan såsom också framhållits här tala om ett förtäckt dagsbotssystem.

Om sålunda de båda systemen, följdriktigt utvecklade och rätt tillämpade, i stort sett leda till samma konsekvenser, anser jag mig dock på skäl, som jag redan antytt, böra giva ett avgjort företräde åt dagsbotssystemet. Av särskild betydelse härutinnan anser jag vara, att vid detta system ett bedömande av brottets svårhetsgrad ingår som fristående led i straffmätningen samt att denna svårhetsgrad kommer till ett klart och otvetydigt uttryck i bötesdomen genom det däri angivna dagsbotsantalet. Endast härigenom erhålles en fast grund för straffmätningens andra led, nämligen bötesbeloppets anpassning efter betalningsförmågan. Förvandlingsstraffet kan anknytas omedelbart till dagsbots-

antalet och hänvisas härigenom till att förbliva vad det nu är, en verkställighetsåtgärd. Man undgår tillika den med det enkla systemet förknippade oegentligheten, att uttrycket för brottets svårhet skall hämtas från en annan straffart än som åsyftas med domen. Emellertid vill jag ingalunda bestrida, att vissa av de anmärkningar, som riktats mot dagsbotssystemet och som främst taga sikte på en viss principiell hårdhet i tillämpningen, i någon mån äga berättigande. Vid dagsbotssystemets utformning kunna och böra dessa anmärkningar beaktas. Särskilt synes mig det vara av vikt vid införandet i vår strafflagstiftning av en i stort sett förut okänd princip, att all möjlig hänsyn toges till att tillämpningen kan bli så smidig som möjligt, så att nödig anpassning kan vinnas efter förhållandena i varje särskilt fall.

*Dagsbots-
området.*

De skäl, som tala för en anpassning av böterna efter betalningsförmågan, gälla uppenbarligen i fråga om samtliga bötesbrott, vid vilka straffets ändamål är att tillfoga den sakfällde ett verkligt lidande. I främsta rummet komma härvid i betraktande sådana brott, som äro uttryck för en rättsstridig vilja hos gärningsmannen. I andra fall avser bötesstraffet, såsom i fråga om vissa ordningsföreskrifter, mera att hos den sakfällde inskräpa vikten av att en sådan föreskrift iakttages. Är brottet av nu sist angivna art, erfordras icke för att straffet skall fylla sitt syfte samma hänsyn till den dömdes förmögenhetsställning. I allmänhet torde i dessa fall redan det förhållandet, att den tilltalade sakfälls, vara nog att från hans sida förebygga en ny överträdelse. Härtill kommer jämväl en annan synpunkt. Omfattningen av de arbetsuppgifter, som åläggas domstolarna, bör stå i förhållande till de intressen, varom i varje särskilt fall är fråga. Med hänsyn till vissa ordningsföreseers talrikhet, särskilt i de större städerna, måste behandlingen ordnas så, att varje särskilt mål icke i alltför hög grad tager domstolens tid i anspråk. Uppenbarligen skulle en för varje tilltalad företagen utredning angående hans förmögenhetsförhållanden motverka detta syfte. Jämväl av denna anledning är det alltså av betydelse, att icke nu ifrågavarande föreselser indragas under dagsbotsområdet. Var gränsen skall dragas mellan de båda slagen av bötesbrott är uppenbarligen en ganska invecklad fråga. Ej minst beträffande den svenska straffrätten, för vilken den nu antydda gruppindelningen av brotten icke är genomförd, möta härvid betydande svårigheter. Redan i strafflagen förekomma, om ock i mindre utsträckning, brott, som rätteligen äro att hänföra till ordningsföreselser, såsom idkande av hantverk eller annat arbete å söndags- eller helgdag (7:3), förargelseväckande beteende å allmän plats (11:15), fylleri å allmän plats (18:15), begagnande av mått eller vikt, som ej är stämplat eller omjusterat (22:5). Detta förhållande är än vanligare inom specialstraffrätten. Ej sällan inrymmas här under en och samma straffbestämmelse såväl överträdelser, som äro att hänföra till ordningsföreselser, som ock sådana, som utgöra brott i egentlig mening.

Uti det förslag, som framlades för 1927 års riksdag, hade dagsbotsområdet begränsats till den allmänna strafflagen och strafflagen för krigsmakten, varvid dock undantagits brott enligt 11 kap. 15 § och 18 kap. 15 § straff-

lagen ävensom fall, då böterna utgå enligt särskild, i lagen angiven beräkningsgrund. Från dagsbotsområdet skulle därjämte uteslutas specialstraffrättens samtliga bötesbrott. Denna tudelning av bötesområdet hade sin grund i praktiska skäl, främst svårigheten att inom specialstraffrätten avskilja de egentliga brotten från ordningsföreseelserna. För att minska den klyfta, som sålunda komme att uppstå mellan strafflagens och specialstraffrättens bötesstraff, hade tillika föreslagits, att vid utmätande av bötesstraff enligt specialstraffrätten inom den för brottet stadgade bötessskalan skäligt avseende skulle fästas vid den sakfällades ekonomiska villkor. Att den lösning av detta problem, som sålunda ifrågasattes, ur principiell synpunkt var mindre tillfredsställande, torde icke kunna bestridas. Den utjämning, som åsyftades genom den enkla regelns tillämpning utom strafflagsområdet, kan på denna väg endast i ringa mån åvägbringas. Specialstraffrättens bötessskalor äga i allmänhet allt för ringa spännvidd för att tillåta en med dagsboten jämförlik hänsyn till betalningsförmågan. Såsom framhållits mot förslaget komme därigenom icke att kunna undvikas ganska talrika, skarpt framträdande konfliktfall. Mot den enkla regeln kan för övrigt jämväl i detta fall riktas samma anmärkning, som jag tidigare framställt mot den enkla regelns tillämpning i allmänhet, eller att, utan ett frigörande av förvandlingsstraffet från bötesbeloppet, betalningsförmågan komme att inverka jämväl å förvandlingsstraffet. Det må dock erkännas, att denna olägenhet med hänsyn till bötessskalornas i talrika fall ringa spännvidd och låga maxima ofta icke skulle komma att göra sig gällande i alltför hög grad.

Vid de överväganden, som jag ägnat denna fråga, har jag kommit till det resultat, att en tillfredsställande lösning icke torde stå att nå på annat sätt än att principiellt låta dagsbotssystemet omfatta hela bötesområdet, såväl strafflagens som specialstraffrättens, och därifrån göra de undantag, som påkallas av ordningsföreseelsernas särskilda karaktär. Uppenbarligen möta jämväl härvid betydande svårigheter. Dessa svårigheter sammanhånga i främsta rummet med att de nu gällande bötessskalorna inom olika delar av specialstraffrätten tillkommit vid skilda tider och vila på väsentligt olikartade grunder. Att i detta sammanhang verkställa en omarbetning och normalisering av specialstraffrättens samtliga bötessskalor skulle innebära en alltför omfattande och tidskrävande uppgift. Med hänsyn härtill har undersökningen inriktats å en bearbetning av det föreliggande författningsmaterialet för att på denna grundval utfinna mera allmängiltiga regler för dagsbotsområdets avgränsning. Det preliminära resultat, som härvid uppnåtts, är återgivet i departementsförslaget och jag inskränker mig att hänvisa till detta.

Av den granskning, som förslaget underkastats i de inkomna yttrandena, har jag erhållit den uppfattningen, att den sålunda gjorda avgränsningen av dagsbotsområdet är i huvudsak tillfredsställande samt att genom densamma i allt väsentligt komma att undanröjas de ojämnheter, som härleda sig från motsatsförhållandet mellan dagsbotssystemet å ena och penningbotssystemet å andra sidan, och vilka föranlett huvudanmärkningen mot 1927 års förslag. Visserligen kvarstå vissa fall, där överensstämmelsen alltjämt är mindre god.

Då detta förhållande, såsom understundom skett, tagits till intäkt för en avvisande ståndpunkt till dagsbotssystemet överhuvud taget, torde på sätt Svea hovrätt erinrat dessa ojämnheters betydelse i hög grad ha överdrivits. I allmänhet gälla anmärkningarna vissa brottsfall, vilkas förekomst är ganska ringa. De slutsatser, som härav böra dragas, innebära enligt min mening icke, att frågan om dagsbotssystem bör förfalla, utan gå snarare i den riktningen, att ifrågavarande ojämnheter böra avlägsnas genom ändringar i de författningar, varom här är fråga. Härvid bör från de övriga bötesbrotten särskiljas de förseelser, i fråga om vilka dagsbotssystemet icke bör äga tillämpning. Då gränsen för de till dagsbotssystemet icke hänförliga brotten enligt departementsförslaget dragits vid ett bötesmaximum av trehundra kronor, skulle en sådan överarbetning, som uppenbarligen endast kan ske efter hand, ha till syfte å ena sidan att beträffande ordningsförseelserna sänka bötesskalan, i den mån den överskrider nu angivna maximum, samt å den andra att i fråga om vissa av övriga bötesbrott, där bötesskalan icke nu överstiger samma maximum, låta dagsbotssystemet träda i tillämpning.

På grund av de mot departementsförslaget framställda erinringarna anser jag dock vissa jämkningar i förslaget böra vidtagas.

Vad då först angår dagsbotsområdets avgränsning beträffande brott inom strafflagen ha bland andra Svea och Göta hovrätter ansett dagsbotsområdet kunna väsentligen utvidgas, därvid Svea hovrätt förordat en gränsdragning vid bötesmaximum av etthundra kronor. Även professor Thyrén har framställt anmärkning av i viss mån enahanda innebörd. De sålunda gjorda erinringarna synas mig grundade, och jag förordar därför en sådan utformning av förslaget, att dagsbotsområdet beträffande strafflagen i ej ringa mån utvidgas. Till det närmare genomförandet härav återkommer jag i det följande.

Beträffande därefter spörsmålet om dagsbotssystemets avgränsning inom specialstraffrätten, har jag icke ansett tillräckliga skäl föreligga att frångå den vid ett bötesmaximum av trehundra kronor dragna gränslinjen, vilken även blivit tillstyrkt av professor Thyrén. Vad särskilt beträffar förseelser mot vägtrafikstadgan torde emellertid icke kunna förnekas, att dessa, åtminstone då de begåtts utan samband med framförande av motorfordon, mången gång närmast äro hänförliga till ordningsförseelsernas område. Dagsbotssystemets tillämpning i dessa fall är alltså mindre följdriktig. Emellertid ha vid ny lagstiftning så sent som år 1930 samtliga förseelser mot stadgan ansetts böra sammanföras under en gemensam böteslatitud från och med två till och med ettusen kronor. Att redan nu, innan erfarenhet vunnits om den nya stadgans tillämpning, göra ändring i förseelsernas enhetliga behandling, synes icke vara tillrådligt. Och då vissa hithörande förseelser otvivelaktigt äro till sin natur brott i egentlig mening, har jag ansett mig icke böra föreslå något undantag från dagsbotssystemets tillämpningsområde för förseelser mot denna stadga. De olägenheter, som härav kunna föranledas, komma för övrigt att väsentligen förminskas genom den regel om jämkning av dagsbotsbeloppet, som jag strax skall beröra.

Enligt departementsförslaget hade från dagsbotsområdet undantagits brott

mot hälsovårdsstadgan, byggnadsstadgan och brandstadgan samt mot föreskrifter, som givits i enlighet med någon av nämnda stadgor, ävensom mot hamnordning. Det har synt mig tveksamt, huruvida denna begränsning bör bibehållas. Ifrågavarande brott ha onekligen i vissa fall karaktär av ordningsföreseelser men å andra sidan kunna de mången gång ådagalägga en så höggradig likgiltighet för samhällsintresset, understundom till och med för människors liv och hälsa, att de redan på denna grund i straffavseende böra likställas med flera av de brott, som skulle komma att beläggas med dagsböter. Denna uppfattning om ifrågavarande brotts karaktär har ock kommit till uttryck i de jämförelsevis höga bötesmaxima, femhundra respektive ettusen kronor, som gälla för dessa brott; i det föreliggande inom justitiedepartementet upprättade utkastet till ny byggnadsstadga har maximum satts till så högt belopp som femtusen kronor. Härtill kommer, att de i vissa fall stå i samband med förfaranden, genom vilka förövaren bereder sig obehörig vinning. På grund härav och då denne ej sällan befinner sig i goda ekonomiska omständigheter, har jag stannat vid att icke föreslå något undantag från dagsbotsområdet för dessa brott. Med hänsyn till domstolarnas arbetsbörda torde den ifrågasatte överflyttningen icke äga större betydelse, då antalet för ifrågavarande brott av underdomstolarna bötfällda personer utgjorde i medeltal för åren 1926—1928 allenast 1,382 eller föga mer än 1½ procent av hela antalet till böter dömda personer.

För att utjämna motsättningen mellan de båda bötesystemen hade såväl i 1927 års förslag som i departementsförslaget upptagits den förutnämnda regeln, att vid utmätande av bötesstraff utanför dagsbotsområdet skäligt avseende skall fästas vid den sakfälldes ekonomiska villkor. För de anmärkningar, som ur principiell synpunkt kunna riktas mot en dylik bestämmelse och jämväl kommit till uttryck i några av de avgivna yttrandena, har jag redan tidigare redogjort. Med den utvidgning av dagsbotsområdet, som jag nu förordar, synes behovet av en dylik bestämmelse icke vara alltför kännbart. Härtill kommer, med hänsyn till nu ifrågavarande brottsgruppers talrika förekomst, den rent praktiska invändningen, att tillämpningen av en dylik bestämmelse skulle i hög grad taga domstolens tid i anspråk. Den utjämnande betydelsen av bestämmelsen i fråga torde ej heller kunna skattas allt för högt. På skäl, som jag nu anført, har jag ansett bestämmelsen böra utgå. Med denna min ståndpunkt har emellertid inställt sig spørsmålet, huruvida icke någon annan utväg erbjöde sig för att åvägabringa den önskvärda utjämnningen mellan de båda systemen. Att en sådan utjämnning bör eftersträvas ligger i öppen dag, ej minst efter den utvidgning av dagsbotsområdet, som jag nyss förordar. Jag har därvid stannat vid att föreslå en mindre avvikelse från dagsbotsprincipen. Denna avvikelse innebär, att en jämkning må kunna ske av dagsbotsbeloppet i sådana fall, då brottet är ringa. En sådan jämkning är väsentligen betingad av att i vår straffrätt icke genomförts en gruppering av bötesbrotten med hänsyn till deras karaktär av ordningsföreseelser eller verkliga brott. I den mån vid omarbetning av i synnerhet specialstraffrättens brottsbegrepp denna synpunkt vinner beaktande, kommer behovet av en dylik jämningsregel att bliva mindre.

Dagsbots-
skalan.

Vid en partiell reform som den nu ifrågasatta ligger nära till hands att omedelbart anknyta den skala, efter vilken vid ett dagsbotssystem brottets svårhet skall utmätas, den s. k. dagsbotsskalan, till de för varje brottsart nu gällande bötesskalorna. Denna väg hade ock följts uti 1927 års förslag, enligt vilket varje dagsbot svarade mot en penningbot av fem kronor och dagsbotsskalan, i förhållande till strafflagens allmänna bötes skala, alltså erhöi en latitud från och med en till och med etthundra dagsböter. Med den begränsning av dagsbotsområdet, som nämnda förslag uppställde, torde denna anordning ha varit befogad. Däremot synes denna fråga komma i ett helt annat läge vid den nu föreslagna utvidgningen av dagsbotsområdet till jämväl specialstraffrättens bötesbrott. Strafflagens och specialstraffrättens böteskalor förete i många fall väsentliga skiljaktigheter. Dessa skiljaktigheter bero i allmänhet mindre på de särskilda brottsarternas olika karaktär utan fastmer av det förhållandet, att de olika författningarna tillkommit vid skilda tider och att åsikterna därunder växlat i fråga om domarens större eller mindre bundenhet vid straffmätningen. I de författningar, som härleda sig från 1700-talet, voro liksom i 1734 års lag böterna huvudsakligen bestämda till fixa belopp. Först under början av 1800-talet infördes mera allmänt böteslatituder, såsom ock skett i 1864 års strafflag. De författningar inom specialstraffrätten, som tillkommo under senare delen av 1800-talet, ha i allmänhet tagit strafflagen till förebild. I lagar och författningar, som utfärdats under de två senaste årtiondena, ha därjämte böteslatituderna alltmera vidgats.

Av det nu anförda framgår, att de olika författningarnas bötesstraff icke utgöra någon tillfredsställande eller enhetlig grund för en jämförelse mellan de skilda brottsarterna inbördes i fråga om svårhetsgraden. Med hänsyn härtill torde den uppfattning, som uttalats särskilt av Göta hovrätt i dess yttrande, att den i de olika författningarna gjorda graderingen av brotten vore av betydelse som ett medel till rättskänslans bevarande, innefatta en påtaglig överdrift. I varje fall kan denna uppfattning icke numera tillerkännas berättigande i fråga om äldre författningar, vilkas bötesatser äga ett i allmänhet lågt maximum. I någon mån annorlunda är förhållandet med vissa författningar från senare tid med jämförelsevis höga såväl bötesminima som bötesmaxima. Dessa högt liggande latituder ha uppenbarligen en ej ringa betydelse ur allmänpreventiv synpunkt. Särskilt torde detta gälla i fråga om bötesminima. Vad de sistnämnda angår synas därför alla skäl tala för att de bibehållas i dagsbotsskalan. I fråga om de höga maxima torde ett motsvarande behov däremot icke föreligga. Anledningen till dessa torde i allmänhet ha varit att därunder skulle rymmas hänsyn till den sakfälldes ekonomiska ställning. Vid dagsbotssystemet kommer emellertid denna synpunkt ännu mera till sin rätt uti dagsbotsbeloppet, och detta system medför därför härutinnan en ej oväsentlig förstärkning av straffbudets allmänpreventiva verkan.

På grund av vad jag sålunda anført anser jag att hela dagsbotsområdet bör ställas under ett enhetligt maximum och alltså dagsbotsskalan härutinnan frigöras från gällande bötesatser. Däremot torde den gradering av vissa brott, som lagstiftaren velat utmärka genom utsättande av särskilt minimum, icke

böra lämnas utan beaktande. Från den enhetliga dagsbotsskalans minimum torde därför undantag böra ske för de fall, då bötesminimum enligt nu gällande latitud uppgår till något mera avsevärt belopp. Detta belopp har i departementsförslaget satts vid femtio kronor och synes mig såsom väl avvägt alltjämt böra bibehållas.

Vad därefter angår de grunder, å vilka dagsbotsskalan bör uppbyggas, komma därvid olika synpunkter i beaktande. Skalan måste lämna utrymme för en efter brottens olika svårhetsgrader avpassad straffmätning. Hur stark nyansering ur denna synpunkt är erforderlig, är uppenbarligen en lämplighetsfråga. För strafflagens del torde väl i rättstillämpningen icke förekomma utdömandet av andra bötesbelopp än sådana, som äro jämnt delbara med fem. Skalans grader kunna alltså antagas icke behöva överstiga etthundra. Å andra sidan torde, särskilt med hänsyn till specialstraffrättens i vissa fall betydligt vidare latituder, möjligheterna till differentiering icke böra göras mindre. Härtill kommer emellertid en annan synpunkt. Vid bestämmande av böternas belopp utgör enligt dagsbotssystemet antalet dagsböter den ena faktorn. Göres dagsbotsskalan alltför trång, inverkar detta höjande på dagsbotens belopp, då i annat fall det totala bötesbeloppet skulle bliva alltför lågt. En dylik höjning skulle icke väl stå samman med de grunder för beräkning av dagsbotens storlek, som jag anser böra komma i tillämpning enligt vad i det följande närmare kommer att utvecklas. Jämväl av denna anledning synes dagsbotsskalan böra erhålla en tämligen stor spännvidd. Vid dagsbotsskalans utformning måste slutligen hänsyn tagas till storleken av det förvandlingsstraff, som skalan avser att täcka, i det att variationerna i bötesstraffet måste stå i lämpligt förhållande till längden av förvandlingsstraffet. Sistnämnda straffs maximum uppgår till fängelse i sextio dagar. På grund härav och med de utgångspunkter, som jag i övrigt angivit, synes mig lämpligast att skalan bestämmes så som skett i departementsförslaget eller från och med en till och med etthundratjugu dagsböter. Varje dags fängelse såsom förvandlingsstraff kommer därvid i stort sett att svara mot två dagsböter.

Mot den av mig förordade unifieringen av strafflagens och specialstraffrättens bötesskalor kan måhända riktas den anmärkningen, att denna unifiering leder till en höjning av det maximum, som nu regelmässigt gäller för förvandlingsstraff vid brott enligt strafflagen, från tjuguatta dagars till sextio dagars fängelse. I detta sammanhang må emellertid erinras därom, att maximum för förvandlingsstraffet för nämnda brott före den ändring, som vidtogs genom lagen den 9 juni 1922, uppgick till femtiotre dagar. I den proposition (nr 223), som förelades 1922 års riksdag, framhölls såsom motiv för den företagna ändringen det sjunkande penningvärdet och den därav föranledda benägenheten hos domstolarna att sätta bötesbeloppet högre än som i förhållande till den gällande skalan överensstämde med brottets svårhetsgrad samt att som följd härav inträdde en skärpning av förvandlingsstraffet. Vid lagförslagets behandling framhölls inom lagrådet dess nära samband med frågan om en reform av bötesstraffet. De skäl, som föranledde ifrågavarande lagstift-

ning, förlora uppenbarligen sin giltighet för den del av bötesområdet, inom vilken dagsbotssystemet skall tillämpas. Såsom jag förut framhållit ligger en av detta systems största fördelar däri, att förvandlingsstraffet kan frigöras från böternas penningbelopp och uteslutande ställas i beroende av det med hänsyn till brottets svårhetsgrad fastställda dagsbotsantalet. Penningvärdets sjunkande eller stigande kommer därigenom att bli utan varje betydelse för förvandlingsstraffet. Med hänsyn härtill och då det vid en utsträckning av dagsbotssystemet till specialstraffrätten knappast kan anses följdriktigt att för strafflagens dagsbotsbrott bibehålla en lägre förvandlingstariff än för specialstraffrättens, torde den ståndpunkt, som redan departementsförslaget intagit till detta spörsmål, böra bibehållas. De nu framhållna synpunkterna till förmån för höjning av strafflagens förvandlingsstraff gälla uppenbarligen icke i fråga om de brott, som skola stanna utanför dagsbotsområdet. I fråga om sistnämnda brott har ej inträtt någon väsentlig rubbning i de förhållanden, som åberopats till stöd för 1922 års lagändring. Jag har ej heller för avsikt att i denna del föreslå någon ändring i de nu gällande bestämmelserna.

*Dagsbots-
beloppet.*

Av de i vår strafflag upptagna straffarterna är bötesstraffet den lindrigaste. Härav följer att bötesstraffet icke må ges en sådan hårdhet att det i något fall kommer att framstå som strängare än den svårare straffarten, fängelse. Å andra sidan få böterna ej nedsjunka till en sådan obetydlighet, att de ej längre å den sakfällde verka som straff. Uppenbarligen måste jämväl vid en reform, som åsyftar en större anpassning av böterna efter betalningsförmågan, de sålunda angivna gränslinjerna iakttagas. Spörsmålet gäller ej heller huruvida så skall ske, utan fastmera om dessa allmänna synpunkter äro tillräckliga för sitt syfte eller i vilken omfattning särskilda regler därutöver erfordras till ledning för domaren och för säkerställande av en jämn rättstillämpning.

Med dagsbotssystemet torde, såsom också namnet anger, vid dess framträdande ha åsyftats ett fastställande av det penningbelopp, beräknat för dag, som den sakfällde vid bötesdomens meddelande under en längre tid kan antagas böra avstå, med hänsyn till inkomst, förmögenhet och ekonomiska förhållanden i övrigt utan att han därigenom lider nöd eller brister i honom åliggande försörjningsskyldighet. Detta belopp, som den sakfällde med god vilja för varje dag kan lägga å sido, skulle således anses motsvara en dagsbot. Denna innebörd av dagsbotsbeloppet har särskilt framhållits av Svea hovrätt i dess yttrande och mot densamma torde i stort sett icke vara något att erinra ur principiell synpunkt. Hur beräkningen av dagsbotsbeloppet skall närmare utföras är uppenbarligen ett spörsmål, som i varje särskilt fall måste överlämnas åt domarens fria prövning. I flertalet fall torde utgångspunkten böra vara ett fastställande av den sakfälldes medelinkomst för dag. Man bör därvid icke åtnöja sig med medelinkomsten för de närmast före domen förflutna dagarna, utan beräkningarna böra grundas på en längre tid. Inom sådana yrken, i vilka det egentliga yrkesarbetet är begränsat till en viss årtid eller förtjänsten avsevärt växlar under olika delar av året, torde vara nödvändigt att

till grund för uppskattningen av medelinkomsten för dag lägga hela årsinkomsten räknat tillbaka från tiden för domen. Har den sakfällde icke någon inkomst, oaktat han ej varit urståndssatt att utföra eller erhålla förvärvsarbete, bör hans dagsinkomst bestämmas till genomsnittsförtjänsten för dag i orten för personer i hans ställning. Vid avgörande huru stor del av dagsinkomsten, som skall tagas i anspråk såsom dagsbot, böra samtliga på den sakfälldes betalningsförmåga inverkan omständigheter beaktas. I första hand bör sålunda hänsyn tagas till vad som kan anses nödigt till den sakfälldes eget underhåll samt till fullgörande av honom åliggande försörjningsskyldighet. Men vidare böra beaktas den sakfällde åliggande ekonomiska förpliktelser av annat slag. Är den sakfällde i besittning av förmögenhet, inverkar detta uppenbarligen höjande. Har den sakfällde ringa eller ingen inkomst, oaktat hans levnadskostnader äro höga, böra dessa senare i stället för inkomsten läggas till grund vid dagsbotsbeloppets bestämmande.

I några av de inkomna yttrandena har berörts frågan, huruvida den omständigheten att brottet medfört vinning för den sakfällde, bör inverka på bötesbeloppet och uttalats den uppfattningen att så borde ske. Emellertid torde de fall, som här åsyftas, kunna förekomma ej allenast då den brottsliga gärningen belägges med bötesstraff, utan kanske lika ofta då brottet förskyller frihetsstraff. Frågan står alltså icke i något nödvändigt sammanhang med bötesstraffets ordnande. Riktigast torde därför vara att sådan orättmätig vinst, vare sig brottet belägges med bötes- eller frihetsstraff, göres till föremål för konfiskation. I denna riktning har ock frågan erhållit sin lösning i åtskilliga länders strafflagstiftning. Oberoende av dylika regler torde dock möjlighet icke saknas att jämväl med dagsbotssystemet komma till rätta med brott av ifrågavarande beskaffenhet. Sålunda kan vid utmätande av dagsböternas antal hänsyn tagas till vinningslystnaden som ett motiv för brottet, likasom den orättmätiga vinst, som genom brottet åtkommit, kan verka höjande på dagsbotens belopp, i den mån ej dylik vinst giver anledning till ett skadeståndsanspråk från målsägandens sida eller eljest redan är undandragen den sakfälldes förfogande.

Med dagsbotsbeloppets storlek sammanhänger ock frågan om införande i lag av visst lägsta och högsta belopp för dagsboten. Ur principiell synpunkt torde visserligen invändningar mot en dylik anordning kunna göras gällande, men å andra sidan kunna till förmån för densamma anföras vägande praktiska skäl. Särskilt vid införande i vår lagstiftning av en ny och hittills oprövad princip i fråga om bötesstraffet är det av vikt, att till ledning för domstolarnas tillämpning lagstiftaren tydligt anger de gränser, inom vilka uppskattningen bör äga rum. Jag anser alltså öfvervägande skäl tala för ett bibehållande av det i departementsförslaget utsatta högsta beloppet för dagsboten, trehundra kronor. Vad angår införande jämväl av en lägsta gräns har jag — särskilt med hänsyn till de farhågor, som framkommit, att utan en sådan dagsbotsbeloppet skulle kunna sättas så lågt, att böterna förlorade sin effektivitet såsom straff — ansett mig böra beakta de härutinnan framställda anmärkningarna;

och jag förordar i sådant hänseende ett minimum av en krona. Av enahanda anledning har jag ock, då böterna inom dagsbotsområdet icke böra understiga det bötesminimum av fem kronor, som i allmänhet gäller för de utom dagsbotsområdet fallande brotten, såsom bland andra Svea och Göta hovrätter påyrkat, upptagit en motsvarande bestämmelse för bötesbelopp inom dagsbotsområdet.

I detta sammanhang må erinras om den av mig till undvikande av en alltför sträng tillämpning föreslagna regel, enligt vilken dagsbotsbeloppet må jämkas vid ringa brott.

En fråga, som i de avgivna yttrandena givit anledning till skiftande omdömen, avser omfattningen av det material, som skall ligga till grund för bestämmande av dagsbotsbeloppet, och det sätt, på vilket detta material skall tillhandahållas domstolen. Jag anser mig härvid böra förutskicka, att med dagsbotssystemet icke åsyftas någon proportionalisering med matematisk noggrannhet efter betalningsförmågan utan att dagsbotsbeloppets bestämmande bör vara föremål för domstolens fria prövning. I många fall torde den tilltalades egna uppgifter jämte vad domstolen i övrigt har sig bekant om den tilltalade lämna erforderlig ledning. I sådana fall, då anledning därtill föreligger, bör emellertid utredning förebringas av åklagaren. Vad angår arbetsanställda torde nödiga upplysningar kunna erhållas hos arbetsgivaren. God ledning erbjuder självfallet den tilltalades skattetaxering. Hur utredningen än kan komma att åvägabringas är det dock tydligt, att denna icke bör överstrida vad som betingas av frågans större eller mindre betydelse i varje särskilt fall. I allmänhet bör åklagaren vara beredd att redan vid målets första handläggning inför domstolen framlägga den utredning, som kan anses påkallad av omständigheterna, och uppskov för sådant ändamål såvitt möjligt undvikas.

*Anstånd och
avbetalning.*

Den tanke, som ligger till grund för dagsbotssystemet, är att bötesstraffet skall så avpassas efter den sakfällades betalningsförmåga, att han med god vilja skall kunna erlägga böterna i penningar och icke behöva undergå fängelsestraff. För att detta syfte skall kunna nås krävas, åtminstone då det gäller något större bötesbelopp, anordningar, som medgiva, att den bötfällda må erhålla tillräckligt rådum för böternas gäldande. Detta krav framträder med styrka beträffande flertalet bötfällda, som icke förfoga över andra tillgångar än sina löpande inkomster. Fördenskull erfordras regler om rätt till anstånd och avbetalning i fråga om böternas erläggande. Närmare bestämmelser härom torde, liksom övriga detaljföreskrifter angående indrivning av böter, böra meddelas i administrativ ordning. För möjliggörande härav torde i lag endast böra upptagas ett bemyndigande för Kungl. Maj:t att utfärda dylika föreskrifter. Ett stadgande av sådan innebörd ingick i departementsförslaget (strafflagen 2 kap. 9 §) och har av de hörda myndigheterna i sak lämnats utan erinran. I överensstämmelse härmed föreslår även jag ett dylikt stadgande.

Jag övergår härefter att redogöra för lagstiftningens närmare utformning och de synpunkter, som därvid varit vägledande.

Lagstift-
ningens
närmare
utformning.

En av de mera vägande anmärkningar mot departementsförslagets utformning riktar sig däremot, att de grundläggande reglerna om dagsbotssystemet, vilka djupt ingripa i anordnandet av böter såsom en allmän straffart enligt strafflagen, upptagits i en fristående lag och icke i själva strafflagen. Med denna anmärkning sammanhänger nära en annan, nämligen att de förut gällande bötessatserna skulle komma att kvarstå, ändå att de i det väsentliga icke finge någon betydelse för straffens utmätande. Vad sålunda anförts synes mig värt allt beaktande. Vid närmare övervägande av denna fråga har jag funnit det görkligt att, utan alltför omfattande ändringar, i strafflagens allmänna del (2 kap.) införa huvudregeln om bötesstraffets utformning enligt dagsbotssystemet samt i den speciella delen av strafflagen vidtaga därav påkallade ändringar i de särskilda straffbestämmelserna. Dessa senare ändringar bliva visserligen ganska talrika, men äro å andra sidan av övervägande formell och föga ingripande beskaffenhet. Genom denna anordning vinnes, förutom en i systematiskt avseende riktigare uppställning, att dagsbotsområdets avgränsning för strafflagens del icke behöver ske genom en allmän och på grund därav föga smidig formel utan kan genom de särskilda straffbudens avfattning erhålla en mjukare anpassning efter de särskilda brottens natur. I fråga om specialstraffrätten kan sistnämnda förfarande icke komma till användning på grund av de hithörande straffbudens stora antal och ringa överskådlighet. Men även för specialstraffrätten vinnes den fördelen, att föreskrift om dagsbotssystemets tillämpning kan meddelas genom en enkel hänvisning till de i strafflagens allmänna del upptagna bestämmelserna om böters ådömande i dagsböter.

I överensstämmelse härmed och i enlighet med de av mig angivna huvudgrunderna för bötesstraffets reformering enligt dagsbotssystemet har jag låtit upprätta förslag dels till *lag om ändring i vissa delar av strafflagen*, dels till *lag angående dagsböter inom specialstraffrätten (särskild böteslag)*, dels ock till *lag om ändrad lydelse av 111 § strafflagen för krigsmakten*.

Över förslagen har yttrande inhämtats av professor Thyren i egenskap av sakkunnig för utarbetande av förslag till revision av strafflagen; och Thyren har därvid i huvudsak uttalat, att han i fråga om den ändrade avgränsningen av dagsbotsområdet inom allmänna strafflagen ansåge densamma, såsom redan framginge av hans föregående yttrande, för en obetingad förbättring, att beträffande den föreslagna jämkningsregeln förändringen torde — såvitt regeln så uppfattades, såsom den torde vara avsedd, nämligen i främsta rummet så, att vid vissa *institut*, där kriminaliteten, såvitt den framginge av gärningen, måste anses ringa, dagsbotsprincipen i mindre mån än vid de klart kriminella fallen skulle komma till tillämpning — böra betecknas såsom lyckligt funnen, samt att vad slutligen anginge det i och för sig naturliga införandet i den allmänna strafflagen av dagsbotsbestämmelserna, det syntes honom — i betraktande av det försiktiga maximum för dagsbotens belopp — att den av platsen i strafflagen följande större orubbligheten av de nya reglerna icke väckte betänklighet.

Strafflagen.

Ändringarna i strafflagen avse dels allmänna delen, dels speciella delen.

I strafflagens 2 kap. 'Om straff, som efter denna lag ådömas må' ha i 8 § upptagits de allmänna bestämmelserna om böters ådömande i dagsböter. Utöver vad jag redan anfört torde här endast böra nämnas följande. Såsom norm för bestämmandet av dagsböternas antal har angivits brottets 'beskaffenhet' i stället för, såsom tidigare, dess 'svårhet'. Vidare har, på sätt redan skett i departementsförslaget, såsom en av de omständigheter, vartill hänsyn skall tagas vid dagsbotsbeloppets bestämmande, angivits 'ekonomiska förhållanden i övrigt' i stället för 'andra levnadsförhållanden', mot vilket senare uttryck erinringar framställdes under behandlingen i riksdagen av 1927 års förslag. Med hänsyn till de brott, som komma att lämnas utanför dagsbotsområdet, har i andra stycket bibehållits det huvudsakliga innehållet i nu gällande regler om penningböter. Tredje stycket upptager bestämmelsen, att böter tillfalla kronan.

Såsom av det föregående framgår, kan dagsbotssystemet icke erhålla en undantagslös tillämpning inom strafflagen. En närmare bestämning av dagsbotsområdet måste sålunda vidtagas. I fråga om de särskilda bestämmelserna angående brott inom dagsbotsområdet måste dessutom tillses, att icke i den nuvarande lydelsen finnes något, som står i strid med innehållet i 2 kap. 8 § i dess föreslagna lydelse. Detta innebär, att stadganden, som närmare bestämma böternas belopp i penningar, böra utgå, så att bötesstraffet för ifrågavarande brott angives endast såsom 'böter'. I samband härmed kunna smärre omformuleringar och omgrupperingar av brottsbestämningarna påfordras av redaktionella hänsyn.

Dagsbots-
områdets av-
gränsning.

Vad till en början angår dagsbotsområdets avgränsning kunna undantag ifrågasättas *dels*, såsom förut framhållits, beträffande lindrigare brott, som hava en övervägande karaktär av ordningsförseelser, *dels* beträffande brott, som för närvarande äro belagda med så kallade normerade böter.

Bötesmaxima
200 kr.

Såsom ordningsförseelser kan det inom strafflagen med dess ålderdomligt låga bötessatser uppenbarligen icke ifrågakomma att betrakta brott, vilka enligt den för specialstraffrätten antagna gränsen skulle vara att anse såsom egentliga förbrytelser, det vill säga sådana, för vilka den nuvarande straffskalan har högre maximum än trehundra kronor. Sistnämnda belopp förekommer icke såsom bötesmaximum inom strafflagen. Däremot innehåller denna ett antal straffbestämmelser med maxima å tvåhundra kronor eller lägre belopp. Enligt departementsförslaget skulle dessa samtliga lämnas utanför dagsbotsområdet. Häremot ha i ett stort antal av de avgivna yttrandena, bland andra av Svea och Göta hovrätter samt professor Thyren, framställts anmärkningar. Riktigheten av dessa torde i allmänhet icke kunna förnekas. I synnerhet gäller detta vissa brott, för vilka straffmaximum för närvarande är böter å tvåhundra kronor, nämligen visst deltagande i upplopp (10 kap. 13 §), vägrande av inträde åt förrättningsman (10 kap. 23 § första punkten), lindrigare missfirmelse (16 kap. 11 §), olovlig jakt å annans jaktområde, som ej är inhägnat till jaktpark eller djurgård (24 kap. 13 § första stycket). I själva verket synas även övriga brott, vilka för närvarande äro be-

lagda med böter högst tvåhundra kronor (underlåtenhet att hörsamma myndighets bud vid upplösning av sammankomst, 10 kap. 15 §; deltagande i äventyrligt spel, 18 kap. 14 §; visst vållande till skada å egendom, 19 kap. 22 §; olovligt svedjande m. m. å samfälld skog eller mark, 24 kap. 5 §; uppsåtligt släpande av kreatur å annans ägor, 24 kap. 8 § första punkten) kunna ådagalägga sådan viljefarlighet eller grov oaktsamhet, att de böra hänföras under dagsbotsområdet.

Något annorlunda är förhållandet med de brott, för vilka bötesmaximum för närvarande är etthundra kronor eller lägre belopp. Häribland finnas obestridligen rena ordningsförseelser. I främsta rummet kan nämnas förargelseväckande beteende å allmän plats (11 kap. 15 § första stycket); fullständig enighet synes råda därom, att denna förseelse redan på grund av sin talrika förekomst måste av rent praktiska skäl undantagas från dagsbotsområdet. Detsamma gäller om fylleri (18 kap. 15 §); tvekan kunde visserligen råda beträffande fylleri under försvårande omständigheter, som för närvarande kan beläggas med böter å 25—500 kronor, men såväl praktiska hänsyn som den flytande beskaffenheten av gränsen mellan vanligt och svårt fylleri torde nödvändiggöra, att även det sistnämnda behandlas såsom ordningsförseelse med bibehållande av den nuvarande straffskalan. Med hänsyn till den avfattning, som givits föreskriften i 2 kap. 8 § andra stycket angående dagsbotsområdets avgränsning, måste i 18 kap. 15 § andra punkten det nu gällande bötesmaximum, femhundra kronor, uttryckligen angivas. Särskild motivering torde ej erfordras för att utanför dagsbotsområdet lämnas ytterligare följande brott: sabbatsbrott (7 kap. 3 §, där bötesmaximum är så lågt som tjugu kronor); förargelseväckande beteende vid offentlig sammankomst (11 kap. 9 § andra stycket); försummelse att behörigen avlämna eller vårda vissa verktyg, vilka kunna missbrukas för förfalskningsbrott (12 kap. 19 §); brukande av mått eller vikt, som ej behörigen justerats eller omjusterats (22 kap. 5 § tredje och fjärde styckena); vållande genom underlåten vård att kreatur inkomma på annans ägor (24 kap. 9 §); tagande av olovlig väg eller gångstig (24 kap. 11 §). Härmed torde slutligen böra likställas olovligt brytande eller nedkastande av annans hägnad eller grind, som enligt 24 kap. 10 § är belagt med ett så lågt maximumstraff som tjugu kronor; dylika gärningar kunna visserligen otvivelaktigt understundom förtjäna ett betydligt strängare bedömande, men det är att märka, att enligt uttrycklig hänvisning i lagrummet för dessa fall kan användas 19 kap. 20 § med dess avsevärt högre straffmaximum.

Till dagsbotsområdet torde böra hänföras övriga brott, för vilka strafflagen för närvarande stadgar ett högsta straff av böter å etthundra kronor eller lägre belopp, nämligen: borttagande m. m. av offentlig myndighets kungörelse (10 kap. 19 §); vägrande av handräckning, som förrättningsman vid offentlig förrättning är berättigad att fordra (10 kap. 23 § andra punkten); eftergörande av mynt eller penningssedel, som icke skett i bedräglig avsikt (12 kap. 15 §); obehörigt förfärdigande av verktyg för tillverkning av mynt m. m. (12 kap. 18 § andra stycket); vållande till medelsvår kroppsskada (14 kap. 17 § andra stycket); uppsåtligen osann uppgift i orlovssedel, intyg och dylikt, så

Bötesmaxima
100 kr. eller
därunder.

att annan kan vilseledas (22 kap. 17 §); uppsåtligt missbruk av betesrätt å samfälld mark (24 kap. 8 § andra stycket); missbruk av rätt i samfällt fiske (24 kap. 14 § andra punkten).

Normerade
böter.

För vissa brott skola böter ådömas i förhållande till värdet å viss egendom eller liknande. Enligt strafflagen förekomma dylika normerade böter för underlåtenhet att behörigen lysa fynd eller hittegoods (22 kap. 19 § första stycket), för bodräkt, där omständigheterna icke äro synnerligen försvårande (22 kap. 20 § första punkten), samt för åtskilliga ämbetsbrott (25 kap. 21 § första punkten).

Bestämmelsen i 25 kap. 21 § första punkten torde i samband med införande av ett dagsbotssystem böra upphävas. Enligt denna bestämmelse må i vissa fall böter för ämbetsbrott 'sättas högst till beloppet för ett år av den lön och övriga inkomst, som åtfölja det ämbete, vari den skyldige sig förbrutit'. För brott i ämbete med jämförelsevis högre avlöning innebär denna bestämmelse en avsevärd höjning av det eljest gällande bötesmaximum. Detta har även varit åsyftat, då bestämmelsen av lagkommittén insattes i dess förslag till strafflag (andra upplagan 1839, 28 kap. 22 § första punkten). Det är emellertid härvid att märka, att detta förslag icke bland straffen för ämbetsbrott upptog mistning av ämbete på viss tid, så kallad suspension; och det var på grund härav, som man fann behov av ett högt bötesmaximum. 'Då suspension', heter det i lagkommitténs motiv, 'såsom straff å ämbetsförseelser av lindrigare beskaffenhet än de, som medföra mistning av ämbete (det vill säga avsättning enligt strafflagens terminologi), ej blivit bibehållen, och det ej heller ansetts lämpligt att för dem använda fängelsestraff, har kommittén, enär följaktligen bötesstraffet för alla sådana förseelser kommer att tillämpas, funnit nödigt bestämma en sådan grund för böternas åläggande, att straffets ändamål må uppfyllas, den nämligen, att de må utsättas i förhållande till den lön och övriga inkomster, som åtfölja den felandes ämbete, dock högst till deras belopp för ett år.' Den anförda grunden för bötesstraffets utmätande på dylikt sätt bortföll i och med det att man under riksdagsbehandlingen av det slutliga förslaget till strafflag, i enlighet med yrkande av högsta domstolens flesta ledamöter, återupptog suspensionsstraffet, varigenom uppenbarligen bötesstraffets område kom att inskränkas. Likväl fick den tidigare föreslagna regeln om bötesstraffet kvarstå.

I jämförelse med de flesta övriga bestämmelser om normerade böter företer denna föreskrift den egendomlighet, att den icke reglerar bötesbeloppet i förhållande till något objekt för den begångna förbrytelsen eller eljest till dennas åtminstone objektiva svårhetsgrad, utan helt hänför sig till den brottsliges personliga förhållanden. Regelns innehåll föranleder nämligen bötesstraffets proportionalisering efter ämbetsmannens större eller mindre avlöning; den står sålunda i god överensstämmelse med dagsbotssystemets grundtanke. Från den utformning, som häråt givits i det nu förevarande förslaget, innebär regeln de avvikelser, *dels* att man skall bortse från ämbetsmannens ekonomiska förhållanden i den mån de ej sammanhånga med storleken av hans avlöning, *dels* att bötesstraffets maximum (ett års avlöning) ofta torde bliva

icke oväsentligt högre än det allmänna bötesmaximum (ett-hundratjugu dagsböter). Dessa skiljaktigheter torde icke böra föranleda, att den ifrågavarande särskilda regeln om bötesproportionalisering bibehålles. Det kan å ena sidan icke vara riktigt, att bötesmaximum för ämbetsförbrytelse av en förmögen innehavare av en lågt avlönad, ehuru kanske betydelsefull befattning (exempelvis med karaktär av bisyssla) måste bliva lägre än bötesmaximum för andra brott av en ämbetsman i dylik ställning. Och å andra sidan torde endast i rena undantagsfall ett bötesstraff för en i övrigt obemedlad ämbetsman böra utgå med så högt belopp som ett års bruttoinkomst av avlöning (utan varje avdrag för försörjningsskyldighet, skatter, skuldräntor och dylikt). Även med bortfallande av denna föreskrift kvarstår för övrigt möjligheten att genom ådömande av längre tids suspension, vilken är förenad med mistning av avlöningen (2 kap. 16 § andra stycket), åstadkomma en mycket kännbar ekonomisk förlust. Till stöd för upphävande av 25 kap. 21 § första punkten kan ytterligare åberopas, att den i tillämpningen veterligen aldrig utnyttjats för ådömande av mycket höga bötesstraff. Dess upphävande i samband med införande av dagsbotssystem i en ny strafflag har ock föreslagits av professor Thyrén i det av honom avgivna förberedande utkastet till strafflag (speciella delen, VII; se motiven sid. 174).

De i 22 kap. 19 och 20 §§ upptagna bestämmelserna om normering av böter efter värdet av hittegods respektive efter värdet av vad som vid bodräkt undandragits kunna sägas tillhöra en mera ålderdomlig typ av straffbestämmelser, som i övrigt numera icke är företrädd inom strafflagen, och det är icke antagligt, att de vid en fullständig omarbetning av denna skulle komma att bibehållas. Sålunda sakna de motsvarighet i professor Thyrens förberedande utkast (speciella delen, III, 2 och 12 §§). Likväl torde de vid den nu föreslagna lagstiftningsåtgärden böra lämnas orubbade. Särskilt vad angår hittegodsdeliktet kan det nämligen icke bestridas, att objektets värde kan erbjuda en giltig grund för böternas vare sig sänkning eller höjning i förhållande till det belopp, som skulle bli resultatet av en foljdriktig tillämpning av dagsbotssystemet — i varje fall i lika hög grad som en dylik bötesnormering är påkallad i de talrika fall inom specialstraffrätten, för vilka därom givna stadganden torde böra bibehållas oförändrade.

Såsom tidigare framhållits har jag ansett skäl ej föreligga att inom dagsbottsområdet för särskilda brott föreskriva lägre bötesmaxima än det allmänna, ett-hundratjugu dagsböter. De i strafflagen förekommande bötesmaxima å lägre belopp än femhundra kronor (50, 100, 200 kronor) torde för en nutida uppfattning redan länge ha framträtt såsom omotiverade, till synes godtyckliga. Anledningarna härtill äro flera, även om den betydande sänkningen av penningvärdet under strafflagens giltighetstid lämnas utom räkningen: på vissa punkter hava genom partiella ändringar skett jämkningar i lagens bötesbelopp, medan andra lagrum icke kommit att upptagas till omarbetning; uppfattningen om de brottsliga gärningarnas svårhetsgrad har under tiden förskjutits, och så vidare. Även om vissa skäl förefinnas att med hänsyn till bötesmaxima differentiera mellan skilda i strafflagen upptagna brott, torde det dock icke böra ifråga-

*Dagsbotts-
skalans be-
gränsning.
Särskilda
maxima.*

komma att nu efter rent matematiska grunder överföra till dagsbotssystemet de nuvarande lägre maxima. Införandet av maxima efter andra grunder skulle åter svårligen kunna ske utan en närmare omprövning av de särskilda brottsbegreppen, vilken icke nu lämpligen kan ifrågakomma. Om därför det riktigaaste synes vara, att inom hela dagsbotsområdet i strafflagen bibehålla det allmänna maximum av etthundratjugu dagsböter, innebär detta naturligtvis icke, att för varje brott sistnämnda bötesmaxima skall avse ett normalt maximum; vid åtskilliga brottsarter torde tvärtom de svåraste fallen ligga under, ibland långt under den grad av brottslighet, som förtjänar lagens högsta bötesstraff.

Det är efter det föregående icke nödigt att här särskilt genomgå de lagrum, som nu upptaga bötesmaxima. Här torde dock särskilt böra uppmärksammas stadgandet i 14 kap. 17 § andra stycket, där bötesmaximum är så lågt som femtio kronor. Detta lagrum stadgar straff för vållande till 'mindre lyte eller kroppsfel eller lindrigare sjukdom än i 10 § sägs', det vill säga till mindre svår kroppsskada än t. ex. förlust av ett öga, arm eller ben. Det lär vara uppenbart, att femtio kronor såsom högsta bötesstraff för dylikt vållande länge varit alldeles otillräckligt. Nutiden skattar individens kroppsliga integritet och därav beroende arbetsförmåga betydligt högre än en gångens tid. Och särskilt med den stigande användningen av motorfordon och farliga maskiner är ett effektivt inskridande mot vårdslöshet vid deras handhavande, varigenom annan lider skada, särdeles behöfligt. Bötesstraff utan särskild begränsning torde därför för detta brott ingalunda vara för högt.

Särskilda
minima.

Av skäl, som förut anförts, böra de nuvarande bötesminima å tio, tjugu eller tjugufem kronor icke erhålla motsvarighet i ett dagsbotssystem. De något högre minima å femtio eller etthundra kronor böra däremot bibehållas, varvid grunden för omräkning i dagsböter bör vara, att varje tiotal kronor svarar mot en dagsbot. Mot femtio kronor skola alltså svara fem dagsböter och mot etthundra kronor tio dagsböter. Endast på en punkt har skett avvikelse härifrån. Det i 14 kap. 9 § stadgade minsta straffet för vållande till annans död är femtio kronor. Detta synes mig alltför lågt, i synnerhet som förekomsten av detta brott numera är synnerligen stor, icke minst beroende på vårdslöshet vid handhavande av motorfordon. Lägre minimistraff än tio dagsböter lär därför icke böra ifrågakomma även för de mest lindriga fall. Det må härvid anmärkas, att professor Thyrén i sitt förberedande utkast till strafflag (speciella delen I, 16 §) satt minimistraffet till femtio dagsböter (inom en allmän dagsbotsskala av lägst en och högst tvåhundra dagsböter).

Anstånd och
avbetalning.

I det föregående är anmärkt, att i samband med dagsbotssystemets införande bör meddelas ett stadgande om bemyndigande för Kungl. Maj:t att i administrativ ordning utfärda bestämmelser angående anstånd med gäldande av böter och rätt att erlägga böter genom avbetalning. Stadgandet synes lämpligen kunna erhålla sin plats i strafflagen 2 kap. 9 § såsom ett första stycke, varefter de nuvarande bestämmelserna i paragrafen böra sammanföras till ett andra stycke.

Till det närmare innehållet av de bestämmelser, vilka sålunda skulle komma

att av Kungl. Maj:t utfärdas, torde jag icke i frågans nuvarande läge böra taga ställning. Viss ledning för bestämmelsernas utformning erhålles dels av professor Thyréns förberedande utkast till strafflag, allmänna delen, 2 kap. 21 och 22 §§, dels ock i strafflagskommissionens förslag till strafflag, allmänna delen, 7 kap. 16 §. Det är tydligt, att såsom förutsättning för uppskov med böters betalning åtminstone i regel bör gälla, att bötesbeloppet är så stort att med hänsyn till den sakfälldes personliga och ekonomiska förhållanden svårighet föreligger för honom att jämväl med god vilja på en gång erlägga hela beloppet. Huru högt den längsta tiden för uppskov med betalningen bör sättas, kan vara föremål för delade meningar; i fråga om avbetalning har fristen för den sista postens erläggande i Thyréns utkast och i strafflagskommissionens förslag ansetts icke böra överstiga ett år. Övervägande skäl synas tala för att prövningen av dessa frågor icke förläggas till domstol utan ingår som ett led i straffverkställigheten.

Angående förvandling av böter till fängelse meddelas bestämmelser i strafflagen 2 kap. 10—13 §§. Vissa ändringar häruti föranledas dels av dagsbotssystemets införande och dels av hänsyn till de fall, då anstånd med gäldande av böter eller rätt att erlägga böter genom avbetalning kommer att medgivas.

*Förvand-
ling.*

I det föregående har jag framhållit att, vid tillämpning av dagsbotssystemet, förvandlingsstraffet för ett visst bötesstraff bör bestämmas i förhållande till dagsböternas antal och icke såsom nu i förhållande till böternas penningbelopp. Reglerna härom böra få sin plats i 11 § första stycket. Såsom en fördel hos den av mig föreslagna dagsbotsskalan av minst en och högst etthundratjugu dagsböter har jag angivit, att varje dags fängelse kommer att i stort sett svara mot två dagsböter. Av enahanda skäl, som voro bestämmande för 1927 års proposition, anser jag, att förvandlingsstraffets minimum icke bör understiga tre dagar, men att en i och för sig önskvärd höjning därav icke bör för närvarande genomföras. Med den föreslagna byggnaden av förvandlingskalan kommer förvandlingsstraffets maximum av sextio dagar att inträda vid ett antal dagsböter av etthundratretton. Ökning av antalet dagsböter härutöver till och med etthundratjugu kommer alltså icke att medföra någon ökning av förvandlingsstraffet. I och för sig kunde skäl anföras för att icke stadga något dylikt särskilt maximum för förvandlingsstraffet utan i enlighet med huvudregeln låta detsamma ökas med dagsböternas antal till det härför i 8 § stadgade maximum, så att det högsta förvandlingsstraffet skulle bli sextiotre dagar, motsvarande etthundranitton och etthundratjugu dagsböter. Då emellertid en särskild regel om maximum för förvandlingsstraff måste givas av hänsyn till böter, som ådömas omedelbart i penningar, samt i fråga om sammanträffande bötesstraff, varom föreskrifter meddelas i 12 §, har jag funnit en önskvärd enkelhet i lagens uppställning lättast kunna vinnas genom bibehållande av sextio dagar såsom ett enhetligt, allmänt gällande maximum för förvandlingsstraffet.

Vid sidan om huvudregeln angående förvandling av böter, vilka ådömts i dagsböter, erfordras för de fall, som avses i 8 § andra stycket, en regel om förvandling av böter, vilka ådömts omedelbart i penningar. Denna regel bör av-

fattas på det sätt, att vid dylik förvandling varje påbörjat tiotal riksdaler anses svara mot en dagsbot. Häri ligger, såsom av det nyss sagda torde framgå, icke någon förändring av nu gällande förvandlingsreglers innehåll. Ifrågasvarande föreskrift bör erhålla sin plats i 11 § såsom ett andra stycke.

Enligt stadgandet i 2 kap. 10 § är förutsättningen för böters förvandling den, att hos den bötfällde saknas tillgång till böternas fulla gäldande. Härav följer, såsom ock lär krävas av sakens natur, att förvandling måste ske, då tillgång finnes till gäldande av en del men icke av hela bötesbeloppet. Av bestämmelsens ordalydelse — att 'böterna' skola förvandlas — i förening med saknaden av särskild föreskrift om förvandling, då tillgång finnes till allenast en del av bötesbeloppet, har vidare ansetts följa, att i dylikt fall förvandlingen skall avse de ådömda böternas fulla belopp, så att avdrag ej skall medgivas för ett lägre belopp, som kan hava influtit. Härav blir i sin ordning en konsekvens, att för böter icke får göras utmätning, där ej tillgångar kunna åtkommas, som äro tillräckliga för hela bötesbeloppet; om genom frivillig betalning ett delbelopp influtit och därefter förvandling ägt rum för hela bötesbeloppet, uppkomma ganska svårlösta spörsmål, huru skall förfaras med vad som blivit guldets. De sålunda gällande reglerna kunna knappast anses vara tillfredsställande. Då lagens mening är, att ett visst brott på grund av sin beskaffenhet skall sonas med penningar, bör så ske i möjligaste mån. Även bortsett från vad som kan anmärkas mot den nuvarande ordningen, lär det vara uppenbart, att en ändring måste ske i och med att lagen medgiver avbetalning av böter. Härmed blir erläggande av ett delbelopp något fullt normalt, och det kan icke vara rimligt, att den verkställda avbetalningen skulle lämnas obeaktad, då förvandling befinnes erforderlig på grund av omöjlighet att indriva någon senare förfallen post. Förvandlingsstraffet bör endast motsvara vad som icke erlagts. Härvid må erinras därom, att strafflagskommissionen, som i sitt förslag till strafflag, allmänna delen, 7 kap. 16 § lämnade föreskrift om medgivande till böters gäldande avbetalningsvis, i 18 § första stycket (jfr även 19 § andra och tredje styckena) stadgade, att förvandlingen skulle avse 'vad av böterna icke guldits'. En regel för detta fall bör nu införas i 2 kap. strafflagen, lämpligen i 11 § såsom ett tredje stycke. Det torde icke finnas anledning att begränsa regelns tillämpningsområde till det fall, att delbetalning ägt rum efter ett behörigt medgivande till avbetalning å böter, utan den bör komma till användning i alla de fall, då böter till en del guldits. I ett fullt genomfört dagsbotssystem kunde ifrågasättas att, liksom enligt strafflagskommissionens nyssberörda förslag, giva förevarande regel det innehåll, att endast vad av böterna återstode oguldet skulle förvandlas. Hänsyn måste emellertid tagas även till sådana böter, som ådömas omedelbart i penningar. Det vore icke riktigt, om den som dömts att böta omedelbart i penningar 2,000 kronor och därav guldit 800 kronor, skulle undergå ett förvandlingsstraff, beräknat efter 1,200 kronor eller 60 dagar, det vill säga lika mycket som om han icke alls guldit något av böterna. Fördenskill föreslås, att där någon del av böterna guldits, å förvandlingsstraffet för de ådömda böterna skall avdragas så stor del, som svarar mot förhållandet mellan vad

som guldits och de ådömda böternas fulla belopp; härvid bör iakttagas, att brutet dagatal skall förfalla samt att förvandlingsstraffet ej må sättas lägre än tre dagar. I nyssnämnda exempel skulle i enlighet härmed förvandlingsstraffet bliva 36 dagar. Då en uttrycklig föreskrift av nu berört innehåll gives angående förvandling av böter, som till någon del guldits, lär ordalydelsen i 10 §, ehuru den hittills icke utan fog åberopats till stöd för ett avvikande tillvägagångssätt, kunna utan fara för missförstånd lämnas oförändrad.

Regler om förvandling av flera sammanträffande bötesstraff givas nu i 12 §. Enligt dessa bestämmelser skall sådan förvandling ske efter böternas sammanräknade belopp. Någon principiell ändring härutinnan påkallas icke av dagsbotssystemets införande. Dock bör iakttagas, att sammanräkningen bör avse det ådömda eller jämlikt 11 § andra stycket beräknade antalet dagsböter. Vidare erfordras i anslutning till den i 11 § tredje stycket föreslagna bestämmelsen en föreskrift för det fall, att vid förvandlingstillfället någotdera bötesstraffets belopp blivit helt eller till en del guldets. Följdriktigt bör här inträda motsvarande tillämpning av de i 11 § tredje stycket angivna grunderna. Fall kunna emellertid förekomma, då tillämpningen av denna regel skulle leda till obilliga resultat. Om sålunda någon samtidigt har att erlägga dels femtio kronor, som ådömts honom omedelbart i penningar, och dels enahanda belopp, utgörande exempelvis femtio dagsböter, samt den bötfällde erlagt femtio kronor såsom betalning av sistnämnda bötesstraff, skulle vid förvandling på grund av bristande tillgång till gäldande av återstående femtio kronor förvandlingsstraffet enligt den angivna regeln komma att utgöra hälften av trettioen eller femton dagars fängelse. Om däremot förvandlingen kommit att enbart avse det oguldna beloppet av femtio kronor, som ådömts honom omedelbart i penningar, skulle förvandlingsstraffet ej ha blivit högre än sex dagars fängelse. Det synes ej böra förvägras den domde att enligt sist angivna beräkningssätt genom avbetalningen fria sig från så stort förvandlingsstraff, som, därest sammanträffande av straff ej förekommit, skolat svara mot den gjorda betalningen. För den skull föreslås, att huvudregeln om motsvarande tillämpning av 11 § tredje stycket bör så modifieras, att i stället, där förvandlingsstraffet därigenom bliver lägre, förvandlingen skall så göras, att vad som guldits avräknas å det av straffen, mot vilket svarar ett i förhållande till bötesbeloppet högre förvandlingsstraff, och återstoden förvandlas efter vad i 11 § första och andra styckena sägs.

Innan jag lämnar strafflagen, må här meddelas en översikt över de ändringar, som däri föreslagits. Översikt.

2 kap. 8 §. De grundläggande reglerna om dagsbotssystemet upptagas här.

2 kap. 9 §. Ett nytt första stycke införes, innehållande bemyndigande för Kungl. Maj:t att meddela föreskrifter om anstånd och avbetalning i fråga om böter. Nuvarande första stycke har sammanförts med andra stycket till ett nytt andra stycke.

2 kap. 11 §. Förvandlingsstraffet enligt dagsbotssystemet och penningbots-

systemet regleras i första och andra styckena. I tredje stycket givas regler i avseende å förvandling, då böter till en del guldits.

2 kap. 12 §. Förvandling vid sammanträffande av bötesstraff regleras.

2 kap. 17 §. På grund av upphävande av 25 kap. 21 § bör den i förevarande lagrum därtill givna hänvisningen utgå.

9 kap. 5 §. Den nuvarande bötesskalan i såväl första som andra punkten, från och med femtio till och med ettusen riksdaler, ändras till 'böter, ej under fem dagsböter'.

9 kap. 8 §. Enahanda ändring som i föregående §.

10 kap. 1 §. I första styckets andra punkt ändras bötesstraffets minimisats från etthundra riksdaler till tio dagsböter.

10 kap. 2 §. De särskilt utsatta minimi- och maximisatserna för bötesstraff utgå.

10 kap. 13 §. I första punkten utgå de särskilda minimi- och maximisatserna för böter.

10 kap. 15 §. I tredje punkten göres enahanda ändring.

10 kap. 16 §. I första punkten ändras bötesstraffets minimisats från femtio riksdaler till fem dagsböter och utgår det särskilda maximum.

10 kap. 17 §. I tredje stycket ändras bötesstraffets minimum från femtio riksdaler till fem dagsböter.

10 kap. 19 §. Det särskilda maximum för bötesstraffet utgår.

10 kap. 23 §. I första punkten utgå bötesstraffets minimum och maximum; i andra punkten utgår maximum.

11 kap. 1 §. I första styckets andra punkt ändras bötesstraffets minimum från femtio riksdaler till fem dagsböter.

11 kap. 2 §. I första stycket utgår det särskilda minimum för böter.

11 kap. 4 §. I andra punkten vidtages enahanda ändring.

11 kap. 7 §. Bötesstraffets minimum ändras från femtio riksdaler till fem dagsböter.

11 kap. 8 §. I andra punkten vidtages enahanda ändring.

11 kap. 10 §. I första punkten utgår det särskilda minimum för bötesstraffet.

11 kap. 11 §. Enahanda ändring.

12 kap. 15 §. Det särskilda maximum för bötesstraffet utgår.

12 kap. 18 §. I andra stycket vidtages enahanda ändring.

14 kap. 9 §. I första stycket ändras bötesstraffets minimum från femtio riksdaler till tio dagsböter.

14 kap. 12 §. I andra punkten utgår det särskilda minimum för bötesstraffet.

14 kap. 15 §. I andra punkten vidtages motsvarande ändring.

14 kap. 17 §. I andra stycket utgår det särskilda maximum för bötesstraffet.

14 kap. 21 §. I första styckets första punkt ändras bötesstraffets minimum från femtio riksdaler till fem dagsböter.

16 kap. 10 §, som endast innehåller ett särskilt maximum för bötesstraff i vissa fall, upphäves.

16 kap. 11 §. Det särskilda maximum för bötesstraffet utgår.

18 kap. 14 §. I tredje punkten vidtages enahanda ändring.

18 kap. 15 §. I andra punkten angives uttryckligen nu gällande bötesmaximum, femhundra riksdaler.

19 kap. 11 §. I första styckets andra punkt ändras bötesstraffets minimum från etthundra riksdaler till tio dagsböter.

19 kap. 17 §. I andra styckets andra punkt utgå de särskilda minimi- och maximisatserna för bötestraffet.

19 kap. 22 §. Det nu i andra styckets andra punkt utsatta särskilda maximum för bötesstraffet bortfaller, i samband varmed en redaktionell jämkning vidtages i detta stycke.

22 kap. 6 §. I andra stycket ändras bötesstraffets minimum från femtio riksdaler till fem dagsböter.

22 kap. 17 §. Det särskilda maximum för bötesstraffet utgår.

24 kap. 2 §. Bötesstraffets minimum ändras från femtio riksdaler till fem dagsböter.

24 kap. 3 §. I första punkten utgår det särskilda maximum för bötestraffet.

24 kap. 5 §. Bötesstraffets särskilda minimum och maximum utgå.

24 kap. 8 §. I första punkten utgå bötesstraffets minimum och maximum; i andra punkten utgår maximum. Båda punkterna sammandragas till en.

24 kap. 12 och 13 §§. I nuvarande 13 § första stycket bör bötesstraffets särskilda maximum utgå, och i samma § andra stycket bör bötesstraffets minimum ej upprätthållas. På grund härav blir bestämmelsen i 13 § andra stycket överflödig och kan utgå. De nuvarande paragrafernas första stycken erhålla samma straffskala och kunna därför sammanföras till en enhetlig bestämmelse, vilken kommer att utgöra 12 §. Nuvarande 12 § andra stycket erhåller beteckningen 13 §; däri ändras bötesstraffets minimum från femtio riksdaler till fem dagsböter.

24 kap. 14 §. I andra punkten utgår bötesstraffets särskilda maximum.

25 kap. 21 §, som endast uppställer särskilda skalor för bötesstraff i vissa fall, upphäves.

Beträffande övergångsbestämmelserna hänvisas till vad i det följande sägs angående tryckfrihetsförordningen.

Införandet i strafflagens allmänna del av de grundläggande reglerna för dagsbotssystemet medför, såsom redan nämnts, för specialstraffrättens vidkommande den fördelen, att föreskrift om dagsbotssystemets tillämpning kan meddelas genom en enkel hänvisning till samma regler i strafflagen 2 kap. 8 §. I enlighet härmed har i första stycket av 1 § i den föreslagna lagen angående dagsböter inom specialstraffrätten (särskild böteslag) upptagits en sådan hänvisning. Vid tillämpning av de där givna reglerna skall — i anslutning till vad jag tidigare förordat beträffande särskilda brott inom strafflagen — iakttas,

Särskilda
böteslagen.

att där minsta bot är bestämd till femtio kronor eller mera, lägsta antalet dagsböter skall utgöra en tiondel av det sålunda bestämda bötesbeloppets kronotal. De särskilda minimisatserna, varom här är fråga, äro 50, 100, 200, 250, 300, 500 och 1,000 kronor. Minima å 250 och 1,000 kronor förekomma endast i enstaka författningar, det förra i fiskeristadgan och det senare i förordningen den 8 juni 1923 angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker. Minimisatser å 50 eller 100 kronor förekomma särskilt i sjölagen, fiskeristadgan, motorfordonsförordningen, aktiebolagslagen, banklagen, sparbankslagen, lagen om försäkringsrörelse, giftstadgan, hotellstadgan, förordningarna angående eldfarliga oljor och explosiva varor, arbetstidslagen, lagen om arbetarskydd, rusdryckslagstiftningen, tullstadgan. Av övriga minima förekomma företrädesvis 200 kronors minimum i motorfordonsförordningen, jaktstadgan, förordningen om explosiva varor, rusdryckslagstiftningen och tullstadgan, 300 kronors minimum i rusdryckslagstiftningen samt 500 kronors minimum i giftstadgan och rusdryckslagstiftningen.

I andra stycket meddelas föreskrift om undantag från dagsbotssystemets tillämpning inom specialstraffrätten enligt vad därom i det föregående anförts.

Under förevarande lags bestämmelser om böter torde utan särskilt stadgande ingå jämväl sådana viten, vilka ådömas såsom straff, men ej viten såsom tvångsmedel.

Några av de hörda domstolarna hava — under erinran att böter, som ådömas i dagsböter, kunde komma att uppgå till avsevärda belopp — framhållit behovet av en bestämmelse, enligt vilken åklagares och angivares andel i böterna begränsades. Frågan om avskaffande av åklagares och angivares bötesandelar har sedan länge stått på dagordningen. De i sådan riktning framställda förslag (jfr riksdagens skrivelse nr 286 år 1917; Kungl. Maj:ts remiss till lagrådet den 30 april 1926) hava icke lett till något resultat, huvudsakligen beroende därpå, att man velat avbida en allmän processreform eller ansett en lagändring i förevarande hänseende icke böra vidtagas annat än i samband med en omorganisation av åklagarväsendet eller åtminstone en allmän löneförbättring för de nuvarande åklagarbefattningarna. Dessa skäl kunna visserligen icke åberopas för ett bibehållande av angivares rätt till bötesandel, men då angivare i regel endast har del i åklagares bötesandel, har anledning funnits icke föreligga att utan samband med indragning av åklagarandelen fränkänna angivare rätt i nu förevarande hänseende. Om sålunda tiden icke ansetts vara inne för allmänt avskaffande av systemet med andel i böter för åklagare och angivare, har emellertid i författningar, som tillkommit under senare tid, andelsrätt i böter regelmässigt icke tillerkänts åklagare och angivare. Vidare hava i åtskilliga viktiga författningar andelsbeloppen begränsats. Med dagsbotssystemets införande torde det vara ofrånkomligt att över hela linjen genomföra en begränsning av åklagares och angivares bötesandelar. Eljest skulle dessa andelar i vissa fall kunna komma att uppgå till orimligt höga belopp. Vad de andelsberättigade genom en dylik begränsning i vissa fall skulle förlora lär uppvägas av den vinst, de i andra fall torde komma att göra till följd av den understundom ej ringa

höjning av bötesbeloppet, som blir en följd av dagsbotssystemets införande. En bestämmelse i angiven riktning har upptagits i 2 § i den föreslagna lagen, därvid maximibeloppet ansetts lämpligen böra sättas till 500 kronor, ett belopp, vartill åklagares andelsrätt redan i åtskilliga fall begränsats. I detta sammanhang torde förtjäna erinras därom, att dagsbotssystemet icke gjorts tillämpligt med avseende å normerade böter.

Beträffande övergångsbestämmelserna hänvisas till vad i det följande anføres angående tryckfrihetsförordningen.

Dagsbotssystemets införande medför ändring jämväl i strafflagen för krigs- **Strafflagen för krigsmakten.** Här om må nämnas följande:

Den reform av bötesstraffet, som införande av dagsbotssystemet innebär för den allmänna strafflagens del, bör uppenbarligen komma till motsvarande tillämpning inom området för strafflagen för krigsmakten. För uppnående härav erfordras icke några mera omfattande ändringar i sistnämnda lag. Ty de allmänna regler angående bötesstraffet, som föreslås till införande i allmänna strafflagen 2 kap. 8, 9, 11 och 12 §§ komma på grund av den generella hänvisningen i 18 § strafflagen för krigsmakten att gälla även i avseende å bötesstraff, som ådömas enligt denna lag. Enahanda förhållande inträder i fråga om den ändrade formulering, som föreslagits i allmänna strafflagen 2 kap. 17 § på grund av hänvisning i strafflagen för krigsmakten 28 § första stycket.

De ändringar, som föreslås i allmänna strafflagens bestämmelser om särskilda brott, komma att gälla även vid tillämpning av strafflagen för krigsmakten i de fall, då denna beträffande straffet hänvisar till allmän lag. Då böter åläggas såsom nedsatt straff jämlikt 83 § strafflagen för krigsmakten, skola de på grund av 18 § samma lag, jämförd med 2 kap. 8 § allmänna strafflagen, ådömas i dagsböter. Fullt självständiga föreskrifter beträffande bötesstraff för särskilda brott förekomma i strafflagen för krigsmakten endast i 111 §. I första stycket förekommer en straffsats av 'fängelse i högst sex månader eller böter högst ettusen kronor'. Detta bötesmaximum bör utgå av enahanda skäl, som anförts beträffande dylika särskilda maxima i allmänna strafflagen. I andra stycket upptages såsom straff 'böter, beräknade efter 25 kap. 21 § allmänna strafflagen'. Då nu föreslagits, att sistnämnda bestämmelse skall upphävas, och skäl icke finnas för tillämpning av däri stadgade grunder speciellt vid ådömande av böter enligt 111 § strafflagen för krigsmakten, bör även i detta lagrum bötesstraffet angivas allenast såsom 'böter'.

Efter erinringar inom lagrådet, att dagsbotssystemet av såväl sakliga som lagtekniska skäl icke borde komma till användning för brottslighet, som skulle bedömas enligt tryckfrihetsförordningen, föreslogs i 1927 års proposition, att böteslagens bestämmelser icke skulle äga tillämpning, då böter i tryckfrihetsmål utdömdes enligt allmän strafflag. Denna ståndpunkt torde alltjämt böra intagas, även om enligt densamma tryckfrihetsförordningens straffrättsliga innehåll i ännu högre grad än hittills kommer att framstå såsom exceptionellt. Det ifrågavarande undantagets innebörd bör, närmare bestämt, bliva den, att vissa enligt strafflagen nu allmänt gällande bötessatser (t. ex. i 16 kap.),

Tryckfrihetsförordningen.

till vilka tryckfrihetsförordningen hänvisar, skola fortfarande att tillämpas vid ådömande av böter för tryckfrihetsbrott, ehuru de icke skola användas vid ådömande av böter omedelbart enligt strafflagen och därför skola upphävas i samband med dagsbotssystemets införande samt följaktligen ej längre ingå i strafflagens framdeles gällande text. Genomförandet av detta undantag kan utan en stark rubbning av det hittillsvarande förhållandet i lagtekniskt avseende mellan strafflagen och tryckfrihetsförordningen icke ske på det sätt, att en föreskrift av ifrågavarande innehåll införes i vare sig strafflagens eller tryckfrihetsförordningens text. Förbehållet torde i stället lämpligen kunna givas i samband med bestämmelsen om ikraftträdande av lagen om ändring i vissa delar av strafflagen; härigenom torde tydligast framgå att upphävandet av lagrummens nuvarande lydelse är på det sätt partiellt, att denna lydelse fortfarande skall gälla såvitt angår tryckfrihetsmål. Härvid anmärkes, att av de lagrum i strafflagens speciella del, som kunna bli tillämpa i tryckfrihetsmål, endast fyra enligt förslaget skola erhålla ändrad lydelse (9 kap. 5 och 8 §§, 10 kap. 2 §, 16 kap. 11 §), varjämte 16 kap. 10 § skall upphävas. — De administrativa regler om anstånd med böters gäldande och om avbetalning, som torde komma att utfärdas med stöd av bestämmelsen i strafflagen 2 kap. 9 § första stycket, liksom de ändrade föreskrifterna angående böters förvandling, böra erhålla tillämpning å alla av domstol ådömda böter, oavsett på vilken lag domen grundar sig, och sålunda komma att gälla även beträffande böter för tryckfrihetsbrott. Beträffande dessa två punkter behöves alltså icke något undantag för tryckfrihetsbrott, och nyssnämnda förbehåll kan sålunda begränsas att avse bestämmande av straff för brott, vilka enligt vad i tryckfrihetsförordningen nu är stadgat skola straffas enligt allmän lag.

De skäl, som tala emot dagsbotssystemets användning för tryckfrihetsbrott, göra sig även gällande i fråga om de fall, då i tryckfrihetsförordningen utan hänvisning till allmän lag omedelbart lämnas föreskrift angående den straffskala, som skall tillämpas. Jämväl för de fall, då sådana straffbestämmelser stadga böter till högre maximibelopp än trehundra kronor och sålunda enligt den föreslagna särskilda böteslagens ordalydelse skulle komma att falla inom dagsbotssystemets tillämpningsområde, torde det vara uppenbart, att tryckfrihetsförordningen, vilken har grundlags karaktär, lämnas orubbad av förevarande lagstiftning. För tydlighetens skull torde det emellertid vara riktigt att angående denna begränsning göra uttryckligt förbehåll i samband med bestämmelsen om ikraftträdande av den särskilda böteslagen.

Lagen ang.
villkorlig
straffdom.

Bland de lagrum utanför strafflagen, som vid införande av ett dagsbotssystem påkalla särskild uppmärksamhet, är 1 § andra stycket lagen den 28 juni 1918 angående villkorlig straffdom. Enligt bestämmelse i detta lagrum må villkorlig dom kunna tillämpas även, då straffet bestämmes till böter, 'dock ej i annat fall, än där det är anledning antaga, att den dömda till följd av fattigdom och bristande förvärvsförmåga skulle nödgas avtjäna böterna med frihetsstraff'. Om böter med tillämpning av dagsbotssystemet utmätas med skälig hänsyn till den sakfällades betalningsförmåga och om anstånd kan erhållas med bötesbetalningen, bör man kunna förutsätta att den bötfällde i regel blir i stånd

betala böterna, samt att förvandlingsstraff således endast undantagsvis skall ifrågakomma. På dessa skäl har strafflagskommissionen i det år 1923 avgivna förslaget till strafflag, allmänna delen (10 kap., motiven sid. 348), ansett villkorlig dom icke böra ifrågakomma beträffande böter och ej heller i fråga om förvandlingsstraff. Att helt utesluta villkorlig dom beträffande böter är emellertid i frågans nuvarande läge icke möjligt redan därför, att talrika bötesstraff även hädanefter skola komma att ådömas enligt straffskalor, som äro utsatta omedelbart i penningar, enligt samma grunder som hittills. Med hänsyn härtill och då domstolarna i allt fall torde komma att iakttaga stor varsamhet vid lagrummets tillämpning inom dagsbotsområdet, har jag ansett att i detta sammanhang någon ändring av detsamma icke bör ske.

Av de hörda domstolarna ha ett par ifrågasatt, huruvida icke dagsbotssystemets införande borde medföra en ändring i rättegångsbalken 30 kap. 6 § 2 mom. sista punkten, enligt vilket stadgande fullföljd mot hovrätts utslag må äga rum, därest vad den tilltalade dömts att utgiva, enbart i böter eller i böter och skadestånd, uppgår till minst ettusenfemhundra kronor. Svea hovrätt har sålunda framhållit, att stadgandet vore byggt på principen om böters omedelbara utmätande i penningar och måhända stode mindre väl tillsammans med en lagstiftning, som läte brottets svårhetsgrad komma till särskilt uttryck i utslaget, varjämte Göta hovrätt erinrat, att, därest fullföljdsrätten fortfarande skulle vara knuten till visst bötesbelopp, dagsbotssystemet skulle leda till att nämnda rätt finge åtnjutas av den, vilkens ekonomiska ställning vore sådan, att han för ett brott bleve ådömd böter uppgående till ettusenfemhundra kronor men icke av en obemedlad person, som dömts för ett i allo likartat brott.

Vad hovrätterna sålunda anfört finner jag värt beaktande, men jag anser mig dock icke böra i detta sammanhang upptaga frågan om revision av bestämmelserna rörande summa revisibilis, helst en sådan skulle medföra en rubbning av de grunder, å vilka ifrågavarande bestämmelser äro uppbyggda.

Med ledning av de statistiska uppgifter, som angående ådömda böter för senare halvåret 1930 erhållits från underdomstolarna, ävensom vissa uppgifter, som lämnats av statistiska centralbyrån, torde ungefärligen kunna beräknas, i vilken omfattning bötesstraff skulle komma att ådömas i dagsböter enligt den av mig nu förordade lagstiftningen. Av hela antalet bötfällda, därå uppgifter från underdomstolarna lämnats, eller 31,947 skulle sålunda 22,524 hava ådömts dagsböter och 9,423 böter omedelbart i penningar. För här berörda delar av bötesområdet komme följaktligen motsvarande siffror för hela året att bliva respektive 45,048 och 18,846, därest bötespåföringarna vore lika fördelade å vartdera halvåret. För beräkning av de bötfälldas antal inom övriga delar av bötesområdet torde de från statistiska centralbyrån erhållna uppgifterna kunna läggas till grund. Dessa uppgifter, som avse åren 1926—1928, utvisa att i medeltal för år räknat bötfällds, för de brott inom dagsbotsområdet, som ej beröras av underdomstolarnas uppgifter, 1,436 personer (brott mot byggnadsstadgan med flera stadgor m. m.) samt för de brott utom dagsbotsområdet, som

Rättegångs-
balken 30 kap.
6 § (fullföljds-
rätten).

Bötes-
statistik.

ej heller beröras av underdomstolarnas uppgifter, 31,215 personer (fylleri och förargelseväckande beteende, brott, varå straffet skall bestämmas efter särskild grund, samt tryckfrihetsbrott). Sammanläggas å ena sidan talen 45,048 och 1,436 avseende bötfällda, som skulle ådömts dagsböter, och å andra sidan talen 18,846 och 31,215 avseende bötfällda, som alltjämt skulle ådömts böter omedelbart i penningar, erhållas talen 46,484 respektive 50,061. Det vill således förefalla som om dagsböter skulle komma att ådömas i närmare hälften av samtliga fall, i vilka bötesstraff ifrågakommer.»

Föredraganden uppläser härafter de omförmälda förslagen till *lag om ändring i vissa delar av strafflagen, lag angående dagsböter inom specialstraffrätten (särskild böteslag)* och *lag om ändrad lydelse av 111 § strafflagen för krigsmakten* av den lydelse, de vid detta protokoll fogade bilagor utvisa, samt hemställer, att lagrådets utlåtande över förslagen måtte för det i § 87 regeringsformen avsedda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten.

Ur protokollet:

Gösta Tidelius.

Förslag

till

Lag

om ändring i vissa delar av strafflagen.

Härigenom förordnas, *dels* att i strafflagen 2 kap. 8, 9, 11, 12 och 17 §§, 9 kap. 5 och 8 §§, 10 kap. 1, 2, 13, 15—17, 19 och 23 §§, 11 kap. 1, 2, 4, 7, 8, 10 och 11 §§, 12 kap. 15 och 18 §§, 14 kap. 9, 12, 15, 17 och 21 §§, 16 kap. 11 §, 18 kap. 14 och 15 §§, 19 kap. 11, 17 och 22 §§, 22 kap. 6 och 17 §§ samt 24 kap. 2, 3, 5, 8 och 12—14 §§ skola erhålla följande ändrade lydelse, *dels* att 16 kap. 10 § och 25 kap. 21 § strafflagen skola upphöra att gälla:

2 Kap.

8 §.

Böter ådömas i dagsböter. Antalet dagsböter bestämmes efter brottets beskaffenhet och vare minst en, högst etthundratjugu. Dagsboten fastställles i penningar till belopp från och med en till och med trehundra riksdaler riksmünt, efter ty provas skäligt med hänsyn till den sakfälldes inkomst, förmögenhet, försörjningsskyldighet och ekonomiska förhållanden i övrigt. Är brottet ringa, må dagsbotens belopp därefter jämkas. Minsta bötesstraff vare fem riksdaler.

Där enligt lagen böter äro för särskilt fall bestämda till visst högsta belopp eller beroende av värdet å viss egendom, ådömes dock straffet omedelbart i penningar, ej under fem riksdaler.

Böter tillfalla kronan.

9 §.

Anstånd med böters gäldande så ock avbetalning av böter må äga rum i den ordning och under de villkor, Konungen bestämmer.

Ej må i mät för böter tagas den sakfälldes enda fasta egendom, varav han sin nödiga bärgning haver; ej nödig bostad; ej till jordbruket nödiga lösören eller vad den sakfällde eljest till sin närings bedrivande behöver; ej nödiga gång- och sängkläder för den sakfällde, hans make och oförsörjda barn eller adoptivbarn; ej heller av det förråd, som i huset finnes, vad till hans och hans husfolks underhåll i en månads tid erfordras. Där enligt utsökningslagen egen-

dom i större utsträckning än här sägs skall undantagas från utmätning, lände det till efterrättelse.

11 §.

Vid böters förvandling till fängelse svare en dagsbot mot tre dagars fängelse, två dagsböter mot fyra dagars fängelse, samt varje följande påbörjat antal av två dagsböter mot en dags fängelse, dock med iakttagande, att fängelsestraffet ej må sättas över sextio dagar.

Vid förvandling av böter, som ådömts omedelbart i penningar, skall varje påbörjat tiotal riksdaler anses svara mot en dagsbot.

Hava böter delvis guldits; varde å förvandlingsstraffet för de ådömda böterna avdragen så stor del, som svarar mot förhållandet mellan vad som guldits och de ådömda böternas fulla belopp, dock med iakttagande, att brutet dagatal förfaller samt att straffet ej må sättas lägre än tre dagar.

12 §.

Skola böter förvandlas, de där genom flera domar ålagda äro; varde den förvandling efter sammanräknade antalet dagsböter gjord, på sätt i 11 § första och andra styckena stadgas.

Hava böterna delvis guldits, äge vad i 11 § tredje stycket sägs motsvarande tillämpning; dock varde i stället, om förvandlingsstraffet därigenom bliver lägre, förvandlingen så gjord, att vad som guldits avräknas å det av straffen, mot vilket svarar ett i förhållande till bötesbeloppet högre förvandlingsstraff, och återstoden förvandlas efter vad i 11 § första och andra styckena sägs.

Har för något av bötesstraffen förvandling till fängelse redan ägt rum; vare den förvandling förfallen och förvandling av samtliga böterna verkställd, såsom ovan nämnt är. Lag samma vare, om till verkställighet på en gång förekomma särskilda fängelsestraff, vartill böter efter 11 § förvandlade blivit.

17 §.

Är den, som till avsättning eller mistning av ämbete på viss tid gjort sig skyldig, ej i besittning av det ämbete, vari han sig förbrutit; då skall, i stället för ämbetets förlust, dömas till böter eller till fängelse i högst sex månader. Den, som till avsättning gjort sig förfallen, vare ock underkastad den påföljd, som i 15 § 1 mom. sägs, om brottet med sådan påföljd belagt är.

9 Kap.

5 §.

Talar eller skriver man smädligen emot Konungen, drottning, änkedrottning eller tronföljare, eller förgriper sig emot någon av dem med hotelse eller annan missfirmig gärning; dömes till fängelse eller böter, ej under fem dagsböter. Sker det emot person, som i 3 § nämnd är; vare straffet fängelse i högst ett år eller böter, ej under fem dagsböter.

8 §.

Förbryter man sig, på sätt i 5 § sägs, emot riksstyrelse, som i 7 § omtalas, eller emot rikets ständer eller deras avdelningar eller utskott; dömes till fängelse eller böter, ej under fem dagsböter.

10 Kap.

1 §.

Gör någon våld eller annan misshandel å ämbetsman, i ämbetsärende, eller för att honom till någon ämbetsåtgärd tvinga eller därifrån hindra, eller att å honom för sådan åtgärd hämnas; dömes till straffarbete i högst fyra år. Äro omständigheterna synnerligen mildrande, må till fängelse i högst ett år eller böter, dock ej under tio dagsböter, dömas.

Med ämbetsman förstås i denna lag den, som med Konungens fullmakt å ämbetet försedd är, eller ämbete av lika värdighet innehaver, eller i sådan ämbetsmans ställe lagligen satt är; så ock domare, ändå att han ej blivit av Konungen förordnad.

2 §.

Talar eller skriver man smädligen, eller förgriper sig med hotelse eller annan missfirmlig gärning, emot ämbetsman, i eller för hans ämbete; vare straffet böter eller fängelse i högst ett år.

13 §.

Samplar sig folkmängd tillhopa och störer lugnet eller allmänna ordningen, utan att dock lägga å daga sådant uppsåt, som i 7 § sägs, och skingrar sig ej den folkmängd, på offentlig myndighets befallning, utan visar trotsighet däremot; då skola anstiftare och anförare av det upplopp till straffarbete i högst ett år och annan deltagare i upploppet till böter dömas. Övergå de till våld å person eller egendom; vare lag, som i 9, 10 och 12 §§ om uppror sägs; dock att för sådan deltagare i upploppet, som ej är anstiftare eller anförare, straff efter 9 § må, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, nedsättas till fängelse.

15 §.

Sammankommer menighet å landet eller i stad till överläggning om allmänt eller menigheten särskilt rörande ärende; då må tillträde till sammankomsten ej offentlig myndighet förvägras. Ej må sammankomsten av myndigheten upplösas, så framt därvid ej företages något, som emot lag stridande är eller eljest allmän ordning störer. Den, som underlåter att hörsamma myndighetens bud i ty fall, straffes med böter.

16 §.

Säljer eller köper man röst vid val till allmänt värv; straffes med böter, ej under fem dagsböter, eller fängelse i högst sex månader. Lag samma vare, om någon, genom hot eller tubbande, valfriheten stör, eller eljest i val obehörigen verkar.

17 §.

Tager man häktad person eller fånge med våld lös av den, som honom gripit eller i vård haver, eller befriar man honom genom häktes eller fängelses brytande; varde dömd till straffarbete i högst fyra år, eller, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, till fängelse.

Gör man försök till brott, som nu sagt är, och blev endast genom omständigheter, som voro av gärningsmannens vilja oberoende, brottets fullbordan förhindrad; straffes högst med straffarbete i två år.

Befriar man häktad person eller fånge, genom list eller annorledes, utan våld; dömes till fängelse i högst sex månader eller straffarbete i högst två år. Äro omständigheterna synnerligen mildrande, må till böter, dock ej under fem dagsböter, dömas.

19 §.

Var som olovligen tager bort, river eller annorledes skadar offentlig myndighets kungörelse eller underrättelse, som till allmän kännedom anslagen är, straffes med böter.

23 §.

Vägrar man inträde, evar det vara må, åt den, som, i offentlig förrättning, äger att det fordra; straffes med böter. Vägrar man honom handräckning, den han berättigad är att fordra; vare lag samma.

11 Kap.

1 §.

Gör mån våldsgärning å den, som bevistar gudstjänst, evad den äger rum i kyrka eller annorstädes; dömes till straffarbete i högst två år. Var våldet ringa, och kom ej därav synnerlig förargelse; då må till fängelse i högst sex månader eller böter, dock ej under fem dagsböter, dömas.

Våldförer man annan vid sammankomst för gemensam andaktsövning, som ej är att till gudstjänst hänföra; varde den omständighet, vid straffets bestämmande för våldet, såsom försvårande ansedd.

2 §.

Störer man gudstjänst genom svordom eller oljud, eller kommer därvid eljest förargelse åstad; straffes med böter eller fängelse i högst sex månader.

För svordom, oljud eller annan förargelse vid sammankomst för gemensam andaktsövning, som ej är att till gudstjänst hänföra, vare straffet böter.

4 §.

Störer man griftefrid, i ty att man olovligen upptager eller eljest misshandlar lik, som i grav lagt är; dömes till fängelse i högst sex månader eller straffarbete i högst två år. Misshandlar man obegravet lik; straffes med böter eller fängelse i högst sex månader.

7 §.

Den som, i uppsåt att skada göra, eller eljest i vredesmod, emot annan drager kniv eller svärd, eller spänner bössa, eller reser annat livsfarligt vapen, vid gudstjänst, som i 1 eller 3 § sägs, eller å sådant ställe, som i 5 § omtalas; varde, där ingen skada sker, ändock straffad med böter, ej under fem dagsböter, eller fängelse i högst ett år.

8 §.

Gör man våldsgärning å annan för det han i sak inför rätta, hos Konungens befallningshavande eller vid annat ämbetsverk, sin eller annans talan fört eller vittnesmål avlagt, eller för att honom från sakens utförande eller vittnesmålens avläggande hindra; dömes till straffarbete i högst två år eller fängelse i högst sex månader. Äro omständigheterna synnerligen mildrande; må till böter, dock ej under fem dagsböter, dömas.

10 §.

Bryter man annans hemfrid, i ty att man med våld, eller eljest emot hans vilja, intränger i hans hemvist, vare sig gård, hus eller fartyg, eller vägrar att därifrån, efter tillsägelse, sig begiva, eller ock dit sig insmyger eller där gömmer sig undan, utan att kunna skälig anledning därtill visa; straffes med böter eller fängelse i högst sex månader. Begår någon sådant hemfridsbrott i uppsåt att annan våldföra; må, ändå att uppsåtet ej varder fullbordat, till straffarbete i högst två år dömas.

11 §.

Brytes hemfrid genom husrannsakan av obehörig person eller i olaga ordning; vare straffet böter eller fängelse i högst sex månader.

12 Kap.

15 §.

Har man eftergjort mynt eller penningesedel, eller sådan sedel, på sätt i 14 § sägs, förändrat, och kan av omständigheterna prövas, att det ej i be-

dräglig avsikt skett; straffes ändock, där han ej av egen drift det eftergjorda eller förändrade förstört eller all skadlig verkan därav förebyggt, med böter.

18 §.

Har någon, antingen i uppsåt att begå förfalskning eller missbruk av svenska allmänna stämplor eller märken, eller av främmande allmänna stämplor eller märken, vilka lika med svenska anses skola, eller att eftergöra eller förfalska mynt eller penningesedel, eller, med vetskap om annans uppsåt till sådant brott, förfärdigat eller anskaffat stamp, märkjärn, form eller annat verktyg, varmed förfalskningen verkställas skulle, och kommer ej brottet till fullbordan; varde ändock dömd till straffarbete i högst två år eller fängelse i högst sex månader.

Har någon utan behörigt uppdrag förfärdigat sådana stampar, märkjärn, formar eller verktyg, som i föregående moment omtalas; varde, ändå att han om uppsåt eller vetskap, som där sägs, ej övertygad varder, straffad med böter.

Har man, i fall som i denna § sägas, av egen drift det förfärdigade eller anskaffade förstört eller obrukbart gjort; vare från straff fri.

14 Kap.

9 §.

Är någon ouppsåtligen, genom vårdslöshet, oförsiktighet eller försummelse, vållande till annans död; dömes till böter, dock ej under tio dagsböter, eller fängelse i högst sex månader.

Var vållandet synnerligen grovt; då må till straffarbete i högst två år dömas.

12 §.

Gör någon uppsåtligen sådan misshandel å annan, att därav kommer mindre lyte eller kroppsfel eller lindrigare sjukdom, än i 10 § sägs; dömes till fängelse eller straffarbete i högst två år. Äro omständigheterna synnerligen mildrande; må till böter dömas.

15 §.

Har någon, i uppsåt att göra skada eller eljest i vredesmod, emot annan dragit kniv eller svärd, spänt bössa eller rest annat livsfarligt vapen; då skall den omständighet, om skada sker, vid straffets bestämmande, såsom försvärande anses; och må i fall, som i 11 § sägs, där misshandeln skedde av hastigt mod, så ock för misshandel, varom i 12 § förmäles, straffet förhöjas till straffarbete i fyra år, och för sådan misshandel, som i 13 § nämnd är, till straff-

arbete i högst ett år dömas. Kommer ej skada; vare straffet böter eller fängelse i högst sex månader.

17 §.

Är någon uppsåtligen, på sätt i 9 § sägs, vållande till kroppsskada, som i 10 § nämnd är; straffes med böter eller fängelse i högst sex månader.

För vållande till skada, som i 12 § sägs, vare straffet böter.

21 §.

Har någon, som lider av könssjukdom i smittsam skede, med vetskap eller misstanke därom genom könsumgänge eller under övande av otukt, som ej är att till könsumgänge hänföra, utsatt annan för fara att bliva smittad; dömes till fängelse eller, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, till böter, ej under fem dagsböter. Blev sjukdomen överförd, må straffet höjas till straffarbete i högst två år.

Har någon på annat sätt, än nu är sagt, uppsåtligen eller genom grov vårdslöshet utsatt annan för fara att bliva smittad av könssjukdom; dömes till fängelse eller böter. Blev sjukdomen överförd; må ock i ty fall straffet höjas till straffarbete i högst två år.

16 Kap.

11 §.

För smädliga yttranden, hotelser eller missfirmliga gärningar i andra fall, än förut sagda äro, dömes till böter.

18 Kap.

14 §.

Håller någon hus, där äventyrliga spel om penningar eller penningevärde allmänligen bedrivs; straffes med fängelse i högst sex månader eller böter. Tillåter den, som håller källare, värdshus eller annat allmänt näringsställe, att sådant spel där bedrivs; dömes till böter. Var som å ställe, som nu sagt är, deltagar i äventyrligt spel, straffes ock med böter.

15 §.

Överlastar sig någon av starka drycker så, att av hans åtbörder eller ore-diga sinnesförfattning synbarligen märkas kan; det han drucken är, och träffas han i sådant tillstånd å ställe, varom i 11 kap. 15 § förmäles, straffes, för fylleri, med böter, högst etthundra riksdaler. Äro omständigheterna försvårande, vare straffet böter från och med tjugufem till och med femhundra riksdaler.

19 Kap.

11 §.

Var som uppsåtligen förstörer statens kanal- eller slussverk eller annan sådan vattenbyggnad, eller järnvägs- eller spårvägsanläggning, eller å desamma, därtill hörande byggnader, verk eller inrättningar, eller de för framfarten å järnväg eller spårväg använda vagnar eller andra fortskaffningsmedel gör sådan skada eller eljest vidtager sådana åtgärder, att fara eller olycka vid kanal-, järnvägs- eller spårvägsfartens begagnande eller allmänt farlig översvämning därav uppkomma kan; dömes till straffarbete från och med två till och med sex år. Kom därav ej olycka, och var sådan ej heller åsyftad; då må straffet nedsättas till straffarbete i sex månader, eller, om faran var ringa, till sådant arbete i två månader eller till fängelse eller böter, dock ej under tio dagsböter.

Fick annan svår kroppsskada eller död, och var den brottsliges handling av beskaffenhet, att han bort kunna inse, att dylik olycka därav var att befara; dömes gärningsmannen, i förra fallet, till straffarbete från och med sex till och med tio år eller på livstid, och, i senare fallet, till straffarbete på livstid. Var gärningen ej av sådan beskaffenhet, som nämnd är, men fick annan därav svår kroppsskada eller död, eller åstadkoms allmänt farlig översvämning; varde gärningsmannen dömd till straffarbete från och med fyra till och med åtta år.

17 §.

Sprider någon uppsåtligen ut kreaturssjuka, som smittsam och farlig är; dömes till straffarbete från och med två till och med sex år.

Bryter någon veterligen emot de föreskrifter, som till förekommande eller hämmande av kreaturssjuka givna äro: kommer sjuka av den gärning; dömes till fängelse eller till straffarbete i högst ett år. Äro omständigheterna mildrande eller kommer ej sjuka av gärningen; vare straffet böter.

22 §.

Den, som ouppsåtligen, genom vårdslöshet, oförsiktighet eller försummelse, är vållande till eldskada å annans egendom eller till förödelse därå efter ty i 6 § sägs, eller till skeppsbrott, eller till sådan skada eller översvämning, som i 11 § nämnd är, eller därtill att fara uppstått för begagnande av verk, byggnad eller anläggning, som i sist sagda § omförmäles, eller till utspridande av smittsam och farlig kreaturssjuka; straffes med fängelse i högst sex månader eller böter.

Är någon, på sätt nu sagt är, vållande till skada å fyr- eller känningsbåk eller annat sådant tecken, som i 10 § nämnt är, eller till fara för utspridande av smittsam och farlig kreaturssjuka eller till skada, hinder, uppehåll eller fara, som i 12 eller 13 § omförmäles, eller till skada, som i 15 § sägs; straffes med böter.

Vad i denna § om statens kanal- eller slussverk, annan sådan vattenbyggnad, järnväg, spårväg, elektrisk ledning för belysning, för uppvärmning eller för överföring av drivkraft, telegraf- eller telefoninrättning är stadgat, må ock å dylik, av enskilda personer, menigheter eller bolag inrättad anläggning tillämpas, om Konungen förordnat, att sådan anläggning skall lika skydd, som statens, njuta.

22 Kap.

6 §.

Tillvällar sig någon svikligen, i uppsåt att skada göra eller fördel sig eller annan bereda, utövning av ämbete eller tjänst; dömes till straffarbete från och med sex månader till och med två år. Äro omständigheterna synnerligen försvårande; må tiden för straffarbetet till fyra år höjas.

Giver man sig eljest obehörigen ut för ämbets- eller tjänsteman och utövar något av vad till dennes befattning hör; dömes till böter, dock ej under fem dagsböter, eller fängelse i högst ett år.

17 §.

Uppgiver någon i orlovssedel eller annan sådan enskild handling, som i 12 kap. 5 § nämnes, vad han vet osant vara, och därav annan vilseledas eller skadas kan; straffes med böter.

24 Kap.

2 §.

Den, som å annans skog eller mark olovligen svedjar eller verkställer torv- eller ljungbränning, straffes med böter, dock ej under fem dagsböter, eller fängelse.

3 §.

Fäller, syrer eller bläcker man olovligen träd å annans skog eller mark, i uppsåt att trädet eller något därav sig eller annan tillägna, eller tager olovligen där växande gräs, torv eller, av växande träd, ris, gren, näver, bark, löv, bast, ollon, nötter eller kåda; varde, evad han det bortfört eller ej, straffad för åverkan, där ej efter 20 kap. gärningen skall annorledes anses; och vare straffet böter eller fängelse i högst sex månader. Äro omständigheterna synnerligen försvårande: då må till straffarbete i högst ett år dömas.

5 §.

Delägare i samfälld skog eller mark, som olovligen därå svedjar eller verkställer torv- eller ljungbränning; straffes med böter.

8 §.

Släpper någon med uppsåt olovligen kreatur på annans ägor, eller missbrukar man betesrätt å samfälld mark; straffes med böter.

12 §.

Jagar någon olovligen å annans jaktområde; dömes till böter.

13 §.

Har någon, som olovligen jagat i annans hägnade jaktpark eller djurgård, därvid fällt, sårat eller fångat älg, hjort, rådjur, ren eller svan; vare straffet fängelse i högst sex månader eller böter, ej under fem dagsböter.

14 §.

Den, som olovligen fiskar i annans fiskevatten eller sätter ut fast fiskeredskap i vatten, där fiskerätt tillkommer varje svensk undersåte, eller genom grävning eller annorledes drager till sig annans fiske eller genom stängsel eller fiskeredskap avhåller fisk från annans fiskevatten, dömes till böter. Missbrukar delägare sin rätt i samfällt fiske; vare lag samma.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1932 men skall ej äga tillämpning vid bestämmande av straff för brott, vilka enligt vad i tryckfrihetsförordningen är stadgat skola straffas efter allmän lag; ej heller för brott, som begåtts före lagens ikraftträdande.

Förslag

till

Lag

angående dagsböter inom specialstraffrätten (särskild böteslag).

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Vad i 2 kap. 8 § första stycket strafflagen är stadgat om böters ådömande i dagsböter skall gälla jämväl i avseende å böter, som enligt lag eller författning i övrigt åläggas av domstol eller poliskammare, med iakttagande att, där minsta bot är i lagen eller författningen bestämd till femtio kronor eller mera, lägsta antalet dagsböter skall utgöra en tiondel av det sålunda bestämda bötesbeloppets krontal. I följd härav skola, i mån ej annat föranledes av vad sist är sagt, de för varje fall i lagen eller författningen angivna bötessatserna upphöra att äga tillämpning.

I fråga om brott, varå straffet är bestämt efter särskild beräkningsgrund (normerade böter) eller som ej är belagt med svårare straff än böter högst trehundra kronor, skall vad ovan stadgats icke gälla.

2 §.

Andel i böter, som tillkommer åklagare eller angivare, må, där böterna ådömas i dagsböter, ej utgå med högre belopp än femhundra kronor.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1932 men skall ej äga tillämpning å böter, som ådömas jämlikt tryckfrihetsförordningen, ej heller vid bestämmande av straff för brott, som begåtts före sagda dag.

Förslag

till

Lag**om ändrad lydelse av 111 § strafflagen för krigsmakten.**

Härigenom förordnas, att 111 § strafflagen för krigsmakten skall erhålla följande ändrade lydelse:

111 §.

Har i disciplinmål någon uppsåtligen med straff belagt eller hos annan, som innehar bestraffningsrätten, till bestraffning angivit den han visste oskyldig vara, skall den brottslige, om han är officer eller underofficer, avsättas och förklaras ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas samt dessutom dömas till fängelse i högst sex månader eller böter. Hör den brottslige till manskapet, skall han dömas till fängelse i högst sex månader, sträng arrest i minst tre dagar, skärpt arrest i minst fem dagar eller vaktarrest i minst tio dagar.

Har någon icke av ont uppsåt, men ändå utan laga skäl, av förhastande eller oförstånd, med straff belagt eller gjort angivelse mot annan i disciplinmål; dömes den brottslige, om han är officer eller underofficer, till böter eller mistning av ämbete eller tjänst på viss tid eller, där omständigheterna äro synnerligen försvårande, till avsättning och, om han hör till manskapet, till disciplinstraff eller fängelse i högst sex månader.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1932 men skall ej äga tillämpning vid bestämmande av straff för brott, som begåtts före sagda dag.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 17 mars 1931.

Närvarande:

justitieråden CHRISTIANSSON,
 EDELSTAM,
 STENBECK,
regeringsrådet AFZELIUS.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet den 26 februari 1931, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till *lag om ändring i vissa delar av strafflagen, lag angående dagsböter inom specialstraffrätten (särskild böteslag) och lag om ändrad lydelse av 111 § strafflagen för krigsmakten*.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av extra ledamoten för lagärenden i justitiedepartementet, hovrättsrådet Ragnar Petré.

I anledning av förslagen avgåvos följande yttranden av lagrådet och dess särskilda ledamöter.

Förslagen i allmänhet.

Justitierådet *Stenbeck*, med vilken justitierådet *Edelstam* och regeringsrådet *Afzelius* förenade sig:

Vid behandlingen av det för 1927 års riksdag framlagda förslaget till böteslag förelåg inom riksdagen i stort sett enighet om att en reform av gällande böteslagstiftning för möjliggörande av bötesstraffets anpassande efter den tilltalades betalningsförmåga vore synnerligen önskvärd. Och även de hörda myndigheterna hava, med undantag för ett ringa fåtal, anslutit sig till denna uppfattning. Däremot hava meningarna visat sig delade i fråga om lämpligaste sättet för vinnande av berörda syfte. Medan sålunda ett stort antal myndigheter tillstyrkt eller ej haft något att erinra mot den föreslagna dagsbotsprincipen, har ungefär motsvarande antal föredragit den så kallade enkla regeln för böternas proportionalisering.

En reform av bötesstraffet och det reformerade straffets införande i de särskilda straffbestämmelserna kan naturligen säkrast och följdriktigast genomföras i samband med en fullständig revision av strafflagstiftningen. Då emellertid en strafflagsrevision icke lär vara att emotse inom den närmaste framtiden och den kritik, som riktats mot bötesstraffet, sådant det nu är reglerat i gällande lagstiftning, är välgrundad, torde goda skäl tala för att frågan om en reform, avseende allenast bötesstraffet, upptages till förnyat övervägande. I det läge, vari denna lagstiftningsfråga numera befinner sig, synes det främst gälla att taga ståndpunkt till de två huvudsystem, dagsbotssystemet och den enkla regeln, vilka framstå såsom de betydelsefullaste lösningarna av det föreliggande problemet, samt att undersöka, huruvida det system, som synes vara att föredraga, kan genomföras utan alltför stora svårigheter.

Vid valet mellan den enkla regeln och dagsbotssystemet tyckes den förra äga företrädet att närmare ansluta sig till gällande rätt. Äsyftas emellertid, att vid bötesstraffets bestämmande en avvägning efter betalningsförmågan verkligen skall inom den enkla regelns ram genomföras, ger regeln — på sätt i remissprotokollet utvecklats — anledning till åtskilliga anmärkningar. Enär bötesbeloppet utmätas med hänsyn till såväl brottets svårhetsgrad som till den sakfällades betalningsförmåga, ger domen icke någon säker ledning i fråga om domstolens bedömande av den i det särskilda fallet föreliggande brottsligheten. Ett fast förhållande mellan bötesbelopp och förvandlingsstraff kan därför ej i lag bestämmas. Förvandlingsstraffet måste i det särskilda fallet fastställas efter brottets svårhetsgrad med bortseende från det högre eller lägre utmätande av straffet, som varit beroende av den tilltalades större eller mindre betalningsförmåga. Den enkla regeln måste förknippas med föreskrift om särskilt bestämmande i domen av det förvandlingsstraff, som, i händelse böterna ej gäldas, skall träda i deras ställe. Brottslighetsgraden skulle således komma till uttryck i domen genom det där utsatta, på förhand bestämda förvandlingsstraffet. Denna konsekvens av den enkla regeln har tagits i dansk, norsk och tysk lagstiftning. Även åtskilliga av de myndigheter, som förordat den enkla regeln, hava beaktat behovet av förvandlingsstraffets bestämmande i domen. Men då således även med den enkla regeln en differentiering måste ske mellan brottets svårhetsgrad, uttryckt i förvandlingsstraff, och den högre eller lägre bötesats, som bör tillämpas med hänsyn till den tilltalades ekonomiska förhållanden, måste i varje föreliggande fall en särskild prövning ske av den tilltalades betalningsförmåga. Denna prövning skulle komma att väsentligen sammanfalla med den prövning, som erfordras för dagsbotsprincipens tillämpning. Att brottslighetsgraden kommer till uttryck ej i det ådömda bötesstraffet utan i ett särskilt utmätt förvandlingsstraff, är oegentligt och ägnat att förringa bötesstraffets ställning såsom självständig straffart. Bötesdomens avfattning skulle vidare ej låta den rättvisa, man vill förverkliga genom böternas bestämmande efter den tilltalades betalningsförmåga, klart framstå utan måhända snarare framkalla föreställningen om en ny orättvisa, nämligen att den fattige måste avtjäna sina böter med långt flera fängelsedagar än den rike.

De ovan angivna olägenheter, som äro förbundna med den enkla regeln, und-

vikas på ett tillsynes lyckligt sätt genom det föreslagna dagsbotssystemet. Såsom första led i straffmätningen framstår bestämmandet av brottets svårhetsgrad genom straffets ådömande i ett visst antal dagsböter och därefter följer uppskattningen av den tilltalades betalningsförmåga, enligt vilken dagsbotens belopp fastställles. Härigenom erhålles i domen ett klart uttryck för de båda från varandra skilda faktorer, som äro avgörande för straffets bestämmande, och förvandlingsstraffet kan direkt anknytas till dagsbotsantalet.

Bland de erinringar, som riktats mot dagsbotssystemet, torde de vara betydelsefullast, som avse dels svårigheten att för straffmätningen stadga en ny bötesenhet, dagsboten, och dels den ökade arbetsbörda för domstolarna, som den för dagsbotsbeloppets fastställande erforderliga utredningen kan befaras medföra. Enligt den uppfattning, som ligger till grund för förslaget, torde i allmänhet dagsboten böra motsvara det belopp, som den sakfällde med avseende å egna nödiga behov, försörjningsskyldighet mot annan och övriga ekonomiska förhållanden kan av sin medelinkomst för dag med iakttagande av den allra största sparsamhet avstå till betalning av böterna, d. v. s. en dagsbot är det belopp, som den sakfällde med hänsyn till sin betalningsförmåga skäligen bör böta om dagen. De särskilda hänsyn, som i vissa ej alltför vanliga fall måste tagas vid betalningsförmågans bestämmande, lämnas här å sido. Med utgångspunkt från en sådan föreställning om dagsbotens innebörd, vilken icke synes sakna konkretion och står väl tillsammans med benämningen dagsbot, bör bötesstraffets utmätande efter brottets svårhetsgrad i ett visst antal dagsböter icke möta alltför stora svårigheter. Domaren har att fråga sig, huru många dagar den tilltalade skäligen bör vara underkastad den yttersta sparsamhet för att genom betalning för dag sona vad han brutit. Även om tankegången till en början är våra domstolar främmande, visar dock erfarenheten, att när förtrogenhet vunnits med en ny legislativ tanke, befarade svårigheter så småningom försvinna. Vad åter angår farhågorna, att dagsbotsbeloppets beräkning skall komma att kräva en mer eller mindre tidsödande utredning av den tilltalades ekonomiska förhållanden, kunna, såsom förut anmärkts, liknande farhågor göras gällande mot varje reform, som avser att vid sidan av brottets svårhetsgrad tillerkänna den tilltalades betalningsförmåga en avgörande betydelse vid bötesstraffets utmätande. Det är väl vidare antagligt, att här liksom i Finland skall i praxis framträda benägenhet för en viss klassifikation av dagsböternas belopp efter olika befolkningsgruppers genomsnittliga inkomstförhållanden. Häremot torde så mycket mindre något vara att erinra, som en starkare differentiering inom befolkningslager med ungefär samma ekonomiska förhållanden synes böra äga rum allenast efter påtagligt välgrundade normer, såsom gift eller ogift stånd, antalet oförsörjda barn o. s. v., då eljest dagsbotsbeloppets fastställande lätt kan framkalla intryck av godtycklighet och vålla missnöje. Skulle i ett särskilt fall tillämpningen av sådana genomsnittsregler framstå såsom obillig mot den tilltalade, äger han åberopa de särskilda omständigheter, som böra föranleda nedsättning. Om åter på grund av särskilda förhållanden höjning av dagsbotsbeloppet bör äga rum, ankommer det främst på åklagaren att förebringa för betalningsförmågans bedömande erforderlig utredning, i för-

sta hand uppgift om den tilltalades taxering. Sådan utredning är i allmänhet av nöden, då den tilltalade tillhör de förmögnare befolkningsgrupperna.

Det är obestridligt, att grund finnes för antagandet, att dagsbotssystemet kan komma att för vissa betydande befolkningsgrupper medföra en ej oväsentlig nedsättning av de nu vanliga bötesstraffen. Bestämmelserna om bötesminimum fem kronor och om lägsta belopp för dagsboten en krona synas därför erforderliga till förhindrande av alltför små bötesstraff. Även det valda dagsbotsmaximum trehundra kronor synes lämpligt. Att inom bötesstraffets område för de sällsynta undantagsfall, där sådant kunde vara möjligt, använda än högre dagsbotsbelopp skulle snarast te sig stötande och knappast vara ägnat att stärka den rättvisa princip, som ligger till grund för dagsbotssystemet. Tillvaron av dagsbotsminimum och dagsbotsmaximum torde dessutom förekomma en alltför matematisk noggrannhet vid dagsbotsbeloppets bestämmande.

En av de främsta anmärkningarna mot 1927 års förslag var, att dagsbotssystemet begränsats till allmänna strafflagen, en begränsning, som skulle medföra, att åtskilliga brott, till beskaffenheten fullt jämförliga även med svårare, i strafflagen med bötesstraff belagda förbrytelser, icke skulle bliva föremål för dagsböter. Då dessutom dagsbotssystemet ej skulle äga tillämpning å vissa ringare brott enligt strafflagen, innebar 1927 års förslag, att allenast omkring tio procent av samtliga bötesstraff skulle komma att ådömas i dagsböter.

I fråga om dagsbotssystemets tillämplighetsområde betecknar det nu framlagda förslaget en väsentligt ändrad ståndpunkt. Med beaktande av att åtskilliga av de vanligast förekommande med bötesstraff belagda svårare brotten, såsom ovarsam framfart med automobil, lönnbränning med mera, falla inom specialstraffrätten, föreslås nu, att dagsbotssystemet skall tillämpas inom hela bötesområdet, såväl allmänna strafflagens som specialstraffrättens, med undantag främst för sådana ringare brott, som huvudsakligen eller i allmänhet äga karaktär av ordningsföreseelser. Vid den genomgång av straffbestämmelserna i allmänna strafflagen, som ägt rum, hava de brott undantagits, å vilka dagsbotssystemet ansetts icke böra äga tillämpning. För dessa har ett i penningar bestämt bötesmaximum bibehållits. Därförutom hava från dagsbotssystemet undantagits de brott, för vilka finnas stadgade så kallade normerade böter. Den avgränsning av dagsbotsområdet inom allmänna strafflagen, som sålunda skett, synes hava genomförts på ett lyckligt sätt. I fråga om de brott, som skola falla inom dagsbotsområdet, hava inga bötesmaxima upptagits, och i den mån bötesminima bevarats, hava de utmärkts i dagsböter. En genomgång av samtliga straffbestämmelser inom specialstraffrätten har jämväl ägt rum, men ett sådant inarbetande av dagsbotssystemet i specialstraffrätten som i allmänna strafflagen har naturligen ej varit möjligt. Dagsbotsområdet måste därför bestämmas allenast genom en regel, och en lämpligare än den föreslagna, eller att brott, varå straffet är bestämt efter särskild beräkningsgrund eller som är belagt med svårare straff än böter högst trehundra kronor, faller utanför dagsbotsområdet, torde icke stå till buds. En på sådant sätt genomförd avgränsning av dagsbotsområdet kan tydligen icke

— såsom ock framhållits i remissprotokollet — medföra i allo tillfredsställande resultat. Sålunda komma vissa brott, som till sin art och svårhetsgrad stå de från området uteslutna nära och understundom framstå såsom huvudsakligen ordningsföreseelser, i vilket avseende hänvisas särskilt till vägtrafikstadgan, att falla inom dagsbottsområdet. För sådant fall öppnas genom den föreslagna jämningsregeln möjlighet för domstolarna att vid lagtillämpningen mildra de ojämnheter, som eljest skulle uppstå.

Det nu framlagda förslaget innefattar även såtillvida ett framsteg i förhållande till 1927 års förslag, att för de särskilda brotten dagsbotsskalan ej förknippas med nu gällande, i penningar bestämda bötesatser. Härigenom minskas i viss mån frestelsen att vid straffmätningen taga till utgångspunkt ett efter gällande bestämmelser beräknat bötesstraff, vilket förvandlas i motsvarande antal dagsböter. Å andra sidan har genom borttagandet ur allmänna strafflagen av bötesmaxima för brott, som falla inom dagsbottsområdet, den ledning vid bedömandet av de olika brottsarternas inbördes svårhet, som genom dessa maxima givits av lagstiftaren, försvunnit. Endast i ett fåtal fall lämnas sådan ledning genom de i dagsböter fastställda minima. Vad specialstraffrätten angår skola visserligen de bötesatser, som falla inom dagsbottsområdet — frånsett stadgandet rörande omräkning av minima å minst femtio kronor — upphöra att äga tillämpning. Men de i de olika författningarna kvarstående latituderna komma dock, särskilt om de äro av nyare datum, att innefatta en värdefull anvisning beträffande lagstiftarens uppfattning om de olika förbrytelsearnas inbördes straffbarhet, åtminstone då det är fråga om förbrytelser, som behandlas i samma författning.

Enligt verkställda statistiska undersökningar skulle det nu framlagda förslaget innebära, att omkring hälften av samtliga bötesstraff skulle komma att ådömas i dagsböter. Olägenheten därav, att samtidigt skulle föreligga till tillämpning två olika bötesystem, dock inom väsentligen artskilda rättsområden, synes ej vara alltför stor. De rörande gränsen mellan de båda bötesystemen givna reglerna äro enkla och klara, och efter några års förlopp torde faran för misstag vara övervunnen.

Genom det föreslagna dagsbotssystemets införlivande med vår lagstiftning skulle en synnerligen betydelsefull reform genomföras. Den skulle innebära, att av rättvisa och billighet påkallad hänsyn till den tilltalades ekonomiska förhållanden skulle kunna tagas vid bestämmandet av bötesstraff, utan att därför domstolens bedömande av handlingens brottslighetsgrad skulle skjutas i bakgrunden. Det behov av utredning rörande den tilltalades ekonomiska ställning, som kan föranledas av reformen, torde visserligen understundom kunna medföra ökat arbete för domstolarna, men det finnes ej anledning antaga, att behovet av sådan utredning skulle bliva väsentligt mindre med andra bötesystem, om genom dem verkligen skall vinnas ett skäligt beaktande av den tilltalades betalningsförmåga. På sätt förut framhållits synes dagsbottsområdets avgränsning, såvitt allmänna strafflagen angår, lyckligt genomförd, och de ojämnheter, som torde vara oundvikliga vid gränsdragningen genom specialstraffrätten, äro ej av beskaffenhet att vålla allvarigare betänkligheter, sär-

skilt med hänsyn till den jämkningsregel, som föreslagits beträffande ringa brott. Då dessutom denna viktiga lagstiftningsfråga synes föreligga i ett väl utrett skick, anser jag mig böra tillstyrka, att förslaget lägges till grund för lagstiftning.

Justitierådet Christiansson:

Att ett bötesstraff, bestämt till visst penningbelopp, måste, under förutsättning att böterna gäldas, bliva helt olika kännbart allt efter den bötfälldes betalningsförmåga och ekonomiska ställning i övrigt, är endast alltför uppenbart. Insikten härom har ock sedan lång tid tillbaka föranlett strävanden inom strafflagstiftningen att sätta bötesstraffet i visst förhållande till den dömdes ekonomi. Att en lösning av detta problem dock icke är lätt att finna, torde framgå därav, att man i vissa främmande länder, där frågan upptagits, måst övergiva väckta förslag av strängt principiell innebörd och stanna vid mera allmänt hållna bestämmelser om beaktande vid straffets utmätande av den dömdes ekonomiska villkor, d. v. s. en tillämpning av den så kallade enkla regeln.

Det vill synas, som om svårigheter vid tillämpningen av ett system med nu ifrågavarande syfte — ett dagsbottssystem — skulle möta i två avseenden, tillsynes av motsatt art. Å ena sidan förutsätter nämligen ett dylikt system uppställande av vissa givna beräkningsgrunder, dagsbotsantal och dagsbotsbelopp, avsedda att komma till användning i varje förekommande fall, något som svårligen kan undgå att medföra risk för en så att säga mekanisk och schablonmässig tillämpning, med resultat som måhända i verkligheten stode sämre tillsammans med vad det särskilda fallet krävde än ett efter den nuvarande enhetliga metoden utmätt straff. Å andra sidan nödgas man lämna domarens fria prövning vida större utrymme än eljest, och detta utan att kunna till hans ledning giva anvisningar, tillräckligt noggranna för att förebygga misstolkning och mindre riktig tillämpning av stadgandena. Vad sålunda må vara att anmärka mot systemet överhuvud synes ock, åtminstone i viss mån, gälla beträffande nu föreliggande förslag till böters ådömande i dagsböter. Därtill komma — just till följd av själva systemets svagheter — den tunga och de olägenheter, vilka för domare såväl som för parter förvisso måste bliva förenade med lagtillämpningen. Att svårigheter därvidlag motses av domarna i landet, framgår otvetydigt av de inkomna yttrandena.

Anses emellertid kravet på upptagande i lagen av ett mera rättvist avvägt bötesstraff icke längre kunna undanskjutas utan frågan därom redan nu böra bringas till lösning, synes det remitterade förslaget erbjuda utsikt till en sådan och torde fördens skull, oaktat därmed förbundna risker, icke böra avvisas. Särskilt lärer detsamma vara att föredraga framför en tillämpning av den enkla regeln, vilken eljest från flera håll förordats. En lagändring av dylik innebörd skulle nämligen knappast bliva effektiv och för övrigt, strängare tillämpad, lätteligen leda till orättvisor, därest icke samtidigt genomgripande förändringar vidtoges beträffande bötesförvandlingen, något som dock först vid en allmän strafflagsreform torde låta sig göra.

Beträffande den utformning, som i förslaget givits åt de nya stadgandena, synes mot densamma föga vara att erinra. Visserligen må det anses som en olägenhet, att jämte dagsbotssystemet den nuvarande metoden med direkta penningböter fortfarande skall tillämpas inom ett väsentligt område av strafflagstiftningen eller beträffande vad som ansetts vara att beteckna såsom polisförseelser. Med kännedom om det material, som exempelvis polisdomstolen i Stockholm har att dagligen avarbeta, lär det emellertid redan av praktiska hänsyn vara uteslutet att nu förorda en utvidgning av dagsbotens tillämpningsområde till polisförseelserna.

Väl lämna de föreslagna bestämmelserna domaren föga ledning vare sig vid bestämmande av dagsböternas antal eller vid fixerande av dagsbotens belopp, och de anspråk, som ställas på domarens förmåga och goda omdöme, måste därför bliva ej obetydliga. Men å andra sidan bör med tillfredsställelse hälsas den i remitterade förslaget tillkomna bestämmelse, varigenom möjlighet gives att jämka dagsbotsbeloppet, då brottet är ringa.

Förslaget, i vad det avser möjlighet till anstånd med böters erläggande och avbetalning av böter, har enstämmigt förordats av hörda myndigheter och synes innebära en väsentlig vinst i skilda hänseenden, oaktat de i viss mån invecklade regler, vilka därav föranledas, särskilt i fråga om samtidig förvandling av dagsböter och omedelbart i penningar ådömda böter.

Förslaget till lag om ändring i vissa delar av strafflagen.

2 kap. 8 §.

Lagrådet:

Enligt förslaget förstås med dagsbot det belopp, som den sakfällde med hänsyn till sin betalningsförmåga skäligen bör böta om dagen. Vid dagsbotsbeloppets bestämmande torde — såsom departementschefen framhållit — i flertalet fall utgångspunkten böra vara den sakfälldes medelinkomst för dag. Vid avgörande, huru stor del av dagsinkomsten skall tagas i anspråk såsom dagsbot, böra samtliga på den sakfälldes betalningsförmåga inverkan omständigheter beaktas. I första hand må hänsyn tagas till vad som kan anses nödigt till den sakfälldes eget underhåll och till fullgörande av honom åliggande försörjningsskyldighet. Vidare torde beaktas den sakfällde åliggande förpliktelser av annat slag, t. ex. skattskyldighet. Vid bedömandet av den sakfälldes betalningsförmåga måste avseende fästas ej blott vid hans inkomst utan ock vid hans förmögenhet. Även där denna kan betecknas såsom blygsam, lär den sakfällde gentemot personer, i övrigt med honom jämställda, intaga en bättre ekonomisk ställning, än som följer enbart av ränteinkomsten, beräknad per dag. Lika stort avdrag från dagsinkomsten synes i sådant fall ej böra medgivas, som då hela inkomsten härflyter av eget arbete. Äger den sakfällde ett kapital, som vid tiden för bötesdomen lämnar ingen eller ringa inkomst, bör i stället för inkomsten till grund för beräkningen läggas den levnadskostnad, som han trots bristen på inkomst tillåter sig eller med hänsyn till sina

ekonomiska förhållanden skäligen skulle kunna tillåta sig. Detsamma bör gälla, där den sakfällde t. ex. på grund av underhållsbidrag från anhöriga lever efter en standard, som icke motsvaras av hans egna inkomster.

Den i förevarande paragraf första stycket fjärde punkten upptagna jämningsregeln är — på sätt i remissprotokollet framhållits — väsentligen betingad av att i vår straffrätt icke genomförts en gruppering av bötesbrotten med hänsyn till deras karaktär av ordningsföreseelser eller verkliga brott. Det har därför ej kunnat undvikas, särskilt beträffande specialstraffrätten, att inom dagsbottsområdet komma att falla åtskilliga brott, vilka äro eller i allt fall ofta framstå såsom ordningsföreseelser. Främst i fråga om sådana brott bör den föreslagna jämningsregeln komma till tillämpning, under förutsättning tillika att brottet med hänsyn till omständigheterna i det särskilda fallet framstår såsom ringa. I detta avseende hänvisas till professor Thyréns yttrande över förslaget. I fråga om brott, som hava karaktär av verkliga förbrytelser, böra mildrande omständigheter vinna beaktande genom straffmätningen inom dagsbotsskalan men ej genom jämkning av dagsbotsbeloppet. Då missuppfattning om stadgandets innebörd skulle kunna medföra icke avsedda och måhända betydelsefulla avsteg från dagsbotsprincipens tillämpning, hemställer lagrådet, att lagtexten såtillvida förtydligas, att såsom förutsättning för jämkning stadgas, att brottet är till art och beskaffenhet i övrigt ringa.

I det år 1930 till domstolarna för yttrande remitterade förslaget till lag om dagsböter, 4 §, stadgades, att i utslaget skulle jämte dagsböternas antal och det för varje dagsbot fastställda beloppet utsättas vad den sakfällde hade att erlagga. Ett liknande stadgande förekom i det med 1927 års proposition framlagda förslaget. Såväl vid detta förslags behandling i riksdagen som i Svea hovrätts yttrande över 1930 års förslag har framhållits, att ett utsättande i själva utslaget av det uträknade bötesbeloppet icke vore nödvändigt men däremot kunde befaras leda uppmärksamheten från dagsbotsantalet såsom angivande det straffmått brottet funnits betinga, varför angivna bestämmelsen syntes böra utgå. I nu remitterade förslaget förekommer heller intet stadgande av motsvarande innebörd. Då enligt förslagets grundprincip ådömandet av straff sker, ej i penningar utan i visst antal dagsböter, lärers utsättande i utslaget av bötesbeloppet i penningar ej vara erforderligt i annat fall, än då beloppet vid uträkning skulle komma att understiga det stadgade minsta bötesstraffet, fem riksdaler. Detta bötesbelopp åter anser lagrådet skola angivas i själva utslaget. I saköreslängden måste naturligtvis samtliga belopp utföras.

9—24 kap.

Justitierådet *Edelstam*:

I ändamål att i någon mån minska den med det föreslagna dagsbotssystemet onekligen förenade risken av en alltför mycket utsträckt nedsättning av bötessummorna synas de i allmänna strafflagen, i dess föreslagna lydelse, för vissa allvarligare brott utsatta bötesminima böra ej oväsentligt höjas. Eljest torde — i trots av den ledning vid dagsbotsantalets bestämmande, vilken kan erhållas av flertalet åsyftade lagrums stadganden om urbota straff — bötes-

summorna ofta nog kunna bliva anmärkningsvärt obetydliga och lätta att gälda i förhållande till de nu för motsvarande fall vanliga. Faran härav lär icke behöva närmare utvecklas.

Någon allmän utredning föreligger icke i fråga om den nu vanliga proportionen mellan betalda och avtjänade böter. För lagrådet hava emellertid varit tillgängliga vissa uppgifter i dylikt hänseende beträffande Stockholms stad. Dessa uppgifter innefatta, dels att Stockholms rådstuvurätt under budgetåret 1928—1929 dömt till böter i 2,560 mål samt att böterna blivit intill den 31 december 1930 betalda i 2,000 mål och avtjänade i 537 mål dels ock att polisdomstolen i Stockholm under samma budgetår dömt till böter i 12,526 mål samt att dessa böter blivit intill den 31 december 1930 betalda i 9,591 mål och avtjänade i 2,259 mål. Enligt denna statistik skulle således åtminstone i Stockholm redan nu betalas mer än tre fjärdedelar av antalet ådömda böter.

På grund av det anförda finner jag mig böra hemställa, att samtliga femton föreslagna strafflagsminima å fem respektive tio dagsböter — dock med undantag för det i 14 kap. 9 § utsatta, till vilket jag återkommer — ersättas med minima å tio respektive tjugu dagsböter, d. v. s. höjas till det dubbla. I anslutning härtill hemställer jag vidare, att nya minima å fem dagsböter införas i de fyra strafflagsparagrafer, som nu innehålla minima å tjugufem riksdaler. Sistnämnda paragrafer avse ganska svåra brott. Minima, motsvarande de nu i strafflagen förefintliga å tio eller tjugu riksdaler, torde däremot icke vara erforderliga.

En särställning intages såsom antytts av stadgandet i 14 kap. 9 § första stycket strafflagen. Departementschefen har där på anförda skäl föreslagit ett minimum av tio dagsböter i stället för — såsom den av honom i övrigt använda evalveringsregeln skulle medfört — allenast fem. Under återopande av berörda skäl jämte vad jag ovan yttrat rörande behovet av höjning i föreslagna minima tillstyrker jag, att förevarande minimum bestämmes till trettio dagsböter, motsvarande professor Thyréns av departementschefen omtalade förslag. För vållande till en medmänniskas död lär detta minimum ingalunda kunna anses för högt.

Regeringsrådet *Afzelius*, med vilken justitieråden *Christiansson* och *Stenbeck* instämde:

Vad av justitierådet *Edelstam* nu uttalats i fråga om de resultat, till vilka vissa lågt bestämda bötesminima kunna leda vid tillämpning av dagsbotssystemet, synes påkalla synnerligt beaktande. För att sådan höjning av dessa minima, som av honom förordats, skulle kunna i detta sammanhang företagas, erfordras emellertid efter min uppfattning ett närmare övervägande av de särskilda brottens straffrättsliga behandling än som på grundval allenast av den här föreliggande utredningen kan äga rum. Någon nödvändighet att redan vid det nya bötessystemets införande vidtaga åtgärd i sålunda angiven riktning torde ej heller vara för handen. Då de uti ifrågavarande lagrum, sådana de enligt förslaget komma att lyda, upptagna strafflatituderna i allmänhet lämna domstolarna ett vidsträckt utrymme för en efter det särskilda fallet av-

passad straffmätning, lärer, om vederbörlig hänsyn kommer att tagas till de genom dagsbotssystemet förändrade förutsättningarna, en tillfredsställande avvägning av bötesstraffet i regel icke böra anses utesluten. Den relation, vari bötesstraffet i dessa lagrum är ställt till frihetsstraffet, torde härvid komma att motverka en tendens till ett alltför lågt straffmätt. Även om jag således icke kan biträda en hemställan om ändring av det remitterade förslaget i denna del, anser jag mig dock böra framhålla angelägenheten av att från de synpunkter, som angivits av justitierådet Edelstam, särskild uppmärksamhet ägnas den praxis, som efter förslagets genomförande kommer att utvecklas vid underrätterna. Av den erfarenhet, som på sådant sätt kan vinnas, synes mig böra bero, huruvida och i vad mån en höjning av ifrågavarande bötesminima samt — på sätt justitierådet Edelstam jämväl föreslagit — upptagande av ytterligare vissa minima bör komma till stånd.

Övergångsbestämmelserna.

Lagrådet:

Överträdelser av tryckfrihetsförordningens stadganden hava ansetts böra helt undantagas från tillämpningen av dagsbotssystemet. Fråga härom väcktes inom lagrådet år 1927. Därvid anfördes såsom skäl, att i de fall, där straffet funnes direkt angivet i tryckfrihetsförordningen, redan dennas grundlagsnatur uteslöte varje inverkan av ändringar, vidtagna inom allmänna lagen, och att det syntes mindre lämpligt, att ett annat bötesystem skulle tillämpas beträffande sådana överträdelser, för vilka straffet bestämdes genom hänvisning till allmän lag. Vidare framhölls, att det ej stode väl tillsammans med tryckfrihetsförordningens egenartade regler om ansvarigheten för skedd överträdelse att låta den ansvariges ekonomiska förhållanden inverka på bötesbeloppets storlek, något som ock skulle kunna leda till missbruk.

Då sålunda åtskilliga stadganden i strafflagen, vilka enligt förslaget skola ändras eller upphävas, dock allt fortfarande bliva tillämpliga å brott mot tryckfrihetsförordningen, synes en erinran härom vara på sin plats och lämpligen kunna givas genom ändring av de föreslagna övergångsbestämmelsernas avfattning därhän, att äldre lag förklaras skola äga tillämpning vid bestämmande av straff för nu ifrågavarande brott mot tryckfrihetsförordningen ävensom för tidigare begånget brott. En sådan lydelse skulle ock stå i överensstämmelse med den eljest i dylika fall brukliga.

Förslaget till lag angående dagsböter inom specialstraffrätten (särskild böteslag).

Lagrådet:

Såsom lagrådet förut framhållit, kunna tryckfrihetsförordningens egna bötesstadganden icke röna någon inverkan av de föreslagna förändringarna inom den allmänna böteslagstiftningen. Föreskriften i 1 § förevarande lag rörande lagens

tillämplighetsområde bör därför om möjligt erhålla sådan avfattning, att nämnda stadganden i tryckfrihetsförordningen ej heller efter ordalagen inbegripas därunder och således icke i lagens övergångsbestämmelser behöva undantagas från dess tillämpning. Emellertid innehåller tryckfrihetsförordningen i fråga om straffets bestämmande hänvisning — förutom till allmänna strafflagen, varom redan talats i samband med förslaget om ändringar i denna — jämväl i övrigt till allmän lag och särskilda stadgar, exempelvis i § 2 4:o och § 4 14:o. De straffbestämmelser, till vilka sålunda hänvisas, äro av beskaffenhet att i och för sig falla inom förevarande lags tillämplighetsområde, och då dagsbotssystemet ej heller i sådant fall är avsett att komma till användning å brott enligt tryckfrihetsförordningen, erfordras alltså ett undantag för dylika brott i lagens övergångsbestämmelser.

Lagrådet hemställer fördenskull, att i 1 § uttrycket »böter, som enligt lag eller författning i övrigt åläggas» måtte utbytas mot »böter, som eljest enligt allmän lag eller särskild författning åläggas» samt att övergångsbestämmelserna måtte erhålla ungefär följande lydelse: Denna lag träder i kraft den 1 januari 1932 men skall ej äga tillämpning vid bestämmande av straff för brott, vilket, enligt vad i tryckfrihetsförordningen är stadgat, skall straffas efter lag eller författning, som i 1 § denna lag avses, eller för brott, begånget före lagens ikraftträdande.

I fråga om lagens rubrik vill lagrådet förorda, att denna erhåller avfattningen »lag angående dagsböter utom strafflagens område (särskild böteslag)».

Såsom framgår av den förebragta utredningen, finnas inom specialstraffrätten vissa författningar med bötesskalor, gemensamma för förseelser av natur att närmast utgöra verkliga brott och för rena polisförseelser samt upptagande ett maximum å mer än trehundra kronor, med påföljd, vid lagfästade av det föreslagna dagsbotssystemet, att även polisförseelserna komma inom dagsbotsområdet. Särskilt framträdande är därvidlag den av departementschefen påpekade vägtrafikstadgan av år 1930, som trätt i kraft med ingången av år 1931. Denna författning innehåller en enda böteskala från och med två till och med ettusen kronor. Det synes böra framhållas såsom i hög grad önskvärt, att nämnda skala utbytes mot särskilda skalor, avpassade efter de olika förseelsernas art. Den sålunda förordade författningsändringen, mot vars genomförande inom en ej avlägsen framtid hinder icke borde möta, skulle nämligen helt naturligt vara av stor praktisk betydelse vid dagsbotssystemets tillämpande. Vid remissprotokollet fogade bilagan 3 utvisar, att enbart under senare halvåret 1930 ej mindre än 8,763 bötesstraff ådömts jämlikt 1923 års då gällande vägtrafikstadga. Med ledning härav kan årliga antalet beivrade förseelser mot 1930 års stadga beräknas komma att uppgå till allra minst 17,000. Alla dessa förseelser skola, oberoende av sin art, bestraffas med dagsböter. Då av de omförmälda 8,763 bötesstraffen 4,917 avsett förseelser, som ej skett vid förande av motorfordon och vilka förskyllt ett genomsnittligt bötesbelopp av blott tio eller högst femton kronor, torde man kunna utgå därifrån, att mer än hälften av förseelserna mot 1930 års stadga rätteligen skulle, såsom varande polisförseelser, falla utanför

dagsbetsområdet. Att så icke sker, är onekligen en oegentlighet, som — även med hänsyn till domstolarnas därigenom ej oväsentligt ökade arbetsbörda — borde undanröjas.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 111 § strafflagen för krigsmakten.

Lagrådet:

Förslaget föranleder ej annan anmärkning, än att övergångsbestämmelsen torde böra avfattas i enligt med vad lagrådet hemställt beträffande motsvarande stadgande i förslaget till lag om ändringar i allmänna strafflagen.

Ur protokollet:

A. V. Stenkula.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet
å Stockholms slott den 20 mars 1931.*

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena friherre RAMEL, statsråden GÄRDE, HAMBIN, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, JEPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Gärde, anmäler lagrådets den 17 mars 1931 avgivna utlåtande över de den 26 februari 1931 till lagrådet remitterade förslagen till

- 1) lag om ändring i vissa delar av strafflagen;
- 2) lag angående dagsböter inom specialstraffrätten (särskild böteslag); och
- 3) lag om ändrad lydelse av 111 § strafflagen för krigsmakten.

Efter redogörelse för utlåtandet anför föredraganden:

»Lagrådets samtliga ledamöter ha i valet mellan olika utvägar för en reform av bötesstraffet funnit dagsbotssystemet vara att föredraga framför den så kallade enkla regeln. Tre ledamöter ha med tillstyrkande av förslagen uttalat, att genom detta systems införlivande med vår lagstiftning en synnerligen betydelsefull reform skulle genomföras, innebärande att av rättvisa och billighet påkallad hänsyn till den tilltalades ekonomiska förhållanden skulle kunna tagas vid bestämmandet av bötesstraff, utan att därför domstolens bedömande av handlingens brottslighetsgrad skulle skjutas i bakgrunden. En ledamot har ställt sig i viss mån tveksam, huruvida en reform sådan som den föreslagna nu bör komma till stånd, men dock icke velat avvisa förslagen, då de erbjöde utsikt till en lösning av frågan om upptagande i lagstiftningen av ett mera rättvist avvägt bötesstraff.

I fråga om den föreslagna lagstiftningens utformning ha endast ett par erinringar framställts.

Vad angår förslaget till lag om ändring i vissa delar av strafflagen har lagrådet beträffande den i 2 kap. 8 § upptagna jämningsregeln hemställt, att, då vid verkliga brott mildrande omständigheter borde vinna beaktande genom straffmätningen inom dagsbotsskalan och icke genom jämkning av dagsbotsbeloppet, lagtexten måtte så till vida förtydligas, att såsom förutsättning för jämkning stadgades att brottet vore *till art och beskaffenhet i övrigt* ringa. Vad lagrådet härutinnan yttrat överensstämmer i allt väsentligt med

den uppfattning, varåt jag givit uttryck vid remissen till lagrådet. Med hänsyn till den i vår strafflagstiftning i fråga om de särskilda brottstypernas gestaltning tämligen ofullständigt genomförda åtskillnaden mellan egentliga brott och ordningsföreseelser, är jag dock synnerligen tveksam, huruvida en sådan inskränkning i avfattningen, som lagrådet förordat, lämpligen bör ske. Det är ej alldeles ovanligt, att överträdelser, som rymmas under en och samma brottsbeskrivning, äro till sin beskaffenhet i hög grad skiftande; i lindrigare fall utgöras de av obetydliga föreseelser, i andra av brott i egentlig mening. Detta förhållande, som jämväl beaktats av professor Thyrén vid granskning av förslagen, lärer icke kunna helt lämnas å sido. Då härtill kommer, att det näppligen är möjligt att överblicka alla de fall, där i rättstillämpningen, särskilt under övergången till det nya systemet, behov av jämkning i dagsbotsbeloppet kan komma att framträda, har jag stannat vid, att den lydelse bestämmelsen erhållit i förslaget bör bibehållas. Skulle emellertid den av lagrådet uttalade farhågan om regelns oriktiga tillämpning komma att besannas, måste uppenbarligen frågan göras till föremål för förnyat övervägande. Särskild uppmärksamhet bör därför — likaväl på denna punkt som uti ett av lagrådet i annat sammanhang angivet hänseende — ägnas den praxis, som efter förslagets genomförande kan komma att utveckla sig.

En av lagrådets ledamöter har förordat en höjning av vissa för särskilda brott inom strafflagen utsatta dagsbotsminima ävensom upptagande av ytterligare vissa minima, varemot lagrådets övriga ledamöter ansett åtgärder i angiven riktning icke i detta sammanhang böra vidtagas. Den uppfattning, lagrådets flertal uttalat, delar jag, och jag finner alltså ej anledning att frånga förslaget härutinnan.

Till förhindrande, att vissa obetydliga men jämförelsevis talrikt förekommande föreseelser mot vägtrafikstadgan komme att falla inom dagsbotsområdet, har lagrådet framhållit såsom i hög grad önskvärt, att den enda i stadgan förekommande bötesskalans från och med två till och med ettusen kronor inom en ej avlägsen framtid utbyttes mot särskilda skalor, avpassade efter de olika föreseelsernas art. Med anledning av vad lagrådet sålunda anført har jag tagit denna fråga, varom jag särskilt uttalat mig vid remissen, under förnyat övervägande; och jag anser mig därvid, efter samråd med chefen för kommunikationsdepartementet, böra förorda, att redan nu genomföres den ändring av vägtrafikstadgan, att med böter högst trehundra kronor beläggas föreseelser mot bestämmelserna i följande paragrafer, nämligen 3 § 1 mom. (begagnande av gångbana utav annan vägfärd än gående, m. m.), 4 § (underlåtenhet att föra ringklocka eller annan signalapparat å velociped och sparkstötting), 5 § (underlåtenhet att föra lykta och reflexanordning å velociped samt, om skyldighet därtill enligt meddelad föreskrift föreligger, å med dragare förspänt fordon) samt 7 § 1 mom. (förbud för två eller flera personer att samtidigt färdas å velociped, som är avsedd allenast för en person, m. m.). Genom införandet av denna skala, vartill viss motsvarighet finnes i motorfordonsförordningen och mot vilken några betänkligheter icke torde möta, skulle ett ej ringa antal föreseelser, som närmast ha karaktär av ordningsföreseelser, falla utanför dagsbots-

området; under år 1930 torde antalet beivrade sådana överträdelser kunna skattas till omkring sjutusen. Därest någon erinran mot vad jag sålunda förordat icke framställles från riksdagens sida, lär det ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga ändringar i vägtrafikstadgan.

Övriga av lagrådet framställda erinringar äro huvudsakligen av formell natur och hava synts mig böra vinna beaktande. I enlighet härmed har jag vidtagit ändringar i 1 § första stycket av den föreslagna särskilda böteslagen samt i övergångsbestämmelserna till samtliga tre förslagen, varjämte rubriken till den särskilda böteslagen givits avfattningen lag angående dagsböter utom strafflagens område (särskild böteslag).»

Föredraganden hemställer, att förslagen måtte med däri nu vidtagna ändringar genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Axel Wennerholm.

Uppgift

å böter, som under senare halvåret 1930 av de allmänna underrätterna¹ dömts för brott inom *strafflagen*.

Förteckningen upptager icke brott mot 11 kap. 15 § (förargelseväckande beteende å allmän plats) 18 kap. 15 § (fylleri å allmän plats), 22 kap. 19 § 1 stycket och 20 § (underlåtenhet att lysa hittegods och boдрäkt) samt 25 kap. 21 § 1 punkten (ämbetsbrott).

Lag- rum	B r o t t	De dötfällda				
		Förmö- genhets- grupp ²	Antal	Dömda böter kronor		
				Lägst- bötes- belopp	Högst- bötes- belopp	Genom- snittligt bötes- belopp
3: 9, 10	Efterföljande delaktighet i brott	A	—	—	—	—
		B	12	25	500	200
		C	10	25	500	180
7: 3	Arbete å söndag	A	—	—	—	—
		B	1	20	20	20
		C	9	5	5	5
10: 2	Smädelse mot ämbetsman	A	2	100	200	150
		B	—	—	—	—
		C	6	50	400	215
10: 5	Väld å tjänsteman	A	1	100	100	100
		B	12	50	400	190
		C	70	25	500	130
	Smädelse mot tjänsteman	A	12	35	100	60
		B	27	10	400	80
		C	211	10	500	50
10: 6	Väldsam motstånd vid offentlig förrättning .	A	6	15	300	105
		B	83	15	500	70
		C	987	10	400	210
10: 13	Visst deltagande i upplopp	A	—	—	—	—
		B	—	—	—	—
		C	4	50	100	85
10: 14	Uppmaning till brott eller försök att förleda till ohörsamhet mot myndighet	A	—	—	—	—
		B	1	50	50	50
		C	1	150	150	150

¹ Här i inbegripna polisdomstolar och poliskamrar.

² De dötfällda hava i förmögenhetshänseende inordnats i någon av följande tre grupper, nämligen
grupp A: godsägare, arrendatorer (större), industriidkare, handlande (större), direktörer, högre förvaltningspersonal i enskild tjänst (ex. kontorschefer, kamrerare, avdelningschefer i större företag), tjänstemän av högre grad, utövare av fria yrken (ex. advokater, apotekare, arkitekter, praktiserande lakare), sjökapten, husägare, rentier m. fl.;

grupp B: hemmansägare, arrendatorer (mindre), lantbrukares hemmavarande barn, hantverkare, handlande (mindre), övriga näringsidkare, skeppare, styrman, folkskollärare, verkstästar, tjänstemän av lägre grad (ex. banmästar, lokomotivförare, underofficerare), kontorister, handelsbiträden m. fl.;

grupp C: rättare, torpare, lägenhetsägare, tjänstemän av lägre grad (ex. banvakter, brevbarare, kustroddare, militärt manskap), fiskare, sjöman, arbetare, hembiträden m. fl.

Lag- rum	B r o t t	De bötfällda				
		Förmö- genhets- grupp	Antal	Ådömda böter kronor		
				Lägsta bötes- belopp	Högsta bötes- belopp	Genom- snittligt bötes- belopp
10: 17	Försök att befria fånge	A B C	— — 1	— — 50	— — 50	— — 50
10: 19	Borttagande av offentlig myndighets under- rättelse	A B C	— 1 —	— 10 —	— 10 —	— 10 —
10: 20	Egenmäktigt förfarande	A B C	10 56 26	10 10 10	200 400 75	65 60 35
10: 21	Rubbande av utmätt gods m. m.	A B C	3 12 4	20 10 25	50 100 400	30 50 145
10: 23	Vägrande av inträde åt förrättningsman . . .	A B C	— 1 —	— 10 —	— 10 —	— 10 —
11: 2	Störande av gudstjänst eller andaktsövning .	A B C	— 1 16	— 50 25	— 50 100	— 50 65
11: 6	Förargelseväckande beteende inför sittande rätt	A B C	2 3 11	25 50 10	25 75 150	25 60 55
11: 8	Väld å vittne	A B C	— 1 —	— 250 —	— 250 —	— 250 —
11: 9	Förargelseväckande beteende vid vissa förrätt- ningar	A B C	— 1 1	— 25 25	— 25 25	— 25 25
11: 10, 12	Hemfridsbrott	A B C	1 10 77	75 10 15	75 400 350	75 85 80
11: 15	Överdådig framfart med motorfordon . . .	A B C	1 5 25	25 40 20	25 300 200	25 170 80
13: 3	Mened	A B C	— — 1	— — 200	— — 200	— — 200
14: 9	Vållande till annans död	A B C	4 13 15	300 75 100	500 500 500	450 310 315

Lag- rum	B r o t t	D e b ö t f ä l l d a				
		Förmö- genhets- grupp	Antal	Ådömda böter kronor		
				Lägsta bötes- belopp	Högsta bötes- belopp	Genom- snittligt bötes- belopp
14: 12	Misshandel	A	—	—	—	—
		B	2	200	200	200
		C	9	40	400	215
14: 13	D:o	A	17	10	200	65
		B	195	10	400	65
		C	1055	5	500	70
14: 15	Resande av livsfarligt vapen	A	1	100	100	100
		B	3	45	300	180
		C	14	20	300	95
14: 17	Vållande till kroppsskada enl. 10 §	A	—	—	—	—
		B	1	400	400	400
		C	3	300	400	330
	Vållande till kroppsskada enl. 12 §	A	—	—	—	—
		B	—	—	—	—
		C	3	10	50	20
15: 22	Rättsstridigt tvång	A	—	—	—	—
		B	1	25	25	25
		C	1	100	100	100
16: 1	Falsk angivelse	A	5	100	200	140
		B	4	75	150	100
		C	1	200	200	200
16: 2	Förebringande av falska indicier	A	—	—	—	—
		B	—	—	—	—
		C	1	200	200	200
16: 4	Falsk angivelse utan argt uppsåt	A	7	25	400	200
		B	8	30	400	105
		C	2	75	200	135
16: 7	Ärekränkning	A	3	25	200	140
		B	16	25	400	110
		C	13	10	300	100
16: 9	D:o	A	5	25	150	110
		B	17	25	400	120
		C	19	25	400	110
16: 11	Lindrigare missfirmelse	A	6	25	100	45
		B	17	10	200	40
		C	25	15	100	40
17: 1	Äktenskapsbrott	A	—	—	—	—
		B	—	—	—	—
		C	6	50	100	85
18: 13	Sedlighetssårande handling	A	1	200	200	200
		B	9	25	500	135
		C	68	10	400	80

Lag- rum	B r o t t	De bötfällda				
		Förmö- genhets- grupp	Antal	Ådömda böter kronor		
				Lägsta bötes- belopp	Högsta bötes- belopp	Genom- snittligt bötes- belopp
18: 14	Hållande av hus för äventyrligt spel	A	—	—	—	—
		B	1	15	15	15
		C	—	—	—	—
	Deltagande i äventyrligt spel	A	—	—	—	—
		B	1	25	25	25
		C	—	—	—	—
18: 16	Djurplågeri	A	7	25	150	55
		B	68	10	500	60
		C	31	5	250	60
19: 11	Uppsätlig skadegörelse å vissa allmänna kom- munikationsanläggningar	A	1	125	125	125
		B	6	100	200	170
		C	7	100	150	130
19: 12	D:o	A	—	—	—	—
		B	1	75	75	75
		C	4	10	300	90
19: 13	Uppsätlig skadegörelse å vissa allmänna elek- triska anläggningar	A	—	—	—	—
		B	—	—	—	—
		C	2	75	300	190
19: 15	Uppsätlig skadegörelse å allmänna vägar m.m.	A	—	—	—	—
		B	2	15	25	20
		C	—	—	—	—
19: 17	Förbrytelse mot föreskrifter till förekommande el. hämmande av kreaturssjuka	A	—	—	—	—
		B	3	10	150	105
		C	—	—	—	—
19: 20	Uppsätlig skadegörelse i andra fall	A	2	75	100	85
		B	13	15	150	65
		C	54	5	200	40
19: 22	Vållande till skada å annans egendom	A	1	200	200	200
		B	23	10	500	60
		C	44	10	500	55
	Vållande till skada å viss egendom	A	—	—	—	—
		B	—	—	—	—
		C	1	100	100	100
20: 1	Delaktighet i stöld	A	—	—	—	—
		B	1	200	200	200
		C	1	200	200	200
20: 1	Snatteri	A	1	100	100	100
		B	31	5	200	70
		C	208	10	300	60

Lag- rum	B r o t t	D e b ö t f ä l l d a				
		Förmö- genhets- grupp	Antal	Ädömda böter kronor		
				Lägsta bötes- belopp	Högsta bötes- belopp	Genom- snittligt bötes- belopp
20: 2	Olovligt fällande av träd m. m.	A	—	—	—	—
		B	1	200	200	200
		C	—	—	—	—
20: 3	Olovligt bortledande av elektrisk ström . . .	A	—	—	—	—
		B	2	25	25	25
		C	—	—	—	—
20: 12	Tjuvgömmeri	A	—	—	—	—
		B	—	—	—	—
		C	1	100	100	100
22: 1	Bedrägeri	A	1	50	50	50
		B	24	5	500	260
		C	55	10	500	100
22: 5	Brukande av mått eller vikt, som ej är stämp- lat eller omjusterat	A	1	5	5	5
		B	19	5	50	10
		C	3	5	30	15
22: 11	Förskingring	A	—	—	—	—
		B	51	25	500	180
		C	108	10	400	125
22: 12	Olovligt brukande av annans egendom . . .	A	1	150	150	150
		B	3	25	300	140
		C	92	5	500	160
22: 13	Oredlighet i vissa fall	A	—	—	—	—
		B	2	100	300	200
		C	1	10	10	10
22: 14	Trolöshet mot huvudman	A	1	100	100	100
		B	4	50	350	200
		C	2	100	200	150
22: 17	Sviklig uppgift i enskild handling	A	—	—	—	—
		B	—	—	—	—
		C	1	25	25	25
22: 18	Svikligt begagnande av vissa enskilda hand- lingar	A	—	—	—	—
		B	—	—	—	—
		C	1	20	20	20
22: 19	Förtigande av hittegods	A	—	—	—	—
		B	1	100	100	100
		C	—	—	—	—
24: 1	Åverkan	A	—	—	—	—
		B	1	25	25	25
		C	—	—	—	—

Lag- rum	B r o t t	D e b ö t f ä l l d a				
		Förmö- genhets- grupp	Antal	Ådömda böter kronor		
				Lägsta bötes- belopp	Högsta bötes- belopp	Genom- snittligt bötes- belopp
24: 3	Olovligt fällande av träd m. m.	A	—	—	—	—
		B	4	25	50	35
		C	14	15	200	40
24: 4	Olovlig tillägnelse av vindfälle m. m.	A	—	—	—	—
		B	1	25	25	25
		C	1	50	50	50
24: 6	Missbruk av rätt till samfälld mark	A	1	100	100	100
		B	—	—	—	—
		C	—	—	—	—
24: 7	Åverkan å legd jord	A	—	—	—	—
		B	2	10	100	55
		C	—	—	—	—
24: 8	Missbruk av betesrätt å samfälld mark	A	—	—	—	—
		B	2	10	10	10
		C	—	—	—	—
24: 10	Olovligt brytande av annans hägnad	A	—	—	—	—
		B	—	—	—	—
		C	4	15	50	40
24: 11	Tagande av olovlig väg	A	—	—	—	—
		B	—	—	—	—
		C	4	10	10	10
24: 12	Olovlig jakt i annans hägnade jaktpark eller djurgård	A	—	—	—	—
		B	—	—	—	—
		C	1	350	350	350
24: 13	Olovlig jakt å annans jaktområde, som ej är jaktpark eller djurgård, därvid djur av visst slag fällits, sårats eller fångats	A	—	—	—	—
		B	4	25	50	40
		C	16	25	400	140
	Olovlig jakt i andra fall å annans jaktområde, som ej är jaktpark eller djurgård	A	2	50	50	50
		B	14	15	250	55
		C	41	10	100	40
24: 14	Olaga fiske	A	—	—	—	—
		B	18	10	100	45
		C	22	10	100	40
25: 5	Erbjudande av muta	A	—	—	—	—
		B	—	—	—	—
		C	1	15	15	15

S a m m a n d r a g.

Sammanlagda antalet bötfällda utgjorde:

inom grupp A	106
» » B	815
» » C	3,416
Summa	4,337

50 av de bötfällda hava dömts för brott med bötesmaxima *ej överstigande 100 kronor* eller

- 10 för arbete å söndag (7: 3),
- 1 » borttagande av offentlig myndighets underrättelse (10: 19),
- 2 » förargelseväckande beteende vid vissa förrättningar (11: 9),
- 3 » vållande till kroppsskada enl. 14 kap. 12 § (14: 17),
- 23 » brukande av mått eller vikt, som ej är stämplat eller omjusterat (22: 5),
- 1 » oriktig uppgift i enskild handling (22: 17),
- 2 » missbruk av betesrätt å samfälld mark (24: 8),
- 4 » brytande eller nedkastande av annans hägnad eller grind (24: 10) samt
- 4 » tagande av olovlig väg (24: 11).

112 av de bötfällda hava dömts för brott med bötesmaxima å *200 kronor* eller

- 4 för visst deltagande i upplopp (10: 13),
- 1 » vägran av inträde åt förrättningsman (10: 23),
- 48 » lindrigare missfirmelse (16: 11),
- 1 » deltagande i äventyrligt spel (18: 14),
- 1 » vållande till skada å viss egendom (19: 22) samt
- 57 » olovlig jakt (24: 13: 1).

Med tillämpning av bestämmelserna i departementschefens förslag skulle av de 4,337 bötfällda 4,294 hava ådömts dagsböter och återstående 43 ådömts böter omedelbart i penningar. Av dessa 43 hava bötfällts:

- 10 för arbete å söndag (7: 3),
- 2 » förargelseväckande beteende vid vissa förrättningar (11: 9),
- 23 » brukande av mått eller vikt, som ej är stämplat eller omjusterat (22: 5),
- 4 » brytande eller nedkastande av annans hägnad eller grind (24: 10) samt
- 4 » tagande av olovlig väg (24: 11).

Bilaga 2.

U p p g i f t

å böter, som under senare halvåret 1930 av de allmänna underrätterna¹ ådömts för brott inom *specialstraffrätten*, vilka äro belagda med bötesstraff *högst* trehundra kronor.

Förteckningen upptager icke brott mot tryckfrihetsförordningen.

Författningsrum (jämte sida i lag- boken l. nr i sv. författningssam- ling)	B r o t t	De bötfällda				
		Förmögenhets- grupp ²	Antal	Ådömda böter kronor		
				Lägsta bötes- belopp	Högsta bötes- belopp	Genom- snittligt bötes- belopp
Rättegångsbalken 17: 3	Vittnes utevaro	A	12	1: 50	1: 50	1: 50
		B	66	1: 50	1: 50	1: 50
		C	50	1: 50	1: 50	1: 50
29: 1	Missbruk av rättegång.	A	—	—	—	—
		B	2	20	20	20
		C	—	—	—	—
Böter för svarande- parts utebli- vande från un- derrätt (949) Påföljd i vissa fall av parts ute- blivande i brott- mål, § 1, (950)	Svarandes utevaro utan förfall.	A	73	5	100	15
		B	414	5	100	15
		C	846	5	100	15
—	Processuella förseelser, ej särskilt angivna.	A	75	1: 50	25	15
		B	153	1: 50	300	20
		C	523	1: 50	300	10
Ordningsstadgan för rikets städer (B 28) Lokala ordningsstadgor	Åtskilliga ordningsförseelser.	A	529	2	100	15
		B	819	2	100	15
		C	1,619	2	100	10
Förekommande och släckning av skogseld, § 18, (278)	Ovarsamt handskande med eld. — Bris- tande tillsyn av eld vid risbränning.	A	—	—	—	—
		B	11	5	75	25
		C	25	10	60	20
Skyddskoppyp- ning, § 22, (B 684)	Underlåten ympning.	A	—	—	—	—
		B	—	—	—	—
		C	9	5	5	5

¹ Här i begripna polisdomstolar och poliskamrar.

² De bötfällda hava i förmögenhetshänseende inordnats i någon av följande tre grupper, nämligen
grupp A: godsägare, arrendatorer (större), industriidkare, handlande (större), direktörer, högre förvaltningspersonal i enskild tjänst (ex. kontorschefer, kamrerare, avdelningschefer i större företag), tjänstemän av högre grad, utövare av fria yrken (ex. advokater, apotekare, arkitekter, praktiserande läkare), sjökapten, husägare, rentier m. fl.;

grupp B: hemmansägare, arrendatorer (mindre), lantbrukares hemmavarande barn, hantverkare, handlande (mindre), övriga näringsidkare, skeppare, styrmän, folkskollärare, verkmästare, tjänstemän av lägre grad (ex. banmästare, lokomotivförare, underofficerare), kontorister, handelsbiträden m. fl.;

grupp C: rättare, torpare, lägenhetsägare, tjänstemän av lägre grad (ex. banvakter, brevbärare, kuströddare, militärt manskap), fiskare, sjömän, arbetare, hembiträden m. fl.

Författningsrum (jämte sida i lag- boken I. nr i sv. författningssam- ling)	B r o t t	D e b ö t f ä l l d a				
		För- mög- enhe- ts- grupp	Antal	Ådömda böter kronor		
				Lägst- bötes- belopp	Högst- bötes- belopp	Genom- snittligt bötes- belopp
Alkoholistlagen, § 23, (B 565)	Uraktlåtenhet att inställa sig vid nykter- hetsnämndssammanträde.	A B C	— — 3	— — 5	— — 15	— — 10
Reglemente för barnmorskor, § 44, (798/19)	Obehörigt förrättande av förlossning.	A B C	— 1 —	— 40 —	— 40 —	— 40 —
Utlännings uppe- håll inom kust- fästnings skyddsområde, § 33 (69/15)	Underlåtenhet av person, som hyser ut- lännings inom området, eller av utländskt fartygs befälhavare, att iakttaga vissa föreskrifter.	A B C	1 2 —	15 5 —	15 5 —	15 5 —
Väglagen, § 77, (B 186)	Försummelse att avhjälpa brist eller dylikt	A B C	1 11 6	10 10 10	10 20 15	10 15 10
Bredden & hjul- ringar & arbets- åtkon & landet, § 6, (B 186)	Förseelse mot K. B:s förordnande om	A B C	— 1 —	— 10 —	— 10 —	— 10 —
Motorfordonsför- ordningen av 1923, § 42	Förande av motorfordon utan namnskyl- tar, signalapparat, ljuddämpare m. m. — Underlåtenhet att anmäla trafikförsäk- ring el. att till registreringsmyndighet ingiva försäkringsbevis.	A B C	203 711 1,002	5 5 5	30 100 100	15 15 15
Järnvägstrafik- stadgan, § 9, (348/25)	Överträdelse av för upprätthållande av ordning och säkerhet given föreskrift.	A B C	2 4 24	10 10 5	15 15 50	10 5 5
Registrering av fartyg, § 33, (78/01)	Nyttjande av fartyg innan certifikat ut- färdats.	A B C	1 1 —	100 50 —	100 50 —	100 50 —
Jaktlagen, § 25, (294)	Otillåten jakt & annans område.	A B C	— 2 12	— 10 5	— 75 75	— 40 30
Jaktstadgan, § 19, (B 1341)	Olovligt användande av vissa jaktmedel m. m.	A B C	9 66 47	10 5 10	75 50 100	25 20 20
Fiskeristadgan, § 22, (B 247)	Fiske under förbjuden tid, olovligt saluhål- lande av kräfter m. m.	A B C	— 49 93	— 10 5	— 100 100	— 25 30
Föreskrifter rörän- de fiskeriförhål- landena i de till Sverige och Danmark grän- sande farvatt- nen, § 9, (112/ 07, 21/18)	Överträdelse av bestämmelse ang. stor- leken & rödspätta, som är tillåten för fiske.	A B C	— — 1	— — 50	— — 50	— — 50

Författningsrum (jämte sida i lag- boken I. nr i sv. författningssam- ling)	B r o t t	De b ö t f ä l l d a				
		För- mög- enhe- ts- grupp	Antal	Ådömda böter kronor		
				Lägsta bötes- belopp	Högsta bötes- belopp	Genom- snittligt bötes- belopp
Firmalagen, § 23, (B 178)	Försummelse att anmäla firma.	A	1	20	20	20
		B	2	15	15	15
		C	1	20	20	20
Mått och vikt, § 47, (B 164)	Försummelse beträffande justering eller omjustering av redskap för mätning eller vägning m. m.	A	32	5	30	10
		B	766	3	50	15
		C	46	5	20	10
Giftstadgan, § 40: 1, (B 276)	Saluhållande eller tillverkning av varor innehållande vissa gifter.	A	1	25	25	25
		B	7	15	75	20
		C	3	30	50	40
Hotellstadgan, §§ 38 och 41, (B 848)	Underlåten anmälan om hotell- eller pen- sionatrörelse i mindre omfattning. — Brott mot föreskrifter ang. kontroll över resande.	A	3	15	15	15
		B	18	5	50	20
		C	8	5	30	25
Köttbesiktning och slakthus, § 11, (B 590)	Åsidosättande av bestämmelser om kött- besiktningstväng.	A	1	100	100	100
		B	6	2	100	45
		C	1	15	15	15
Kontroll å till- verkningen av margarin och margarinost ävensom konst- ister samt å handeln där- med, § 12: 4, (59/05, 123/09)	Överträdelse av vissa föreskrifter, givna till förekommande av att margarin, margarinost eller konstister i handeln förväxlas med motsvarande naturpro- dukter.	A	2	5	5	5
		B	6	35	35	35
		C	—	—	—	—
Stängselförordnin- gen, § 5, (B 7)	Uppsåttligt insläppande av kreatur å viss mark, där betesförbud råder.	A	—	—	—	—
		B	6	10	50	15
		C	5	10	75	20
Utsläppande av tjur eller hingst å samfärdad be- tesmark, § 2, (273)	Förseelse mot förordnande, varigenom förbud mot utsläppande meddelas.	A	—	—	—	—
		B	2	10	25	15
		C	—	—	—	—
Hingstbesikt- ningstväng, § 4, (B 661)	Användande av hingst till betäckning i strid mot vissa bestämmelser.	A	—	—	—	—
		B	5	25	100	45
		C	2	50	200	125
Uppvärmning av mjölk till krea- tursföda, § 4, (382/25)	Försäljning eller utlämnande från mejeri av mjölk, som ej uppvärmts till minst 80° C.	A	6	10	200	60
		B	83	10	100	20
		C	9	10	35	15
Vissa försäkrings- anstalters an- mälnings- och uppgiftskyldig- het, § 6, (B 840)	Underlåtenhet av försäkringsanstalts sty- relse att iakttaga något av vad enl. för- fattningen åligger anstalten.	A	—	—	—	—
		B	3	10	10	10
		C	—	—	—	—

Författningsrum (jämte sida i lag- boken l. nr i sv. författningsam- ling)	B r o t t	D e b ö t f ä l l d a				
		För- mög- enhe- ts- grupp	Antal	Ådömda böter kronor		
				Lägsta bötes- belopp	Högsta bötes- belopp	Genom- snittligt bötes- belopp
Handel med vissa begagnade före- mål, § 18: 2, (B 903)	Förseelse mot föreskrift ang. förande av affärsbok m. m.	A	1	50	50	50
		B	8	10	90	30
		C	2	10	45	25
Postavgifter för tjänsteförsän- delser, § 8, (130/ 20)	Obehörigt begagnande av tjänstebrevs- rätt.	A	—	—	—	—
		B	1	30	30	30
		C	—	—	—	—
Skyldighet för vis- sa näringsidka- re att avgiva statistiska upp- gifter (B 559)	Försummelse.	A	2	10	10	10
		B	3	5	10	10
		C	—	—	—	—
Arbetsarkydd, §§ 42 och 43, (B 534)	Försummelse av arbetsgivare att föra före- skrivna böcker eller att anmäla minder- åriga arbetare m. m.	A	7	5	75	25
		B	4	15	45	25
		C	—	—	—	—
Registrering och besiktning av vissa ångpan- nor, § 14, (301/ 19)	Brukande av ångpanna i strid mot vissa föreskrifter (förseelse av arbetsgivare) m. m.	A	2	15	50	30
		B	7	15	15	15
		C	—	—	—	—
Rusdrycksförsälj- ningsförordnin- gen, § 78, (B 857)	Brott bl. a. mot föreskrifter ang. spritdryc- ker i fall, då allenast utskänkning av vin är tillåten.	A	—	—	—	—
		B	1	150	150	150
		C	7	30	35	35
Försäljning av pilsnerdricka, §§ 28, 29, 30 och 32, (B 1000)	Olovlig försäljning m. fl. förseelser.	A	5	15	150	25
		B	104	5	200	50
		C	50	5	200	10
Alkoholfria dryc- ker, § 17, (B 1165)	Olovlig försäljning m. fl. förseelser.	A	1	75	75	75
		B	89	10	100	20
		C	190	10	75	15
Tullstadgan, § 222, (391/27)	Olovlig persontrafik från eller till trans- portmedel.	A	—	—	—	—
		B	2	20	25	20
		C	1	30	30	30
Skatt för hundar, § 9, (B 1058)	Underlåten anmälningsskyldighet m. m.	A	44	5	30	5
		B	131	5	30	10
		C	157	5	20	10
Automobilskatte- förordningen, § 11, (B 1044)	Underlåtenhet att vid brukande av skatte- pliktig automobil medföra skattekvitto.	A	1	10	10	10
		B	5	10	25	15
		C	4	10	30	15
Nöjesskatt (till- lämpningsföre- skrifter), § 10, (B 958)	Vägran av anordnare att låta uppbörds- myndighet taga del av räkenskaper eller liknande förseelse.	A	—	—	—	—
		B	1	250	250	250
		C	—	—	—	—

Författningsrum (jämte sida i lag- boken l. nr i sv. författningssam- ling)	B r o t t	De b ö t f ä l l d a				
		För- mög- enhe- ts- grupp	Antal	Adömda böter kronor		
				Lägsta bötes- belopp	Högsta bötes- belopp	Genom- snittligt bötes- belopp
Bestämmelser rö- rande tillsyn över hissar inom Stock- holm, § 10, (179/09)	Överträdelse av föreskrifter beträffande säkerhetsåtgärder och försiktighetsmått eller av föreskrifter, som Ö.Å. meddelat.	A	38	10	25	20
		B	—	—	—	—
		C	2	30	30	30
Efterbildning av penningsedel (198/27)	Spridande.	A	1	25	25	25
		B	—	—	—	—
		C	—	—	—	—
Införsel av levan- de duvor samt flygförsök med brevduvor, § 9, (110/14, 176/20)	Brott mot vissa föreskrifter för den, som vill lössläppa brevduva.	A	1	25	25	25
		B	—	—	—	—
		C	—	—	—	—
Skydd för hemlig- heter av bety- delse för rikets försvar, § 2, (720)	Otillåtet beträdande av fästnings skydds- område.	A	—	—	—	—
		B	—	—	—	—
		C	4	10	10	10

Sammandrag.

Sammanlagda antalet bötfällda utgjorde:

inom grupp A	1,055
» » B	3,573
» » C	4,752
Summa	9,380

Av dessa 9,380 bötfällda hava

2,214	dömts för förseelser i rättegång,
2,967	» » » mot ordningsstadgan för rikets städer och lokala ordningsstadgor,
1,916	» » » » motorfordonsförordningen av 1923,
122	» » » » jaktstadgan,
142	» » » » fiskeristadgan,
844	» » » » förordningen om mått och vikt,
159	» » » » » ang. försäljning av pilsner- dricka,
280	» » » » » » » » » » alkoholfria drycker,
332	» » » » » » skatt för hundar samt
404	» » » » » övriga författningar.

Summa 9,380.

Av det sammanlagda antalet bötfällda, 9,380, hava 2,440 bötfällts för brott, som äro belagda med böter överstigande *ett*hundra kronor. Dessa 2,440 hava bötfällts:

- 1,916 för förande av motorfordon utan föreskrivna skyltar el. dyl.,
- 142 » fiske under förbjuden tid el. liknande förseelser,
- 122 » olovligt användande av vissa jaktmedel el. dyl.,
- 98 » försäljning eller utlämnande från mejeri av mjölk, som ej uppvärmts till minst 80° C,
- 36 » ovarsamt handskande med eld,
- 29 » underlåten anmälan om hotell- eller pensionatrörelse i mindre omfattning el. dyl.,
- 18 » försummad väghållning,
- 11 » saluhållande eller tillverkning av varor innehållande vissa gifter,
- 11 » uppsätligt insläppande av kreatur å viss mark, där betesförbud råder,
- 11 » förseelse mot föreskrift ang. förande av affärsbok vid handel med vissa begagnade föremål,
- 11 » försummelse att föra enligt lagen om arbetarskydd föreskrivna böcker el. dyl., samt
- 35 » övriga förseelser.

Summa 2,440.

Med tillämpning av bestämmelserna i departementschefens förslag skulle samtliga 9,380 bötfällda hava ådömts böter omedelbart i penningar.

Bilaga 3.

Uppgift

å böter, som under senare halvåret 1930 av de allmänna underrätterna¹ ådömts för brott inom *specialstraffrätten*, vilka äro belagda med bötesstraff *överstigande* trehundra kronor.

Förteckningen upptager icke normerade böter, ej heller brott mot tryckfrihetsförordningen eller mot hälsovårdsstadgan, byggnadsstadgan eller brandstadgan eller i enlighet därmed givna föreskrifter eller mot hamnordning.

Författningsrum (jämte sida i lag- boken l. nr i sv. författningssam- ling)	B r o t t	De b ö t f ä l l d a				
		Förmögenhets- grupp ²	Antal	Ådömda böter kronor		
				Lägsta bötes- belopp	Högsta bötes- belopp	Genom- snittligt bötes- belopp
Reglemente för barnmorskor, § 43, (798/19)	Olovligt tillhandahållande av logi åt barna- föderskor.	A B C	— 1 —	— 75 —	— 75 —	— 75 —
Föreställningar i hypnotism, § 3, (B 683)	Föreställning utan tillstånd.	A B C	— 1 —	— 50 —	— 50 —	— 50 —
Biograföreställ- ningar, § 8, (B 511)	Anordnande av föreställning utan tillstånd.	A B C	2 7 1	10 5 5	25 150 5	15 35 5
Lotteriförordnin- gen, § 4, (748)	Anordnande av lotteri eller därmed jäm- förligt företag utan tillstånd.	A B C	7 29 58	15 10 10	1,000 300 1,000	620 60 50
Vadhållning med totalisator, § 3, (749)	Anordnande av vadhållning med totalisa- tor utan tillstånd.	A B C	1 21 23	50 30 30	50 1,000 1,000	50 730 160
Offentlig föreställ- ning av utlän- ning, § 6, (B 597)	Föreställning utan tillstånd m. m.	A B C	2 2 —	10 10 —	100 25 —	55 15 —
Utlänningslagen, § 38, (B 1328)	Underlåtenhet att fullgöra anmälnings- skyldighet.	A B C	44 64 32	10 10 10	50 60 20	20 15 15
Utlännings uppe- håll inom land- fästnings skyddsområde, § 14, (68/15)	Olovligt beträdande.	A B C	— — 1	— — 30	— — 30	— — 30

¹ Här i inbegripna polisdienststolar och poliskamrar.

² De bötfallda hava i förmögenhetshänseende inordnats i någon av följande tre grupper, nämligen
grupp A: godsägare, arrendatorer (större), industriidkare, handlande (större), direktörer, högre förvaltningspersonal i enskild tjänst (ex. kontorschefer, kamrerare, avdelningschefer i större företag), tjänstemän av högre grad, utövare av fria yrken (ex. advokater, apotekare, arkitekter, praktiserande läkare), sjökapten, husägare, rentier m. fl.;

grupp B: hemmansägare, arrendatorer (mindre), lantbrukares hemmavarande barn, hantverkare, handlande (mindre), övriga näringsidkare, skeppare, styrmän, folkskollärare, verkmästare, tjänstemän av lägre grad (ex. banmästare, lokomotivförare, underofficerare), kontorister, handelsbiträden m. fl.;

grupp C: rättare, torpare, lägenhetsägare, tjänstemän av lägre grad (ex. banvakter, brevbärare, kustroddare, militärt manskap), fiskare, sjöman, arbetare, hembiträden m. fl.

Författningsrum (jämte sida i lag- boken I. nr i sv. författningsam- ling)	B r o t t	De bötfällda				
		För- ögenhets- grupp	Antal	Ådömda böter kronor		
				Lägsta bötes- belopp	Högsta bötes- belopp	Genom- snittligt bötes- belopp
Vägrafikstadgan av 1923, § 12, (B 1640)	Ovarsamt framförande av motorfordon el. dyl.	A	470	10	800	85
		B	1,260	10	600	75
		C	2,116	10	1,000	70
D:o	Förseelser, som ej skett vid förande av motorfordon*	A	418	2	175	15
		B	1,161	2	100	10
		C	3,338	2	100	10
Motorfordonsför- ordningen av 1923 (B 1613): § 38: 1, 2	Brukande av icke registrerade motorfordon m. m.	A	22	15	350	145
		B	109	5	300	110
		C	193	10	700	90
§ 39: 1	Förande av motorfordon utan tillstånd.	A	27	100	600	175
		B	334	25	900	125
		C	726	100	1,000	145
§ 39: 2	Överlämnande åt obehörig att föra motor- fordon m. m.	A	12	100	200	130
		B	59	100	500	135
		C	50	100	200	120
§ 39: 3	Underlåtenhet att använda nödiga glas vid förande av motorfordon.	A	1	50	50	50
		B	7	10	50	25
		C	12	10	200	40
§ 40	Förande av motorfordon å plats, varest motorfordonet icke må framföras. — Förande av motorfordon i trafik, vartill icke erhållits erforderligt tillstånd. — Förseelse mot föreskrifter angående mo- torfordons hjultryck. — Underlåten anmälan till efterbesiktning. — Underlå- tenhet att under färd med motorfordon föra igenkänningsmärken, lyktor m. m.	A	74	10	100	25
		B	400	10	300	30
		C	726	10	300	25
§ 41: 1	Fortkörning med motorfordon.	A	134	10	800	80
		B	397	10	600	60
		C	935	10	600	55
§ 41: 2	Onykterhet vid förande av motorfordon.	A	75	30	950	205
		B	441	25	800	175
		C	494	25	1,000	145
§ 43	Underlåtenhet att fullgöra registrerings- skyldighet m. m.	A	169	25	510	35
		B	327	25	180	35
		C	349	15	300	35
§ 44: 1, 2	Utövande av yrkesmässig trafik utan till- stånd. — Brukande i yrkesmässig trafik av motorfordon, som ej är godkänt för sådan trafik, m. m.	A	22	25	200	90
		B	190	25	300	60
		C	194	25	250	45

* Dessa förseelser, som i 1930 års vägrafikstadga äro belagda med ett maximum å 1,000 kr., kunde enl. 1923 års vägrafikstadga förskylla högst 100 kronors böter.

Författningsrum (jämte sida i lag- boken l. nr i sv. författningssam- ling)	B r o t t	D e b ö t f ä l l d a				
		Förnøghets- grupp	Antal	Ådömda böter kronor		
				Lägst bötes- belopp	Högsta bötes- belopp	Genom- snittligt bötes- belopp
Motorfordonsför- ordningen av 1923 (B 1613):						
§ 44: 3	Åsidosättande av myndighets föreskrifter i avseende å yrkesmässig trafik.	A	1	25	25	25
		B	42	10	200	40
		C	80	10	100	25
§ 45	Bedrivande av yrkesmässig utbildning av förare vid körskola, där icke godkänd lärare finnes anställd.	A	—	—	—	—
		B	1	50	50	50
		C	—	—	—	—
§ 47	Framförande av traktor å allmän väg utan tillstånd	A	—	—	—	—
		B	—	—	—	—
		C	1	10	10	10
Ordningsföreskrif- ter för Stock- holm i avseende å spårvägstrafik	Åstadkommande av hinder för trafik.	A	—	—	—	—
		B	—	—	—	—
		C	1	15	15	15
Sjölagen:						
§ 288	Försummelse att avgiva sjöförklaring.	A	—	—	—	—
		B	—	—	—	—
		C	1	25	25	25
§ 292	Åsidosättande av föreskrifter angående säkerhetsåtgärder vid begagnande av fartyg.	A	7	30	200	70
		B	5	25	200	90
		C	—	—	—	—
§ 233	Vållande till sjöolycka.	A	3	50	300	150
		B	—	—	—	—
		C	—	—	—	—
Tillsyn å fartyg, § 30, (491/14)	Nyttjande i vissa fall av fartyg, som icke är försett med gällande passagerar- fartygscertifikat m. m.	A	2	10	25	15
		B	8	10	75	35
		C	—	—	—	—
Ombordläggning, art. 43, (93/06)	Underlåtenhet att å fartyg föra föreskrivna ljussignaler.	A	5	25	100	55
		B	11	25	40	30
		C	26	25	25	25
Befäl å svenska handelsfartyg, § 25, (54/12)	Obehörigt utövande av befäl.	A	2	75	150	110
		B	3	75	75	75
		C	2	75	225	150
D:o, § 26	Underlåtenhet att anställa behörigt far- tygsbefäl.	A	1	100	100	100
		B	3	50	100	70
		C	—	—	—	—
Sjömanslagen (270/22):						
§ 75	Rymning.	A	—	—	—	—
		B	—	—	—	—
		C	1	100	100	100

Författningsrum (jämte sida i lag- boken l. nr i sv. författningssam- ling)	B r o t t	D e b ö t f ä l l d a				
		För- mög- hets- grupp	Antal	Ådömda böter kronor		
				Lägsta bötes- belopp	Högsta bötes- belopp	Genom- snittligt bötes- belopp
Sjömanslagen (270/22): § 77	Våld mot befäl.	A B C	— — 1	— — 300	— — 300	— — 300
§ 79	Vållande till sjöolycka.	A B C	— 1 —	— 100 —	— 100 —	— 100 —
§ 82	Tjänsteförseelse av sjöman i andra fall.	A B C	— 1 1	— 30 200	— 30 200	— 30 200
Jaktstadgan, § 18, (B 1341)	Jakt under förbjuden tid.	A B C	13 56 42	20 10 10	200 250 400	145 150 185
Fiskeristadgan (B 247): § 19	Fiske med sprängämne m. m.	A B C	— 1 1	— 50 50	— 50 50	— 50 50
§ 20	Fiske med trål	A B C	— 1 1	— 300 250	— 300 250	— 300 250
Fiske i Torne älv, § 15, (6/28)	Förseelse.	A B C	— — 2	— — 30	— — 30	— — 30
Förebyggande av kräftpest, § 9, (B 249)	Olovlig fångst av kräftor m. m.	A B C	5 9 9	50 50 50	100 75 75	70 60 60
Skogsvårdslagen, § 25, (B 1084)	Olovlig avverkning.	A B C	2 19 2	50 25 75	100 200 150	75 55 115
Skyddsskogar, § 3, (B 1102)	Olovlig avverkning.	A B C	— 2 —	— 75 —	— 75 —	— 75 —
Förekommande och släckning av skogseld, § 18, (276)	Vållande till skogseld.	A B C	— — 1	— — 10	— — 10	— — 10
Flottningslagen, § 77, (347)	Olaga avbarkning.	A B C	1 18 3	30 10 10	30 10 10	30 10 10
Aktiebolagslagen, § 132, (B 355)	Bedrägligt förfarande.	A B C	1 — —	200 — —	200 — —	200 — —

Författningsrum (jämte sida i lag- boken l. nr i sv. författningssam- ling)	B r o t t	De dötfädda				
		Förnögghets- grupp	Antal	Ädömda böter kronor		
				Lägsta bötes- belopp	Högsta bötes- belopp	Genom- snittligt bötes- belopp
Aktiebolagslagen, § 133, (B 355)	Förseelser.	A	11	15	50	30
		B	7	15	15	15
		C	—	—	—	—
Sparbankslagen, § 64, (B 1105)	Bedrägligt förfarande.	A	—	—	—	—
		B	2	75	75	75
		C	—	—	—	—
Trafikförsäkring, § 24, (526)	Brukande i trafik av icke trafikförsäkrat motorfordon.	A	10	25	150	70
		B	139	10	250	60
		C	157	10	200	55
Rätt till litterära och musikaliska verk, § 24, (B 962)	Olovligt mångfaldigande, spridande eller offentliggörande.	A	2	25	75	50
		B	—	—	—	—
		C	—	—	—	—
Varumärkeslagen, §§ 12 eller 13, (B 152)	Intrång i varumärkesrätt.	A	8	100	200	130
		B	2	150	150	150
		C	—	—	—	—
Näringsfrihetsför- ordningen, § 18, (B 16)	Olovligt utövande av näring.	A	8	30	500	175
		B	144	10	500	135
		C	145	5	390	50
Giftstadgan (B 276): § 33	Olovlig införsel av giftiga ämnen.	A	—	—	—	—
		B	1	75	75	75
		C	—	—	—	—
§ 34	Olovlig tillverkning av giftigt ämne.	A	—	—	—	—
		B	1	20	20	20
		C	—	—	—	—
§ 36	Åsidosättande av föreskrifter till förekom- mande av skada eller missbruk av gif- tiga ämnen.	A	1	20	20	20
		B	—	—	—	—
		C	—	—	—	—
Cyanväte för ohy- ra, § 7, (388/27)	Åsidosättande av medicinalstyrelsens fö- reskrifter.	A	—	—	—	—
		B	—	—	—	—
		C	2	25	30	25
Behörighet att ut- öva läkarkon- sten, § 6, (B 662)	Obehörigt utövande av läkarkonsten.	A	—	—	—	—
		B	4	300	600	475
		C	—	—	—	—
Tandläkarordnin- gen, § 9, (41/61)	Obehörigt utövande av tandläkarkonsten.	A	1	475	475	475
		B	7	60	500	285
		C	—	—	—	—
Apoteksvarustad- gan, § 14, (B 592)	Olovlig försäljning eller införsel av apo- teksvara.	A	—	—	—	—
		B	7	10	200	65
		C	—	—	—	—

Författningsrum (jämte sida i lag- boken I, nr i sv. författningssam- ling)	B r o t t	De b ö t f ä l l d a				
		För- möggenhets- grupp	Antal	Ådömda böter kronor		
				Lägsta bötes- belopp	Högsta bötes- belopp	Genom- snittligt bötes- belopp
Apoteksvarustad- gan, § 15, (B 592)	Försäljning av apoteksvara utan påskrift eller bifogad deklaration. — Försäljning av apoteksvara till högre pris än fast- maximipris.	A	—	—	—	—
		B	4	50	100	60
		C	—	—	—	—
Åtgärder mot ut- bredning av lungshot, § 9, (200/14)	Anställande i viss rörelse av med smittsam lungshot behäftad person.	A	1	5	30	30
		B	1	30	30	30
		C	—	—	—	—
Tobaksmonopolet, § 30, (B 653)	Saluhållande av tobaksvara utan kontroll- stämpel. — Förändrande av det å to- baksvara anbragta priskurantpriset.	A	—	—	—	—
		B	2	30	35	30
		C	2	35	50	40
Hotellstadgan (B 848): § 38	Obehörigt drivande av hotell- eller pensio- natrörelse.	A	—	—	—	—
		B	16	15	75	60
		C	—	—	—	—
§ 42	Lämnande av oriktiga uppgifter.	A	—	—	—	—
		B	8	10	50	30
		C	18	10	150	50
Handel med vissa begagnade före- mål, § 18, (B 903)	Otillåten handel.	A	—	—	—	—
		B	3	20	60	35
		C	4	10	50	40
Handel med utsä- desvaror (496): § 8	Underlåtenhet att fullgöra viss uppgifts- plikt.	A	—	—	—	—
		B	27	10	300	35
		C	1	30	30	30
§ 9	Lämnande av oriktig uppgift.	A	—	—	—	—
		B	12	10	150	45
		C	—	—	—	—
§ 10	Otillåtet saluhållande av vissa slags frö.	A	—	—	—	—
		B	9	20	200	25
		C	—	—	—	—
Bekämpande av potatiskräfta, § 12, (86/29)	Förseelse.	A	2	10	10	10
		B	29	10	30	10
		C	85	10	30	10
Explosiva varor (B 1355): § 89	Otillåten handel.	A	3	50	150	135
		B	5	35	200	100
		C	1	75	75	75
§ 90	Åsidosättande av föreskrifter om trans- port.	A	—	—	—	—
		B	1	50	50	50
		C	—	—	—	—

Författningsrum (jämte sida i lag- boken l. nr i sv. författningssam- ling)	B r o t t	D e b ö t f ä l l d a				
		För- mög- enhet- s- grupp	Antal	Ådömda böter kronor		
				Lägsta bötes- belopp	Högsta bötes- belopp	Genom- snittligt bötes- belopp
Explosiva varor (B 1355): § 92	Vårdslöst handhavande.	A B C	— — 9	— — 25	— — 60	— — 40
Eldfarliga oljor (B 1024): § 60	Olovligt innehav m. m.	A B C	5 10 4	25 10 10	500 40 25	275 25 15
§ 61	Handel utan föreskriven anmälan.	A B C	— 6 1	— 50 150	— 200 150	— 80 150
§ 62	Åsidosättande av föreskrifter om trans- port.	A B C	1 2 —	75 20 —	75 50 —	75 35 —
Skjutvapen och ammunition, § 11, (B 1325)	Olovligt innehav av skjutvapen. — Olov- ligt förvärfv av ammunition. — Över- låtelse utan tillstånd.	A B C	5 26 51	10 10 10	125 100 150	60 25 55
Elektriska anlägg- ningar för belys- ning eller ar- betsöverföring- ar, § 61, (137/ 02 och 828/19)	Nyttjande av anläggning utan tillstånd m. m.	A B C	— 4 —	— 25 —	— 100 —	— 45 —
Behörighet att ut- föra vissa elek- triska anlägg- ningar, § 9, (755/ 19)	Olovligt utförande av elektriskt installa- tionsarbete.	A B C	1 6 6	25 10 5	25 300 50	25 80 25
Vilseledande varu- beteckningar vid handel med födoämnen, § 4, (760)	Förseelse.	A B C	1 2 —	75 50 —	75 150 —	75 100 —
Varors förseende med oriktig ur- sprungsbeteck- ning m. m., § 1, (B 564)	Förseelse.	A B C	— 1 —	— 50 —	— 50 —	— 50 —
Arbetstidslagen, §§ 12, 13, (B 1519)	Otillåtet användande av arbetare. — Un- derlåtenhet av arbetsgivare att fullgöra anmälningskyldighet. — Oriktig upp- gift i övertidsjournal.	A B C	10 7 —	15 10 —	150 50 —	40 25 —
Bageriarbetstids- lagen, § 6, (B 1523)	Otillåtet bedrivande av arbete.	A B C	— 4 1	— 10 10	— 15 10	— 15 10

Författningsrum (jämte sida i lag- boken l. nr i sv. författningssam- ling)	B r o t t	D e b ö t f ä l l d a				
		För- mög- en- hets- grupp	Antal	Ådömda böter kronor		
				Lägsta bötes- belopp	Högsta bötes- belopp	Genom- snittligt bötes- belopp
Butikstängnings- lagen, § 9, (B 960)	Olovligt öppethållande.	A	8	10	75	25
		B	85	5	100	20
		C	20	10	30	15
Arbeterskydd, § 42, (B 534)	Underlåtenhet av arbetsgivare att ställa sig till efterrättelse föreskrifter rörande användande av minderåriga eller kvin- nor i arbete.	A	—	—	—	—
		B	2	10	10	10
		C	—	—	—	—
Minderårigs an- vändande till vissa farliga ar- beten, § 3, (B 537)	Förseelse.	A	1	200	200	200
		B	1	25	25	25
		C	—	—	—	—
Olycksfallsförsäk- ringslagen, § 34, (B 689)	Underlåtenhet av arbetsgivare att fullgöra anmälningsskyldighet.	A	1	100	100	100
		B	—	—	—	—
		C	—	—	—	—
Anmälan om olycksfall i ar- bete, § 8, (B 706)	Underlåtenhet av arbetsgivare att fullgöra anmälningsskyldighet.	A	2	50	70	60
		B	4	10	50	30
		C	1	15	15	15
Rusdrycksförsälj- ningsförordnin- gen (B 857): § 74	Olovlig rusdrycksförsäljning.	A	2	45	300	155
		B	63	30	1,500	175
		C	212	30	1,500	140
§ 79	Förseelse av den, som handhar tillåten för- säljning av rusdrycker.	A	1	30	30	30
		B	1	60	60	60
		C	1	15	15	15
§ 82	Tillhandagaende med anskaffande av rus- drycker.	A	—	—	—	—
		B	12	15	200	45
		C	22	10	225	75
Försäljning av pilsnerdricka (B 1000): § 28: 2	Olovlig försäljning av pilsnerdricka.	A	4	150	300	250
		B	85	15	1,000	190
		C	26	25	600	130
§ 29	Olovlig utskänkning av den, som har rätt utminutera, m. m.	A	—	—	—	—
		B	5	30	900	265
		C	—	—	—	—
§ 30	Olovligt förtärande i närheten av försälj- ningsställe å område, däröver säljaren äger förfoga.	A	—	—	—	—
		B	1	125	125	125
		C	—	—	—	—

Författningsrum (jämte sida i lag- boken l. nr i sv. författningssam- ling)	B r o t t	D e b ö t f ä l l d a				
		För- mögens- grupp	Antal	Ådömda böter kronor		
				Lägsta bötes- belopp	Högsta bötes- belopp	Genom- snittligt bötes- belopp
Brännvinstillverk- ningsförordnin- gen (B 1223): § 30	Olovlig brännvinstillverkning.	A B C	— 23 243	— 120 50	— 1,500 1,000	— 165 415
§ 31	Tillverkning, försäljning eller innehav av brännvinsapparat utan tillstånd.	A B C	— 2 23	— 100 25	— 200 300	— 150 130
§ 38	Delaktighet i olovlig brännvinstillverk- ning.	A B C	— 2 3	— 45 125	— 50 200	— 40 75
Skattefri sprit (B 884): § 22	Obehörig renaturering av sprit.	A B C	— 2 64	— 30 30	— 150 900	— 90 285
§ 26	Olovlig försäljning.	A B C	— 1 —	— 40 —	— 40 —	— 40 —
§ 28	Förseelse i andra fall.	A B C	— 3 18	— 10 10	— 30 450	— 15 300
Tillverkning och beskattnings av maltdrycker (B 1060): § 47	Åsidosättande av föreskrift rörande skatte- pliktigt bryggeri.	A B C	1 — —	100 — —	100 — —	100 — —
§ 49	Åsidosättande av föreskrift rörande skatte- fritt bryggeri.	A B C	3 9 —	50 50 —	75 75 —	60 60 —
Alkoholhaltiga preparat m. m., § 11, (B 889)	Obehörig renaturering.	A B C	— 1 8	— 50 50	— 50 300	— 50 175
Tullstadgan (391/27): § 213	Förseelse, varigenom tullkontroll försvå- ras.	A B C	1 2 3	40 60 25	40 75 100	40 65 60
§ 214	Förseelse mot trafikbestämmelser.	A B C	3 8 16	30 25 20	100 100 100	65 65 85
§ 218	Förtigande av lönnrum m. m.	A B C	2 2 —	100 50 —	250 200 —	175 125 —

Författningsrum (jämte sida i lag- boken l. nr i sv. författningssam- ling)	B r o t t	De bötfällda				
		För- mogenhets- grupp	Antal	Ådömda böter kronor		
				Lägst- bötes- belopp	Högsta bötes- belopp	Genom- snittligt bötes- belopp
Lotsstadgan, § 3, (7/81 och 12/11)	Olaga lotsning.	A	1	50	50	50
		B	2	50	50	50
		C	—	—	—	—
Automobils katt, § 11: 1, (B 1044)	Brukande av automobil, för vilken skatt icke blivit behörigen erlagd.	A	5	10	50	40
		B	38	15	75	40
		C	70	10	100	35
Införsel i avlöning m.m., § 15, (840)	Underlåtenhet av arbetsgivare att till ut- mättningsman översända innehållet be- lopp m. m.	A	4	20	50	30
		B	14	5	200	35
		C	1	5	5	5
Förntida minnes- märkens fredan- de och bevaran- de, § 7, (B 26)	Ofredande av fast fornlämning.	A	1	50	50	50
		B	3	10	10	10
		C	1	35	35	35
Rätt att innehava radiomottag- ningsapparat, § 4, (B 271)	Olovligt innehav.	A	3	25	50	30
		B	32	25	35	30
		C	48	25	50	30
Barnavård, § 74, (B 1128)	Förhindrande av verkställighet av myn- dighets beslut eller undersökning i ären- de rörande skyddsuppfostran. — Över- trädande av förbud mot besök hos barn, som omhändertagits för skyddsupp- fostran.	A	—	—	—	—
		B	—	—	—	—
		C	6	30	150	60
Ö.St.Ä:ts kung. ang. säkerhets- föreskrifter för offentliga sam- lingslokaler, § 47	Förseelse.	A	1	75	75	75
		B	—	—	—	—
		C	—	—	—	—
Lapplagen, § 59, (309/28)	Underlåtenhet att hålla hund i band.	A	—	—	—	—
		B	—	—	—	—
		C	1	25	25	25
Panträtt i spann- mål, § 18, (546)	Förstörande, bortförande eller utlämnande av pantförskriven spannmål.	A	—	—	—	—
		B	1	175	175	175
		C	—	—	—	—
Värnpliktiga civil- arbetare, § 2, (B 1212)	Olovligt undanhållande.	A	—	—	—	—
		B	—	—	—	—
		C	2	45	50	40

S a m m a n d r a g.

Sammanlagda antalet bötfällda utgjorde:

inom grupp A	1,637
» » B	5,894
» » C	10,699
Summa	18,230

Av dessa 18,230 bötfällda hava

140	dömts för brott mot lagen om utlännings rätt att här i riket vistas
3,846	» » » » vägtrafikstadgan av 1923 vid framförande av motorfordon,
4,917	» » » » vägtrafikstadgan i övrigt,
6,604	» » » » motorfordonsförordningen av 1923,
306	» » » » trafikförsäkringslagen,
113	» » » » automobilskattelagen,
111	» » » » jaktstadgan,
297	» » » » näringsfrihetsförordningen,
116	» » » » kungörelsen ang. bekämpande av potatiskräfta,
113	» » » » butikstängningslagen,
314	» » » » förordningen ang. försäljning av rusdrycker,
121	» » » » » » » » pilsnerdricka,
296	» » » » » » » » tillverkning och beskattning av brännvin samt
936	» » » » övriga författningar.

Summa 18,230

Med tillämpning av bestämmelserna i departementschefens förslag skulle samtliga 18,230 bötfällda hava ådömts dagsböter.

Förslag
till
Lag
om dagsböter.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Bötesstraff, som ådömes av domstol eller poliskammare, skall bestämmas i dagsböter.

Ej må till dagsböter dömas:

1. i tryckfrihetsmål;
2. för brott, varå straffet skall bestämmas efter särskild beräkningsgrund (normerade böter);
3. för brott, som, där det ej är förenat med försvårande omständigheter, icke är belagt med svårare straff än böter högst trehundra kronor;
4. för brott mot hälsovårdsstadgan, byggnadsstadgan eller brandstadgan eller mot föreskrifter, som givits i enlighet med någon av nämnda stadgor, eller mot hamnordning.

2 §.

Dagsböternas antal bestämmas efter brottets svårhet. Antalet dagsböter vare minst en och högst etthundratjugu. Är för visst fall minsta bot bestämd till femtio kronor eller till högre belopp, vare lägsta antalet dagsböter en tiondedel av det bestämda bötesbeloppet.

3 §.

Beloppet av varje dagsbot fastställas efter ty provas skäligen med hänsyn till den sakfälldes inkomst, förmögenhet, försörjningsskyldighet och ekonomiska förhållanden i övrigt. Högsta belopp av varje dagsbot vare trehundra kronor.

4 §.

I utslaget skall jämte dagsböternas antal och det för varje dagsbot fastställda beloppet utsättas vad den sakfällde har att erlagga.

5 §.

Vid förvandling till fängelse av dagsböter skall varje dagsbot anses svara mot tio kronor.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1932, men skall ej äga tillämpning vid bestämmande av straff för brott, som begåtts före sagda dag.

Bilaga B.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 2 kap. 8, 9 och 11 §§ strafflagen.

Härigenom förordnas, att 2 kap. 8, 9 och 11 §§ strafflagen, av vilka lagrum 9 och 11 §§ ändrats, 9 § senast genom lag den 11 juni 1920 (nr 417) och 11 § senast genom lag den 9 juni 1922 (nr 225), skola erhålla följande ändrade lydelse:

8 §.

Böter skola — — — äga rum.

Vid utmätande av bötesstraff skall skäligt avseende fästas vid den sakfällades ekonomiska villkor.

9 §.

Anstånd med gäldande av böter så ock rätt att erlægga böter genom avbetalning må kunna medgivas av den myndighet och i den ordning, Konungen bestämmer.

Ej må — — — tid erfordras.

Där enligt — — — till efterrättelse.

11 §.

Vid sådan — — — så vidare.

Hava böter till en del guldits, skall förvandling ske så, att å det mot böternas fulla belopp enligt första stycket svarande fängelsestraff avdrages så stor del, som svarar mot förhållandet mellan det guldna beloppet och vad den böt-fällde haft att erlægga, dock med iakttagande, att brutet dagatal förfaller samt att straffet ej må sättas lägre än tre dagar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1932.

Förteckning

å brott, för vilka böterna bestämmas efter särskild beräkningsgrund
(normerade böter).

(Se förslaget 1 § andra stycket punkt 2.)

Sida i lagboken eller nr i sv. förf. saml.	Författning	Författningsrum.	Brott	Böter
	Strafflagen	22: 19: 1 22: 20 25: 21	Underlåtenhet att lysa hittegods. Bodräkt. Ämbetsbrott.	Högst dubbla värdet. Högst dubbla värdet. Högst ett års lön.
	Ärvidabalken	9: 5	Försummelse att i rätt tid upprätta bo-uppteckning.	3 % av bägge makarnas egendom.
	Handelsbalken	10: 6	Utsättande av pant ånyo.	1/8 av pantens värde.
B 186	Väghållningsbesvärets utgörande på landet	78	Utevaror utan laga förfall från sammanträde.	2 kr. om dagen.
64/80	Skeppsmätning	46	Uraktlåtenhet att anmäla vidtagna förändringar i ett med mätbrev försett fartyg.	5—20 kr. för varje ton, varmed dräktigheten bör högre beräknas.
B 247	Fiskeristadgan	22	Fiske efter hummer under förbjuden tid m. m.	5 kr. för varje hummer, dock lägst 25 kr. eller, vid upprepad förseelse, 50 kr.; maximum 500 kr.
347	Flottning i allmän flottled	77	Olovlig flottning. Olovligt utläggande av obarkat virke.	5—50 öre för varje stycke flottgods, dock lägst 10 kr.
363	Flottning av skogsalster i gränsfloderna Torneå och Muonio	15	Brott mot vissa föreskrifter ang. virkes avbarkning.	20 till 50 öre eller 30 till 70 penni för varje klamp.
63/84	Svenska järn- och stål-effekters stämpling	5, 6		Böter beräknade efter myckenhet, som ej behöri gen stämplat.
B 553	Förbud mot anbringande av vissa stämplat eller märken å förgyllda och försilvrade med flera arbeten av oädel metall m. m.	2	Anbringande av stämpel eller märke. Utbjudande eller saluhållande av obehöri gen stämplat eller märkt arbete.	5—20 kr. per arbete.
B 1154	Olovlig befattning med spritdrycker och vin	1	Olovlig varuinförsel. Försök. Delaktighet.	15—25 kr. pr liter.

		5	Brottslig befattning med olovligen införda drycker. Försök. Delaktighet.	10—20 kr. pr liter.
		6	Bristande tillsyn av befälhavare över fartyg eller tåg vid olovlig införsel. — Bristande tillsyn av befälhavare över fartyg vid olovlig försling.	Högst 8 kr. pr liter.
		10	Brottslig befattning med olovligen tillverkade drycker. Försök. Delaktighet.	10—20 kr. pr liter.
391/27	Tullstadgan	219	Underlåtenhet av befälhavare eller förare å till tullområdet inkommet transportmedel att i anmälan till tullklarering upptaga medhaft tullpliktigt gods.	Högst dubbla tullavgiften.
B 1070	Straff för olovlig varuinförsel	1 2 7 3	Olovlig varuinförsel. Försök. Delaktighet. Bristande tillsyn av befälhavare över fartyg eller tåg vid olovlig införsel.	{2—6 ggr tullavgiften. {4—10 ggr tullavgiften.
		4: 2	Obehörigt tillgodogörande av restitution eller befrielse från tullavgift.	Högst dubbla tullavgiften.
		22	Olovlig införsel av oarbetad tobak eller tobaksmjöl.	2—6 ggr avgiftens belopp.
626/19 279/24	Frihamnsstadgan	76: 1	Fördröjd anmälan om fartygs ankomst eller avgång.	2—10 kr. pr kg.
		77	Försummad angivning.	50 kr. och sedermera 10 kr. per dag som försummel-sen varar. = 76: 1.
B 614	Stämpelförordningen	47: 1, 2	Underlåtenhet att förse vissa handlingar med stämpel.	10 ggr felande stämpel.
		47: 2	Utgivande av interimsbevis eller interimskvitto i annan ordning än som föreskrivits. Veterligen oriktig uppgift ang. omfattning, vari interimsbevis eller interimskvittan utfärdats.	10 ggr det belopp, var-med motsvarande aktiebrev skolat stämpelbeläggas. 10 ggr återbetalad stämpel.
		47: 3, 4	Underlåtenhet att med stämpel förse obligation m. m.	20 ggr felande stämpel.
		47: 5	D:o i fråga om lottsedel.	10 ggr felande stämpel.
		47: 6	Underlåtenhet att anmäla fång till fartyg eller lott däri till registret. Underlåtenhet att förse anmälan om fång till icke registreringspliktigt fartyg eller lott däri med stämpel m. m.	Ett belopp motsvarande stämpel till anmälan. Vardera av kontrahenterna i avtalet hälften av felande stämpel.
		47: 7	Föranledande — på visst sätt — att stämpelavgift icke utgjorts för hela det belopp, som betingats för fast egendom, fartyg eller fartygslott.	2 ggr felande stämpel.
		47: 8	Veterligen oriktig uppgift i viss förklaring rörande överlåtelse av fast egendom, fartyg eller fartygslott.	4—10 ggr felande stämpel.
B 599	Arvsskatteförordningen	54: 1	Uppsätligt undandöljande av tillgång eller falsk uppgift.	2 ggr felande skatt.
		54: 2	Veterligen oriktig uppgift i deklaration.	2 ggr felande skatt.
B 316	Stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper	12	Underlåtenhet att upprätta avräkningsnota eller att förse den med stämpel. Veterligen oriktig uppgift i avräkningsnota.	5—30 ggr felande stämpel. 20—50 ggr stämpel som undandragits.

B 1056	Stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor m. fl. lyxvaror	13: 1	Underlåtenhet att i försäljningsbok göra anteckning om överlåtelse m. m. — Underlåtenhet att upprätta avräkningsnota eller att förse den med stämpel. — Underlåtenhet av köpare att göra viss anmälan.	2—30 ggr felande stämpel.
B 311	Bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter	13: 3	Veterligen oriktig uppgift i försäljningsbok, avräkningsnota eller viss försäkran.	5—50 ggr stämpel som undandragits.
B 1445	Taxeringsförordningen	4: 8	Veterligen oriktig uppgift i deklaration rörande inkomst av föreställning.	4—10 ggr bevillningsavgift, som undandragits.
B 1049	Särskild skatt å automobilgummiringar	141: 1	Underlåtenhet att hörsamma anmaning att avgiva allmän självdeklaration särskild självdeklaration.	$\frac{1}{10}$ av inkomst- eller förmögenhetsskatten. 50 öre för varje full skattekrona.
62/29	Särskild skatt å bensin och motorsprit	141: 2	Underlåtenhet att hörsamma anmaning att inkomma med virkesdeklaration.	20 öre för varje 100 kr. rotvärde.
B 958	Nöjesskatt (tillämpningsföreskrifter)	143: 1	Veterligen oriktigt meddelande i självdeklaration, annan uppgift eller upplysning, som avgivits till ledning vid taxering för inkomst eller förmögenhet.	Högst 5 ggr den undandragna inkomst- eller förmögenhetsskatten eller i visst fall högst 25 öre för varje icke påfört skatteöre.
155/23 228/24	Omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker	143: 2	Veterligen oriktigt meddelande till ledning vid virkestaxering. Oriktigt meddelande enl. 143: 1, som lämnats av grov vårdslöshet.	Högst 1 kr. för varje tiotal kr. ej taxerat rotvärde. Högst hälften av böter enl. 143: 1.
914	Särskilda protokoll över lagfarter, inteckningar och andra ärenden	13: 1	Veterligen oriktig uppgift i deklaration.	Högst 5 ggr det undandragna skattebeloppet.
B 228	Mantalsskrivningsförordningen	13: 2	Oriktig uppgift, som lämnats av grov vårdslöshet.	Högst 2 ggr det undandragna skattebeloppet.
68/04	Kontroll över enskilda järnvägars rullande materiel	8: 2	Utlämnande av bensin i strid mot vissa bestämmelser för att undandraga skatt.	Högst 5 ggr undandragen skatt.
B 26	Forntida minnesmärkens fredande och bevarande	10: 1	Veterligen oriktig uppgift rörande belopp, varå skatt skall räknas.	3—10 ggr mot uteslutet eller felande belopp svarande skatt.
		11: 2	Underlåtenhet av detaljhandelsbolag att inom föreskriven tid till kontrollstyrelsen avlämna vissa uppgifter eller bevis.	10 kr. pr dag som uppgift eller bevis utebliver.
		2	Försummelse att i rätt tid insända renovation av småprotokoll.	1:50—3 kr. pr dag som försummelsen varar.
		11	Försummelse att insända längd m. m.	3 kr. pr dag som försummelsen varar.
		14	Olovligt brukande av rullande materiel i trafik.	20—200 kr. pr dag.
		8: 3	Undandöljande, nedsmältande, förskingrande, bortskänkande eller föryttrande av minnesmärke, innan det hembjudits kronan.	Dubbla värdet av vad som nedsmälts etc.

Bilaga D.

Förteckning

å brott, som, där de ej äro förenade med försvårande omständigheter, icke äro belagda med svårare straff än böter högst 300 kr.

(Se förslagens 1 § andra stycket punkt 3.)

Sida i lagboken l. nr i sv. förf. saml.	Författning	Författningsrum	Brott	Böter
	Strafflagen	7: 3 10: 13 10: 15 10: 19 10: 23 11: 9 11: 15 12: 15 12: 18 12: 19 14: 17 16: 11 18: 14 18: 15 19: 22 22: 5 22: 17 24: 5 24: 8 24: 9 24: 10 24: 11 24: 13 24: 14	Arbete å söndag. Visst deltagande i upplopp. Ohörsamhet mot myndighet i visst fall. Borttagande av kungörelse. Vägrande av inträde åt förrättningsman. Vägrande av handräckning åt förrättningsman. Förargelseväckande beteende vid vissa förrättningar. D:o å allmän plats. Eftergörande av mynt eller penningsedel i vissa fall. Obehörigt förfärdigande av stampar etc. Underlåtenhet att i visst fall lämna ifrån sig stampar. Vållande till kroppsskada enl. 12 §. Lindrigare missfirmelse. Deltagande i äventyrligt spel. Fylleri å allmän plats. Under försvårande omständigheter. Vållande till skada å viss egendom. Brukande av mått eller vikt, som ej är stämplat eller omjusterat. Oriktig uppgift i handling enl. 12: 5. Olovligt svedjande etc. å samfälld mark. Olovligt betande på annans ägor. Missbruk av betesrätt å samfälld mark. Vållande genom underlåten vård att kreatur inkomma på annans ägor. Brytande eller nedkastande av annans hägnad etc. Tagande av olovlig väg. Olovlig jakt å annans jaktområde, som ej är jaktpark (därvid djur av visst slag ej fällt, sårats eller fångats). Missbruk av rätt i samfällt fiske.	5—20 10—200 10—200 5—100 10—200 5—100 5—100 5—100 5—100 5—100 5—100 5—100 5—100 5—100 5—100 25—500 5—200 5—100 5—100 20—200 10—200 5—100 5—50 5—20 5—50 5—200 5—100
	Ärvdabalken	9: 5	Försummelse att i rätt tid upprätta bouppteckning.	10—100 dlr
	Jordabalken	10: 1	Försäljning, byte eller förpantning av annans fasta egendom utan fullmakt.	40 dlr
	Byggningsbalken	2: 2 11: 2 22: 5 22: 8	Byggande annan till men. Brukande av gossar till vallgång. Viss beskyllning. Underlåtenhet att instänga eller döda djur, som vilt varder. Underlåtenhet att taga vård om vilda djur.	3 dlr 10 dlr 20 dlr 10 dlr 10 l. 20 dlr

		24: 1	Ovarsamt umgående med eld, där ingen skada sker.	10—200 dlr
		27: 2	Husröta.	i öre och mark
		27: 4	Vanhävd.	i öre
		27: 6	Otillåten skogsavverkning.	i daler
		27: 10	Obehörigt bortförande av få eller foder.	10 dlr
	Handelsbalken	1: 10	Besittningstagande av varor, som av stadens vräkare böra skådas och prövas, förrän så skett.	10 dlr
		3: 3	Burskap i två städer.	50 dlr
		3: 5	Flyttning före uppsägning av burskap och erhållande av bevis att borgarplikt fullgjorts.	50 dlr
		11: 3	Obehörigt kvarhållande av låntagets gods.	10 dlr
		18: 2	Överskridande av fullmakt.	20 dlr
	Rättegångsbalken	12: 2	Uppropsförsummelse.	2 dlr
		»	Förfallolös utevaro.	4 dlr
		13: 2	Obeskedligt jävande av domare.	20 dlr, 50 dlr
		14: 2	Uppropsförsummelse och utevaro i visst fall.	2 l. 4 dlr
		14: 3	Uppsåttligt innehållande av bevis.	5, 10 dlr l. mera
		14: 5	Inblandande i skrifter av sådant, som till saken ej rätteligen hör.	5, 10 dlr l. mera
		14: 8	Medvetet osanna uppgifter inför rätta:	
		1) i underrätt.		10 dlr l. mera
		2) i hovrätt.		20 dlr l. mera
		15: 14	Drivande av orättfärdig sak eller brukande av veterlig falskhet (fullmäktig).	10—100 dlr
		15: 15	Bristande heder och vördnad för rätten.	5 dlr, 10 dlr
		15: 16	Obehörigt tagande av talan:	
		1) i underrätt.		5 dlr l. mera
		2) i hovrätt.		10 dlr l. mera
		3) hos K. B.		5 dlr
		17: 3	Vittnes utevaro.	3 dlr, 5 dlr
		19: 1	Bortresa då sak är för rätta utan domarens lov eller utan tillkännagivande för rätten.	5 dlr, 10 dlr
		20: 1	Försummelse att kungöra förlikning för rätten.	10 dlr, 20 dlr
		24: 10	Obeskedligt begärande av förklaring över dom eller utslag.	5, 10, 20 dlr l. mera
		28: 1	Dombrott.	10, 100, 500 dlr
		29: 1	Missbruk av rättegång.	10—20 dlr
		29: 2	Ohemul klagan i hovrätt.	30—100 dlr
		29: 4	» » hos K. M.	100—500 dlr
		31: 2	Sökande av resning utan skäl.	30—100 dlr l. mera
949	Böter för svarandeparts uteblivande från underrätt	—	Svarandes utevaro utan förfall.	5—100
950	Påföljd i vissa fall av parts uteblivande i brottmål	1	D:o.	5—100
B 28	Ordningsstadgan för rikets städer	—	Åtskilliga ordningsföreselser.	2—100
	Lokala ordningsstadgor	—	Överträdelse.	2—100
B 1525	Kommunalstyrelse på landet (6 §)			
	Kommunalstadgar	—	Överträdelse.	5—100
B 683	Offentliga föreställningar i hypnotism m. m.	2	Underlåtenhet att på polismyndighets uppmaning begiva sig från föreställning i vissa fall.	5—100
276	Förekommande och släckning av skogseld	18	Orsakande av fara för skogseld. — Försumlighet av brandfogde.	5—200

			Brott mot vissa föreskrifter ang. förfarande vid upptäckt av skogseld eller fara därför eller efter kallelse till elds släckande. — Ohörsamhet mot befälhavare. — Vågrande av ledighet för deltagande i släckningsarbete.	5—100
	D:o (14 §) Kommunala ordningsföreskrifter.		Överträdelse.	1—100
B 684	Skyddskoppypmpning	22	Underlåtenhet i vissa fall att underkasta sig eller annan ympning. — Upptagande i skola av barn, som ej ympats. — Anställande eller mottagande i vissa fall av ej ympad person.	5—50
		23	Ympning utan behörighet. Vårdslöshet, oförstånd eller oskicklighet av vissa personer, som ha med ympning att skaffa.	10—200 5—100
328/29	Sinnessjukstadgan	131	Underlåtenhet att göra föreskriven anmälan om bedriven sinnessjukvård.	5—100
200/14	Åtgärder mot utbredning av lungsot	9	Utlämnande till annan för begagnande av gång- eller sängkläder efter lungsjuk.	2—100
362/17	Åtgärder till förekommande av smittsamma sjukdomars införande i riket genom sjötrafik	7	Olovlig förbindelse mellan fartyg och land.	5—200
B 937	Åtgärder mot utbredning av könssjukdomar	28	Underlåtenhet av läkare att iakttaga vissa föreskrifter, då han iakttagit fall av könssjukdom.	5—200
B 565	Alkoholistlagen	28	Anskaffande av rusdrycker åt person, intagen å anstalt.	5—100
798/19	Reglemente för barnmorskor	44	Obehörigt förrättande av förlossning.	10—200
		43	Brott mot föreskrift i reglementet, ej särskilt nämnd.	5—200
B 511	Biografföreställningar	2	Underlåtenhet att på uppmaning av polismyndighet i vissa fall begiva sig från föreställning.	5—100
B 597	Offentlig föreställning av utlänning	5	Underlåtenhet att efterkomma polismyndighets tillsägelse i vissa fall att begiva sig från föreställning.	5—100
68/15	Utlänningsuppehåll inom landfästnings skyddsområde	16	Underlåtenhet av person, som hyser utlänning inom området, att iakttaga vissa föreskrifter.	5—100
		19	Underlåtenhet av hotellinnehavare m. fl. inom området att tillse att ett exemplar av kungörelsen finnes tillgängligt.	5—50
69/15	Utlänningsuppehåll inom kustfästnings skyddsområde	33	Underlåtenhet av person, som hyser utlänning inom området, eller av utländskt fartygs befälhavare att iakttaga vissa föreskrifter.	5—100
		36	Underlåtenhet av hotellinnehavare m. fl. inom området att tillse att ett exemplar av kungörelsen finnes tillgängligt.	5—50
B 186	Väglagen	77: 1 77: 2, 3	Försummelse att avhjälpa brist. Försummelse av snöplogfogde eller delägare i ploglag. — Diverse smärre förseelser.	10—200 5—20
B 186	Bredden å hjulringar å arbetsåtkdon å landet	6	Förseelse mot K. B:s förordnande om.	5—100

B 1613	Motorfordonsförordningen	40: 2: 2	Underlåtenhet att efterkomma besiktningsmans tecken att stanna.	10—200
		42: 1	Underlåtenhet att återställa besiktningsskylt. — Underlåtenhet att återställa körkort för motorcykel vid erhållande av kort för bil. — Underlåtenhet att efter återkallelse återställa körkort. — Underlåtenhet att å bil föra skyltar med vissa uppgifter eller att å lastvagn utmärka tjänstevikt och maximilast. — Brott mot regler om anordningar för ljudsignaler, om tobaksrökning, om åtgärder, då förare lämnar bilen, om behandling av motorn, om begränsning av hastighet vid smutsigt väglag, om medförande av körkort, om godkännande av anordningar å lastvagn, om besiktningsmans eller polismans rätt att avläsa skyltar, märken eller apparater, om medförande av skattekvitto, om skyltar å släpvagn, om medförande av taxa å bil i yrkesmässig trafik, om återställande av trafik kort efter återkallelse, om medförande av trafik kort, om medförande av bevis rörande bil, som för tillfälligt bruk införts från utlandet, samt om namnskyld å traktortåg.	10—200
		42: 4	Brukande utan tillstånd av bil, som för tillfällig användning införts från utlandet.	10—200
		46	Brukande av motorcykel av visst slag (trampcykel med hjälpmotor), som ej överensstämmer med vissa föreskrifter. — Brytande mot föreskrifter i övrigt enl. författningen, vilka äro tillämpliga å sådant fordon.	10—200
348/25	Järnvägstrafikstadgan	9	Överträdelse av för upprätthållande av ordning och säkerhet given föreskrift.	5—100
	Sjölagen	286	Underlåtenhet av befälhavare att hava ett exemplar av lagen eller spisordningen ombord.	5—100
		287	Försummelse av befälhavare, styrman eller maskinist i avseende å dagboks förande eller uppvisande.	5—200
78/01	Registrering av fartyg	33	Nyttjande av fartyg av viss minimistorlek till handels-sjöfart eller resandes fortskaffande i annan fart än som av kommerskollegium medgivits, innan vissa certifikat utfärdats.	50—300
		34	Underlåten anmälan till fartygsregistret.	10—300
		37	Brott mot föreskrifter ang. namn och hemort å fartyg.	50—300
		38	Brott mot föreskrift i författningen, för vilket särskild påföljd ej är utsatt.	5—50
86/11 629/22	Sjömanshusförordningen	54	Fördöljande vid inskrivning att man är inskriven å annat sjömanshus. — Namnbyte utan anmälan.	5—100
		56	Underlåtenhet av befälhavare att förhyra sjöfolk, då sådant skall ske. — Förhyrande av utländskt sjöfolk i för stor utsträckning. — Uraktlåtenhet i andra fall än i 55 § sägs att på- eller avmönstra sjöfolk. — Uraktlåtenhet att — då sjöman avmönstrar, där mönstringsförrättare ej finns — iakttaga vissa föreskrifter, som eljest gälla mönstringsförrättaren.	5—200
		57	Befälhavares brott mot vissa föreskrifter ang. man-skapsförteckning.	5—100
		58	Obehörig vägran att avmönstra sjöman. — Uraktlåtenhet att iakttaga vissa föreskrifter vid avmönstring.	5—100
129/03 82/10	Pass- och nationalitets-handlingar för svenska, till orter utom Sverige gående fartyg	2	Underlåtenhet av befälhavare å svenskt handelsfartyg att vid fartygets ankomst till utländsk hamn göra föreskriven anmälan därom hos svenskt konsulat.	10—50

			Underlåtenhet av befälhavaren att i vissa fall vid fartygets ankomst till utländsk hamn å konsulatet förete fartygets nationalitets- och registreringscertifikat samt sjömansrulla.	50—100
			I händelse befälhavaren av konsulatstjänsteman erinrats om sin skyldighet i ovannämnda avseenden.	100—300
			Underlåtenhet av befälhavare å svenskt handelsfartyg, att i utländsk hamn, där svensk konsulatstjänsteman finnes anställd, vid påfordran inställa sig å konsulatet samt lämna begärda upplysningar om fartyget och dess förhållanden.	50—100
41/01	Skyldighet för redare av fartyg om 20 tons dräktighet och därutöver att avgiva statistiska uppgifter	2	Underlåtenhet att avgiva i kungörelsen avsedd uppgift.	5—25
491/14	Tillsyn å fartyg (tillämpningsbestämmelser)	66	Underlåtenhet av redare eller befälhavare att avlämna vissa, ej mer gällande certifikat till kommerskollegium m. m.	5—100
185/27	Bostäder m. m. å fartyg	31	Underlåtenhet av befälhavare att tillse att ett exemplar av författningen finns tillgängligt ombord.	5—100
435/25	Spisordning å svenska handelsfartyg	13	Underlåtenhet av befälhavare att tillse att ett exemplar av kungörelsen jämte vissa råd och anvisningar finnas ombord.	5—100
270/22	Sjömanslagen	73	Fader eller målsman, med vars vetskap och vilja minderårig under 14 år användes i skeppstjänst.	5—50
64/80	Skeppsmätning	43	Instuvande av fraktgods eller skeppsförråd i vissa avgiftsfria rum m. m.	20—100
		44	Underlåtenhet av fartygsbyggare att göra viss anmälan för mätning. — Uraktlåten anmälan till tullkammare om ändring av vissa förhållanden.	20—100
		45	Underlåtenhet att iakttaga föreskrifter ang. biträde åt skeppsmätare.	20—100
		47	Vägran, obehörigen, att förete mätbrev.	10—200
294	Jaktlagen	24: 1	Jakt utan jaktpass.	5—100
		24: 3	Underlåtenhet att vid jakt medföra jaktpass eller vägran att framvisa detsamma.	5—50
		25: 1	Olovlig jakt av jakträttsinnehavare i gård eller trädgård eller på besädd åker.	5—50
		25: 2	Bortskrämmande av villebråd från annans jaktområde. — Färd med gevär eller fångstredskap över annans mark.	5—100
			Bortskrämmande av älg eller hjort från annans jaktområde.	5—200
B 1341	Jaktstadgan	19: 1	Olovligt tagande eller förstörande av ägg eller bo av fridlyst fågel.	5—200
		19: 2	Visst befattningstagande med fridlyst djur eller med ägg eller bo av fridlyst fågel under förbjuden tid.	5—200
		19: 3	Försummelse att fullgöra viss anmälningsskyldighet. — Olovligt användande av vissa jaktmedel. — Olovligt brukande av hund till jakt.	10—200
		19: 4	Underlåten vård om hund.	10—100
		19: 5	Brott mot föreskrifter ang. utbetalande av utfäst belöning för djurs dödande eller fångande.	20—200
		19: 6	Underlåtenhet av den, som fått visst tillstånd till jakt (representant för vetenskaplig institution), att fullgöra vissa föreskrifter.	5—50

388/26	Författningar till skydd för fågellivet: Hjälmarens, viss del	2	Förbjuden jakt. — Tagande l. förstörande av ägg.	5—200
130/27	Halltorp	2	Tagande l. förstörande av ägg l. bon. — Förbjuden landning.	
520/25	Möja	2	D:o.	
42/27	Limsjön	2	Tagande l. förstörande av ägg l. bon.	
6/27	Blekinge, viss del	2	D:o.	
454/26	Bräkne-Hoby	2	D:o.	
448/26	Råstasjön	2	D:o.	
415/26	Kävsjön	2	D:o.	
420/24	Gryt	2	D:o.	
42/22	Skydd för djurlivet vid Ottenby kungsladugård	2	Förbjuden jakt. — Tagande eller förstörande av fågel-ägg.	5—200
290/30	Skydd för djurlivet å vissa platser	4	Överträdelse av förbud att beträda, med farkost angöra eller uppehålla sig å angiven plats.	5—200
B 247	Fiskeristadgan	22: 1	Överträdelse av stadgad ordning för fiske, som skall utövas av flera. — Användande av vissa förbjudna fångstredskap. — Fiske efter ostron eller kräftor under förbjuden tid eller fångst av ostron, som ej uppnå viss storlek. — Försummelse av förare av fartyg att tillse det han ej överfar fiskredskap. — Förseelse mot för visst område meddelade särskilda bestämmelser om fiskets vård och lämpliga bedrivande eller saluhållande m. m. av i strid mot dessa bestämmelser fångad fisk (utom hummer). — Hållande av fångstredskap utestående i vatten under tid, fångande av fisk är förbjudet.	5—200
37/29	Förbud mot saluhållande av kolja under viss minimistorlek m. m.	2	Överträdelse.	5—200
112/07 21/18	Föreskrifter rörande fiskeriförhållandena i de till Sverige och Danmark gränsande farvattnena	9	Överträdelse av vissa föreskrifter ang. registrering och märkning av de i Sverige hemmahörande fartyg, som idka fiske i farvattnena.	20—200
			Överträdelser av vissa för fisket i farvattnena givna ordningsföreskrifter samt av bestämmelse ang. storleken å rödspätta, som är tillåten för fiske.	10—200
174/08 467/28	Förbud mot fiske med vad eller not innanför ett djup av 7 m. längs svenska kusten av Öresund mellan Falsterbo fyr och Kullen	—	Överträdelse.	5—200
285	Gemensamhetsfiske	37	Fiske i strid mot fastställd plan m. m.	5—100
B 1094	Utsyning å viss skog inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker m. fl. områden	14	Underlåtenhet av avverkare att iakttaga av förrättningsman meddelade kontrollföreskrifter.	10—100

250/15	Överdriven avverkning å ungskog inom de delar av Västerbottens och Norrbottens län, som ej höra till lappmarken	9	Försägning av ostämplat husbehovsvirke å exportsåg.	10—200
27/10 528/22	Införsel av samt handel med utländskt barrträdsfrö	6	Saluhållande eller utlämnande till köpare, där förpackning ej är på visst sätt märkt.	5—200
B 513	Understödsföreningar	95	Asidosättande av föreskrift ang. anmälan om ändring i styrelsens sammansättning etc., ang. revisors tillgång till räkenskaper etc., ang. protokoll å förenings-sammanträde, ang. anmälan av beslut om ändring av stadgar, ang. anmälan till tillsynsmyndighet om överlåtelse av rörelse, ang. anmälan om upplösning vid konkurs avslutande, ang. insändande av vissa handlingar till tillsynsmyndighet samt myndighetens tillgång till räkenskaper etc., ang. försäkringsteknisk utredning för pensionskassa, ang. försäkringsteknisk utredning för förening med godkända stadgar samt ang. åläggande att i vissa fall ingiva försäkringsteknisk utredning varje år. — Brott av likvidator mot föreskrift ang. anmälan om likvidationen m. m., ang. befattning med styrelsens redovisning samt ang. anmälan om föreningens upplösning.	5—300
B 332	Sjukförsäkringslagen	98	Asidosättande av föreskrift ang. anmälan till tillsynsmyndighet att kassans tillgångar ej förslås för verksamheten, ang. anmälan av ändring i styrelsens sammansättning m. m., ang. revisors tillgång till räkenskaper etc., ang. protokoll å sjukförsäkrings-sammanträde, ang. anmälan av ändring i stadgar eller upplösning efter konkurs, ang. insändande till tillsynsmyndighet av vissa handlingar samt ang. tillsynsmyndighetens tillgång till räkenskaper etc. — Försum-melse att till tillsynsmyndighet anmäla viss nedgång i medlemsantal. — Uraktlåtenhet av likvidator att fullgöra vad honom åligger beträffande anmälan om likvidation etc., befattning med styrelsens redovisning samt anmälan om upplösning.	5—300
B 962	Rätt till litterära och musikaliska verk	26	Förändrande av verks form vid mångfaldigande, offentligt uppförande, utförande eller föredragande i strid mot vissa bestämmelser. — Saluhållande eller spridande av verk, som veterligen framställts i strid mot nämnda bestämmelser.	5—200
		27	Underlåtenhet att vid tillåtet begagnande av skrift, teckning eller avbildning eller musikaliskt verk angiva författarens namn. — Underlåtenhet att, då i tidning eller tidskrift intages uppsats, hämtad ur annan tidning eller tidskrift, angiva sistnämnda tidnings eller tidskrifts titel.	5—100
B 969	Konstverklagen	17	Efterbildande i strid mot vissa bestämmelser. — Saluhållande m. m. av efterbildning, som veterligen tillkommit i strid mot sagda föreskrifter.	5—200
		20	Efterbildning i visst syfte (tillåten) utan att konstnärns namn eller signatur anges.	5—100
B 973	Fotografiska bilder	10	Tillåtet användande (i vetenskaplig framställning eller för undervisning avsedd skrift) av fotografisk bild, varvid dock fotografens namn och hemvist ej angivits.	5—100
B 178	Firmalagen	23	Försummelse att anmäla firma.	5—100

B 16	Näringsfrihetsförordningen	21	Underlåtenhet att iakttaga vissa föreskrifter med avseende å värden av handelsbetjänts eller arbetares sedlighet, undervisning och hälsa.	10—200
		22	Viss försummelse av handelsbetjänt eller arbetare.	5—20
B 164	Mått och vikt	47	Nyttjande av ojusterade redskap. — Underlåtenhet att hava precisionsvåg i vissa fall. — Brott mot föreskrifter om undersökning av vågs riktighet i vissa fall. — Viss försummelse beträffande justering eller omjustering av redskap för mätning eller vägning.	5—50
282/13	Areometrar	16	Nyttjande i vissa fall av ojusterat instrument.	5—50
B 276	Giftstadgan	40: 3	Användande av annan undersökningsmetod än medicinalstyrelsen fastställt vid undersökning mot ersättning av arsenikhalt i vissa varuslag.	25—200
		35: 2	Saluhållande utan rätt av giftigt ämne av andra klassen.	10—200
		40: 1	Saluhållande av vissa varor, innehållande vissa gifter. — Förvaring av dylika varor. — Saluhållande av varor till förtäring i förpackning, däri giftigt ämne ingår. — Tillverkning, saluhållande av vissa redskap avsedda till beredande av födoämne, där redskapet är på visst sätt beskaffat.	10—200
		37	Olovligt innehav av giftig vara av första klass.	25—100
		39: 1	Användning av vissa gifter för vissa ändamål mot därför givna föreskrifter.	25—100
		38	Brott mot vissa föreskrifter ang. förvaring av giftigt ämne.	5—100
		45	Underlåtenhet att å lokal, där giftigt ämne saluhålles, hava ett exemplar av stadgan.	10—50
737	Kung. ¹⁰ / ₄ 1847		Obehörigt bibringande av eter till inandning.	16 rdr 32 sk. bko
388/27	Cyanväte för ohyra	6	Försummelse att göra föreskriven anmälan till hälsovårdsnämnd.	10—200
B 592	Apoteksvarustadgan	16	Överträdelse av föreskrift enl. vilken stadgan jämte bilagor skall finnas tillgänglig i fabrik för tillverkning samt lokal för försäljning av apoteksvaror.	5—50
783	Balsamering av lik	—	Balsamering i strid mot vissa föreskrifter.	5—200
B 653	Tobaksmonopolet	27: 2	Vissa åtgärder av tobaksodlare ägnade att hindra kontroll.	10—200
		27: 3	Förvarande av tobaksskörd utav tobaksodlare i annan än anmäld lokal.	5—100
		27: 4	Underlåtenhet att iakttaga föreskrifter för kontroll, där ej särskilt straff är bestämt.	5—100
B 848	Hotellstadgan	38: 2	Underlåten anmälan om hotell- och pensionatrörelse i viss mindre omfattning.	5—200
		39	Flyttning av rörelse utan medgivande.	5—200
		41	Brott mot föreskrifter ang. kontroll över resande.	5—200
B 590	Köttbesiktning och slakthus	11	Brott mot förbud, som är förenat med köttbesiktnings- eller slakthustvång.	2—100
59/05 123/09	Kontroll å tillverkningen av margarin och margarinost ävensom konstister samt å handeln därmed	12: 4	Överträdelse av vissa föreskrifter, givna till förekommande av att margarin, margarinost eller konstister i handeln förväxlas med motsvarande naturprodukter.	5—50
43/29	Utförsel av ägg till Storbritannien	2	Utförsel av ägg, som ej på föreskrivet sätt märkts. — Försök.	10—100

8/09 6/30	Införsel av samt handel med vissa slag av utländskt frö	6: 2	Saluhållande eller utlämnande till köpare, där förpackning ej är på visst sätt märkt.	5—200
263	Utrotande av berberisbuskar å viss mark	3	Uraktlåtenhet av jordinnehavare inom visst område att verkställa föreskriven utrotning av berberisbuskar å viss mark.	10—200
264	Saluhållande och plantering av berberisbuskar	—	Överträdelse av förbud mot	10—200
B 7	Stängselförordningen	5: 4	Uppsåttligt insläppande av kreatur å viss mark, där betesförbud råder.	10—200
		5: 4	Oaktsamt insläppande å viss mark, där betesförbud råder.	5—50
273	Utsläppande av tjur eller hingst å samfälld betesmark	2	Förseelse mot förordnande, varigenom förbud mot utsläppande meddelats.	5—200
274	Utsläppande av bagge å samfälld betesmark	—	D:o.	5—200
B 1373	Galtbesiktningstvång	4	Användande av galt för betäckning, där han ej uppfyller i lagen givna föreskrifter.	10—200
B 661	Hingstbesiktningstvång	4	Användande av hingst till betäckning i strid mot vissa bestämmelser.	10—200
382/25	Uppvärmning av mjölk till kreatursföda	4	Försäljning eller utlämnande från mejeri av mjölk, som ej uppvärmts till minst 80° C. — Uraktlåtenhet att tillse att centrifug rengöres från visst slam.	10—200
247/30	Utrotande av nötbroms	6	Hindrande på vissa sätt av utrotning.	10—200
263	Rättigheten till tångtåkt å havsstränderna i riket	—		
	Av K. B. fastställd överenskommelse		Överträdelse.	5—50
309/28	Renbete	59: 2	Överskridande av rätt till virke. — Vållande att renar göra skada. — Veterligen oriktig uppgift vid upprättande av renlängd.	5—300
		59: 3	Underlåtenhet att vid flyttning göra anmälan ang. renantal m. m. — Underlåtenhet att göra föreskriven anmälan, där ren dödas vid skogsavverkning. — Oriktig uppgift i anmälan. — Hållande av otillåtet antal getter på bete. — Olovligt uppförande av ringgärde eller annat stängsel. — Överträdande av förbud att taga bränsle annat än efter anvisning, att taga växande träd på visst område eller att nyttja viss plats såsom fast viloplats eller boplatz. — Åsidosättande vid avverkning av föreskrifter, som meddelats vid anvisning eller utsynning. — Underlåtenhet att hålla hund försedd med halsband. — Lämnande av renar i vård hos renskötande lapp i annat fall eller till större antal än lagen medger. — Åsidosättande av vissa föreskrifter vid begagnande av rätt att ha renar i lapps vård.	5—100
310/28	Renmärkning	12: 1	Innehav av oarbetad renhud, varå örnen bortskurits eller renmärke eljest förstörts, där ej visas att renmärket blivit utan bedräglig avsikt borttaget eller förstört.	5—300
		12: 2	Forslande av kött av slaktad ren utan tillhörande renhud under sådana förhållanden, att det kan antagas att köttet föres från slakt ute å mark.	5—300

		11: 1	Begagnande av ej fastställt eller av avlyst märke vid märkning av egna renar eller skötesrenar.	25—200
		11: 3	Underlåtenhet att efter flyttning till lappby i annat tingslag anmäla fastställt renmärke för registrering. — Begagnande av för annan fastställt märke, innan det registrerats för begagnaren.	5—50
B 549	Kontroll å guld- och silverarbeten	25: 2	Brott mot vissa föreskrifter ang. tillverkning och försäljning.	5—100
		31	Underlåtenhet att ha ett exemplar av författningen tillgängligt.	5—50
B 554	Kontroll å platinaarbeten	3	Underlåtenhet att å tillverknings- eller försäljningsställen hålla tillgängligt exemplar av författningen.	5—50
B 553	Utvidgad kontroll å användningen av guld och silver ävensom kontroll å användningen av platina	4	Vägran av tillträde åt myntdirektören eller hans ombud till lokal, varest användning enl. författningen av guld, silver eller platina äger rum.	10—200
		5	Underlåtenhet att hålla exemplar av författningen tillgängligt å tillverkningslokal.	5—50
B 840	Vissa försäkringsanstalters anmälnings- och uppgiftsskyldighet	6	Underlåtenhet av försäkringsanstalts styrelse att iakttaga något av vad enl. författningen åligger anstalten.	5—200
B 841	D:o	7	D:o.	5—200
542	Pantlånerörelse	7	Mottagande av pant från den, som ej fyllt 18 år eller är berusad.	25—200
		7	Underlåtenhet av pantlånare att anmäla ombyte av ställe för rörelsen, att föra bok över rörelsen eller att tillställa låntagaren bevis ang. lånet. — Brott mot vissa föreskrifter ang. biträde åt polisen samt mot ordningsföreskrifter, meddelade av polisen.	5—200
		8	Då någon, som ej fyllt 15 år, utbjudit föremål, straffes den, vilken vårdar om den omyndige åligger.	5—200
B 903	Handel med vissa begagnade föremål	18	Förseelse mot föreskrift ang. förbud mot användande av ställe för rörelse, som ej anmälts, ang. förandet av affarsbok, ang. affarsbokens innehåll, ang. affarsbokens förvaring, överlämnande till efterträdare eller myndighet, ang. betecknande av föremål, varom inskrivning skett, ang. bibehållande oförändrat viss tid av föremål, som försetts med beteckning, ang. förbud mot mottagande av föremål från person under 18 år samt ang. biträde åt polisen i vissa fall.	5—200
		20	Då någon, som ej fyllt 15 år, utbjuder föremål, straffes den, vilken vårdar om den omyndige åligger.	5—200
	Enl. 16 § i författningen meddelade ordningsföreskrifter	—	Överträdelse.	5—100
B 1355	Explosiva varor	93	Underlåtenhet av den, som idkar handel med explosiva varor, att ha ett exemplar av författningen tillgängligt.	10—50
43/77 858/17	Förbud mot postbefordran av eldfarliga eller explosiva eller frätande ämnen	3	Försök att få försändelse mottagen till postbefordran.	20

130/20	Postavgifter för tjänsteförsändelser	8: 1: 2	Vållande till missbruk av tjänstebrevsrätt.	20—200
		8: 2	Obehörigt användande av tjänstebrevsbeteckning i avsikt att undgå postbefordringsavgift.	20—200
B 559	Skyldighet för vissa näringsidkare att avgiva statistiska uppgifter	4	Försummelse.	5—25
B 560	Skyldighet för handelsidkare att avgiva statistiska uppgifter	2	Försummelse.	5—25
289/13	Åstadkommande av vissa statistiska uppgifter rörande utrikeshandeln	14	Uppsåtligt oriktig uppgift i angivningsinläga m. m.	10—100
		13	Brytande mot avgiven förbindelse att inom viss tid avlämna skriftlig värdeuppgift rörande tullbehandlat gods m. m.	5—25
228/13	Skyldighet för vissa hamnar, lastageplatser, kanaler och andra vattenstrafikleder att avgiva statistiska uppgifter.	2	Försummelse.	5—25
83/13	Industriregister	9	Underlåtenhet av arbetsgivare att fullgöra anmälningskyldighet enl. författningen.	5—25
B 1519	Arbetstidslagen	12	Fader eller målsman, med vars vetenskap och vilja person under 18 år användes till arbete i strid mot lagen.	5—50
B 1523	Bageriarbetstidslagen	6	D:o.	5—50
398/26	Sjöarbetstidslagen	24	Underlåtenhet att ha ett exemplar av författningen ombord.	5—100
B 534	Arbetarskydd	42	Fader eller målsman, med vars vetenskap och vilja arbetsgivare begått förseelse beträffande minderårigs användande i arbete.	5—20
		43	Underlåtenhet av arbetsgivare att ställa sig till efterrättelse föreskrift ang. intygsbok och läkarbetyg rörande minderårig, ang. anteckningsbok å visst arbetsställe, ang. förteckning å minderåriga i visst industriellt arbete, ang. intyg rörande minderårig i annat arbete, ang. anmälan om minderårigs användande i visst industriellt arbete, ang. vissa anteckningar å intygsbok m. m., ang. tillhandahållande av lokal för läkarbesiktning etc. eller ang. lagens jämte andra föreskrifters anslående å vissa arbetsställen.	5—200
		46	Obehörigt borttagande eller förstörande av skyddsanordning (förseelse av arbetare).	5—200
B 1214	Förbud för barn att idka viss försäljning	3	Överträdelse (den för vars räkning försäljningen sker, vårdare).	5—100
B 546	Målningsarbete vid vilket nyttjas blyfärg	10	Fader eller målsman, med vars vetenskap och vilja person under 18 år olovligen användes till i författningen avsett arbete.	5—20
		11	Underlåtenhet att anmäla sjukdomsfall. — Underlåtenhet att iakttaga vissa föreskrifter med avseende å läkarbesiktning.	5—200
B 538	Förbud mot användande av kvinna under 21 år till lastning etc.	3	Fader eller målsman, med vars vetenskap och vilja kvinna under 18 år användes i arbetet.	5—20
		4	Underlåtenhet av arbetsgivare att på anfordran tillhandahålla yrkesinspektionen uppgift om åldern å kvinna, som användes i arbetet.	5—200

301/19	Registrering och besiktning av vissa ångpannor	14	Brukande av ångpanna i strid mot vissa föreskrifter (förseelse av arbetsgivare). — Underlåtenhet att iakttaga föreskrifter ang. protokolls- och anteckningsbok samt ang. skyldighet att föranstalta om avhjälpande av bristfällighet i fråga om besiktning (förseelse av arbetsgivare).	5—200
B 538	Förbud mot kvinnors användande till arbete nattetid i vissa industriella företag	7	Försummelse av arbetsgivare att göra anmälan om av honom vidtagen inskränkning i arbetsfri tid.	5—50
B 239	Förbud mot barns användande vid offentliga förevisningar	2	Användande av barn av mankön under 14 och barn av kvinnkön under 15 år. — Även barnets vårdare straffas i visst fall.	5—100
B 537	Förbud mot minderårigs användande till vissa farliga arbeten	3	Fader eller målsman, med vars vetskap och vilja person under 18 år användes i visst för sådan minderårig förbjudet arbete.	5—20
B 129	Gruvstadgan	56	Underlåtenhet att anmäla överlåtelse av mineralfyndighet.	10
		58	Försummelse att avlämna vissa statistiska uppgifter.	10
46/86 185/17 30/27	Eftersökande och bearbetande av stenkols- och saltfyndigheter	39	Försummad anmälan om koncessions övergång.	100
		41	Försummelse ifråga om gruvkartas upprättande m. m.	10—100
		42	Försummelse att avgiva vissa statistiska redogörelser.	10
B 857	Rusdrycksförsäljningsförordningen	78	Saluhållande av drycker, försatta med sakarin. — Försök att förmå gäst å utskänkingsställe att där inköpa rusdrycker. — Brott mot föreskrifter ang. spritdrycker i fall, då allenast utskänkning av vin är tillåten. — Brott mot föreskrifter för detaljhandel med rusdrycker.	10—100
B 1000	Försäljning av pilsnerdricka	28: 1	Olovlig försäljning.	15—100
		29	Olovlig utskänkning av den, som har rätt utminutera. — Olovlig utminutering av den, som har rätt utskänka. — Detaljhandel å ställe, som ej uppgivits eller medgivits. — Åsidosättande av regler för försäljning. — Försättande av försäljning oaktat tillstånd upphört.	15—100
		30	Förtäring i visst fall av pilsnerdricka i närheten av försäljningsställe på område, varöver säljaren förfogar (säljaren straffas). — Utdelning utan betalning av pilsnerdricka i salubod för handel med andra varor.	15—100
		32: 1	Brott av den, som handhar försäljning, mot föreskrift rörande denna, där ej särskilt ansvar åsatts.	5—200
		32: 2	Överträdelse av förbud för gäst att å utskänkningsställe, där endast pilsnerdricka får utskänkas, förtära rusdrycker.	10—100
B 1165	Alkohol fria drycker	17: 1	Olovlig försäljning.	10—100
		17: 2	Olovlig försäljning efter återkallelse av rättighet till försäljning eller mot förbud.	20—200
		17: 3	Utskänkning i ej besiktigad lokal. — Förtäring m. m. av rusdrycker eller pilsnerdricka i lokal, där allenast utskänkning av alkohol fria drycker förekommer. — Utskänkning å otillåten tid.	10—100
		17: 4	Vissa förseelser mot föreskrifter ang. försäljning.	5—30

B 1223	Brännvinstillverkningsförordningen	39	Gåva till kontrolltjänsteman.	20—200
B 1060	Tillverkning och beskattning av maltdrycker	43: 1	Tillverkning utan tillstånd eller behörighet av malt-dryck, där tillverkningen skett allenast i ringa omfattning.	10—200
		50	Underlåtenhet av tillverkaren att ställa sig till efter-rättelse författningens föreskrifter, där ej särskilt ansvar är bestämt.	20—200
		52	Gåva till kontrolltjänsteman. (Mottagaren lika an-svar.)	20—200
B 870	Förbud mot postbefordran av paket, innehållande brännvin eller andra brända eller destillerade spirituösa drycker	4	Försök att få paket mottaget för postbefordran.	20
345/23	Tillverkning av maltextrakt	7	Överträdelse av författningens föreskrifter (förseelse av tillverkare).	20—200
340/23	Tillverkning till avsalu av exportöl	3	Underlåtenhet av tillverkare att iakttaga vissa föreskrifter för kontroll.	20—200
B 596	Alkoholhaltiga apoteksvaror m. m.	8	Tillhandagående med anskaffande av vara, där skälighet anledning finnes till antagande, att missbruk av varan kommer att äga rum.	5—250
B 4	Fylleri och dryckenskap	6	Utborgande av starka drycker åt omyndige studerande m. fl.	6 rdr 32 sk.
B 875	K. F. ¹² / ₆ , 1846	—	Olovligt anskaffande åt fånge av spirituösa drycker.	10 rdr; 20 rdr
391/27	Tullstadgan	217	Ankomst utan anmälan.	50—200
		218	Bristande tillsyn över transportmedel, så att lönnrum och dylikt ej kunnat anmälas.	20—200
		219	Underlåtenhet att i tullanmälan upptaga tullfritt gods.	10—200
		220	Avgång utan anmälan, pass eller förpassning.	20—200
		222	Olovlig persontrafik från eller till transportmedel.	20—300
		227	Brytande av försegling, där det ej göres sannolikt att våda föreligger.	20—300
		228	Underlåten uppgift för statistik.	10—50
		228	Oriktig uppgift, uppsåtligt eller av vårdslöshet, för statistik.	20—200
626/19	Frihamnsstadgan	80	Hindrande av tulltjänsteman från utövning av tjänsten.	20—200
279/24		73: 1, 2	Olovlig lossning m. m.	20—100
		74	Olovlig landstigning eller ombordgång.	20—100
		75	Olovlig lossning av annan än fartygs befälhavare.	20—100
		78	För tidig lastning.	20—100
		76: 2	Försummelse att i stadgad ordning avlämna pråmsedel.	10—100
B 1058	Skatt för hundar	9: 1	Underlåten anmälningsskyldighet.	10
		9: 2	Försök att genom oriktig uppgift undandraga sig skattskyldighet.	10—100
		9: 3	Underlåtenhet att iakttaga att skattemärke skall vara anbragt å hund.	5—20
B 614	Stämpelförordningen	47: 4: 2	Underlåtenhet att å aktie, lott, andelsbevis eller delaktighetsbevis i inlandskt bolag eller å inländsk obligation, som utlämnas i ersättning för eller utbyte mot annan dylik handling och ej belagts med stämpel, anteckna orsaken till den uteblivna stämpelbeläggningen.	10—100
		47: 5: 2	Underlåtenhet av anordnaren av lotteri, som fritagits från skyldighet att stämpelbelägga lott, att påtrycka lottsedeln viss anteckning.	10—100
		48	Försummelse i visst fall att makulera stämpel.	5

B 316	Stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper	12	Underlåtenhet att upprätta avräkningsnota i visst fall.	10
		13	Försummelse att makulera stämpel å avräkningsnota.	5
B 653	Stämpelavgift för spelkort	9:o)	Nyttjande av ostämplade spelkort.	10
B 1445	Taxeringsförordningen	138	Underlåtenhet av ordförande i beskattningsnämnd i 1:a instans att vidtaga åtgärder för nämndens sammanträde m. m.	50
			Underlåtenhet av densamme att utan laga förfall infinna sig på sammanträde.	25
			Uteblivande från sammanträde utan laga förfall av ledamot eller suppleant.	10
		139	Uteblivande från prövningsnämnds sammanträde utan laga förfall av ledamot eller inkallad ställföreträdare.	25
		141	Underlåtenhet att anmäla begagnande av anstånd med självdeklarations eller virkesdeklarations avgivande.	10
		142	Underlåtenhet att avlämna vissa uppgifter till ledning för taxering.	25
B 1044	Automobilskatt	11: 2	Underlåtenhet att förete bilskattekvitto.	10—50
B 957	Nöjesskatt (tillämpningsföreskrifter)	10: 2	Vägran av anordnare att låta uppbördsmyndighet taga del av räkenskaper eller erhålla tillträde till lokal. — Underlåtenhet att vidtaga föreskriven åtgärd för kontroll.	5—300
227	Vissa bestämmelser rörande hyra	9: 2	Underlåtenhet av hyresvärd i vissa fall att hos bostadsförmedling anmäla hyresledighets inträdande eller upphörande m. m.	5—200
716	Särskilda sammankomster för andaktsövning	—	Underlåtenhet att ställa sig till efterrättelse kyrkoråds förbud mot utövande av lärarverksamhet.	50—300
716	Försök att förmå annan till avfall från den evangelisk-lutherska läran	2	Nödande eller lockande av den, som är minderårig eller står under gärningsmannens lydnad och hör till svenska kyrkan, till deltagande i främmande trosbekännares andaktsövning.	10—200
B 664	Kyrkoböckers förande	33	Försummelse att fullgöra viss anmälningsskyldighet ang. flyttning ur och till riket.	5—100
B 672	Anmälningar om födda barn	2	Underlåtenhet att inom viss tid anmäla barns födelse för pastor.	5
B 228	Mantalskrivningsförordningen	14	Försummad inställelse vid eller utevaro från mantalskrivningsförrättning av förrättningsman m. fl.	30, 10, 5 l. 3
912	K. Br. %, 1752		Försummelse att hålla tingspredikan.	30 dlr
B 1128	Barnavård	73: 1	Försummelse att fullgöra viss anmälningsskyldighet (om mottagande av fosterbarn).	5—100
		75	Utevaro utan laga förfall av föräldrar, som kallats av barnavårdsnämnd.	5
57/04	Trafiken å Göta älv	11	Förseelse mot föreskrifter för trafiken.	10—50
B 238	Borttagande av sten från havsbotten utefter Skånes västra kust och vid ön Ven	3	Uptagande av sten utan K. B:s tillstånd.	5—50
179/09	Bestämmelser rörande tillsyn över hissar inom Stockholm	10	Överträdelse av föreskrifter beträffande säkerhetsåtgärder och försiktighetsmått eller av föreskrifter, som Ö. Å. meddelat.	5—100

B 500	Skjutstadgan	59: 2	Uraktlåtenhet av gästgivare eller skjutstationsföreståndare att iakttaga vissa föreskrifter rörande resandes skyldigheter att avlämna uppgifter.	5—200
198/27	Efterbildning av penningssedel	—	Spridande.	5—100
65/08	Rikets vapen	4	Offentligt brukande eller saluhållande av vapen eller märke, som utgör efterbildning av riksvapnet men i väsentliga delar skiljer sig från det efterbildade.	10—100
55/06	Rikets flagga	6	Brukande av tretungad flagga då sådan ej må föras; användande av flagga, därå obehörigen anbragts tecken; saluhållande av flagga med fel färg eller oriktiga mått.	10—100
110/14	Införsel av levande duvor samt om flygförsök med brevdovor	8	Olovlig införsel av levande duva.	5—200
		9	Brott mot förbud att lössläppa brevdovor i vissa fall. — Brott mot vissa föreskrifter för den som vill lössläppa brevduva.	20—200
720	Skydd för hemligheter av betydelse för rikets försvar	2	Överträdelse av förbud att beträda krigsmaktens inrättning eller fartyg eller att övervara militära övningar.	5—200
B 1196	Värnpliktslagen	40	Utevaro från inskrivningsförrättning utan laga förfall. Försummelse att i vissa fall vid inskrivningsförrättning avlämna prästbetyg etc.	15 l. 50 10
		41	Underlåten mönstring. Underlåten adressanmälan.	5 5
843	K. K. den 13/3 1863		Överskridande av viss tid för avslutande av auktioner å landet.	10

Bilaga E.

Förteckning

å vissa brott, som kunna anses nära jämförliga med de i näst föregående förteckning upptagna men falla inom det föreslagna dagsbottsområdet.

Sida i lagboken l. nr i sv. förf.saml. Årtal	Författning	Författ- nings- rum	Brott	Böter
B 718	Förbud mot förevisning av djur i menagerier	2	Brott mot förbud.	10—500
B 683	Föreställningar i hypno- tism	3	Föreställning utan tillstånd. — Underlåtenhet av tillställare att iakttaga ordningsföreskrift.	10—500
B 993	Epidemilagen	28	Underlåtenhet av hushållsföreståndare att fullgöra anmälningsskyldighet rörande vissa sjukdoms- fall m. fl. förseelser.	5—1 000
297/20	Åtgärder till förekomman- de av pestens m. fl. sjuk- domars införande i riket	68	Underlåtenhet av fartygsbefälhavare att fullgöra skyldigheter enl. författningen, ej särskilt nämnda. Förseelse mot författningen, ej särskilt nämnd, el- ler mot föreskrift, som medicinalstyrelsen på grund av vissa bestämmelser i författningen meddelat.	10—1 000 10—500
368/30	Införsel till riket av djur tillhörande rävsläktet	13	Överträdelse av föreskrift enl. författningen.	10—1 000
B 511	Biografföreställningar	8	Underlåtenhet att iakttaga av polismyndighet meddelad ordningsföreskrift.	10—500
749	Vadhållning med totalisa- tor	3	Överträdelse av i samband med tillstånd given föreskrift m. fl. förseelser.	5—1 000
B 597	Offentlig föreställning av utlänning	6	Underlåtenhet att iakttaga polismyndighets ord- ningsföreskrift m. fl. förseelser.	5—500
B 1328	Utlänningslagen	39	Underlåtenhet i annat avseende än i vissa angivna att iakttaga vad i lagen eller med stöd därav föreskrivits.	10—5 000
68/15	Utlännings uppehåll inom landfastnings skyddsom- råde	14	Delvis ordningsförseelser.	5—500
69/15	Utlännings uppehåll inom kustfastnings skyddsom- råde	30, 31	D:o.	5—500
B 1640	Vägrafikstadgan	16	Delvis förseelser av ringa beskaffenhet.	2—1 000

491/14	Tillsyn å fartyg (tillämpningsbestämmelser)	67	Försummelse att anslå passagerarfartygscertifikat.	5—500
435/25	Spisordning å svenska handelsfartyg	14	Delvis ordningsföreselser.	5—500
B 1038	Luftfart	44: 2	D:o.	10—1 000
85/28 26/29	Luftfart (tillämpningsföreskrifter)	41	D:o.	10—1 000
86/28	Sammanstötning mellan luftfartyg	57	D:o.	50—10 000
468/28 130/27 42/27 19/27 6/27 454/26 448/26 415/26 520/25	Författningar till skydd för fågellivet: Skålbottna Halltorp Limsjön Boden Blekinge, viss del Bräkne-Hoby Råstasjön Kävsjön Möja	—	Förbjuden jakt.	10—500
6/28	Stadga för fiske i Torne älv	15	Delvis ordningsföreselser.	20—500
B 1100	Utsynning och stämpling å vissa husbehovsskogar inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker	3	Underlåtenhet vid avverkning annorledes än till husbehov att iakttaga skogstjänstemans till kontroll givna föreskrifter.	10—500
347	Flottning i allmän flottled	79	Delvis ordningsföreselser.	5—500
B 355	Aktiebolagslagen	133	D:o.	5—500
B 438	Banklagen	252	D:o.	5—500
B 1105	Sparbankslagen	65	D:o.	5—500
B 1488	Järnvägsbokföring	13: 2	D:o.	50—1 000
B 784	Försäkringsrörelse	254	D:o.	5—500
B 411	Ekonomiska föreningar	85	D:o.	5—500
B 430	Bostadsrättsföreningar	64: 2	D:o.	5—500
B 168	Handel med brännved m. m.	4	Överträdelse av vissa föreskrifter för försäljning. Jfr förordningen om mått och vikt (1885).	10—1 000
B 169	Storleken å bal av torvströ eller torvmull	2	D:o.	10—1 000
B 276	Giftstadgan	36: 2	Försäljning eller utlämnande av utsäde, betat med beredning innehållande giftigt ämne, annorledes än i säck, försedd med viss påskrift.	50—500
		36: 1	Brott av den, som åger rätt sälja giftigt ämne, mot vissa föreskrifter till förekommande av skada eller missbruk.	5—500
		36: 3	Brott av fabrikant, som i tillverkning använder giftigt ämne av 1:a klassen, mot vissa föreskrifter rörande förvaring.	5—500
		36: 4	Brott av föreståndare hos fabrikant mot föreskrifter, givna till förekommande av skada eller missbruk.	5—500

388/27	Cyanväte för ohyra	7	Underlåtenhet att iakttaga föreskrift av medicinalstyrelsen med avseende å behandlingen.	25—500
B 284	Handel med opium m. m.	10	Delvis ordningsföreselser.	10—500
B 592	Apoteksvarustadgan	15	Brott mot föreskrift ang. angivande av varans art och sammansättning vid försäljning.	10—500
101/25	Bakteriologiska preparat	14: 2	Brott mot vissa föreskrifter ang. försäljning.	10—500
B 653	Tobaksmonopol	30: 2	D:o.	10—1 000
B 848	Hotellstadgan	40	Brott mot vissa föreskrifter givna till säkerhet för brandfara.	5—500
354/28	Beredning och saluhållande av vissa köttvaror av utländskt ursprung	6	Underlåtenhet att iakttaga vissa kontrollföreskrifter.	25—1 000
331/30	Inmalningstvång	—	Underlåtenhet att i visst fall avgiva statistiska uppgifter m. fl. föreselser.	50—5 000
602/22	Renbete	47	Delvis ordningsföreselser.	5—500
179	Inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom m. m.	15: 2	Underlåtenhet att förse vissa aktier med viss påskrift, att anmärka dem i aktieboken eller att infordra dem för påskrift.	5—500
55/07	De slag av papper m. m., som må till vissa offentliga handlingar användas	22	Utlämnande från fabrik av godkänt normalpapper utan banderoll m. fl. föreselser.	100—500
B 845	Utländsk försäkringsanstalt	19	Delvis ordningsföreselser.	5—500
B 942	Fondkommissionsrörelse	46	Underlåtenhet att anmäla vissa förhållanden för tillsynsmyndighet.	10—500
B 1325	Skjutvapen och ammunition	11: 6	Brott mot vissa föreskrifter ang. handel med	10—1 000
59/08	Förvaring och transport av kiseljärn	12	Ordningsföreskrifter rörande förvaring och transport.	20—500
B 1024	Eldfarliga oljor	59: 3 62: 1 60: 2	Ordningsföreskrifter rörande tillverkning och bearbetning. Ordningsföreskrifter rörande transport. Ordningsföreskrifter rörande innehav och förvaring.	20—500 20—500 10—500
B 1355	Explosiva varor	86: 3 87 88: 2 90: 1	Ordningsföreskrifter rörande tillverkning » » förpackning. » » innehav och förvaring. » » transport.	50—1 000 25—500 25—500 25—500
B 1519	Arbetstidslagen	13: 1	Underlåtenhet att å arbetsställe anslå lagen jämte arbetstidsschema m. fl. föreselser.	5—500
B 1523	Bageriarbetstidslagen	7	Underlåtenhet att å arbetsställe anslå lagen m. fl. föreselser.	5—500
B 857	Rusdrycksförsäljningsförrordningen	79	Delvis ordningsföreselser.	10—1 000
B 1223	Brännvinstillverkningsförrordningen	37	D:o.	20—500

B 884	Skattefri sprit	28	Delvis ordningsföreselser.	5—500
391/27	Tullstadgan	230	Förseelse mot föreskrift av generaltullstyrelsen i avseende å tullkontroll eller trafik.	5—500
117/07	Frihamnsförordningen	23	Delvis ordningsföreselser.	25—500
166/21	Frilagerstadgan	30	D:o.	20—1 000
628/19	Reglemente för Stockholms frihamn	36	Brott mot ordningsföreskrift, som givits i reglementet eller enl. reglementet.	20—1 000
443/22	Reglemente för Göteborgs frihamn	36	D:o.	20—1 000
462/22	Reglemente för Malmö frihamn	36	D:o.	20—1 000
B 316	Stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper	13	Brott mot vissa ordningsföreskrifter ang. upprättande av avräkningsnota och dennas stämpelbeläggning.	5—500
B 1056	Stämpelavgift å lyxvaror	14	Delvis ordningsföreselser.	5—500
62/29	Särskild skatt å bensin och motorsprit	9	D:o.	20—500

Sammanställning

utvisande skiljaktigheterna mellan gällande strafflag och Kungl. Maj:ts förslag till lag om ändring i vissa delar av strafflagen, m. m.

Strafflagen.

2 Kap.

8 §.

Böter skola i penningar ådömas och kronan tillfalla. Minsta bot vare fem riksdaler riksmünt, ändå att beloppet, efter särskild i lagen utsatt beräkningsgrund, kunde ringare bliva. Högsta bot vare femhundra riksdaler riksmünt, där ej antingen annorledes i lagen uttryckligen bestämt är, eller ock ett högre belopp, efter särskild, för vissa fall stadgad, beräkningsgrund, kan äga rum.

Kungl. Maj:ts förslag.

Härigenom förordnas, *dels* att i strafflagen 2 kap. 8, 9, 11, 12 och 17 §§, 9 kap. 5 och 8 §§, 10 kap. 1, 2, 13, 15—17, 19 och 23 §§, 11 kap. 1, 2, 4, 7, 8, 10 och 11 §§, 12 kap. 15 och 18 §§, 14 kap. 9, 12, 15, 17 och 21 §§, 16 kap. 11 §, 18 kap. 14 och 15 §§, 19 kap. 11, 17 och 22 §§, 22 kap. 6 och 17 §§ samt 24 kap. 2, 3, 5, 8 och 12—14 §§ skola erhålla följande ändrade lydelse, *dels* att 16 kap. 10 § och 25 kap. 21 § strafflagen skola upphöra att gälla:

2 Kap.

8 §.

Böter ådömas i dagsböter. Antalet dagsböter bestämmes efter brottets beskaffenhet och vare minst en, högst etthundratjugu. Dagsboten fastställles i penningar till belopp från och med en till och med trehundra riksdaler riksmünt, efter ty prövas skäligt med hänsyn till den sakfälldes inkomst, förmögenhet, försörjningsskyldighet och ekonomiska förhållanden i övrigt. Är brottet ringa, må dagsbotens belopp därefter jämkas. Minsta bötesstraff vare fem riksdaler.

Där enligt lagen böter äro för särskilt fall bestämda till visst högsta belopp eller beroende av värdet å viss egendom, ådömes dock straffet omedelbart i penningar, ej under fem riksdaler.

Böter tillfalla kronan.

9 §.

Ej må i mät för böter tagas den sakfälldes enda fasta egendom, varav han sin nödiga bärgning haver; ej nödig bostad; ej till jordbruket nödiga lösören eller vad den sakfälldes eljest till sin närings bedrivande behöver; ej nödiga gång- och sängkläder för den sakfälldes, hans make och oförsörjda barn eller adoptivbarn; ej heller av det förråd, som i huset finnes, vad till hans och hans husfolks underhåll i en månads tid erfordras.

Där enligt utsökningslagen egendom i större utsträckning än här sägs skall undantagas från utmätning, lände det till efterrättelse.

9 §.

Anstånd med böters gäldande så ock avbetalning av böter må äga rum i den ordning och under de villkor, Konungen bestämmer.

Ej må i mät för böter tagas den sakfälldes enda fasta egendom, varav han sin nödiga bärgning haver; ej nödig bostad; ej till jordbruket nödiga lösören eller vad den sakfälldes eljest till sin närings bedrivande behöver; ej nödiga gång- och sängkläder för den sakfälldes, hans make och oförsörjda barn eller adoptivbarn; ej heller av det förråd, som i huset finnes, vad till hans och hans husfolks underhåll i en månads tid erfordras. Där enligt utsökningslagen egendom i större utsträckning än här sägs skall undantagas från utmätning, lände det till efterrättelse.

11 §.

Vid sådan förvandling, som i 10 § sägs, svare tre dagars fängelse mot böter icke överstigande tio riksdaler, fyra dagars fängelse mot böter utöver tio till och med tjugu riksdaler, samt varje följande dags fängelse mot tjugu riksdalers böter, dock med iakttagande, att fängelsestraffet ej må sättas över sextio dagar, så att böter icke överstigande

10 rdr svara emot 3 dagars fängelse däröver till och med

11 §.

Vid böters förvandling till fängelse svare en dagsbot mot tre dagars fängelse, två dagsböter mot fyra dagars fängelse, samt varje följande påbörjat antal av två dagsböter mot en dags fängelse, dock med iakttagande, att fängelsestraffet ej må sättas över sextio dagar.

20 rdr svara emot 4 dagars fängelse

40 » » » 5 » »

60 » » » 6 » »

80 » » » 7 » »

100 » » » 8 » »

och så vidare.

Vid förvandling av böter, som ådömts omedelbart i penningar, skall varje påbörjat tiotal riksdaler anses svara mot en dagsbot.

Hava böter delvis guldits; varde å förvandlingsstraffet för de ådömda böterna avdragen så stor del, som svarar mot förhållandet mellan vad som guldits och de ådömda böternas fulla belopp, dock med iakttagande, att brutet dagatal förfaller samt att straffet ej må sättas lägre än tre dagar.

12 §.

Skola böter förvandlas, de där genom flera domar ålagda äro; varde den förvandling efter böternas sammanräknade belopp gjord, på sätt i 11 § sägs. Har någon del av böterna redan blivit till fängelsestraff förvandlad; vare den förvandling förfallen och förvandling av samtliga böterna verkställd, såsom nu nämnt är. Lag samma vare, om till verkställighet på en gång förekomma särskilda fängelsestraff, vartill böter efter 11 § förvandlade blivit.

12 §.

Skola böter förvandlas, de där genom flera domar ålagda äro; varde den förvandling efter sammanräknade antalet dagsböter gjord, på sätt i 11 § första och andra styckena stadgas.

Hava böterna delvis guldits, äge vad i 11 § tredje stycket sägs motsvarande tillämpning; dock varde i stället, om förvandlingsstraffet därigenom bliver lägre, förvandlingen så gjord, att vad som guldits avräknas å det av straffen, mot vilket svarar ett i förhållande till bötesbeloppet högre förvandlingsstraff, och återstoden förvandlas efter vad i 11 § första och andra styckena sägs.

Har för något av bötesstraffen förvandling till fängelse redan ägt rum; vare den förvandling förfallen och förvandling av samtliga böterna verkställd, såsom ovan nämnt är. Lag samma vare, om till verkställighet på en gång förekomma särskilda fängelsestraff, vartill böter efter 11 § förvandlade blivit.

17 §.

Är den, som till avsättning eller mistning av ämbete på viss tid gjort sig skyldig, ej i besittning av det ämbete, vari han sig förbrutit; då skall, i stället för ämbetets förlust, dömas till böter, efter ty i 25 kap. 21 § sägs, eller till fängelse i högst sex månader. Den, som till avsättning gjort sig förfallen, vare ock underkastad den påföljd, som i 15 § 1 mom. sägs, om brottet med sådan påföljd belagt är.

9 Kap.

5 §.

Talar eller skriver man smädligen emot Konungen, drottning, änkedrottning eller tronföljare, eller förgriper sig emot någon av dem med hotelse eller annan missfirmlig gärning; dömes till fängelse eller böter från och med femtio till och med ettusen riksdaler. Sker det emot person, som i 3 § nämnd är; vare straffet fängelse i högst ett år eller böter från och med femtio till och med ettusen riksdaler.

8 §.

Förbryter man sig, på sätt i 5 § sägs, emot riksstyrelse, som i 7 § omtalas, eller emot rikets ständer eller deras avdelningar eller utskott; dömes till fängelse eller böter från och med femtio till och med ett tusen riksdaler.

10 Kap.

1 §.

Gör någon våld eller annan misshandel å ämbetsman, i ämbetsärende, eller för att honom till någon ämbets-

17 §.

Är den, som till avsättning eller mistning av ämbete på viss tid gjort sig skyldig, ej i besittning av det ämbete, vari han sig förbrutit; då skall, i stället för ämbetets förlust, dömas till böter eller till fängelse i högst sex månader. Den, som till avsättning gjort sig förfallen, vare ock underkastad den påföljd, som i 15 § 1 mom. sägs, om brottet med sådan påföljd belagt är.

9 Kap.

5 §.

Talar eller skriver man smädligen emot Konungen, drottning, änkedrottning eller tronföljare, eller förgriper sig emot någon av dem med hotelse eller annan missfirmlig gärning; dömes till fängelse eller böter, ej under fem dagsböter. Sker det emot person, som i 3 § nämnd är; vare straffet fängelse i högst ett år eller böter, ej under fem dagsböter.

8 §.

Förbryter man sig, på sätt i 5 § sägs, emot riksstyrelse, som i 7 § omtalas, eller emot rikets ständer eller deras avdelningar eller utskott; dömes till fängelse eller böter, ej under fem dagsböter.

10 Kap.

1 §.

Gör någon våld eller annan misshandel å ämbetsman, i ämbetsärende, eller för att honom till någon ämbetsåtgärd

åtgärd tvinga eller därifrån hindra, eller att å honom för sådan åtgärd hämnas; dömes till straffarbete i högst fyra år. Äro omständigheterna synnerligen mildrande, må till fängelse i högst ett år eller böter, *dock ej under etthundra riksdaler*, dömas.

Med ämbetsman förstås i denna lag den, som med Konungens fullmakt å ämbetet försedd är, eller ämbete av lika värdighet innehaver, eller i sådan ämbetsmans ställe lagligen satt är; så ock domare, ändå att han ej blivit av Konungen förordnad.

2 §.

Talar eller skriver man smädligen, eller förgriper sig med hotelse eller annan missfirmlig gärning, emot ämbetsman, i eller för hans ämbete; vare straffet *böter från och med tjugofem till och med ett tusen riksdaler* eller fängelse i högst ett år.

13 §.

Samlar sig folkmängd tillhopa och störer lugnet eller allmänna ordningen, utan att dock lägga å daga sådant uppsåt, som i 7 § sägs, och skingrar sig ej den folkmängd, på offentlig myndighets befallning, utan visar trotsighet däremot; då skola anstiftare och anförare av det upplopp till straffarbete i högst ett år och annan deltagare i upploppet till *böter från och med tio till och med tvåhundra riksdaler* dömas. Övergå de till våld å person eller egendom; vare lag, som i 9, 10 och 12 §§ om uppror sägs; dock att för sådan deltagare i upploppet, som ej är anstiftare eller anförare, straff efter 9 § må, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, nedsättas till fängelse.

tvinga eller därifrån hindra, eller att å honom för sådan åtgärd hämnas; dömes till straffarbete i högst fyra år. Äro omständigheterna synnerligen mildrande, må till fängelse i högst ett år eller böter, *dock ej under tio dagsböter*, dömas.

Med ämbetsman förstås i denna lag den, som med Konungens fullmakt å ämbetet försedd är, eller ämbete av lika värdighet innehaver, eller i sådan ämbetsmans ställe lagligen satt är; så ock domare, ändå att han ej blivit av Konungen förordnad.

2 §.

Talar eller skriver man smädligen, eller förgriper sig med hotelse eller annan missfirmlig gärning, emot ämbetsman, i eller för hans ämbete; vare straffet *böter* eller fängelse i högst ett år.

13 §.

Samlar sig folkmängd tillhopa och störer lugnet eller allmänna ordningen, utan att dock lägga å daga sådant uppsåt, som i 7 § sägs, och skingrar sig ej den folkmängd, på offentlig myndighets befallning, utan visar trotsighet däremot; då skola anstiftare och anförare av det upplopp till straffarbete i högst ett år och annan deltagare i upploppet till *böter* dömas. Övergå de till våld å person eller egendom; vare lag, som i 9, 10 och 12 §§ om uppror sägs; dock att för sådan deltagare i upploppet, som ej är anstiftare eller anförare, straff efter 9 § må, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, nedsättas till fängelse.

15 §.

Sammankommer menighet å landet eller i stad till överläggning om allmänt eller menigheten särskilt rörande ärende; då må tillträde till sammankomsten ej offentlig myndighet förvägras. Ej må sammankomsten av myndigheten upplösas, så framt därvid ej företages något, som emot lag stridande är eller eljest allmän ordning störer. Den, som underlåter att hörsamma myndighetens bud i ty fall, straffes med böter från och med tio till och med tvåhundra riksdaler.

15 §.

Sammankommer menighet å landet eller i stad till överläggning om allmänt eller menigheten särskilt rörande ärende; då må tillträde till sammankomsten ej offentlig myndighet förvägras. Ej må sammankomsten av myndigheten upplösas, så framt därvid ej företages något, som emot lag stridande är eller eljest allmän ordning störer. Den, som underlåter att hörsamma myndighetens bud i ty fall, straffes med böter.

16 §.

Säljer eller köper man röst vid val till allmänt värv; straffes med böter från och med femtio till och med ett tusen riksdaler eller fängelse i högst sex månader. Lag samma vare, om någon, genom hot eller tubbande, valfriheten störer, eller eljest i val obehörigen verkar.

16 §.

Säljer eller köper man röst vid val till allmänt värv; straffes med böter ej under fem dagsböter, eller fängelse i högst sex månader. Lag samma vare, om någon, genom hot eller tubbande, valfriheten störer, eller eljest i val obehörigen verkar.

17 §.

Tager man häktad person eller fånge med våld lös av den, som honom gripit eller i vård haver, eller befriar man honom genom häktes eller fängelses brytande; varde dömd till straffarbete i högst fyra år, eller, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, till fängelse.

Gör man försök till brott, som nu sagt är, och blev endast genom omständigheter, som voro av gärningsmannens vilja oberoende, brottets fullbordan förhindrad; straffes högst med straffarbete i två år.

Befriar man häktad person eller fånge, genom list eller annorledes, utan våld; dömes till fängelse i högst sex månader eller straffarbete i högst

17 §.

Tager man häktad person eller fånge med våld lös av den, som honom gripit eller i vård haver, eller befriar man honom genom häktes eller fängelses brytande; varde dömd till straffarbete i högst fyra år, eller, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, till fängelse.

Gör man försök till brott, som nu sagt är, och blev endast genom omständigheter, som voro av gärningsmannens vilja oberoende, brottets fullbordan förhindrad; straffes högst med straffarbete i två år.

Befriar man häktad person eller fånge, genom list eller annorledes, utan våld; dömes till fängelse i högst sex månader eller straffarbete i högst två

två år. Äro omständigheterna synnerligen mildrande, må till böter, dock ej under femtio riksdaler, dömas.

år. Äro omständigheterna synnerligen mildrande, må till böter, dock ej under fem dagsböter, dömas.

19 §.

Var som olovligen tager bort, river eller annorledes skadar offentlig myndighets kungörelse eller underrättelse, som till allmän kännedom anslagen är, straffes med böter, högst etthundra riksdaler.

19 §.

Var som olovligen tager bort, river eller annorledes skadar offentlig myndighets kungörelse eller underrättelse, som till allmän kännedom anslagen är, straffes med böter.

23 §.

Vägrar man inträde, evar det vara må, åt den, som, i offentlig förrättning, äger att det fordra; böte från och med tio till och med tvåhundra riksdaler. Vägrar man honom handräckning, den han berättigad är att fordra; böte högst etthundra riksdaler.

23 §.

Vägrar man inträde, evar det vara må, åt den, som, i offentlig förrättning, äger att det fordra; straffes med böter. Vägrar man honom handräckning, den han berättigad är att fordra; vare lag samma.

11 Kap.

1 §.

Gör man våldsgärning å den, som bevisar gudstjänst, evad den äger rum i kyrka eller annorstädes; dömes till straffarbete i högst två år. Var våldet ringa, och kom ej därav synnerlig förargelse; då må till fängelse i högst sex månader eller böter, dock ej under femtio riksdaler, dömas.

Våldförer man annan vid sammankomst för gemensam andaktsövning, som ej är att till gudstjänst hänföra; varde den omständighet, vid straffets bestämmande för våldet, såsom försvårande ansedd.

11 Kap.

1 §.

Gör man våldsgärning å den, som bevisar gudstjänst, evad den äger rum i kyrka eller annorstädes; dömes till straffarbete i högst två år. Var våldet ringa, och kom ej därav synnerlig förargelse; då må till fängelse i högst sex månader eller böter, dock ej under fem dagsböter, dömas.

Våldförer man annan vid sammankomst för gemensam andaktsövning, som ej är att till gudstjänst hänföra; varde den omständighet, vid straffets bestämmande för våldet, såsom försvårande ansedd.

2 §.

Störer man gudstjänst genom svordom eller oljud, eller kommer därvid eljest förargelse åstad; straffes med

2 §.

Störer man gudstjänst genom svordom eller oljud, eller kommer därvid eljest förargelse åstad; straffes med

böter, dock ej under tjugufem riksdaler, eller fängelse i högst sex månader.

För svordom, oljud eller annan förgelse vid sammankomst för gemensam andaktsövning, som ej är att till gudstjänst hänföra, vare straffet böter.

4 §.

Störer man griftefrid, i ty att man olovligen upptager eller eljest misshandlar lik, som i grav lagt är; dömes till fängelse i högst sex månader eller straffarbete i högst två år. Misshandlar man obegravet lik; straffes med *böter, dock ej under tjugufem riksdaler, eller fängelse i högst sex månader.*

7 §.

Den som, i uppsåt att skada göra, eller eljest i vredesmod, emot annan drager kniv eller svärd, eller spänner bössa, eller reser annat livsfarligt vapen, vid gudstjänst, som i 1 eller 3 § sägs, eller å sådant ställe, som i 5 § omtalas; varde, där ingen skada sker, ändock straffad med *böter, ej under femtio riksdaler, eller fängelse i högst ett år.*

8 §.

Gör man våldsgärning å annan för det han i sak inför rätta, hos Konungens befallningshavande eller vid annat ämbetsverk, sin eller annans talan fört eller vittnesmål avlagt, eller för att honom från sakens utförande eller vittnesmålets avläggande hindra; dömes till straffarbete i högst två år eller fängelse i högst sex månader. Äro omständigheterna synnerligen mildrande; må till *böter, dock ej under femtio riksdaler, dömas.*

böter eller fängelse i högst sex månader.

För svordom, oljud eller annan förgelse vid sammankomst för gemensam andaktsövning, som ej är att till gudstjänst hänföra, vare straffet böter.

4 §.

Störer man griftefrid, i ty att man olovligen upptager eller eljest misshandlar lik, som i grav lagt är; dömes till fängelse i högst sex månader eller straffarbete i högst två år. Misshandlar man obegravet lik; straffes med *böter eller fängelse i högst sex månader.*

7 §.

Den som, i uppsåt att skada göra, eller eljest i vredesmod, emot annan drager kniv eller svärd, eller spänner bössa, eller reser annat livsfarligt vapen, vid gudstjänst, som i 1 eller 3 § sägs, eller å sådant ställe, som i 5 § omtalas; varde, där ingen skada sker, ändock straffad med *böter, ej under fem dagsböter, eller fängelse i högst ett år.*

8 §.

Gör man våldsgärning å annan för det han i sak inför rätta, hos Konungens befallningshavande eller vid annat ämbetsverk, sin eller annans talan fört eller vittnesmål avlagt, eller för att honom från sakens utförande eller vittnesmålets avläggande hindra; dömes till straffarbete i högst två år eller fängelse i högst sex månader. Äro omständigheterna synnerligen mildrande; må till *böter, dock ej under fem dagsböter, dömas.*

10 §.

Bryter man annans hemfrid, i ty att man med våld, eller eljest emot hans vilja, intränger i hans hemvist, vare sig gård, hus eller fartyg, eller vägrar att därifrån, efter tillsägelse, sig begiva, eller ock dit sig insmyger eller där gömmer sig undan, utan att kunna skälig anledning därtill visa; straffes med böter, dock ej under tio riksdaler, eller fängelse i högst sex månader. Begår någon sådant hemfridsbrott i uppsåt att annan våldföra; må, ändå att uppsåtet ej varder fullbordat, till straffarbete i högst två år dömas.

10 §.

Bryter man annans hemfrid, i ty att man med våld, eller eljest emot hans vilja, intränger i hans hemvist, vare sig gård, hus eller fartyg, eller vägrar att därifrån, efter tillsägelse, sig begiva, eller ock dit sig insmyger eller där gömmer sig undan, utan att kunna skälig anledning därtill visa; straffes med böter eller fängelse i högst sex månader. Begår någon sådant hemfridsbrott i uppsåt att annan våldföra; må, ändå att uppsåtet ej varder fullbordat, till straffarbete i högst två år dömas.

11 §.

Brytes hemfrid genom husrannsakan av obehörig person eller i olaga ordning; vare straffet böter, dock ej under tio riksdaler, eller fängelse i högst sex månader.

11 §.

Brytes hemfrid genom husrannsakan av obehörig person eller i olaga ordning; vare straffet böter eller fängelse i högst sex månader.

12 Kap.

15 §.

Har man eftergjort mynt eller penningesedel, eller sådan sedel, på sätt i 14 § sägs, förändrat, och kan av omständigheterna prövas, att det ej i bedräglig avsikt skett; straffes ändå, där han ej av egen drift det eftergjorda eller förändrade förstört eller all skadlig verkan därav förebyggt, med böter, högst etthundra riksdaler.

12 Kap.

15 §.

Har man eftergjort mynt eller penningesedel, eller sådan sedel, på sätt i 14 § sägs, förändrat, och kan av omständigheterna prövas, att det ej i bedräglig avsikt skett; straffes ändå, där han ej av egen drift det eftergjorda eller förändrade förstört eller all skadlig verkan därav förebyggt, med böter.

18 §.

Har någon, antingen i uppsåt att begå förfalskning eller missbruk av svenska allmänna stämplor eller märken, eller av främmande allmänna stämplor eller märken, vilka lika med

18 §.

Har någon, antingen i uppsåt att begå förfalskning eller missbruk av svenska allmänna stämplor eller märken, eller av främmande allmänna stämplor eller märken, vilka lika med

svenska anses skola, eller att eftergöra eller förfalska mynt eller penningesedel, eller, med vetskap om annans uppsåt till sådant brott, förfärdigat eller anskaffat stamp, märkjärn, form eller annat verktyg, varmed förfalskningen verkställas skulle, och kommer ej brottet till fullbordan; varde ändock dömd till straffarbete i högst två år eller fängelse i högst sex månader.

Har någon utan behörigt uppdrag förfärdigat sådana stampar, märkjärn, formar eller verktyg, som i föregående moment omtalas; varde, ändå att han om uppsåt eller vetskap, som där sägs, ej övertygad varder, straffad med böter, *högst etthundra riksdaler*.

Har man, i fall som i denna § sägas, av egen drift det förfärdigade eller anskaffade förstört eller obrukbart gjort; vare från straff fri.

14 Kap.

9 §.

Är någon ouppsåtligen, genom vårdslöshet, oförsiktighet eller försummelse, vållande till annans död; dömes till böter, *dock ej under femtio riksdaler*, eller fängelse i högst sex månader.

Var vållandet synnerligen grovt; då må till straffarbete i högst två år dömas.

12 §.

Gör någon uppsåtligen sådan misshandel å annan, att därav kommer mindre lyte eller kroppsfel eller lindrigare sjukdom, än i 10 § sägs; dömes till fängelse eller straffarbete i högst två år. Äro omständighe-

svenska anses skola, eller att eftergöra eller förfalska mynt eller penningesedel, eller, med vetskap om annans uppsåt till sådant brott, förfärdigat eller anskaffat stamp, märkjärn, form eller annat verktyg, varmed förfalskningen verkställas skulle, och kommer ej brottet till fullbordan; varde ändock dömd till straffarbete i högst två år eller fängelse i högst sex månader.

Har någon utan behörigt uppdrag förfärdigat sådana stampar, märkjärn, formar eller verktyg, som i föregående moment omtalas; varde, ändå att han om uppsåt eller vetskap, som där sägs, ej övertygad varder, straffad med böter.

Har man, i fall som i denna § sägas, av egen drift det förfärdigade eller anskaffade förstört eller obrukbart gjort; vare från straff fri.

14 Kap.

9 §.

Är någon ouppsåtligen, genom vårdslöshet, oförsiktighet eller försummelse, vållande till annans död; dömes till böter, *dock ej under tio dagsböter*, eller fängelse i högst sex månader.

Var vållandet synnerligen grovt; då må till straffarbete i högst två år dömas.

12 §.

Gör någon uppsåtligen sådan misshandel å annan, att därav kommer mindre lyte eller kroppsfel eller lindrigare sjukdom, än i 10 § sägs; dömes till fängelse eller straffarbete i högst två år. Äro omständigheterna

terna synnerligen mildrande; må till synnerligen mildrande; må till böter böter, dock ej under tjugufem riksdaler, dömas.

15 §.

Har någon, i uppsåt att göra skada eller eljest i vredesmod, emot annan dragit kniv eller svärd, spänt bössa eller rest annat livsfarligt vapen; då skall den omständighet, om skada sker, vid straffets bestämmande, såsom försvårande anses; och må i fall, som i 11 § sägs, där misshandeln skedde av hastigt mod, så ock för misshandel, varom i 12 § förmäles, straffet förhöjas till straffarbete i fyra år, och för sådan misshandel, som i 13 § nämnd är, till straffarbete i högst ett år dömas. Kommer ej skada; vare straffet böter, ej under tio riksdaler, eller fängelse i högst sex månader.

17 §.

Är någon ouppsatligen, på sätt i 9 § sägs, vållande till kroppsskada, som i 10 § nämnd är; straffes med böter eller fängelse i högst sex månader.

För vållande till skada, som i 12 § sägs, vare straffet böter, högst femtio riksdaler.

21 §.

Har någon, som lider av könssjukdom i smittsamt skede, med vetskap eller misstanke därom genom könsumgänge eller under övande av otukt, som ej är att till könsumgänge hänföra, utsatt annan för fara att bliva smittad; dömes till fängelse eller, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, till böter, ej under femtio riksdaler. Blev sjukdomen överförd,

15 §.

Har någon, i uppsåt att göra skada eller eljest i vredesmod, emot annan dragit kniv eller svärd, spänt bössa eller rest annat livsfarligt vapen; då skall den omständighet, om skada sker, vid straffets bestämmande, såsom försvårande anses; och må i fall, som i 11 § sägs, där misshandeln skedde av hastigt mod, så ock för misshandel, varom i 12 § förmäles, straffet förhöjas till straffarbete i fyra år, och för sådan misshandel, som i 13 § nämnd är, till straffarbete i högst ett år dömas. Kommer ej skada; vare straffet böter eller fängelse i högst sex månader.

17 §.

Är någon ouppsatligen, på sätt i 9 § sägs, vållande till kroppsskada, som i 10 § nämnd är; straffes med böter eller fängelse i högst sex månader.

För vållande till skada, som i 12 § sägs, vare straffet böter.

21 §.

Har någon, som lider av könssjukdom i smittsamt skede, med vetskap eller misstanke därom genom könsumgänge eller under övande av otukt, som ej är att till könsumgänge hänföra, utsatt annan för fara att bliva smittad; dömes till fängelse eller, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, till böter, ej under fem dagsböter. Blev sjukdomen överförd, må

må straffet höjas till straffarbete i högst två år.

Har någon på annat sätt, än nu är sagt, uppsåtligen eller genom grov vårdslöshet utsatt annan för fara att bli smittad av könssjukdom; dömes till fängelse eller böter. Blev sjukdomen överförd; må ock i ty fall straffet höjas till straffarbete i högst två år.

16 Kap.

10 §.

Böter, som efter någon av föregående §§ dömmas, må till ett tusen riksdaler sättas.

11 §.

För smädliga yttranden, hotelser eller missfirmiga gärningar i andra fall, än förut sagda äro, bötes högst två hundra riksdaler.

18 Kap.

14 §.

Håller någon hus, där äventyrliga spel om penningar eller penningevärde allmänneligen bedrivs; straffes med fängelse i högst sex månader eller böter. Tillåter den, som håller källare, värdshus eller annat allmänt näringsställe, att sådant spel där bedrivs; dömes till böter. Var som å ställe, som nu sagt är, deltagar i äventyrligt spel, straffes med böter, högst två hundra riksdaler.

15 §.

Överlastar sig någon av starka drycker så, att av hans åtbörder eller ore-diga sinnesförfattning synbarligen

straffet höjas till straffarbete i högst två år.

Har någon på annat sätt, än nu är sagt, uppsåtligen eller genom grov vårdslöshet utsatt annan för fara att bli smittad av könssjukdom; dömes till fängelse eller böter. Blev sjukdomen överförd; må ock i ty fall straffet höjas till straffarbete i högst två år.

16 KAP.

(10 § upphäves.)

11 §.

För smädliga yttranden, hotelser eller missfirmiga gärningar i andra fall, än förut sagda äro, dömes till böter.

18 KAP.

14 §.

Håller någon hus, där äventyrliga spel om penningar eller penningevärde allmänneligen bedrivs; straffes med fängelse i högst sex månader eller böter. Tillåter den, som håller källare, värdshus eller annat allmänt näringsställe, att sådant spel där bedrivs; dömes till böter. Var som å ställe, som nu sagt är, deltagar i äventyrligt spel, straffes ock med böter.

15 §.

Överlastar sig någon av starka drycker så, att av hans åtbörder eller ore-diga sinnesförfattning synbarligen

märkas kan, det han drucken är, och träffas han i sådant tillstånd å ställe, varom i 11 kap. 15 § förmäles, straffes, för fylleri, med böter, högst ett-hundra riksdaler. Äro omständigheterna försvårande, vare straffet *böter, ej under tjugufem riksdaler.*

märkas kan, det han drucken är, och träffas han i sådant tillstånd å ställe, varom i 11 kap. 15 § förmäles, straffes, för fylleri, med böter, högst ett-hundra riksdaler. Äro omständigheterna försvårande, vare straffet *böter från och med tjugufem till och med femhundra riksdaler.*

19 Kap.

11 §.

Var som uppsåtligen förstörer statens kanal- eller slussverk eller annan sådan vattenbyggnad, eller järnvägs- eller spårvägsanläggning, eller å desamma, därtill hörande byggnader, verk eller inrättningar, eller de för framfarten å järnväg eller spårväg använda vagnar eller andra fortskaffningsmedel gör sådan skada eller eljest vidtager sådana åtgärder, att fara eller olycka vid kanal-, järnvägs- eller spårvägsfartens begagnande eller allmänt farlig översvämning därav uppkomma kan; dömes till straffarbete från och med två till och med sex år. Kom därav ej olycka, och var sådan ej heller åsyftad; då må straffet nedsättas till straffarbete i sex månader, eller, om faran var ringa, till sådant arbete i två månader eller till fängelse eller böter, *dock ej under etthundra riksdaler.*

Fick annan svår kroppsskada eller död, och var den brottsliges handling av beskaffenhet, att han bort kunna inse, att dylik olycka därav var att befara; dömes gärningsmannen, i förra fallet, till straffarbete från och med sex till och med tio år eller på livstid, och, i senare fallet, till straffarbete på livstid. Var gärningen ej av sådan beskaffenhet, som nämnd är, men fick annan därav svår kroppsska-

19 KAP.

11 §.

Var som uppsåtligen förstörer statens kanal- eller slussverk eller annan sådan vattenbyggnad, eller järnvägs- eller spårvägsanläggning, eller å desamma, därtill hörande byggnader, verk eller inrättningar, eller de för framfarten å järnväg eller spårväg använda vagnar eller andra fortskaffningsmedel gör sådan skada eller eljest vidtager sådana åtgärder, att fara eller olycka vid kanal-, järnvägs- eller spårvägsfartens begagnande eller allmänt farlig översvämning därav uppkomma kan; dömes till straffarbete från och med två till och med sex år. Kom därav ej olycka, och var sådan ej heller åsyftad; då må straffet nedsättas till straffarbete i sex månader, eller, om faran var ringa, till sådant arbete i två månader eller till fängelse eller böter, *dock ej under tio dagsböter.*

Fick annan svår kroppsskada eller död, och var den brottsliges handling av beskaffenhet, att han bort kunna inse, att dylik olycka därav var att befara; dömes gärningsmannen, i förra fallet, till straffarbete från och med sex till och med tio år eller på livstid, och, i senare fallet, till straffarbete på livstid. Var gärningen ej av sådan beskaffenhet, som nämnd är, men fick annan därav svår kroppsska-

da eller död, eller åstadkoms allmänt farlig översvämning; varde gärningsmannen dömd till straffarbete från och med fyra till och med åtta år.

17 §.

Sprider någon uppsåtligen ut kreaturssjuka, som smittsam och farlig är; dömes till straffarbete från och med två till och med sex år.

Bryter någon veterligen emot de föreskrifter, som till förekommande eller hämmande av kreaturssjuka givna äro: kommer sjuka av den gärning; dömes till fängelse eller till straffarbete i högst ett år. Äro omständigheterna mildrande eller kommer ej sjuka av gärningen; vare straffet böter från och med tio till och med ett tusen riksdaler.

22 §.

Den, som ouppsåtligen, genom vårdslöshet, oförsiktighet eller försummelse, är vållande till eldskada å annans egendom eller till förödelse därå efter ty i 6 § sägs, eller till skeppsbrott, eller till sådan skada eller översvämning, som i 11 § nämnd är, eller därtill att fara uppstått för begagnande av verk, byggnad eller anläggning, som i sist sagda § omförmäles, eller till utspridande av smittsam och farlig kreaturssjuka; straffes med fängelse i högst sex månader eller böter.

Är någon, på sätt nu sagt är, vållande till skada å fyr- eller känningsbåk eller annat sådant tecken, som i 10 § nämnt är, eller till fara för utspridande av smittsam och farlig kreaturssjuka; straffes med böter. För dylikt vållande till skada, hinder, uppehåll eller fara, som i 12 eller 13 § omförmäles, eller till skada, som i 15 § sägs, vare bot högst tvåhundra riksdaler.

da eller död, eller åstadkoms allmänt farlig översvämning; varde gärningsmannen dömd till straffarbete från och med fyra till och med åtta år.

17 §.

Sprider någon uppsåtligen ut kreaturssjuka, som smittsam och farlig är; dömes till straffarbete från och med två till och med sex år.

Bryter någon veterligen emot de föreskrifter, som till förekommande eller hämmande av kreaturssjuka givna äro: kommer sjuka av den gärning; dömes till fängelse eller till straffarbete i högst ett år. Äro omständigheterna mildrande eller kommer ej sjuka av gärningen; vare straffet böter.

22 §.

Den, som ouppsåtligen, genom vårdslöshet, oförsiktighet eller försummelse, är vållande till eldskada å annans egendom eller till förödelse därå efter ty i 6 § sägs, eller till skeppsbrott, eller till sådan skada eller översvämning, som i 11 § nämnd är, eller därtill att fara uppstått för begagnande av verk, byggnad eller anläggning, som i sist sagda § omförmäles, eller till utspridande av smittsam och farlig kreaturssjuka; straffes med fängelse i högst sex månader eller böter.

Är någon, på sätt nu sagt är, vållande till skada å fyr- eller känningsbåk eller annat sådant tecken, som i 10 § nämnt är, eller till fara för utspridande av smittsam och farlig kreaturssjuka eller till skada, hinder, uppehåll eller fara, som i 12 eller 13 § omförmäles, eller till skada, som i 15 § sägs; straffes med böter.

Vad i denna § om statens kanal- eller slussverk, annan sådan vattenbyggnad, järnväg, spårväg, elektrisk ledning för belysning, för uppvärmning eller för överföring av drivkraft, telegraf- eller telefoninrättning är stadgat, må ock å dylik, av enskilda personer, menigheter eller bolag inrättad anläggning tillämpas, om Konungen förordnat, att sådan anläggning skall lika skydd, som statens, njuta.

Vad i denna § om statens kanal- eller slussverk, annan sådan vattenbyggnad, järnväg, spårväg, elektrisk ledning för belysning, för uppvärmning eller för överföring av drivkraft, telegraf- eller telefoninrättning är stadgat, må ock å dylik, av enskilda personer, menigheter eller bolag inrättad anläggning tillämpas, om Konungen förordnat, att sådan anläggning skall lika skydd, som statens, njuta.

22 Kap.

6 §.

Tillvällar sig någon svikligen, i uppsåt att skada göra eller fördel sig eller annan bereda, utövning av ämbete eller tjänst; dömes till straffarbete från och med sex månader till och med två år. Äro omständigheterna synnerligen försvårande; må tiden för straffarbetet till fyra år höjas.

Giver man sig eljest obehörigen ut för ämbets- eller tjänsteman och utövar något av vad till dennes befattning hör; dömes till böter, dock ej under femtio riksdaler, eller fängelse i högst ett år.

17 §.

Uppgiver någon i orlovssedel eller annan sådan enskild handling, som i 12 kap. 5 § nämnes, vad han vet osant vara, och därav annan vilseledas eller skadas kan; böte högst etthundra riksdaler.

24 Kap.

2 §.

Den, som å annans skog eller mark olovligen svedjar eller verkställer

22 Kap.

6 §.

Tillvällar sig någon svikligen, i uppsåt att skada göra eller fördel sig eller annan bereda, utövning av ämbete eller tjänst; dömes till straffarbete från och med sex månader till och med två år. Äro omständigheterna synnerligen försvårande; må tiden för straffarbetet till fyra år höjas.

Giver man sig eljest obehörigen ut för ämbets- eller tjänsteman och utövar något av vad till dennes befattning hör; dömes till böter, dock ej under fem dagsböter, eller fängelse i högst ett år.

17 §.

Uppgiver någon i orlovssedel eller annan sådan enskild handling, som i 12 kap. 5 § nämnes, vad han vet osant vara, och därav annan vilseledas eller skadas kan; straffes med böter.

24 Kap.

2 §.

Den, som å annans skog eller mark olovligen svedjar eller verkställer

torv- eller ljungbränning, straffes med böter, dock ej under femtio riksdaler, eller fängelse.

3 §.

Fäller, syrer eller bläcker man olovligen träd å annans skog eller mark, i uppsåt att trädet eller något därav sig eller annan tillägna, eller tager olovligen där växande gräs, torv eller, av växande träd, ris, gren, näver, bark, löv, bast, ollon, nötter eller kåda; varde, evad han det bortfört eller ej, straffad för åverkan, där ej efter 20 kap. gärningen skall annorledes anses; och vare straffet böter, högst ett tusen riksdaler, eller fängelse i högst sex månader. Äro omständigheterna synnerligen försvårande: då må till straffarbete i högst ett år dömas.

5 §.

Delägare i samfälld skog eller mark, som olovligen därå svedjar eller verkställer torv- eller ljungbränning; böte från och med tjugu till och med tvåhundra riksdaler.

8 §.

Släpper någon med uppsåt olovligen kreatur på annans ägor; böte från och med tio till och med tvåhundra riksdaler. Missbrukar man betesrätt å samfälld mark; vare bot högst etthundra riksdaler.

12 §.

Jagar någon olovligen i annans hägnade jaktmark eller djurgård; dömes till böter.

Har han därvid fällt, sårat eller fångat älg, hjort, rådjur, ren eller svan; straffes med fängelse i högst

torv- eller ljungbränning, straffes med böter, dock ej under fem dagsböter, eller fängelse.

3 §.

Fäller, syrer eller bläcker man olovligen träd å annans skog eller mark, i uppsåt att trädet eller något därav sig eller annan tillägna, eller tager olovligen där växande gräs, torv eller, av växande träd, ris, gren, näver, bark, löv, bast, ollon, nötter eller kåda; varde, evad han det bortfört eller ej, straffad för åverkan, där ej efter 20 kap. gärningen skall annorledes anses; och vare straffet böter eller fängelse i högst sex månader. Äro omständigheterna synnerligen försvårande: då må till straffarbete i högst ett år dömas.

5 §.

Delägare i samfälld skog eller mark, som olovligen därå svedjar eller verkställer torv- eller ljungbränning; straffes med böter.

8 §.

Släpper någon med uppsåt olovligen kreatur på annans ägor, eller missbrukar man betesrätt å samfälld mark; straffes med böter.

12 §.

Jagar någon olovligen å annans jaktområde; dömes till böter.

13 §.

Har någon, som olovligen jagat i annans hägnade jaktmark eller djurgård, därvid fällt, sårat eller fångat

sex månader eller böter, dock ej under femtio riksdaler.

älg, hjort, rådjur, ren eller svan; vare straffet fängelse i högst sex månader eller böter, ej under fem dagsböter.

13 §.

För olovlig jakt å annans jaktområde, som ej till jaktpark eller djurgård inhägnat är, bötes högst tvåhundra riksdaler.

Är djur, som i 12 § 2 mom. sägs, därvid fällt, sårat eller fångat; vare straffet böter, ej under tjugu riksdaler.

14 §.

Den, som olovligen fiskar i annans fiskevatten eller sätter ut fast fiskeredskap i vatten, där fiskerätt tillkommer varje svensk undersåte, eller genom grävning eller annorledes drager till sig annans fiske eller genom stängsel eller fiskeredskap avhåller fisk från annans fiskevatten, dömes till böter. Missbrukar delägare sin rätt i samfällt fiske; vare bot högst etthundra riksdaler.

14 §.

Den, som olovligen fiskar i annans fiskevatten eller sätter ut fast fiskeredskap i vatten, där fiskerätt tillkommer varje svensk undersåte, eller genom grävning eller annorledes drager till sig annans fiske eller genom stängsel eller fiskeredskap avhåller fisk från annans fiskevatten, dömes till böter. Missbrukar delägare sin rätt i samfällt fiske; vare lag samma

25 Kap.

21 §.

Böter, som efter 5 § 3 mom., 6, 10, 14, 16 eller 17 § ådömas, må sättas högst till beloppet för ett år av den lön och övriga inkomst, som åtfölja det ämbete, vari den skyldige sig förbrutit. Är ej med det ämbete viss lön eller annan inkomst förenad; vare bot högst ett tusen riksdaler.

(25 kap. 21 § upphäves.)

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1932; dock skall äldre lag äga tillämpning vid bestämmande av straff

för brott, vilket, enligt vad i tryckfrihetsförordningen är stadgat, skall straffas efter allmän lag, så ock för brott, begånget före lagens ikraftträdande.

Strafflagen för krigsmakten.

Kungl. Maj:ts förslag.

Härigenom förordnas, att 111 § strafflagen för krigsmakten skall erhålla följande ändrade lydelse:

111 §.

Har i disciplinmål någon uppsåtligt med straff belagt eller hos annan, som innehar bestraffningsrätten, till bestraffning angivit den han visste oskyldig vara, skall den brottslige, om han är officer eller underofficer, avsättas och förklaras ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas samt dessutom dömas till fängelse i högst sex månader eller *böter högst ett tusen kronor*. Hör den brottslige till manskapet, skall han dömas till fängelse i högst sex månader, sträng arrest i minst tre dagar, skärpt arrest i minst fem dagar eller vaktarrest i minst tio dagar.

Har någon icke av ont uppsåt, men ändå utan laga skäl, av förhastande eller oförstånd, med straff belagt eller gjort angivelse mot annan i disciplinmål; dömes den brottslige, om han är officer eller underofficer, till *böter, beräknade efter 25 kap. 21 § allmänna strafflagen*, eller mistning av ämbete eller tjänst på viss tid eller, där omständigheterna äro synnerli-

111 §.

Har i disciplinmål någon uppsåtligt med straff belagt eller hos annan, som innehar bestraffningsrätten, till bestraffning angivit den han visste oskyldig vara, skall den brottslige, om han är officer eller underofficer, avsättas och förklaras ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas samt dessutom dömas till fängelse i högst sex månader eller *böter*. Hör den brottslige till manskapet, skall han dömas till fängelse i högst sex månader, sträng arrest i minst tre dagar, skärpt arrest i minst fem dagar eller vaktarrest i minst tio dagar.

Har någon icke av ont uppsåt, men ändå utan laga skäl, av förhastande eller oförstånd, med straff belagt eller gjort angivelse mot annan i disciplinmål; dömes den brottslige, om han är officer eller underofficer, till *böter* eller mistning av ämbete eller tjänst på viss tid eller, där omständigheterna äro synnerligen försvårande, till avsättning och, om han hör till

gen försvårande, till avsättning och, manskapet, till disciplinstraff eller om han hör till manskapet, till disciplinstraff eller fängelse i högst sex månader.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1932; dock skall äldre lag äga tillämpning vid bestämmande av straff för brott, begånget före lagens ikraftträdande.

Bilaga.

Nr 194.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag med vissa bestämmelser om bötesstraffet (böteslag); given Stockholms slott den 24 februari 1927.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag med vissa bestämmelser om bötesstraffet (böteslag).

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Johan C. W. Thyren.

Förslag
till
Lag
med vissa bestämmelser om bötesstraffet (böteslag).

Häriigenom förordnas, att utan hinder av vad i lag eller författning finnes stadgat häremot stridande skall gälla som följer:

1 §.

Bötesstraff enligt strafflagen eller strafflagen för krigsmakten skall ådömas i visst antal dagsböter.

2 §.

Dagsböternas antal bestämmes efter brottets svårhet enligt en skala, vari antalet dagsböter, i förhållande till de i strafflagen för varje fall utsatta böter, utgör en femtedel, så att en dagsbot svarar mot fem riksdaler, två dagsböter svara mot tio riksdaler, och så vidare.

Tillika fastställles, efter ty med hänsyn till den sakfälldes inkomst, förmögenhet, försörjningsskyldighet och andra levnadsförhållanden prövas skäligt, visst belopp i penningar, som skall för honom anses utgöra en dagsbot.

I utslaget skall ock angivas det penningbelopp, som efter dagsböternas antal och det för varje dagsbot fastställda beloppet skall i böter för brottet gäldas.

3 §.

Vad ovan stadgats skall icke äga tillämpning i fråga om straff, som ådömes i tryckfrihetsmål eller efter 11 kap. 15 §, 18 kap. 15 § eller 22 kap. 19 § första stycket eller 20 § strafflagen eller som bestämmes enligt 25 kap. 21 § första punkten samma lag.

4 §.

Jämväl vid utmätande av bötesstraff, som ej är att ådöma i dagsböter, skall skäligt avseende fästas vid den sakfälldes ekonomiska villkor.

5 §.

Varder någon av domstol eller poliskammare dömd till bötesstraff, må i utslaget kunna medgivas anstånd med böternas erläggande högst sex månader, räknat från den dag, utslaget i vad angår bötesstraffet vinner laga kraft.

6 §.

Vid förvandling till fängelse av bötesstraff, som ådömts i dagsböter, skall varje dagsbot räknas till fem riksdaler.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1928, men skall ej äga tillämpning vid bestämmande av straff för brott, som begåtts före sagda dag.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 11 januari 1927.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena LÖFGREN, statsråden THYRÉN, RIBBING, MEURLING, GÄRDE, PETTERSSON, HELLSTRÖM, ROSÉN, HAMRIN, ALMKVIST, LYBERG.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Thyren anför:

»En av de svagaste punkterna i vårt såväl som de flesta andra länders straffsystem utgör onekligen bötesstraffet, och detsamma har också sedan länge varit föremål för en skarp kritik. Grunden härtill är framförallt, att såsom bötesstraffet för närvarande är anordnat möjlighet saknas att vid dess bestämmande taga tillräcklig hänsyn till brottslingens ekonomiska ställning. Detta medför tydligen, att straffet kommer att verka i hög grad ojämnt. För den förmögne innebär ett bötesstraff, även om det uppgår till det i lag bestämda maximum, icke något kännbart lidande och saknar således förmåga att påverka den brottsliga viljan. Men samma belopp, som för den förmögne är av ringa eller ingen betydelse, kan för den mindre bemedlade spela en sådan roll, att dess gäldande för honom innebär ett mycket kännbart straff. Denna ojämnhet medför även, att bötesstraffet av det allmänna rättsmedvetandet knappast på allvar uppfattas såsom straff, utan snarare såsom någonting liknande skadestånd, en av brottslingen till samhället utbetalad ersättning för den gjorda rättskränkningen, allt efter kränkningens uppskattning i penningar.

Inom riksdagen har vid olika tillfällen i motioner påyrkats en reformering av bötesstraffet i syfte, att detsamma så vitt möjligt kunde avpassas efter den brottsliges ekonomiska ställning. Riksdagen har även själv anslutit sig till dessa krav i skrivelse den 25 april 1908, däri anhölls, att Kungl. Maj:t måtte taga i övervägande, huruvida icke gällande stadganden rörande såväl själva bötesstraffet som bötesförvandlingsstraffet borde ändras i närmare angivna avseenden, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill detta övervägande kunde giva anledning. Vid föredragning den 19 februari 1909 av nämnda skrivelse anmärkte dåvarande chefen för justitiedepartementet, att densamma snarast torde böra föranleda en fullständig revision av bestämmelserna rörande bötes- och förvandlingsstraffen, då det icke vore tillrådligt att begränsa uppgiften till allenast de av riksdagen anvisade frågorna. Kungl. Maj:t upp-

drog därpå åt mig att dels verkställa en utredning rörande de ändringar i gällande lagstiftning, vilka i nämnda avseende kunde befinnas lämpliga, dels på grundvalen av denna utredning framlägga utkast till sådana ändringsförslag. Den av mig i anledning av berörda uppdrag verkställda utredning har framlagts i 'Principerna för en strafflagsreform', utgiven under åren 1910—1914. På grundvalen av denna utredning har jag den 3 januari 1916 framlagt ett förberedande utkast till strafflag, allmänna delen. Genom beslut den 10 mars 1916 har Kungl. Maj:t därefter uppdragit åt en strafflagskommission att med föranledande av nyssnämnda utkast ävensom övriga av mig verkställda förarbeten till en ny strafflagstiftning avgiva yttrande rörande huvudgrunderna för en sådan lagstiftning. Sedan planen för kommissionens verksamhet genom Kungl. Maj:ts beslut den 8 april 1919 så till vida ändrats, att det åt kommissionen givna uppdraget skulle anses gälla avgivande av förslag till lagtext jämte motiv rörande de ämnen, som falla inom strafflagens allmänna del, har kommissionen den 20 februari 1923 avgivit förslag till strafflag, allmänna delen, samt förslag till lag angående villkorlig frigivning.

Huvudbristen hos det nuvarande bötesstraffet är, såsom förut berörts, att det verkar i hög grad ojämnt. Ett medel att minska denna ojämnhet utgör bötesstraffets proportionaliserande efter den brottsliges betalningsförmåga.

De flesta utländska strafflagar och strafflagsförslag, som sökt genomföra principen om bötesstraffets proportionaliserande, hava inskränkt sig till att höja bötesstraffets allmänna maximum samt i sammanhang därmed föreskriva, att vid straffets bestämmande skall tagas hänsyn till brottslingens ekonomiska förhållanden. Denna ståndpunkt intages av den norska strafflagen (1902), den tyska 'Verordnung über Vermögensstrafen und Bussen' (1924), det österrikiska förslaget (1912), det schweiziska förslaget (1918) och det italienska förslaget (1921). Bötesbeloppets allmänna maximum sättes i norska strafflagen till 10,000 kronor, i den tyska lagen till 10,000 guldmark, i det österrikiska förslaget till 50,000 Kronen och i det italienska förslaget till 100,000 lire. Det schweiziska förslaget uppställer ej något maximum. Även i svensk lagstiftning har under de senare åren inom specialstraffrättens område framträtt en tydlig tendens att genom höga bötesmaxima söka ernå en önskvärd proportionalisering av bötesstraff.

Det nu angivna sättet att söka vinna en proportionalisering av bötesstraffet kan emellertid icke anses tillfredsställande. Bristen är framför allt av praktisk natur och ligger i den oklarhet, som kommer att vidlåda bötesdomen. Om vid bötesbeloppets bestämmande domstolen skall i en och samma mätningssakt taga hänsyn till såväl brottets svårhet som brottslingens ekonomiska ställning, kommer tydligen straffets förmåga att vara uttryck för den grad, vari rättsordningen ogillar det skedda samhällsangreppet, att fullständigt utplånas. Domen ger, med andra ord sagt, icke något som helst besked om huru svårt domaren ansett brottet vara. Varken den dömde eller allmänheten kan veta, huruvida ådömandet av ett högt bötesstraff berott därpå, att brottet varit av svår beskaffenhet, eller därpå, att den dömde ansetts befinna sig i en synnerligen god ekonomisk ställning. Och ännu betänkligare

är måhända, att, omvänt, ett mycket lågt bötesbelopp kan synas utvisa, att brottet varit synnerligen obetydligt, under det att den verkliga anledningen till det låga bötesbeloppet är den dömdes nästan fullständiga medellöshet. De nu framhållna konsekvenserna av bötesdomens oklarhet skulle tydligen i särskilt i hög grad göra sig gällande för det fall, att man i ett land, där hittills bötesbeloppet fastställts utan hänsyn till den dömdes betalningsförmåga, plötsligen övergår till utdömande av bötesbelopp, som variera med betalningsförmågan.

För att bötesdomen skall kunna giva tydligt besked på en gång om brottets svårhet och om den brottsliges betalningsförmåga måste den proportionalisering av böterna, som hänför sig till brottslingens ekonomiska ställning, ske genom en självständig akt. Och denna akt måste i domen hållas skild från den prövning, som avser att bestämma det straff, vilket motsvarar brottsligheten i det föreliggande fallet. Bötesdomen måste således uttryckligen uppdelas i två moment, av vilka det ena helt och hållet beror av brottets svårhet, under det att det andra varierar med betalningsförmågan.

En dylik tanke framträder redan i den gamla portugisiska lagen av år 1852 och har därifrån övergått i nuvarande lag av år 1886. Bötesstraffet utsättes där i multipler av 'dagsinkomsten', vilken inom i lagen angivna gränser fastställs av domstolen. Det svenska förberedande utkastet stadgar, att bötesstraffet skall utsättas i visst antal dagsböter och dagsbotens belopp bestämmas med hänsyn till betalningsförmågan. Bötesbeloppet framgår sålunda ur en multiplikation av två faktorer, dagsbotsantalet, som utvisar brottslighetens grad, och dagsbotsbeloppet, som varierar med betalningsförmågan. Denna standpunkt har i Finland år 1921 upptagits till gällande lag samt intages jämväl av det svenska kommissionsförslaget, av det år 1923 avgivna danska kommissionsförslaget samt av det år 1924 framlagda danska regeringsförslaget.

Upptagandet av denna princip, »dagsbotsprincipen», innesluter åtskilliga frågor: omfånget för principens tillämpning, särskilt med hänsyn till motsatsen mellan allmän strafflag och specialstraffrätt; fastställande av en dagsbotskala; de närmare grunderna för dagsbotsbeloppets fixerande; ävensom, med avseende på verkställigheten, frågan om rätt till avbetalning och den därmed nära sammanhängande om frist för böternas erläggande samt frågan om förvandling av bötesstraffet, där detta icke låter sig såsom sådant verkställas.

Beträffande dagsbotsprincipens omfång har den finska lagen (1921) uppställt densamma utan någon som helst begränsning vad angår egentliga bötesstraff; därutöver gäller den även 'straff, som under namn av vite ådömes' men icke 'vite såsom tvångsmedel'. Även de danska förslagen indraga vissa områden av specialstraffrätten. Däremot göra de svenska förslagen dagsbotsprincipen i första hand tillämplig blott inom den allmänna strafflagens område och lämna frågan öppen, i huru stor utsträckning den bör komma till tillämpning inom specialstraffrätten.

I fråga om dagsbotskalan har det svenska utkastet uppställt en allmän sådan å 1—200 och den finska lagen å 1—300 dagsböter. Däremot hava det svenska

kommissionsförslaget och de båda danska förslagen nöjt sig med en skala å 1—90 dagsböter. Denna olikhet lär emellertid icke få anses innebära en skillnad med avseende på graden av den brottslighet, som överhuvud kan bestraffas med dagsböter; i varje fall torde detta gälla förhållandet mellan det svenska utkastet och det svenska kommissionsförslaget, vilka båda hava samma minimum för det direkta frihetsstraffet (3 månader) och sålunda få anses överensstämma däri, att de låta det allmänna bötesmaximum nå upp åtminstone till denna punkt. Olikheten torde sålunda huvudsakligen bestå däri, att samma område av straffbarhet indelas i ett större eller mindre antal grader eller med andra ord att nyanseringen genomföres mer eller mindre långt.

Grunderna för dagsbotsbeloppets fixerande hava i det svenska utkastet så bestämts, att dagsbotsbeloppet, trots namnet *dagsbot*, ingalunda sammanfaller med inkomsten per dag, utan domstolen har att efter prövning av alla på betalningsförmågan inverkan omständigheter fritt bestämma beloppet. Begreppet dagsbot är således en rent artificiell bötesenhet. Denna tanke genomgår alla hithörande lagstiftningsverk. Härvid komma tydligen till beaktande de stora olikheter, som framträda mellan stadigvarande och tillfällig inkomst, inkomst av kapital eller av arbete, vistelse på dyrare eller billigare ort, mer eller mindre omfattande försörjningsskyldighet o. s. v. En annan inverkan omständighet kan, såsom den svenska strafflagskommissionen i sina motiv framhåller, vara, att den tilltalade förut ådömts ett bötesstraff, som ännu icke till fullo guldits. Därigenom kan hans betalningsförmåga hava så nedsatts, att vid det nya bötesstraffets ådömande dagsboten bör bestämmas till lägre belopp än i den tidigare bötesdomen, även om hans förhållanden i övrigt äro oförändrade. I det svenska utkastet likasom i de två danska förslagen uppställas inga gränser för domstolens fria prövning. Den finska lagen föreskriver, att bestämmandet skall ske 'i enlighet med den medelinkomst per dag den sakfällde vid tiden har eller kunde hava'. Det svenska kommissionsförslaget åter stadgar såväl ett minimum av en krona som ett maximum av ettusen kronor för dagsbotsbeloppet.

Beträffande verkställigheten hava alla förslagen under olika utformning medgivit den bötfällde frist för böternas inbetalning samt rätt att erlægga böterna genom avbetalningar. Finska lagen har däremot icke upptagit någotdera. Det sista beror emellertid icke på någon principiellt avvikande uppfattning hos lagstiftaren, utan därpå, att reformen i Finland till sin natur var partiell och provisorisk och att man därför icke fann lämpligt att sammankoppla densamma med de mera omfattande förändringar i lagstiftningen, som nämnda verkställighetsformer skulle medfört.

Den i modern lagstiftning understundom framträdande tanken att låta förvandlingsstraffet såsom sådant fullkomligt bortfalla och ersätta det med en bestämmelse, varigenom uppsåtlig eller vårdslös underlåtenhet att betala ådömda böter behandlas såsom ett självständigt brott, har icke i något av de lagverk, som upptaga dagsbotsprincipen, helt genomförts. Närmast nämnda ståndpunkt står emellertid det svenska utkastet, som stadgar, att, där ådömda böter icke erlagts, ny lagföring skall äga rum och ett förvandlingsstraff ådömas,

vars storlek bestämmes med fästast avseende visserligen på brottets beskaffenhet men därjämte även på graden av den dömdes tredska att betala; förvandlingsstraff inträder emellertid även, om den dömden i sistnämnda avseende är alldeles utan skuld. Svenska kommissionsförslaget har så till vida modifierat utkastets ståndpunkt, att domstolen visserligen utsätter ett efter fasta normer beräknat förvandlingsstraff samtidigt med bötesbeloppet men att förvandlingsstraffet kan såväl, under förutsättning av tredska, på åklagarens yrkande höjas, som, under förutsättning av oförvållad oförmåga att betala, på den bötesdömdes yrkande sänkas. De danska förslagen hava en fast förvandlingsnorm men giva domstolen befogenhet att, där den dömden är utan skuld till betalningens uteblivande, åtminstone temporärt låta förvandlingsstraffet bortfalla. Den finska lagen har en fast förvandlingsnorm och känner ingen rubbning av det på förhand ådömda förvandlingsstraffet — alltså lika med gällande svensk rätt. — Ett jämförelsevis högt minimum för förvandlingsstraffet stadgas såväl i det svenska utkastet (30 dagar, undantagsvis 8 dagar) och det svenska kommissionsförslaget (20 dagar, undantagsvis 8 dagar) som i den finska lagen (10 dagar); enligt de danska förslagen kan däremot förvandlingsstraffet sättas så lågt som till 2 dagar. — Förvandlingsstraffets maximum, såvitt rör dagsböter, är i alla dessa lagverk detsamma, nämligen 3 månader. — I alla lagverken framträder sålunda, mer eller mindre starkt, tanken att genom att göra förvandlingsstraffet allvarligare, än det för närvarande är, öva ett starkt tryck på den dömden att betala böterna.

Att i svensk rätt på ett fullt rationellt sätt genomföra dagsbotsprincipen lär icke låta sig göra genom en partiell reform. För att icke de absolut höga bötesbelopp, som kunna bli en följd av denna princip, skola både av den dömden och av det allmänna rättsmedvetandet uppfattas såsom svårare straff än de mindre frihetsstraffen, måste frihetsstraffets minimum icke oväsentligt höjas, vilket åter förutsätter en omläggning av en stor del av de särskilda brottsbestämmningarna. Vidare måste, utan avseende på den formella skillnaden mellan allmän strafflag och specialförfattningar, alla sådana bötesstraff, vilka knyta sig till verkliga brott, underkastas dagsbotssystemet, till skillnad från de förseelser av politinatur, där det icke är fråga om en rättsstridig vilja och vilka sålunda falla utom begreppen brott och straff i egentlig mening. Ett sådant skiljande förutsätter emellertid en överarbetning av specialstraffrätten och skulle så mycket mindre kunna åstadkommas genom någon enkel regel, som specialstraffrättens straffsatser, tillkomna på mycket olika tider, vila på mycket olikartad grund: under det lagstiftaren i många fall, särskilt i äldre lagstiftning, uppenbarligen icke åsyftat något hänsyntagande till den dömdes förmögenhetsställning, är i senare lagstiftning ofta det motsatta förhållandet lika uppenbart. Bestämmelser om lagstadgad frist för böternas betalning, vilken måste utgöra en förutsättning för lagstadgad rätt till avbetalning, kunna med nuvarande konkurrensregler knappast undgå att bli ganska invecklade; dessutom sammanhänger såväl avbetalning och avarbetande av böterna (därest man ville försöka sistnämnda väg) som överhuvud beviljande av frist nära med en reformerad lösdriagarlagstiftning. Än vidare kan en rationell anordning av förvandlings-

straffet, vilken form därför som än må väljas, svårligen undgå att ställa ökade krav på såväl domstolar som åklagare och blir därför icke lätt att genomföra annat än i samband med en processreform.

Finlands exempel lär emellertid visa, att det är fullkomligt möjligt — och därför även avgjort tillrådigt — att utan avvaktan på en fullständig reform av hela straffrätten genomföra dagsbotsprincipen så långt det utan större svårighet kan ske. Och någon egentlig svårighet lär det icke möta att genomföra den inom den allmänna strafflagens område, såvida man i fråga om verkställigheten, däri innefattat även förvandling av straffet, tills vidare nöjer sig med nuvarande rättsregler. Den motsats, som ett sådant tillvägagångssätt kunde synas framkalla mellan den allmänna strafflagens och specialstraffrättens områden, torde kunna väsentligt mildras därigenom, att domaren, vid utmätande av bötesstraff enligt specialstraffrätt, tager så stor hänsyn till den dömdes förmögenhetsförhållanden, som straffskalan i fråga skäligen medger; såsom redan anmärkts, lär detta, för en stor del av den på senare tider tillkomna specialstraffrätten, icke innebära någon avvikelse från lagstiftarens intentioner. — Den finska lagen har, såsom redan nämnts, icke iakttagit ifrågavarande begränsning utan uppställt en gemensam regel för allmän strafflag och specialstraffrätt. Men det är också just på denna punkt, som man i Finland haft anmärkningar mot lagens praktiska verkningar.

Beträffande dagsbotskalan har man vid en partiell reform, sådan den här föreslagna, att erinra sig, att området av den brottslighet, som skall beläggas med böter, förblir alldeles oförändrat. Det finnes således ingen anledning att operera med flera grader för straffmätningen än som för närvarande förekomma. Och då det i praktiken knappast inträffar, att böter utdömas annat än i femtal eller tiotal riksdaler, kommer man de nuvarande graderingsmöjligheterna tillräckligt nära genom att låta dagsbotskalan innefatta så många stadier (räknat efter antalet *hela* dagsböter), som den hittillsvarande penningbotskalan innehåller femtal riksdaler, så att en penningbotskala från och med 5 till och med 500 riksdaler motsvaras av en dagsbotskala från och med 1 till och med 100 dagsböter. På samma sätt kommer det i några fall stadgade maximum av 1,000 riksdaler att motsvaras av 200 dagsböter, ett maximum av 100 riksdaler att motsvaras av 20 dagsböter o. s. v. De få fall i den allmänna strafflagen, där lagstiftaren använt en annan grund för bötesskalan än ett fixt penningbelopp (underlåtenhet att lysa hittegods 22:19 första stycket; bodräkt 22:20; ämbetsbrott 25:21 första punkten) böra lämnas orubbade.

Dagsbotsbeloppet måste givetvis bestämmas genom fri prövning av domstolen. I Finland, vars erfarenhet särskilt i denna punkt naturligen är av största betydelse, synes därvid i allmänhet så tillgå, att, där den sakfällde intager en viss medelställning i fråga om betalningsförmåga, dagsbotsbeloppet sättes till 10 à 15 mark; endast där betalningsförmågan mera markerat skiljer sig från denna medelnivå, går man däröver eller därunder. Beloppet lär dock icke gärna hava satts högre än några hundra mark och vanligen icke lägre än 1 eller $\frac{1}{2}$ mark; undantagsvis lära dock hava förekommit dagsbotsbelopp ända ned till 5 penni (för fattighjon). Säkerligen vore det icke heller klokt att vid

systemets första upptagande i lagstiftning försöka ett exakt genomförande av den i och för sig fullt berättigade strävan att åstadkomma *samma* ekonomiska lidande för alla bötesdömde av samma brottslighetsgrad; detta framför allt, såsom ovan nämnts, av hänsyn till gällande lags minimum för frihetsstraff och den därmed sammanhängande frågan om det minimum av förvandlingsstraff, vartill man är nödsakad att nedgå. Men även bortsett härifrån torde det icke vara lämpligt att alltför hastigt övergå från ett rent objektivt utmätande av bötesbeloppet, där intet avseende fästs vid betalningsförmågan, till ett fullt konsekvent genomförande av den nya principen: för folkets rättsuppfattning skulle det bli obegripligt, att förseelser, som hittills sonats med några riksdaler, plötsligen belades med flere tusen riksdalers böter. Tillsvidare torde man därför böra nöja sig med att åt domstolen bereda tillfälle att efter omständigheterna fästa skäligt avseende vid olikheten i betalningsförmågan och på detta sätt försiktigt bryta med det gamla och hävdvunna samt småningom vänja folket vid den nya åskådningen, vilken längre fram och i mån som det korta frihetsstraffet bringas att försvinna och förvandlingsstraffet göres väsentligt allvarsammare, bör kunna allt fullständigare genomföras.

I övrigt synes, beträffande verkställigheten, högst önskvärt, att ett starkare tryck än för närvarande övas på den dömda att betala böterna. Såsom förut anmärkts, torde tiden ännu icke vara inne att genomföra en verkligt rationell anordning av förvandlingsstraffet. Men det lär icke möta större betänkligheter att åtminstone såtillvida skärpa detsamma, att minimum sättes till 8 dagars fängelse. En nödvändig konsekvens av dagsbotsprincipen är, att förvandlingsstraffets längd göres beroende av antalet ådömda dagsböter och icke av det penningbelopp, vartill bötesstraffet i det särskilda fallet uppgår. Frånsett nyssnämnda höjning av förvandlingsstraffets minimum, bör tiden för förvandlingsstraffet vid dagsböter bli någorlunda lika med tiden för förvandlingsstraffet enligt nuvarande ordning. Detta synes lämpligast kunna ernås på så sätt, att alla dagsbotsstraff från och med en dagsbot till och med 32 dagsböter få svara mot ett förvandlingsstraff om 8 dagars fängelse och att därefter varje påbörjat antal av fyra dagsböter betingar ytterligare en dags fängelse. Med denna anordning komme bötesstraffets ordinarie straffmaximum enligt strafflagen, vilket bleve 100 dagsböter, att vid förvandling övergå till 25 dagars fängelse och mot det understundom förekommande maximum 200 dagsböter komme att svara 50 dagars fängelse. Enligt nu gällande ordning svara mot det ordinarie bötesmaximum, 500 riksdalers böter, 28 dagars fängelse och mot det understundom förekommande maximum, 1,000 riksdalers böter, 53 dagars fängelse.

Beträffande de praktiska betänkligheter av olika slag, som tid efter annan framställts mot principens genomförande och icke minst mot den förmodade svårigheten för domstolen att bilda sig en mening om den tilltalades betalningsförmåga, torde kunna hänvisas till den i Finland vunna erfarenheten. Härom yttrar Finlands förutvarande statsminister, professorn i straffrätt vid Helsingfors universitet A. Tulenheimo, i ett nyligen i Uppsala hållet föredrag följande:

'Dagbotssystemet trädde i Finland i kraft den $\frac{1}{7}$ 1921. Den femåriga erfarenhet man vunnit av dess tillämpning, har visat, att de mot detsamma framställda tvivelsmålen i hög grad varit obefogade. Den erfarenhet, man vunnit om systemet, bör, sett i stora drag, betecknas såsom tillfredsställande. Domarkåren har lärt sig att använda detsamma och fastän man möjligen kan skönja ojämnheter, äro dessa dock vida mindre än de, som rådde under det gamla systemet.'

Med tillämpning av de utav mig nu anförda synpunkter utarbetades inom justitiedepartementet ett utkast till lag i ämnet, vilket utkast såsom bilaga 4 finnes fogat till detta protokoll. Nämnade utkast jämte en inom departementet upprättad promemoria, vilken i allt väsentligt återgav vad jag nu här anför, hava sedermera för avgivande av utlåtande remitterats till överståthållarämbetet, samtliga länsstyrelser och fängvårdsstyrelsen.

Av de hörda myndigheterna hava *länsstyrelserna i Södermanlands, Östergötlands, Kronobergs, Hallands, Älvsborgs, Skaraborgs, Kopparbergs, Gävleborgs och Västernorrlands län* ej haft något att erinra mot en lagstiftning i enlighet med de i utkastet föreslagna bestämmelserna. Samma ståndpunkt intager *landsfogden i Stockholms län* Axel Hägg, i ett yttrande, som av länsstyrelsen i sistnämnda län till Kungl. Maj:t inlämnats.

Övriga myndigheter hava i olika avseenden framställt erinringar mot utkastets bestämmelser. Sålunda anför *överståthållarämbetet*:

'Den princip, varå ifrågavarande lagförslag vilar, synes vara riktig och torde länge utgjort ett önskemål hos nutidens kriminalister. Mot principen lär endast kunna erinras, att vid dess tillämpning kan man, på sätt jämväl anförts blivit i den utkastet åtföljande motiveringen, icke taga någon hänsyn till den immateriella verkan, som kan ligga i själva fällandet till straff av likagott vilken beskaffenhet. Detta utgör emellertid en brist, som icke lär kunna avhjälpas.

Som överståthållarämbetet sålunda icke har någon anmärkning att framställa mot principen och icke heller i vidare mån än som nedan angives mot den utformning, som densamma i utkastet erhållit, så hindrar detta icke, att ämbetet ställer sig tveksamt, om det kan vara lämpligt att nu införa ifrågavarande lagförslag. Detsamma utgör en budbärare om den kommande nya strafflagsreformen och den lider av de olägenheter, som pläga vidhäfta dylika budbärare. Det är i allmänhet ofta så att vad som passar utmärkt i ett nytt system passar ingalunda lika bra i det gamla eller måste vid det för tidiga genomförandet vidkännas vissa avprutningar, som verka stötande. I förevarande fall visar detta sig särskilt däri att, under det att man genomför principens tillämpning beträffande den allmänna strafflagen, så nödgas man med full rätt avstå däriifrån i fråga om specialstraffrättsens område. I praktiken kommer detta säkerligen att vid upprepade tillfällen giva anledning till berättigade anmärkningar. Det är alldeles riktigt att man icke kan tillämpa principen i fråga om många nutidens speciallagar, där straffmåttens satts osedvanligt högt just med hänsyn till att det skall kunna tillämpas jämväl emot personer med stora inkomster, men denna grund existerar naturligen icke beträffande gamla speciallagar, där denna grund icke tillämpats. Det allmänna rättsmedvetandet kommer att känna sig kränkt av en sådan nyck-

fullhet vid lagstiftandet och satsen om den nya kluten på det gamla klädet kommer på nytt att få sin bekräftelse.

Vidare kan överståthållarämbetet ej underlåta påpeka att föreskrift saknas om huru vid dömande förfaras skall, då en handling innefattar brott mot såväl allmänna strafflagen som en speciallag. Dylik föreskrift torde böra tillfogas förslaget.

Slutligen kan överståthållarämbetet icke underlåta att erinra om det lagstiftningsraseri, som för närvarande övergår vårt land. Icke endast allmänheten, som lever under våra lagar utan även våra domare och myndigheter, som hava att tillämpa dem, hava svårt att erinra sig, vilken lagbestämmelse för närvarande råder på de olika områdena och man måste oupphörligt förvissa sig om, att icke en lagändring ägt rum. Detta förhållande föder en oro och en osäkerhet, som man bör söka undvika. Nu är det fråga om att införa en lag, som man redan nu vet, att om en tid skall den ersättas av en ännu nyare. Är detta lyckligt?

Om överståthållarämbetet därför icke anser sig kunna avstyrka det ifrågasvarande lagförslaget, så är det dock med yttersta tvekan så sker.

Länsstyrelsen i Stockholms län yttrar:

'Länsstyrelsen har icke i princip något att erinra mot införande av lagbestämmelser i den riktning, som angives av lagutkastet. Med hänsyn till den korta tiden för remissens besvarande har länsstyrelsen icke haft tillfälle till att närmare undersöka, om de nu föreslagna bestämmelserna avfattats så, att de lämpligen kunna praktiskt tillämpas och kan följaktligen icke nu härutinnan yttra sig. Länsstyrelsen vill dock icke underlåta att uttala, att länsstyrelsen ställer sig tveksam, huruvida icke dagbotsprincipen bör genomföras samtidigt inom den allmänna strafflagens område och inom specialstraffrättsens.'

Länsstyrelsen i Uppsala län anför:

'Att bötesstraffet i sin nuvarande gestaltning lämnar rum för anmärkningar, särskilt från teoretisk, men även från praktisk synpunkt, står utom tvist. Men svårigheterna att genom en isolerad lagstiftningsåtgärd avhjälpa missförhållandena synas vara överväldigande. Det vitsordas också i motiven, att en tillfredsställande lösning på denna väg är omöjlig. Brytningen, vad ett begränsat område angår, med vad i övrigt gäller, torde till och med vara skarpare, än i motiven förutsattes. Befallningshavanden föreställer sig sålunda, att då i åtskilliga nyare författningar stadgas böter till mycket höga maximibelopp, hänsyn enligt dessa föreskrifter skall tagas icke till den felandes förmögenhet, utan, vilket är något helt annat, till storleken av den vinning, som med den brottsliga gärningen åsyftats. I enlighet härmed betvivlar befallningshavanden, att domstolarna skola följa motivens anvisning att vid utmätande av bötesstraff enligt specialstraffrätt taga hänsyn till den dömdes förmögenhetsförhållanden. Likaså måste befallningshavanden sätta frågetecken för vad i motiven anföres om nuvarande och förväntad praxis i avseende å medgivande av frist och mottagande av avbetalning. Det måste vidare anses vara ett egendomligt förhållande, att ett kapitel i strafflagen skall gälla utanför strafflagens område, men, med oväsentliga undantag, icke för bötesstraff enligt strafflagen själv.

De svenska domstolarna åtnjuta med rätta ett mycket stort förtroende. Men det kan frågas, huruvida ej detta förtroende kommer i fara att överansträngas, om domstol, när bötesstraff är i fråga, faktiskt får obegränsad befogenhet att med tillämpning av ett och samma lagbud och för alldeles samma förseelse vare sig bestämma böter till några ören eller ådöma svindlande belopp.

I motiven betonas starkt, att dagsbotsbeloppet ingalunda skall sammanfalla med inkomsten per dag, och att domstolen har att fritt bestämma beloppet. Men i sådant fall är termen dagsbot i hög grad oriktig och på farligt sätt vilseledande.

På ett annat ställe i motiven omtalas, som det synes med gillande, finsk praxis att i allmänhet sätta dagsbotsbeloppet till 10—15 mark — efter nuvarande kurs motsvarande i kronor 1.00 å 1.50 — och gå därunder eller däröver, endast där betalningsförmågan mera markerat skiljer sig från en viss medelnivå, dock icke gärna över några hundra mark och vanligen icke lägre än 1 eller $\frac{1}{2}$ mark, men undantagsvis ända ned till 5 penni. Med en sådan tillämpning kan snart sagt vilken som helst princip bliva draglig. Men det lärers då vara bättre att icke uppställa principen eller, med andra ord, att icke i lagen lova mera, än tillämpningen är avsedd att hålla. Svenska domstolar torde, trots tillägget om fri prövning, komma att känna sig i hög grad bundna av en föreskrift, att de skola taga 'hänsyn till den sakfälldes inkomst, förmögenhet, försörjningsskyldighet och andra på hans betalningsförmåga inverkan omständigheter' för att fastställa 'visst belopp i penningar, som skall anses motsvara en dagsbot'. Härav kunna föranledas vidlyftiga och dock ofta icke tillfyllestgörande utredningar. Det kan bland annat finnas en förmögenhet utan likviditet och en försörjningsskyldighet, som icke är av lag ålagd.

Förslaget synes icke taga tillräcklig hänsyn till en straffdoms av bötesbeloppet relativt oberoende moraliska och sociala verkningar eller därtill, att behoven vanligen hålla jämna steg med tillgångar och inkomster. Den i motiven omförmälda, men av befallningshavanden aldrig påträffade vanföreställningen, att bötesstraffet i själva verket är 'någonting liknande skadestånd' skulle ej heller, om den existerar, bliva undanröjd.

I motiven talas om 'allmänprevention'. Befallningshavanden tvekar att använda en så lärd term, men frågar sig — då det är notoriskt, att bötesförseelser i det alldeles övervägande antalet fall begås av obemedlade eller mindre bemedlade — huruvida allmänpreventionen stärkes därigenom, att straffet nedsettes för det stora flertalet delinkventer och skärpes för ett försvinnande fåtal. För en vanlig fyllerist torde det ej bliva svårt att genom bettleri eller hos sina stallbröder uppbringa de ören, vartill hans böter kunna komma att uppgå.

Om böterna skola bestämmas efter betalningsförmågan, borde det endast i följd av en mellankommande ekonomisk katastrof för den sakfällde kunna inträffa, att hos honom 'saknas tillgång till deras fulla gäldande'. Förutsättningen för bötesförvandling lärers alltså böra annorlunda uttryckas.

De föreslagna bestämmelserna om bötesförvandling synas icke stå i något nödvändigt sammanhang med reformen i övrigt. Särskilt i de fall, ingalunda fåtaliga, då förseelser mot specialförfattning äro lika tadelvärda och samhällsfarliga som brott mot strafflagen, föranleda de, i fråga om låga bötesbelopp, svåra inkonsekvenser. Redan det förhållandet, att lägsta förvandlingsstraffet i ena fallet är åtta, i andra fallet tre dagar o. s. v. är betänkligt. Vid konkurrens finner man exempelvis, att 100 kronors böter eller 32 dagsböter avtjänas med 8 dagars fängelse, medan 1 dagsbot + 5 kronors böter kosta 11 dagar.

Förlängningen av de förvandlingsstraff, som motsvara vanliga låga bötesbelopp, kan i följd av utrymmesbrist komma att föranleda dröjsmål med verkställigheten och sålunda motverka straffets ändamål.

Det anförda kan visserligen enligt befallningshavandens uppfattning ej anses uttömmande, men torde dock vara tillräckligt för att motivera befallningshavandens underdåniga hemställan, att det remitterade förslaget icke måtte för riksdagen till antagande framläggas.'

Länsstyrelsen i Jönköpings län utlåter sig:

'Någon meningsskiljaktighet torde knappast råda därom, att bötesstraffet i gällande svensk rätt lider av betänkliga brister. Såsom den måhända största olägenheten med straffarten i dess nuvarande skick framstår omöjligheten av att vid bötesbeloppets bestämmande taga tillräcklig hänsyn till brottslingens ekonomiska ställning. Förevarande lagförslag avser att möjliggöra ett dylikt av såväl rättvisa som böternas natur av straff betingat hänsynstagande.

Det torde emellertid stå klart för en var, att ett genomförande i praktiken av dagsbotsprincipen är förenat med vissa svårigheter — detta såväl vad beträffar utformandet av vederbörande lagbestämmelser som i fråga om dessa bestämmelsers tillämpning. Särskilt torde praktiska betänkligheter kunna framställas emot att, på sätt nu ifrågasatts, allenast partiellt eller å allmänna strafflagens område genomföra reformen. Med hänsyn till att det mellan allmänna strafflagen och de straffrättsliga specialförfattningarna förefinnes en huvudsakligen endast formell skillnad kan det vara tvivel underkastat, huruvida det är lämpligt, att nu vidtaga endast en dylik partiell reform. Härigenom kommer, på sätt ock berörts uti de motiv som fogats vid det remitterade lagförslaget, att framkallas ett i sakens natur icke grundat motsatsförhållande mellan allmänna strafflagen och specialstraffrätten, ett motsatsförhållande, som endast på ett ofullkomligt och föga rationellt sätt kommer att mildras genom anvisningen, att domaren vid utmätande av bötesstraff enligt specialstraffrätt bör taga viss hänsyn jämväl till brottslingens förmögenhetsförhållanden. Emot en partiell reform torde jämväl kunna framhållas, att den svenska rättens bestämmelser om bötesstraffet därigenom skulle för någon tid framåt bliva i systematiskt avseende föga tilltalande. Såsom en brist i lagutkastet vill Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande framhålla, att den paragraf däri, som angiver huru dagsboten skall beräknas, eller 3 § icke i likhet med strafflagskommissionens år 1923 avgivna lagförslag innehåller någon bestämmelse om minimum eller maximum för dagsbotens *belopp*. Med hänsyn till att lagutkastets 'dagsböter' i allt fall beteckna helt konstlade bötesenheter, synas några starkare teoretiska skäl knappast kunna anföras mot att maximi- och minimibestämmelser stadgas, och ur praktisk synpunkt torde en — helst tämligen snäv — latitud för dagsbotens beräkning vara att förorda såsom ägnad att underlätta rättstillämpningen särskilt under den övergångstid, som komme att förflyta, innan dagsbotsprincipen kunde förlänas generell giltighet inom förevarande straffområde.

Emot den i förslaget företagna höjningen av förvandlingsfängelsets minimum synes Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande intet vara att erinra.

Ehuru Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande, såsom av det anförda framgår, hyser vissa betänkligheter mot den nu ifrågasatta partiella reformen, så anser sig Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande likväl med hänsyn till önskvärdheten för att icke säga nödvändigheten av att man någon gång på detta område skrider från ord till handling böra tillstyrka, att förevarande lagförslag upphöjes till lag, sedan i dess tredje paragraf inryckts en bestämmelse om dagsbotens högsta och lägsta belopp.'

Länsstyrelsen i Kalmar län förmäler:

'Länsstyrelsen gillar till fullo den princip, varpå den ifrågasatta lagen bygger, nämligen att straffet för en viss rättskränkande handling bör såvitt möjligt drabba alla, som därtill göra sig skyldiga, lika kännbart. Att så icke är förhållandet under nu gällande lagbestämmelser, enligt vilka böter utdömas utan hänsyn till den dömdes betalningsförmåga, torde vara odisputabelt. Då

ifrågavarande lag är ägnad att tillrättalägga detta missförhållande, måste rättskänslan därav i hög grad tilltalas.

Vad den praktiska tillämpningen av det föreslagna dagsbotssystemet beträffar, torde några allvarigare betänkligheter däremot icke kunna med fog framställas, då erfarenheten inom annat land, där systemet under flera år tillämpats, betecknats såsom i stort sett tillfredsställande.

Rörande lagutkastets detaljbestämmelser, anser sig länsstyrelsen böra göra följande erinringar.

Den föreslagna lagen innebär bland annat, att minimistraffet vid bötesförvandling skulle höjas från nuvarande tre till åtta dagars fängelse. Genom en dylik höjning kommer givetvis ett ökat tryck att övas på den bötfällda att betala böterna. Det berättigade häri i de fall, då den bötfällda äger förmåga att betala böterna, torde knappast kunna ifrågasättas. Annorlunda ställer sig dock saken, när den bötfällda saknar dylik förmåga. Även om det belopp i penningar, som skall anses motsvara en dagsbot, sättes aldrig så lågt, torde detta ej alltför sällan bliva fallet. Varje tryck, om än hur starkt som helst, måste här visa sig gagnlöst. Enligt länsstyrelsens mening komme ett fängelsestraff av åtta dagar för den till ett fåtal dagsböter dömda att icke blott för denne innebära ett alltför stort lidande utan även för staten medföra alltför höga kostnader. Ett höjande av minimum till fem dagars fängelse, anser länsstyrelsen därför under alla förhållanden vara tillräckligt.

Även den föreslagna dagsbotsskalan finner länsstyrelsen olämplig. Genom att låta förvandlingsstraffet bliva detsamma för ända upp till 32 dagsböter, bortfaller vid förvandlingen all gradering inom de allmänast förekommande bötesstraffen, vilka för närvarande torde röra sig omkring 10, 20 upp till 50 kronor. Först sedan straffet nått över ett mot 160 kronors böter svarande dagsbotsantal skulle straffökning inträda. Därest, såsom länsstyrelsen ifrågasatt, straffminimum sattes till fem dagars fängelse, svarande emot ett antal dagsböter icke överstigande åtta eller ett bötesbelopp av för närvarande 40 kronor, skulle en lämplig utgångspunkt enligt länsstyrelsens mening vinnas. Om straffet sedermera ökades med en dags fängelse för varje följande tal av fyra dagsböter, skulle den nu gällande straffskalan vid böters förvandling i stort sett lämnas orubbad.

Länsstyrelsen i Gotlands län anför:

'De huvudprinciper, på vilka lagförslaget är grundat, — bötesbeloppets bestämmande i förhållande till den brottsliga betalningsförmåga och ej alltför kort förvandlingsstraff — synes Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande vara fullt riktiga. Mot det sätt, på vilka dessa principer fått uttryck i lagen har Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande icke något att erinra med undantag beträffande grunderna för dagsböternas förvandling till fängelse. Enligt förslaget skall ända till 32 dagsböter medföra samma förvandlingsstraff som 1 dags bot. Detta förefaller vara väl oproportionerligt och torde helt säkert komma att för allmänheten framstå såsom orättvist. Förhållandet blir särskilt framträdande i det fall att till förvandling föreliggande dagsböter, ådömda genom flera utslag och således avseende flera särskilda brott. Om exempelvis en person genom 8 särskilda utslag blivit dömd till dagsböter till ett sammanlagt antal av 32, får han sona dessa straff med samma fängelsestraff av 8 dagar, som om han vore dömd till endast 1 dagsbot, för vilken bötesbeloppet varit utmätt till 1 krona.

Det synes därför kunna ifrågasättas huruvida icke förvandlingsstraffets minimum bör begränsas till ett lägre antal dagsböter än förslaget innebär.'

Länsstyrelsen i Blekinge län yttrar:

'Det sätt, varpå ifrågavarande lagförslag utformats, synes bekräfta de farhågor, som tidigare under denna lagstiftningsfrågas behandling uttalats om svårigheten av att lösa detta särskilda spörsmål för sig utan samband med en allmän reformering av den allmänna strafflagen. Då emellertid vissa skäl tala för, att en reform i nu förevarande riktning genomföres även separat, anser länsstyrelsen — om också med tvekan — sig icke böra avstyrka att ett försök härtill göres. Som villkor härför anser sig länsstyrelsen dock böra uppställa, att vissa ändringar införas i förslaget i syfte att förekomma en del det allmänna rättsmedvetandet säkerligen sårande ojämnheter vid de nya bestämmelsernas tillämpning i praktiken, i vilket avseende länsstyrelsen tillåter sig särskilt framhålla följande.

Länsstyrelsen känner sig icke övertygad om nödvändigheten eller lämpligheten av att redan nu — vid denna partiella reform — höja förvandlingsstraffets minimum från det nuvarande av tre dagars till åtta dagars fängelse. Men även om en dylik förhöjning anses böra ske, måste länsstyrelsen dock som oeftergivligt villkor härför uppställa, att från de nya bestämmelserna om bötesstraffets utsättande i dagsböter undantagas icke blott de nya stadganden i allmänna strafflagen, som förslaget angiver och beträffande vilka föreliggande alldeles särskilda skäl, utan, även en hel del andra straffbud, vilka, ehuru de äro intagna i den allmänna strafflagen, dock — på grund av de avsedda förseelsernas egenart eller i allt fall lindriga beskaffenhet — närmast äro att likställa med sådana förseelser av politinatur, som i regel fått sin plats i specialförfattningar. Länsstyrelsen tänker härvid på sådana bestämmelser i allmänna strafflagen som 7 kap. 3 § (olovligt arbete å sabbatstid), 10 kap. 20 § (lindrigare fall av egenmäktigt förfarande), 11 kap. 15 § (överdådig framfart, oljud och förargelseväckande beteende å allmän plats), 16 kap. 11 § (lindrigare ärekränkning), 18 kap. 14 § sista punkten (deltagande i äventyrligt spel), 18 kap. 15 § (fylleri å allmän plats), 19 kap. 20 § (lindrigare skadegörelse), 22 kap. 12 § (olovligt begagnande av annans egendom), 24 kap. 11 § (tagande av olovlig väg) m. fl. Skulle ej det allmänna rättsmedvetandet komma att starkt reagera mot, att en förseelse mot något av dessa lagrum, hur lindrig denna förseelse i det särskilda fallet än må vara — den skulle kanske enligt nuvarande bestämmelser hava förskyllt endast 10 à 15 kronors böter och enligt de nya lagbestämmelserna exempelvis endast en dagsbot — skulle i händelse av bristande betalning av böterna förskaffa vederbörande 8 dagars fängelse, under det att den, som begått andra, kanske om större verklig brottslig vilja vittnande förseelser enligt vissa speciallagar skulle komma väsentligt lindrigare undan? Länsstyrelsen håller före, att denna fråga utan tvekan måste besvaras jakande.

Ett annat exempel på till vilka ojämnheter i tillämpningen förslaget skulle leda, om det upphöjdes till lag, erbjuda 5 och 6 paragrafernas stadganden om straffsammanläggning. Om en person blir dömd för ett brott mot allmänna strafflagen till exempelvis 15 dagsböter och för ett annat brott mot samma lag till likaledes 15 dagsböter skulle — i händelse av bristande betalning — enligt 5 § dagsböterna först sammanläggas till 30 dagsböter och dessa sedan förvandlas till 8 dagars fängelse. Men om en person blir dömd, visserligen för ett brott enligt allmänna strafflagen till 15 dagsböter, men därjämte endast till t. ex. 10 kronors böter enligt någon specialförfattning, då skulle i händelse av bristande betalning enligt 6 § först dessa böter var för sig förvandlas — de första till 8 dagars och de senare till 3 dagars fängelse — samt dessa fängelsestraff sedan sammanläggas till 11 dagars fängelse. Och lika strängt straff

blir det, om i senare fallet brottet enligt allmänna strafflagen förskyllt endast en dagsbot! Bestämmelser, som leda till dylika inkonsekvenser, kunna enligt länsstyrelsens mening icke förordas till antagande.

Länsstyrelsen, som, på sätt ovan nämnts, ställer sig tveksam beträffande lämpligheten av att den nu ifrågasatta reformeringen av bötesstraffet genomföres för sig utan samband med den allmänna strafflagsreformen, måste i allt fall som ett oeftergivligt villkor härför uppställa fordringen, att nu framhållna och liknande oegentligheter i det framlagda förslaget bliva undanröjda, innan detsamma upphöjes till lag.'

Länsstyrelsen i Kristianstads län förmäler:

'För den allmänna rättsuppfattningen torde en reform av bötesstraffet i den i lagförslaget angivna riktning sedan länge hava framstått såsom synnerligen angelägen.

Reformens begränsning till bötesstraff enligt allmänna strafflagen kan väl förefalla mindre önskvärd, men då denna begränsning synes hava nödvändiggjorts för reformens genomförande inom den närmaste tiden, anser länsstyrelsen sig böra tillstyrka den föreslagna lagens antagande.

Mot detaljerna i det nu föreliggande lagförslaget har länsstyrelsen icke något att erinra, men anser det lämpligt, att länsstyrelsen beredes tillfälle att yttra sig jämväl över den promulgationslag, som torde komma att knytas till förberörda lag.'

Länsstyrelsen i Malmöhus län utlåter sig:

Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande kan för sin del icke finna annat, än att den grundsats, varpå lagutkastet byggts, eller att vid utmätande av bötesstraff hänsyn skall tagas till den dömdes betalningsförmåga, är riktigt samt att denna grundsats genomförande, vad angår bötesstraffen enligt allmänna strafflagen, är ägnat att tillgodose ett rättfärdighetskrav, som länge gjort sig gällande; och då Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande ej heller har något att anmärka mot det sätt, varpå denna fråga blivit löst uti förevarande lagutkast, har Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande för sin del intet att erinra mot detsamma.

Emellertid vill Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande icke underlåta att framhålla, hurusom faran för en ojämnhet vid bestämmande av dagsbotsbelopp skulle i väsentlig grad kunna avlägsnas, därest anvisningar i särskild författning lämnades i fråga om bedömande av en sakfällts betalningsförmåga. Med ledning endast av lagtexten i 3 §, där det säges, att hänsyn skall tagas till den sakfällts inkomst, förmögenhet, försörjningsskyldighet och andra på hans betalningsförmåga inverkan omständigheter, torde nämligen domaren, åtminstone innan praxis hunnit utbilda sig, lätt råka i tvivelsmål beträffande ett riktigt bedömande av betalningsförmågan. Av särskild vikt är att erhålla enhetlighet så långt möjligt är för fastställandet av den *normala* betalningsförmågan, varmed Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande förstår den betalningsförmåga, som anses föreligga för bestämmandet av dagsboten till fem kronor. Vidare synes nödigt lämna anvisning rörande de källor, som böra anlitas för bestämmande av dagsbotsbeloppet. Särskilt torde uttryckligen böra angivas, att den sakfällts taxering och därvid lämnade uppgifter kunna tjäna till ledning för avgörandet. Påpekas må även, att det måhända är nödigt att meddela föreskrifter, som på ett riktigt sätt fördela bevisbördan. Om åklagaren förebringar bevisning om inkomsten, bör det väl åligga den åtalade att ådagalägga, vilka omständigheter som kunna åberopas mot dagsbotsbeloppets bestämmande efter inkomstbeloppet.'

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län yttrar:

'Att bötesstraffen i deras nuvarande form och sättet för deras förvandling i frihetsstraff enligt nu gällande regler utgöra områden av straffrätten, vilka i särskilt hög grad äro otillfredsställande ordnade inom svensk lagstiftning, torde vara allmänt erkänt. Frågorna synas därför såsom ock i den lagutkastet åtföljande motiveringen uttalats, höra till dem, som lämpligen kunna bli föremål för reformering utan avbidan på den slutliga lösningen av frågan om en fullständig ny strafflagstiftning.

Ehuru givetvis värdet av en dylik reform anseeligt minskas, därest, på sätt i utkastet skett, området för densamma begränsas till allenast allmänna strafflagen och de fall enligt denna lag, där ett bestämt bötesmaximum fixerats, torde av praktiska skäl ingen annan lösning för närvarande vara möjlig. Då i viss mån den nu tilltänkta reformen skulle erhålla karaktären av ett försök, är jämväl av denna grund önskvärt, att reformen från början icke erhåller för stor räckvidd.

Vad lagutkastets principer beträffar, ansluter sig Eders Kungl. Maj:ts Befallningshavande till den uppfattningen, att den eftersträfvade större rättvisan vid tillämpningen av allmänna straffagens bötesbestämmelser näppeligen kan ernås på annat sätt än genom införande av begreppet dagsbot. Att vid en reform i denna riktning även det gamla önskemålet om ändring av reglerna för bötesstraffens förvandling genom avskaffande av de kortvarigaste frihetsstraffen tillgodoses, är givetvis lyckligt. Innehållet i utkastets 1—4 §§ förander icke heller någon Eders Kungl. Maj:ts Befallningshavandes erinran.

De svårigheter, som i vissa fall föreligga, att få lagutkastets bestämmelser väl avpassade till gällande lag i övrigt hänföra sig icke heller till de nämnda paragraferna. Däremot göra sig sådana gällande, då fråga blir om konkurrens mellan flera olika bötesstraff och tillgång saknas till samtliga böters fulla gäldande, således de i §§ 5 och 6 avhandlade fallen.

Beträffande det i 5 § avsedda fall är sålunda att märka, att till verkställighet samtidigt kunna förekomma dagsbotsstraff, ålagda vid olika tillfällen och till äventyrs av olika domstolar, och att därför dagsboten i de olika utslagen kan hava bestämts till betydligt olika belopp för samma person. Exempelvis skulle kunna inträffa, att en person genom ett utslag ådömts 10 dagsböter till belopp av 100 kronor vardera eller tillhoppa 1,000 kronor böter och genom ett annat dömts till 50 dagsböter till belopp av 10 kronor vardera eller tillhoppa 500 kronor böter. Vid bristande tillgång till båda bötesbeloppen torde intet vara att anmärka mot en direkt tillämpning av sammanläggnings- och förvandlingsregeln i § 5. Men annorlunda ställer sig saken, om vid exekutors besök för båda bötesbeloppens samtliga uttagande den dömda befinner sig inneha tillgång allenast till ena bötessummans gäldande. Antag, att uttagbara tillgångarna utgöra 1,000 kronor. Skall då exekutor vara berättigad uttaga detta belopp och förklara den dömda hava erlagt de 10 dagsböterna å 100 kronor, med påföljd att den dömda tvingas med fängelse avtjäna 50 dagsböter å 10 kronor, och härigenom får avsevärt svårare förvandlingsstraff, än om han med 500 kronor erlagt de sistnämnda böterna? Eller skall valrätten tillkomma den dömda, vilken sålunda skulle själv kunna bestämma, om han önskade få 13 dagars fängelse och samtidigt erlägga 1,000 kronor eller om han föredroge att få 8 dagars fängelse och därjämte slippa undan med utbetalning av 500 kronor? Att intetdera är tillfredsställande, torde vara obestriddligt.

Än mera betänkliga resultat kunna uppstå vid tillämpning av bestämmelserna i § 6. I detta fall tillkommer också, att konkurrensfallen enligt denna paragraf på grund av sakens natur måste bli ytterst vanliga.

§ 6 förutsätter tydligen, att vid samtidig förvandling av dagsböter och an-

dra böter de i vartdera fallet uppkomna fängelsestraffen sammanläggas genom ren addition av dagstalen. Även för detta fall uppkomma betänkligheterna först, då vissa tillgångar finnas, som medgiva erläggande av allenast något eller några av ådömda bötesbeloppen. Ett exempel må även här klarlägga frågan. Antag, att samma person dömts dels enligt allmänna strafflagen till 5 dagsböter å 2 kronor, således tillhoppa till 10 kronor böter, dels enligt en specialförfattning direkt till 10 kronor böter. Då exekutor inställer sig för böternas samtidiga uttagande, befinnes den dömde kunna erlägga allenast 10 kronor. Skall ett erläggande av dessa 10 kronor tillgodoräknas honom såsom betalning av dagsböterna eller av de andra böterna? I förra fallet blir förvandlingsstraffet tre dagars, i det senare fallet åtta dagars fängelse.

I de exempel, som här ovan valts har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshavande framhållit vissa olägenheter, som på det tidiga verkställighetsstadium, då vederbörande exekutor gör försök att kontant uttaga två eller flera genom olika utslag ålagda bötesbelopp, kunna göra sig gällande, därest inga andra regler för sammanträffande av bötesstraff stadgas än de, som upptagits i 5 och 6 §§ av utkastet. Uppenbart torde emellertid vara, att motsvarande olägenheter uppstå, om två eller flera bötesbelopp redan blivit vid olika tillfällen vart för sig förvandlade till fängelse och den bötffälde, då fråga blir om sammanläggning och ny förvandling av dessa böter visar sig hava tillgång, motsvarande allenast visst eller vissa av bötesbeloppen. Att frågan icke allenast är ett teoretiskt sprösmål torde framgå därav, att införfassning till förvandlingsstraffs avtjänande ofta måste ske på ett stadium, då väl varje bötesbelopp för sig kunnat hava blivit förvandlat till fängelse, men den slutliga sammanläggningen och förvandlingen, vilken ju måste ske, ännu icke hunnit verkställas. I själva verket kan samma problem uppkomma även under hela fängelsetiden. Erfarenheten visar nämligen, att det ej sällan förekommer, att om en person införfassats för undergående av fängelsestraff, saköreslängdsutdrag — ofta i stort antal — beträffande honom ådömda böter från olika håll ankomma till fängelset eller länsstyrelsen för sammanslagning med förut förvandlade och till verkställighet i form av fängelse befordrade böter, och den möjligheten är i varje fall teoretiskt icke utesluten, att tillgång hos den bötffälde finnes till erläggande av en del av bötesbeloppen.

Eders Kungl. Maj:ts Befallningshavande anser alltså erforderligt, att lagutkastet, innan detsamma upphöjes till lag, fullständigas å sådant sätt, att för konkurrensfall av den art, Eders Kungl. Maj:ts Befallningshavande berört, klara regler givas, vilka undanröja de påtalade olägenheterna.'

Länsstyrelsen i Värmlands län förmäler:

'De principer, som följts i det föreliggande förslaget, synas Eders Kungl. Maj:ts Befallningshavande riktiga samt förslaget för övrigt vara i hög grad ägnat att undanröja de anmärkningar, vilka med fog framställts mot bötesstraffen i dess nuvarande form och mot sättet för dessa bötesstraffs förvandling i frihetsstraff. Med hänsyn till vad därom i den lagutkastet åtföljande motiveringen uttalats, läser dock vara lämpligt, att den ifrågasatta reformen endast antages försöksvis och erhåller den begränsning, förslaget upptager. Kungl. Maj:ts Befallningshavande får fördenskull förorda förslaget, allenast att däri ingående bestämmelser om straffförvandling torde böra fullständigas till undanröjande av den tvekan, som i vissa fall kan uppstå vid bestämmelsernas tillämpning, då till verkställighet samtidigt förekomma flera dagsbötesstraff eller sådan straff och bötesstraff.'

Länsstyrelsen i Örebro län yttrar:

'Då förslaget till den nya lagen, såsom av motiveringen till utkastet närmare framgår, avser att vinna större jämnhet i tillämpningen av bötesstraffet än vad för närvarande är fallet, samt förslaget inskränker sig till att avse ådömande av bötesstraff enligt allmänna strafflagen, synes måhända mot förslaget ur rent principiell synpunkt någon befogad erinran icke kunna framställas. Givetvis kommer det emellertid för domstol och åklagare att medföra ej obetydligt ökat arbete samt för parter dessutom genom inställelser inför domstol, vilka efter förslagets genomförande ofta torde bli erforderliga, om en tilltalad behörigen vill bevaka sina intressen, kostnader utöver bötesstraffet. Stadgandet i 3 § andra stycket av lagförslaget synes enligt Eders Kungl. Maj:ts Befallningshavandes mening vara i behov av förtydligande i så måtto att stadgandet jämväl bör innehålla uppgift om på vad sätt domstolen har att fastställa en tilltalads inkomst m. m. Särskilt gäller detta frågan om utredning av en tilltalads förmögenhet. Om icke fordran på den sekretess härutinnan, som hittills uppehållits genom gällande författningar om taxering, skall uppgivas, synes nämligen upplysning härom knappast kunna vinnas annorledes än genom den tilltalades egna uppgifter. Slutligen synes befogenhet möjligen böra tillerkännas tilltalad att, sedan domstol bestämt det belopp i penningar, som skall anses motsvara en dagsbot, föra särskild talan över domstols beslut härutinnan.'

Länsstyrelsen i Västmanlands län anför:

'Den i utkastet ifrågasatta uppdelningen av bötesdomen i två momenter, av vilka det ena skulle hänföra sig till förseelsens svårhet och det andra vara beroende av den straffskyldiges betalningsförmåga, finner befallningshavanden i princip riktig.

Beträffande verkställigheten av bötesstraffet innehåller utkastet icke något förslag om frist och avbetalning, ehuruval i motiveringen medgives, att sådana lättnader förekomma i praktiken och icke äro avsedda att genom nya lagbestämmelser förhindras. Befallningshavanden är oviss, huruvida vad som i motiveringen anförts såsom skäl för att icke nu föreslå lagbestämmelser i förevarande hänseende kan anses fullt bärande.'

Länsstyrelsen i Jämtlands län förmäler:

'Det svenska bötesstraffet, sådant det för närvarande är utformat, lider otvivelaktigt av en betydande ojämnhet, som försvagar straffets verkan inför det allmänna rättsmedvetandet. Uppenbarligen är det därför önskvärt, att en reform av bötesstraffet kan äga rum. Det synes dock Eders Kungl. Maj:ts Befallningshavande tvivelaktigt, huruvida en sådan partiell förändring, som i utkastet ifrågasättes, kan ske utan allt för stora olägenheter.

Enligt förslaget skulle det svenska rättssystemet komma att innefatta bötesstraff, fastställda efter tre olika metoder, ett i allmänna strafflagen (med tre undantag), där straffet bestämmes i dagsböter efter hänsyn till den sakfälldes betalningsförmåga, ett i specialstraffrätten i allmänhet, där bötesskalan icke tager hänsyn till betalningsförmågan, och slutligen ett inom vissa delar av specialstraffrätten, där bötesskalan är så utmätt, att hänsyn till den dömdes förmögenhetsförhållanden kan tagas, dock utan att böterna bestämmas efter någon dagsbottariff. Denna olikhet i metoderna för de särskilda bötesstraffens anordning torde komma att medföra vissa svårigheter för domstolarna vid utmätningen av bötesstraff efter lagbud av olika karaktär. Men dessutom synes det vara sannolikt, att den i förslaget avsedda, nya metoden knappast kommer att uppfattas till hela sin innebörd av det allmänna rättsmedvetandet. Snarare är det antagligt, att man alltjämt kommer att bedöma brottsligheten

efter bötesbeloppet, även i de fall, då detta framkommer genom en beräkning av dagsböter. Redan inom själva strafflagens ram kunna i detta avseende iakttagas vissa variationer. Så t. ex. blir det nog begripligt, att ett bötesbelopp för överdådig framfart med automobil blir lägre för en fattig yrkeschaufför än för en förmögen privatbilist och att detta beror på en fullt befogad hänsyn till straffets olika verkningar. Men om t. ex. två i misshandel delaktiga eller, två som samtidigt dömas till straff för ärekränkning eller fylleri, få sig ådömda väsentligt skilda bötesbelopp, kommer skiljaktigheten sannolikt att uppfattas som uttryck för brottets mer eller mindre svåra karaktär. Det förefaller, som om det skulle vara lättare för rättsmedvetandet att uppfatta, att ett brott, som sammanhänger med den enskilda vinningslystnaden, straffas olika, allt efter den straffades förmögenhetsställning. Av denna art torde också de flesta brott vara, som i nyare författningar inom specialstraffrätten straffas efter en böteskala, som lämnar utrymme för hänsyn till den brottsliges förmögenhetsförhållanden. I varje fall torde det vara svårt för det icke kriminalistiskt skolade rättsmedvetandet att uppfatta en straffmätning efter växlande principer.

Enligt Eders Kungl. Maj:ts Befallningshavandes uppfattning vore det därför att föredraga, om den reform av bötesstraffet, som är önskvärd och vilken säkerligen icke bör avvakta strafflagsreformen i dess helhet, kunde genomföras på en gång inom allmänna strafflagens och specialstraffrättens områden.

Beträffande förslaget detaljer får Eders Kungl. Maj:ts Befallningshavande erinra om följande. Vid tillämpning av 4:1 strafflagen på brott, som faller under lagrum, där böter enligt förslaget skola bestämmas i dagsböter, och under författning, där annan bötestaxa gäller, läser väl den i strafflagen för närvarande utsatta böteskalan bliva avgörande för frågan, vilken straffsats som är den strängaste. För detta fall torde därför icke regeln i 2 § av förslaget, att dagsböterna skola 'träda i stället för' de i strafflagen utsatta böter, vara fullt riktig.

Enligt motiveringen till utkastet (sid. 7) skall det lämnas öppet för domstolarna att efter omständigheterna fästa skäligt avseende vid olikheten av betalningsförmågan, och meningen synes vara att domstolarna icke från början skulle helt tillämpa den nya metoden för bötesstraffets utmätande. Denna antydning förutsätter, att lagen skulle på olika tider tolkas olika. Möjligen kan man tänka sig en sådan övergångspraxis. Den formulering 3 § andra stycket erhållit synes emellertid närmast innebära, att domstolens fria prövning är begränsad till de omständigheter, som inverka på den sakfälldes betalningsförmåga.'

Länsstyrelsen i Västerbottens län yttrar:

'Utkastet avser införande i svensk rättsskipning av en ny princip vid utdömandet av straff för brott, som få sonas allenast med böter, vilken innebär, att domaren allt efter graden av brottslighet bestämmer ett visst dagsbotsantal och sedermera efter prövning av den dömdes betalningsförmåga fastställer ett visst belopp i penningar, som skall anses motsvara en dagsbot, samt slutligen med ledning av berörda antal och belopp utdömer böterna. Mot denna princip synes intet vara att erinra, ehuru väl det nog mången gång kommer att för domaren medföra svårigheter att erhålla materiel för bedömande av den sakfälldes betalningsförmåga. Ej heller torde något vara att erinra däremot att de sålunda föreslagna nya bestämmelserna tillämpas tills vidare endast inom den allmänna strafflagens område.

Vad däremot beträffar föreslagna bestämmelserna angående förvandling av ådömda böter till fängelse är det visserligen av behovet påkallat, att nu gällande bestämmelser i detta hänseende bliva föremål för omarbetning, så att minimum

höjes från nuvarande tre dagar. Dock synes den föreslagna skärpningen med ett minimum av förvandlingsstraffet till åtta dagars fängelse vara väl skarpt, helst nu gällande regler för förvandling av vissa böter enligt allmänna strafflagen och specialförfattningarna fortfarande skola tillämpas. För det allmänna rättsmedvetandet komme det att uppfattas som en orättvisa att bristande förmåga att gälda ett visst bötesbelopp komme att medföra åtta dagars fängelse under det att böter till samma belopp ådömda enligt till exempel 22 kapitlet 19 § strafflagen komme att förvandlas till allenast fyra dagars fängelse. Det synes därför Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande att minimum å förvandlingsstraffet bör sänkas till exempelvis sex dagar.'

Länsstyrelsen i Norrbottens län anför:

'Då dagsbotsystemet i jämförelse med gällande regler för bötesstraffet innebär en påtaglig förbättring och öppnar möjlighet till ett rättvisare avvägande av straffet, samt systemet åtminstone i väsentliga delar synes kunna genomföras utan rubbning av strafflagen i övrigt, anser sig länsstyrelsen böra tillstyrka, att utkastet lägges till grund för lagstiftning i ämnet.

Då emellertid en reform på förevarande område uppenbarligen blir av rätt begränsad praktisk betydelse så länge hela specialstraffrätten lämnas orubbad, synes det länsstyrelsen kunna ifrågasättas, huruvida icke åtminstone de specialförfattningar, vilkas straffbestämmelser oftast komma till användning (t. ex. rusdrycks- och motorfordonslagstiftningen) borde med det snaraste underkastas en överarbetning i syfte att möjliggöra dagsbotsprincipens tillämpning även inom dessa delar av straffrätten.'

Fängvårdsstyrelsen utlåter sig:

'Genom det remitterade utkastets upphöjande till lag skulle vinnas en önskvärd möjlighet att giva bötesstraffet en jämnare verkan i det att detsamma, i högre grad än för närvarande, kunde göras något så när lika kännbart för personer i skilda ekonomiska inkomstlägen. Tillika kunde måhända den föreslagna höjningen av förvandlingsstraffets minimum från tre till åtta dagar något minska frestelsen för vissa bötesdömda att hellre taga förvandlingsstraff än betala bötesbeloppet. Det vore dock skäl att icke räkna mycket härpå, ty den, som icke låter inverka på sig av det nedsättande i frihetsstraffet, hur kort det än må vara, lär knappast taga intryck av några få dagars förhöjning av en i allt fall snart övergående fängelsevistelse.

En av de väsentligaste grunderna för det allmänna önskemålet att få en ny strafflag till stånd torde ha varit insikten om olämpligheten av de korta frihetsstraff, som den nuvarande strafflagen föranleder. För att minska användningen av dylika korta straff vore utan tvivel den verksamaste utvägen att ersätta dem med bötesstraff, under förutsättning nämligen, att dessa icke annat än undantagsvis behöfde bli föremål för förvandling.

Om emellertid de i föreliggande utkast föreslagna åtgärderna anses böra genomföras utan det fullständigare omarbetande av strafflagen, som lär erfordras för bötesstraffets vidgade användning, finner dock styrelsen från sin synpunkt i hög grad önskvärt, att i samband med utkastets genomförande tillika vidtagas lagstiftningsåtgärder till underlättande av bötesbetalningen genom medgivande för den bötesdömda att, då något större antal dagsböter ådömts honom, erlägga böterna avbetalningsvis och med åtnjutande av viss frist. Ty eljest kan hända, att mången, som vid nuvarande lagstiftning skulle dömas till ett jämförelsevis ringa bötesbelopp och därför bemödade sig att betala detsamma, framdeles i följd av böternas utmätande efter de nya principerna såge sig ådömd ett så högt belopp, att han föredroge att 'avsitta' detsamma fram-

för att på en gång betala summan med anlåtande av alla kontanta medel, han kunde uppbringa.

Det kan befaras, att antalet personer, som av nämnda anledning bleve underkastade förvandlingsstraff, d. v. s. kortvarigt frihetsstraff, ökades i högre progression än antalet av sådana, som läte avskräcka sig av det höjda minimum för dylikt straff. Följden kunde i sådant fall bliva, att de kortvariga frihetsstraffens användning komme att ökas i stället för att minskas, såsom den nya lagstiftningen torde hava avsett. Ätminstone ligger det nära att tänka sig, att i följd av höjningen av förvandlingsstraffets minimum antalet förvandlingsfångar inom fängelserna för dag räknat måste ganska avsevärt ökas.

Styrelsen, som finner ordalagen i utkastets 3 § 2 stycke till innehållet fullt överensstämma med strafflagskommissionens den 20 februari 1923 afgivna förslag, 7 kap. 15 §, 2 stycket, första punkten, med tillägg i utkastet av orden 'efter fri prövning', antager, att domstolarna skola av utkastets bestämmelser anse sig förpliktade att fastställa en tilltalads dagsbot efter omständigheterna utan begränsning nedåt eller uppåt. *Kommissionen* har emellertid tillagt följande: 'Minsta dagsbot vare en krona. Högsta dagsbot vare ett tusen kronor, där ej i särskilda fall är stadgat, att dagsbot må sättas till högre belopp.' Det synes styrelsen av vikt att till förhindrande av de enligt styrelsens mening mycket avsevärda oegentligheter, som kunna befaras följa av en bristande begränsning av dagsbotens storlek, kommissionens begränsande bestämmelser upptagas i utkastet. Styrelsen skulle finna önskligt, att ytterligare tillades en föreskrift därom, att böternas penningbelopp dock icke i något fall finge understiga sammanlagt 5 kronor. Det kunde nämligen för den allmänna uppfattningen te sig såsom en nödighet att sätta indrivningsapparaten i gång för en mindre summa.'

Landsfogden i Kronobergs län Emil Wilner anför i ett till länsstyrelsen i länet översänt yttrande:

'Det är givetvis ett berättigat önskemål, att bötesstraffet, sådant det för närvarande förekommer i vårt land, kunde reformeras därhän, att detsamma, såsom det i motiveringen till föreliggande utkast uttryckes, mera anpassade sig till den dömdes betalningsförmåga och därigenom medgäve att låta samma förseelse följas av tillnärmelsevis samma lidande för den dömda. Mot förslaget att i sådant syfte i vår böteslagstiftning upptaga dagsbotssystemet kan sålunda från sådan synpunkt enligt min mening icke vara något att erinra. Dock lär det, såsom erfarenheten visar, ingalunda vara främmande för våra domstolar att redan nu och även i fråga om brott mot allmänna strafflagen vid straffmätningen taga hänsyn till brottslingens förmögenhets- och inkomstförhållanden eller sociala ställning i allmänhet. Man kan dock medgiva, att ett dylikt förfarande icke har något direkt stöd i vår lagstiftning, vilken nog i stället torde förutsätta, att bötesstraffet skall fastställas helt och hållet efter rent objektiva grunder. Enligt min uppfattning skulle emellertid ett klart legaliserande av domstolarnas berörda förfaringssätt vara att betydligt föredraga framför upptagande av dagsbotsprincipen. Mot en dylik utväg för avhjälpande av bristerna i vårt bötesstraffsystem anmärkes i utkastets motivering, att även om det därigenom möjliggöres för domaren att komma till ett någorlunda rättvist resultat vid utsättandet av bötesbeloppet, bleve likväl den allmänpreventiva verkan mycket otillfredsställande, eftersom domen icke gäve något som helst besked om huru svårt domaren ansett brottet vara, samt att fastnåra det höga bötesbeloppet i och för sig nästan cundvikligen komme att väcka föreställningen om en relativt svår och det låga bötesbeloppet om en relativt lindrig förseelse, ehuru kanske i verkligheten förhållandet varit omvänt. Sistnämnda anmärk-

ning torde lika fullt gälla tillämpningen av dagsbotssystemet, och vad angår bestraffningens allmänpreventiva verkan torde någon skillnad till följd av det ena eller andra systemets tillämpning knappast kunna bli påvisbar i verkligheten.

Å andra sidan synes en tillfredsställande lösning av de frågor, som inneslutas av upptagandet av dagsbotsprincipen i lagstiftningen, erbjuda icke ringa svårigheter. Från åklagaresynpunkt torde detta framförallt gälla den tydligen närmast på åklagaren ankommande uppgiften att förebringa en för domstolen och för övrigt även för den tilltalade acceptabel utredning om den tilltalades betalningsförmåga. Den senare torde givetvis alltid komma att ställa sig i opposition mot åklagarens tämligen naturliga strävan att få straffet utmätt så högt som möjligt. Det synes sålunda antagligt, att arbetet med förebringande av berörda utredning komme att för åklagaren bli både krävande och tidsödande. Uppskov med målets handläggning inför domstolen torde i talrika fall bli erforderliga i och för utredningen, vilket i sin ordning komme att medföra arbetsökning även för domstolarna. I motiveringen till utkastet framhålles visserligen med hänvisning till erfarenhet från Finland, att den förmodade svårigheten för domstolen att bilda sig en mening om den tilltalades betalningsförmåga icke gjort sig märkbar. Detta lär dock väsentligen kunna tillskrivas den i Finland synnerligen modifierade tillämpningen av systemet. Det upplyses härom, att i Finland vid bestämmande av dagsbotsbeloppet i allmänhet tillginge så, att där den sakfällde intager en viss medelställning i fråga om betalningsförmåga, sättes dagsbeloppet till 10 å 15 mark, och att man går däröver eller därunder endast där betalningsförmågan mera markerat skiljer sig från denna medelnivå. En dylik tillämpning av systemet synes mig emellertid nästan innebära ett uppgivande av själva grundprincipen i detsamma, och lär man lika bra kunna ernå den eftersträfvade rättvisan i avseende å bötesstraffets utmätande på det sätt, som enligt vad ovan framhållits redan användes av domstolarna här i riket.

För min del anser jag sålunda några mera bärande skäl för den föreslagna lagstiftningens genomförande här i riket icke föreligga.

Med anledning av de inkomna utlåtandena ber jag, under hänvisning jämväl till vad jag tidigare yttrat, att beträffande vissa av de framställda erinringarna få anföra följande.

Beträffande först omfånget av dagsbotsprincipens tillämpning har i vissa av de inkomna utlåtandena framhållits svårigheten att låta principen bli tillämplig blott inom den allmänna strafflagens område. Jag inser till fullo denna svårighet, men finner av skäl, som jag tidigare anført, icke möjligt att vid en partiell reform utsträcka principens användning till specialstraffrätten. Det motsatsförhållande i fråga om bötesstraffs utmätande, som härigenom kan synas uppkomma mellan den allmänna straffrättens och specialstraffrättens områden, torde kunna väsentligt mildras, därest domaren vid utmätande av bötesstraff enligt speciallag toge så stor hänsyn till den dömdes betalningsförmåga, som den föreliggande straffskalan medgäve. För att en dylik rättstillämpning emellertid måtte bli så vitt möjligt säkerställd har jag funnit erforderligt, att i lag uttryckligen fastslås, att domstolen i fall, varom nu är fråga, skall, vid bötesstraffs utmätande, fästa skäligt avseende vid den dömdes betalningsförmåga. En liknande ståndpunkt intaga de två danska strafflagsförslagen av 1923 och 1924, vilka båda föreskriva, att i de

fall då böterna icke utdömas såsom dagsböter — något som enligt förslagen kan inträffa på specialstraffrättens område — dock vid bötesbeloppets fastställande särskild hänsyn skall tagas till brottslingens betalningsförmåga. På nu anförda grunder har jag låtit inom departementet utarbeta det förslag till lag angående bestämmande av böter i vissa fall, vilket finnes såsom bilaga 3 fogat vid detta protokoll. Beträffande innehållet i nämnda förslag torde böra anmärkas, att av det använda uttrycket 'utmätande av bötesstraff' lär framgå, att lagen ej är tillämplig i fall, då straffet i den förekommande lagen eller författningen är fastställt till fixt belopp. Utan särskilt stadgande torde vara uppenbart, att domaren vid straffets utmätande ej äger gå utom den fastställda strafflatituden.

Beträffande grunderna för dagsbotsbeloppets bestämmande har i några av de inkomna utlåtandena ansetts vara nödigt, att anvisning lämnades rörande de källor, som borde anlitas för nämnda bestämmande. Då beloppet skall fastställas med hänsyn till alla å den sakfälldes betalningsförmåga inverkan omständigheter, har det icke synts mig vara erforderligt att i lagen särskilt angives, vilka källor domstolen härför bör anlita. I allmänhet torde det giva sig själv, vilka källor i det föreliggande fallet böra komma till användning. Den ofta befarade svårigheten att rättvist bestämma dagsbotens belopp tror jag vara i viss mån överdriven. Efter någon tids tillämpning av dagsbotssystemet kommer säkerligen, såsom den svenska strafflagskommissionen i sina motiv framhåller, en viss likformighet att utbilda sig så, att för det stora flertalet personer i samma levnadsställning dagsboten kommer att bestämmas till samma belopp. Ett dylikt förfarande är, enligt min uppfattning, fullt förenligt med dagsbotsprincipens mening och syfte, men får naturligtvis icke, såsom strafflagskommissionen jämväl erinrar, drivas därhän, att en uppskattning efter individuella grunder underlåtes även i fall, som i högre grad avviker från de normala.

Länsstyrelsen i Jönköpings län och fängvårdsstyrelsen hava uttryckt den åsikten, att dagsbotens belopp bör begränsas på sätt den svenska strafflagskommissionen föreslagit, d. v. s. med ett minimum av en krona och ett maximum av 1,000 kronor. Jag kan ej biträda denna ståndpunkt. Fastställandet av en minimigräns medför den olägenheten, att för vissa fall domaren kan bli nödsakad att ådöma böter, som enligt hans uppfattning knappast skola kunna gäldas. Visserligen kan ett minimibelopp av en krona ej synas oöverkomligt, men under vissa förhållanden, särskilt under tider av arbetslöshet, kan även detta belopp vid något högre antal dagsböter medföra, att böterna icke kunna betalas, utan bötesstraffet måste förvandlas till fängelse. En begränsning av dagsbotens maximum åter är olämplig av det skäl, att den lätt kan få den verkan, att dagsbotsbeloppet för mycket egaliseras i fråga om de förmögnaste, så att bötesstraffet endast i fråga om mindre bemedlade bötesdömde i nämnvärd grad proportionaliseras till betalningsförmågan.

Fängvårdsstyrelsen har därjämte uttalat, att styrelsen funne önskligt, att föreskrift meddelades därom, att böternas penningbelopp icke i något fall finge understiga 5 kronor. Såsom skäl härför framhåller styrelsen, att det för den

allmänna uppfattningen kunde te sig såsom en onödighet att sätta indrivningsapparaten i gång för en mindre summa. Detta skäl kan visserligen vara i viss mån berättigat, men det torde dock icke vara av den betydelse, att det påkallar en så stark avvikelse från dagsbotsprincipen, som den ifrågasatta föreskriften onekligen måste anses innebära. En dylik föreskrift kan dessutom leda till en onödig straffskärpning. Föreligga till samtidigt bedömande flera brott, och anses vart och ett av dem böra betinga ett straff av en dagsbot, måste, ändock att den brottslige är fullkomligt obemedlad, utdömas ett bötesbelopp, som ej får understiga brottens antal multiplicerat med 5.

I några av de avgivna utlåtandena har uttalats den åsikten, att det i utkastet föreslagna maximum för förvandlingsstraffet, 8 dagars fängelse, vore för högt. Jag kan icke dela denna uppfattning. Visserligen är skillnaden mellan nämnda minimum och maximum för det nuvarande förvandlingsstraffet, tre dagars fängelse, ganska betydande. Men enligt min mening är sistnämnda minimum för lågt, och att jag ej velat föreslå en höjning därav, beror allenast därpå, att jag ansett försiktigheten bjuda, att nu så litet som möjligt rubba den bestående ordningen. Utmätes bötesstraffet efter den dömdes betalningsförmåga, måste underlåtenhet att betala böterna i regel bero, icke på bristande betalningsförmåga utan på bristande vilja att betala. För att denna bristande vilja skall kunna effektivt bekämpas kräves oundgängligen ett högt minimum för förvandlingsstraffet. Denna reflexion är icke på samma sätt tillämplig i fråga om böter, som icke utdömas såsom dagsböter och där straffet således icke i samma grad får förutsättas rätta sig efter den dömdes betalningsförmåga.

Överhuvud torde, då två skilda bötesystem med olika förvandlingsbestämmelser skola tillämpas vid sidan av varandra, icke kunna undgås, att vissa inkonsekvenser och oegentligheter kunna yppas vid straffverkställigheten. De anmärkningar, som härutinnan framkommit, kunna vara fullt befogade, men de anmärkta olägenheterna lära icke kunna undgås vid en partiell reform av ifrågavarande slag.

Av överståthållarämbetet har påpekats, att i utkastet saknades föreskrift om huru vid dömande skall förfaras, då en handling innefattar brott mot såväl allmänna strafflagen som en speciallag. För det fall att en handling innefattar flera brott eller ock brott, som i olika avseenden är belagt med straff, stadgas i 4 kap. 1 § strafflagen, att, om straffet å ettdera brottet är svårare än annat, då skall det svåraste straffet ådömas, och att, om vartdera brottet är belagt med samma straff, detta straff skall ådömas, samt att i båda fallen brott, för vilket särskilt straff ej ådömes, skall betraktas såsom försvärande omständighet. Vilken straffsats, som skall komma till användning, beror således på brottens svårhet, då ju denna uttryckes genom de för brotten bestämda straffsatterna. Genom de nu föreslagna bestämmelserna skulle någon ändring ej ske i graderingen av strafflagsbrottens svårhet. Tvärtom skulle strafflagens böteslatituder kvarstå oförändrade och ligga till grund för bestämmandet av dagsbotsskalorna, vilka ju åter just avse att utmärka brotten svårhetsgrad. Det kan emellertid icke bestridas, att böternas ersättande

med dagsböter understundom kan leda till oegentligheter i nu avsedda fall. Är sålunda t. ex. brottet mot speciallagen belagt med högst 1,000 kronors böter och strafflagsbrottet med högst 500 kronors böter, skall straffet hämtas från speciallagen och således ej bestämmas i dagsböter. Detta medför tydligen, att om brottslingen är en person i goda ekonomiska omständigheter, han skulle kunna komma undan med ett lägre bötesbelopp, än om strafflagsbrottets straffsats komme till användning och möjlighet således funnits att vid bötesbeloppets utmätande fästa behörigt avseende vid hans betalningsförmåga. Denna oegentlighet skulle visserligen kunna undgås, om man föreskreve, att det straff skulle anses strängast, som i det föreliggande fallet medgäve utdömande av det högsta bötesbeloppet. Härigenom skulle i det anförda exemplet strafflagsbrottets straffsats komma till användning, då ju straffets bestämmande i dagsböter skulle kunna medföra ådömande av ett högre bötesbelopp, än om straffet skolat hämtas från speciallagens straffsats. Men även en dylik anordning kan visa sig otillfredsställande. Skulle nämligen den dömde av något skäl icke kunna betala böterna och dessa således måste förvandlas till fängelse, erhåller han på grund av olikheten mellan de två bötesystemens förvandlingsbestämmelser ett lindrigare fängelsestraff, än som skulle ha inträtt, därest speciallagens straffsats fått komma till användning. Att helt undgå oegentligheter i nu avsedda fall låter sig näppeligen göra. Även med nuvarande system kunna för övrigt liknande oegentligheter yppa sig. Är sålunda t. ex. strafflagsbrottets straffsats fängelse och böter men straffsatsen i speciallagen allenast böter, högst 1,000 kronor, kommer strafflagens straffsats till användning. Befinnes då i det föreliggande fallet, att straffet bör bestämmas till böter, kunna dessa ej ådömas till högre belopp än femhundra kronor, ehuru, om den andra straffsatsen fått användas, bötesbeloppet kanske ansetts böra bestämmas till högre belopp.

Den oegentlighet, som, enligt vad nyss berörts, skulle kunna uppkomma därav, att straffet för det svårare brottet ej kan bestämmas i dagsböter, skulle tydligen mildras, därest, på sätt jag tidigare anført, uttryckligen stadgades, att vid utmätande av bötesstraff enligt speciallag skäligt avseende skall fästas vid den sakfälldes betalningsförmåga. I varje fall torde ifrågavarande oegentlighet icke vara av någon större praktisk betydelse, då speciallagarna ofta innehålla bestämmelse, som utesluter tillämpning av den i 4 kap. 1 § strafflagen givna bestraffningsregeln.

Det remitterade utkastet har inom justitiedepartementet undergått en överarbetning, som givit till resultat det vid detta protokoll såsom bilaga 1 fogade förslag till *lag om dagsböter*. Då de föreslagna bestämmelserna icke skulle upphäva något stadgande i strafflagen, har jag ansett det vara ur teknisk synpunkt lämpligast, att de sammanfattas i en särskild lag och ej inarbetas i strafflagen. De skiljaktigheter, som förefinnas mellan utkastet och lagförslaget torde icke påkalla vidare motivering.

Utkastet upptog ej någon bestämmelse om medgivande av frist vid böters betalande eller dessas erläggande avbetalningsvis. Att så ej skedde, berodde därpå, att det ansågs lämpligast och försiktigast att ej rubba bestående för-

hållanden i vidare mån än som vore oundgängligt för dagsbotsprincipens införande. Och då av inhämtade upplysningar framgick, att redan nu under hand i icke ringa utsträckning dylika lättnader för den bötfällde brukade medgivas, ansågs skäl föreligga för den uppfattning, att med ett legaliserande av denna praxis skulle kunna anstå till genomförandet av en allmän strafflagsreform. Med hänsyn särskilt till vad fängvårdsstyrelsen i sitt utlåtande anfört finner jag emellertid önskvärt, att sådana lättnader redan nu i viss utsträckning regleras i lag. Härvid måste man emellertid framgå med största försiktighet, ty lagstadgade frister och avbetalningar vålla bland annat lätt, att de även eljest invecklade bestraffningsreglerna vid sammanträffande av brott bliva än mera komplicerade. Utan någon olägenhet härutinnan torde dock kunna i lag medgivas domstol befogenhet att, där domstolen finner sådant vara av omständigheterna påkallat, medgiva den bötfällde viss frist. Bestämmes denna frist till högst sex månader, synes behov av frist kunna behörigen beaktas vid såväl lägre som högre bötesbelopp. Ej heller torde det möta några betänkligheter att medgiva bötfälld, som kommit i åtnjutande av dylik frist, att inom densamma erlägga böterna avbetalningsvis. Nu angivna lättnader böra utsträckas till hela bötesområdet. Det torde för övrigt näppeligen kunna anföras något skäl, varför desamma skulle medgivas allenast vid bötesstraff, som utdömas enligt dagsbotsprincipen. En dylik inskränkning skulle dessutom kunna medföra praktiska olägenheter. Hade någon t. ex. ådömts dels ett bötesstraff enligt strafflagen och dels ett bötesstraff enligt en speciallag samt erhållit frist med avseende å förstnämnda straff, skulle detta kunna medföra, att vid eventuell förvandling av straffen dessa icke kunde samtidigt förvandlas och att förvandlingsstraffen följaktligen icke förekomme till samtidig verkställighet. Den för samtidig verkställighet av dylika straff föreslagna bestämmelsen, att sammanlagda fängelsetiden ej finge sättas högre än till sextio dagar, skulle följaktligen icke kunna tillämpas. Den medgivna fristen skulle således kunna medföra, att fängelsetiden bleve längre, än om frist icke åtnjutits.

Befogenheten att medgiva frist bör, såsom jag nyss nämnde, tillkomma domstolen. Det skulle visserligen kunna ifrågasättas, huruvida icke sagda befogenhet lämpligare borde överlämnas till den exekutiva myndigheten, särskilt med hänsyn därtill, att behovet av frist kanske ej yppas förrän på exekutionsstadiet. I överensstämmelse med strafflagskommissionen och de senare danska strafflagsförslagen anser jag emellertid, att frågan om frist skall bedömas av domstolen. Härför talar framför allt, att domstolen är den myndighet, som måste antagas äga bästa kännedomen om de förhållanden, vilka kunna påkalla frist.

Hava böterna erlagts delvis, men skall bötesstraffet sedermera på grund därav, att böterna icke till fullo guldits, förvandlas till fängelse, uppstår frågan, huru skall förfaras med det redan inbetalda bötesbeloppet. Vid en generell strafflagsreform torde detta spörsmål böra lösas på det sätt, att förvandling äger rum allenast beträffande de böter, som icke guldits. Att i samband med nu ifrågasatta begränsade reform göra ändring i den gällande principen, att böter skola antingen till fullo gäldas eller också i sin helhet förvandlas till

fängelse, synes emellertid icke böra ske med hänsyn till de omfattande förändringar i lagstiftningen, en dylik ändring måste medföra. Då nyssnämnda utväg således icke kan komma till användning, anser jag det vara med rättvisa och billighet mest förenligt, att den bötfällda berättigas återfå vad han av böterna inbetalat.

Inom justitiedepartementet har, i anslutning till vad jag senast anfört, utarbetats ett förslag till *lag om frist vid erläggande av böter*, vilket förslag såsom bilaga 2 är fogat vid detta protokoll. Erforderliga bestämmelser i fråga om böters gäldande avbetalningsvis torde böra införas i förordningen den 14 december 1917 angående indrivning och redovisning av böter. Att nämnda bestämmelser sålunda meddelas av Kungl. Maj:t i administrativ väg, torde icke kunna möta några betänkligheter, då avbetalning av böter i den ordning, jag förut antytt, endast innebär en modifikation av gällande bestämmelser rörande indrivning av böter och dylika bestämmelser hittills utfärdats i administrativ väg. Dagsbotssystemets genomförande påkallar även i övrigt vissa ändringar i nyssnämnda förordning.

Av förslaget till lag om frist vid erläggande av böter framgår, att frist skall kunna meddelas allenast i mål, som avdömes av domstol. Stadgandet skulle således ej bliva tillämpligt, då bötesstraffet ådömes av annan ämbetsmyndighet. Vid prövning, huruvida frist bör medgivas, har domstolen givetvis att taga hänsyn ej blott till behovet av frist utan jämväl därtill, huruvida den sakfällda äger sådana kvalifikationer, att frist utan fara för straffverkställigheten bör kunna ifrågakomma. Då bötesbeslut i allmänhet icke kunna verkställas, innan de vunnit laga kraft, och skyldigheten att erlägga böterna således i regel icke inträder dessförinnan, har jag ansett, att frist skall räknas från den dag, bötesbeslutet vunnit laga kraft. Detta har i förslaget uttryckts så, att fristen skall räknas 'från den dag, domen i fråga om bötesstraffet vinner laga kraft'. Överklagas domen allenast i annan del, börjar fristen sålunda ändock att löpa från nämnda dag. Har frist medgivits, kan bötesbeslutet tydligen icke verkställas, förr än fristen utlupit, och detta oavsett huruvida enligt särskilda bestämmelser (Promulgationslagen till rättegångsbalken den 14 juni 1901, § 6 st. 1 samt förordningen den 30 april 1844 ang. förändrade föreskrifter i avseende på fullföljd av polismål, § 2) bötesbeslutet eljest kunnat verkställas utan hinder av att detsamma icke vunnit laga kraft.»

Föredraganden uppläser härafter omförmälda lagförslag, nämligen förslag till

- 1) *lag om dagsböter*;
- 2) *lag angående frist vid böters erläggande*; och
- 3) *lag angående bestämmande av böter i vissa fall*;

samt hemställer, att lagrådets yttrande över förslagen måtte för det i 87 § regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet

H. Stefenson.

Fö r s l a g
till
L a g
om dagsböter.

Härigenom förordnas, att utan hinder av vad i strafflagen finnes stadgat häremot stridande skall gälla som följer:

1 §.

Vid ådömande av bötesstraff enligt strafflagen skall straffet bestämmas i dagsböter på sätt nedan sägs.

Vad nu stadgats skall icke äga tillämpning i fråga om straff, som ådömes efter 22 kap. 19 § första stycket eller 20 § strafflagen eller bestämmas enligt 25 kap. 21 § första punkten samma lag.

2 §.

Bötesstraffet bestämmas i visst antal dagsböter enligt en skala, vari antalet dagsböter, i förhållande till de i strafflagen för varje fall utsatta böter, utgör en femtedel, så att en dagsbot svarar mot fem riksdaler, två dagsböter svara mot tio riksdaler, och så vidare.

3 §.

Med hänsyn till den sakfälldes inkomst, förmögenhet, försörjningsskyldighet och andra på hans betalningsförmåga inverkande omständigheter fastställer domstolen efter fri prövning tillika visst belopp i penningar, som skall för honom anses utgöra en dagsbot.

Antalet dagsböter bestämmas efter brottets svårhet.

Efter dagsböternas antal och det för varje dagsbot fastställda beloppet ådömas böterna i penningar.

4 §.

Erläggas icke böterna och finnes den bötfällda sakna tillgång till deras fulla gäldande, skall bötesstraffet förvandlas till fängelse.

Vid sådan förvandling svarar ett antal dagsböter, icke överstigande trettio-två, mot åtta dagars fängelse, ett antal dagsböter, överstigande trettio-två men

icke överstigande trettiosex, mot nio dagars fängelse samt därefter varje påbörjat antal av fyra dagsböter mot ytterligare en dags fängelse, så att

ett dagsbotsantal icke överstigande 32 svarar mot 8 dagars fängelse

» däröver till och med 36 » » 9 » »

» » » 40 » » 10 » »

» » » 44 » » 11 » »

o. s. v.

5 §.

Skola dagsböter förvandlas, som äro ålagda genom flera domar, varde den förvandling gjord efter sammanräknade antalet dagsböter, på sätt i 4 § sägs, därvid iakttages, att fängelsestraffet ej må sättas över sextio dagar. Har någon del av dagsböterna redan blivit förvandlad till fängelsestraff, vare den förvandling förfallen och förvandling av samtliga dagsböterna verkställd, såsom nu är nämnt. Lag samma vare, om till verkställighet på en gång förekomma särskilda fängelsestraff, vartill dagsböter förvandlats.

6 §.

Förekomma på en gång till verkställighet fängelsestraff, vartill dagsböter förvandlats, och fängelsestraff, vartill andra böter förvandlats, skola straffen sammanläggas och därvid iakttagas, att sammanlagda fängelsestraffet ej må sättas över sextio dagar.

7 §.

Om förvandling av bötesstraff enligt denna lag förordnar Konungens befallningshavande, där ej för särskilt fall finnes annorlunda stadgat.

8 §.

Är någon, som gjort sig skyldig till fängelse eller straffarbete på viss tid, tillika förfallen till dagsböter och saknar han tillgång till böternas fulla gäldande, då skall det mot dagsböterna enligt 4 § svarande fängelsestraff, under iakttagande av de i 4 kap. 5 och 6 §§ strafflagen stadgade grunder, med övriga straffet förenas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1928, men skall ej äga tillämpning med avseende å straff för brott, som begåtts före sagda dag.

F ö r s l a g
till
L a g
angående frist vid böters erläggande.

Utan hinder av vad som finnes stadgat häremot stridande förordnas som följer:

Varder någon av domstol dömd till böter, må domstolen kunna med avseende å böternas erläggande bevilja frist av högst sex månader, räknat från den dag, utslaget i fråga om bötesstraffet vinner laga kraft.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1928.

Bil. 3.

F ö r s l a g

till

L a g

angående bestämmande av böter i vissa fall.

Härigenom förordnas som följer:

Vid utmätande av bötesstraff, som ej är att bestämma i dagsböter, skall skäligt avseende fästas vid den sakfälldes betalningsförmåga.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1928.

U t k a s t

till

L a g**om vissa bötesstraffs bestämmande i dagsböter och sådana böters förvandling.**

Härigenom förordnas, att utan hinder av vad i 2 kap. strafflagen finnes stadgat häremot stridande skall gälla som följer:

1 §.

Vid ådömande av bötesstraff enligt allmänna strafflagen skall straffet bestämmas i dagsböter på sätt nedan stadgas.

Vad nu stadgats skall icke äga tillämpning i fråga om straff, som ådömes efter 22 kap. 19 § första stycket eller 20 § eller 25 kap. 21 § första punkten, allt strafflagen.

2 §.

I stället för de i strafflagen för varje fall utsatta böter skola träda dagsböter enligt en skala, vari antalet dagsböter utgör en femtedel av böternas belopp, så att en dagsbot svarar mot fem riksdaler, två dagsböter svara mot tio riksdaler, och så vidare.

3 §.

Bötesstraffet skall efter brottets beskaffenhet bestämmas i visst antal dagsböter.

Med hänsyn till den sakfälldes inkomst, förmögenhet, försörjningsskyldighet och andra på hans betalningsförmåga inverkan omständigheter fastställer domstolen efter fri prövning tillika visst belopp i penningar, som skall anses motsvara en dagsbot.

Efter dagsböternas antal och det för varje dagsbot fastställda beloppet ådömas böterna i penningar.

4 §.

Saknas hos den, som blivit fälld till böter, tillgång till deras fulla gäldande, skola böterna förvandlas till fängelse.

Vid sådan förvandling svarar ett antal dagsböter icke överstigande trettio två mot åtta dagars fängelse, ett antal dagsböter överstigande trettio två men icke

överstigande trettiosex mot nio dagars fängelse samt varje följande tal av fyra dagsböter mot ytterligare en dags fängelse, så att

ett dagsbotsantal icke överstigande 32	svarar mot	8 dagars fängelse
» däröver till och med 36	»	9 »
» » » 40	»	10 »
» » » 44	»	11 »

O. S. V.

5 §.

Skola dagsböter förvandlas, som genom flera domar äro ålagda, varde den förvandling gjord efter sammanräknade antalet dagsböter, på sätt i 4 § sägs, därvid iakttages, att fängelsestraffet ej må sättas över sextio dagar.

Har någon del av dagsböterna redan blivit till fängelsestraff förvandlad, vare den förvandling förfallen och förvandling av samtliga dagsböterna verkställd, såsom nu är nämnt. Lag samma vare, om till verkställighet på en gång förekomma särskilda fängelsestraff, vartill dagsböter förvandlats.

6 §.

Förekommer till verkställighet fängelsestraff, vartill dagsböter förvandlats, samtidigt med fängelsestraff, vartill andra böter förvandlats, skola straffen sammanläggas och därvid iakttagas, att sammanlagda fängelsetiden ej sättas högre än sextio dagar.

Protokoll, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 21 februari 1927.

Närvarande:

justitierådet VON SETH,
justitierådet WEDBERG,
regeringsrådet PLANTING-GYLLENBÅGA,
justitierådet ALEXANDERSON.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 11 januari 1927, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets yttrande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas över upprättade förslag till

- 1) lag om dagsböter;
- 2) lag angående frist vid böters erläggande; och
- 3) lag angående bestämmande av böter i vissa fall.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av revisionssekreteraren Gustaf Wilhelm Masreliez.

Förslagen föranledde följande yttranden.

Förslagen i allmänhet.

Justitierådet Alexanderson:

Dagsbotsystemet, sådant det utformats under förarbetena till en allmän straffrättsreform, är tänkt såsom en integrerande del av ett grundligt omdanad straffsystem. I detta skick skall det omfatta ej allenast bötesbrott under allmänna strafflagen utan ock dem som straffbeläggas i andra lagar och författningar (»specialstraffrätten»). Å andra sidan skulle egentliga polisförseelser — vilkas beivran med böter icke längre skulle vara att uppfatta såsom *straff* — utsöndras och förbliva oberörda av dagsbotsystemet; detta oberoende av om dylik förseelse för närvarande straffbelägges i speciallag eller i allmänna strafflagen. Såsom ett viktigt exempel på polisförseelse av sistnämnda slag har av systemets upphovsman, den nuvarande departementschefen, nämnts fylleriförseelsen.

Skulle alltså enligt den stora reformplanen dagsbotprincipen tillämpas över det egentliga bötesstraffets hela område, är vidare att märka att åt detta straff är, på frihetsstraffets bekostnad, tilltänkt en vida viktigare och mera omfattande funktion inom straffsystemet än det för närvarande äger. Ett väsent-

ligt drag i strafflagskommissionens förslag är nämligen misstron till de kortare frihetsstraffens värde och övertygelsen att penningstraff skall, om det rätt anordnas, visa sig vara en såväl ur rättvisans synpunkt som i fråga om effektivitet vid brottslighetens bekämpande vida värdefullare straffform än tidigare antagits. I enlighet med denna uppfattning får enligt förslaget frihetsstraff ej omedelbart ådömas för kortare tid än tre månader och böter ej förvandlas till kortare fängelse tid än tjugu dagar. Huru den förra av dessa regler skulle verka i tillämpningen undandrager sig naturligtvis något säkrare bedömande; men med stöd av de offentliggjorda förberedande utkasten till lagtext om tillgrepps- och misshandelsbrott måste dock antagas att en avsevärt ökad användning av de högre bötessatserna å personer i mycket svaga ekonomiska villkor bleve en följd. Skall ej utbytet av straffform bli en lag på papperet, måste således den norm, enligt vilken bötesbeloppet bestämmes, vara så beskaffad att även en bötessats, som är uttryck för ett skarpt ogillande av gärningen och utgör ett verkligt kännbart straff, dock är avpassad, såvitt möjligt, efter vad den dömda är mäktig att bära av penninguppföring. Än mera uppenbart är att det höga minimum för förvandlingsstraff, för att icke verka dels i rak strid mot det avsedda syftet med omläggningen av straffsystemet och dels till betänklig social orättvisa, kräver ett liknande komplement. Dagsbotsystemet åsyftar att utgöra detta komplement. Det skall tjäna som medel att å ena sidan giva ett klart uttryck åt graden av det ogillande varmed samhället reagerar mot den brottsliga gärningen och å andra sidan tillmäta penningbotens belopp med tagen hänsyn till den dömdes ekonomiska möjligheter. Vid dess tillämpning inom en reformerad straffrätt skall domaren vara helt frigjord från inflytandet av den nuvarande böteskalan med dess fixa penningtaxor. Som resultat av det hela framstår bötesstraffet i en helt förändrad gestalt, med ny problemställning bl. a. i fråga om lämplig normalläggning vid straffmätningen och med nya krav på anordnandet av verkställigheten, till möjliggörande och framtvingande av att penningboten verkligen varder erlagd.

Det hopp, man vill ställa till dagsbotsystemet såsom ett verktyg till brottslighetens bekämpande, måste tydligen i allt väsentligt hänföra sig till dess funktion inom detta nya straffsystem. Det föreliggande förslaget avser emellertid dess aptrande på det straffsystem, som är den gällande allmänna strafflagens. Den betydelse det därvid kan erhålla är väl endast i ringa mån av kriminalsociologisk art, utan hänför sig till dess egenskap att bättre än det nuvarande realisera rättskravet att åt grundsatsen »likhet inför lagen» gives en reell, icke en blott formell innebörd. Det är också denna synpunkt, som betonas i remissprotokollet. Vid sidan härav torde ock varit avsett att genom den föreslagna lagen anställa — om uttrycket tillåtes — ett experiment i begränsad skala såsom en förberedelse till den större reformen. Denna tanke får väl anses hava utgjort en kraftigt medverkande anledning till att man icke velat i sakens nuvarande läge åtnöjas med att för straffrätten i dess helhet giva en föreskrift om skäligt avseende vid den bötfullades betalningsförmåga, sådan som nu beträffande specialstraffrätten föreslås.

Om nyttan och vådorna med ett dylikt experiment kunna helt naturligt meningarna vara mycket delade. För den som, med erkännande åt kravet på en viss proportionalisering av böterna, likväl betraktar den specifika anordningen med dagsböter såsom ett missgrepp, måste det te sig som ett invikande på en skadlig avväg. För den åter, som i likhet med mig är böjd att uppskatta anordningen i fråga såsom en utväg att giva såväl den formella som den reella likheten inför lag den plats, dem båda vederbör, ställer sig frågan mera invecklad. Den beteckning av experiment, jag tillåtit mig giva den föreslagna lagen, innebär från min synpunkt intet nedsättande. Straffsystemet över huvud, hos oss som på andra håll, befinner sig sedan länge i ett experimenterandets stadium. Reformrörelserna inom kriminalrätten ha av gammalt blott i ringa mån berört frågan om brottsbestämningen; uppfattningen därutinnan håller sig märkligen stabil, om man frånser enstaka områden såsom religions- och sedlighetsbrotten och om man håller åsido spörsmålen om den rätta behandlingen — med straff eller andra reaktionsmedel — av sådana företeelser som ungdomskriminalitet, arbetsskygghet och abnormitet. Endast skenbart tala de förekommande omgrupperingarna av strafflagens brottstyper och gränsförskjutningarna dem emellan mot detta omdöme. Ty dessa åtgärders innebörd och syfte är i stort sett jämkning i straffsystemet. På detta sistnämnda område härskar däremot sedan länge en permanent oro och trevan. Det förhåller sig här icke som på andra rättslivets områden, att man kan blicka tillbaka på och hämta positiv ledning av ett äldre rättstillstånd, som, om ock nu föråldrat, dock en gång varit för sina förhållanden rätt lyckligt avpassat. Ett tillfredsställande straffsystem har utan tvivel aldrig funnits och skall mänskligt att döma tyvärr aldrig uppstå. Om emellertid känslan av betänkelig ofullkomlighet under de senaste mansåldrarna stegrats, synes även detta ganska naturligt. Ty å ena sidan ha anspråken stigit. Parollen: »straffa brottslingen, ej brottet» innebär i och för sig ett ökat krav på individualisering ej blott i förbättringsbehandlingen, där sådan ifrågakommer, utan ock i strafflidandet. Men å andra sidan har en mängd tidigare använda straffformer måst utmönstras såsom odugliga. Kvar stå i den allmänna straffrätten blott två: penningstraff och frihetsstraff. Mot dessa två reaktionsformer svarar en mångskiftande flora av lagöverträdelser, med inbördes i många fall ytterst ringa frändskap, vare sig man ser på det själsliv varom de bära vittne eller den stämning de utlösa hos den sociala omgivningen. Det bör under sådana förhållanden icke vara ägnat att väcka förvåning eller ogillande att, sedan man, försatt i denna situation, länge haft sitt intresse vänt till att av frihetsstraffen göra det bästa möjliga i olika försöksvis provade variationer, ordningen nu omsider kommit till bötesstraffet.

Såsom en fördel vid det nu föreslagna försöket kan i och för sig betecknas, att detsamma är avsett att anställas i tämligen begränsad skala. Men just härmed äro å andra sidan onekligen förenade mycket vägande olägenheter. Klyvningen mellan bötesstraff enligt allmänna strafflagen, vilka skola bestämmas i visst antal dagsböter, och bötesstraff enligt andra lagar och författningar, som alltjämt skola utdömas såsom hittills, låt vara med skälig

hänsyn till betalningsförmågan, är allt annat än rationell; den motsvarar på intet sätt en uppdelning i verkliga brott och rena polisförseelser. För att i någon mån söka belysa räckvidden av denna bristfällighet må anföras några siffror ur brottslighetsstatistiken. Årliga medeltalet ådömda bötesstraff under den senaste tioårsperiod för vilken bearbetad statistik offentliggjorts, åren 1913—1922, utgjorde omkring 84,650. Härav ådömdes enligt speciallagar omkring 39,400 eller 46.5 procent. Av återstoden utgjorde brotten mot 18:15 och 11:15 strafflagen (fylleri, oljud, förargelseväckande beteende, överdådig framfart) omkring 36,500 eller 43 procent. Bötesförbrytelser mot strafflagen i övrigt voro endast omkring 8,700 eller 10.5 procent. Av sistnämnda grupp utgjordes exempelvis 1922 — det sista statistikåret — då totala antalet hithörande brott var 6,142, icke mindre än 4,154 av våld mot tjänsteman, våldsam motstånd vid offentlig förrättning, fridsbrott, misshandel och tillgreppsbrott enligt 20 kap. strafflagen, vilka brott enligt erfarenheten nästan undantagslöst begås av personer i mycket svag ekonomisk ställning. Det är egentligen i fråga om återstående c:a 2,000 brott — vilkas huvudmassa utgöres av egenmäktigt förfarande, ärekränkning, djurplågeri, skadegörelse å egendom, oredlighetsbrott, åverkan, olovlig jakt eller fiske o. d. — som en proportionalisering av böterna komme att medföra någon mera avsevärd differentiering. Å andra sidan är utan tvivel bland förseelserna mot specialförfattningar — de utgjorde år 1922 41,456 — att finna ett synnerligen stort antal, i fråga om vilka dagsbotprincipen med bästa rätt borde äga tillämpning. Det är vanskligt, även med hjälp av specialiseringen i brottslighetsstatistiken, att ens ungefärligt beräkna huru stor del av nyssnämnda siffra som kommer på rena polisförseelser; men man torde knappast räkna för lågt, om man anslår denna del till 80 procent av det hela. I så fall skulle den återstående stocken av i egentlig mening straffbelagda förseelser uppgå till 8,000 och bland dem förvisso en högst avsevärd mängd som t. o. m. bättre än de flesta bötesbrott enligt strafflagen ägna sig för en på allvar genomförd proportionalisering.

Tyngre än de betänkligheter, som hänföra sig till reformens begränsning till allmänna strafflagen, synes mig dock väga olägenheten av dagsbotskalans nödtvungna fastkedjande vid strafflagens nu gällande bötessatser. Såsom det framhölls vid genomförande av nuvarande förvandlingsregler år 1922 såväl av dåvarande departementschefen som inom lagrådet (N. J. A. 1922 II s. 442 ff.), äro dessa bötessatser, särskilt med nutida penningvärde, utan tvivel i stort sett för låga; i synnerhet gäller att skalan är för trång, maximum för ringa. Den normallattitud som under inflytande härav utbildats i praxis, ligger synnerligen lågt. Då nu straffbuden med deras skalor bibehållas oförändrade, men varje tiokrona skall evalveras i två dagsböter, och då vidare en dagsbot, enligt visserligen något svävande uttalanden under reformarbetets lopp, är avsedd att för den stora mängden av de bötesdömda rätt avsevärt understiga den genomsnittliga dagsinkomsten, synes det med skäl kunna befaras, att reformens praktiskt mest framträdande resultat blir en icke påkallad betydande sänkning i bötesbeloppen över hela linjen av strafflagens bötesbrott.

Å andra sidan förtjänar emellertid framhållas att om man i anledning av dessa svårigheter ville även för den allmänna strafflagens område åtnöjas med samma åtgärd som nu föreslås för specialstraffrättens eller att anbefalla att skälig hänsyn vid bötesbeloppets bestämmande toges till den dömdes ekonomiska villkor, så medför just det låga allmänna bötesmaximum att den anbefallda proportionaliseringsgrundsatsen måste i tillämpningen bliva mycket kraftigt avtrubbad. Söker man åter råda bot härför genom allmän höjning av bötesmaximum, stöter man på svårigheten att därvid specialstraffrätten knappast kan lämnas utanför, men dess indragande under höjningsåtgärden åter svårigen kan äga rum utan besvärliga och tidsödande specialprövningar och sovring.

Till förmån för den föreslagna anordningen kan måhända ock åberopas en viss sannolikhet för att dagsbotprincipens införande inom den allmänna straffrätten får en återverkan på rättspraxis inom specialstraffrätten sålunda att regeln om hänsyn till betalningsförmågan där blir effektivare genomförd än eljest blivit händelsen; och tvärtom kan det blott partiella införandet av den nya principen vara ägnat att verka hälsosamt modererande inom dess eget område.

I betraktande härav anser jag mig trots de anförda betänkligheterna icke böra avstyrka att dagsbotprincipen nu försöksvis vinner inträde på den allmänna straffrättens område; men jag föranlåtes hemställa att därvid göres undantag för ett, numerärt sett, betydande parti, nämligen fylleriförseelserna och brotten mot 11:15 strafflagen. Dessa lagöverträdelser, vilka såsom av anförda siffror framgår utgöra mera än 80 procent av alla de enligt strafflagen beivrade, äro i lagen belagda med en bötesgrundtaxa, vars maximum är satt så lågt som 100 kronor. Vad fylleriförseelserna angår, har redan erinrats att de äro avsedda att vid den stora reformen behandlas såsom polisförseelser och därmed undantagas från dagsbotsystemets område. Ett redan utarbetat och på remiss utsänt lagförslag vill för övrigt överföra dem till specialstraffrätten. Blevet nämnda förslag i denna del måhända nästa år upphöjt till lag, framstode det såsom så mycket mera olämpligt att domstolarna för en helt kort tidrymd tilldelats den mycket grannliga och besvärliga uppgiften att å dessa talrika brott tillämpa dagsbotsystem. Att åter till en annan behandling än den fylleriförseelserna erhåller särskilja de med dem så ytterst nära sammanhängande brotten mot 11:15 strafflagen (oljud, förargelseväckande beteende, överdådig framfart), för vilka straff i det ojämförligt stora flertalet fall ej ådömes ensamt, utan jämte straff för fylleri, synes icke heller lämpligt. Det i andra stycket av paragrafen med högre straffsats belagda brottet överdådig framfart med automobil står vidare i närmaste släktskap med förseelser mot förordningen om motorfordon (jfr dess 41 §).

Vad angår reformens omfattning i övrigt, lär det vara nödvändigt att från dess tillämpningsområde undantaga de tryckfrihetsbrott som enligt tryckfrihetsförfordningen skola bestraffas efter allmän lag. Måhända behöver denna jämkning icke anses ovillkorligt påkallad därav att brott som t. o. m. falla under samma paragraf eljest komme att behandlas efter olika principer.

Men avgörande betydelse måste däremot tilläggas det förhållande att den för tryckt skrift ansvariges person i tryckfrihetsförordningen bestämmes efter helt formella grunder, i följd varav en alldeles ovidkommande och alldeles medellös och inkomstfri person kan åta sig ansvaret för skriften såsom dess »författare» eller ansvarige utgivare. Undantagas i enlighet med denna hemställan tryckfrihetsbrotten från tillämpning av dagsbotprincipen, blir visserligen en följd att de komma att falla under den i form av särskild lag föreslagna bestämmelsen, att »skäligt avseende» skall vid andra bötesstraffs utmätande fästas vid den sakfällades betalningsförmåga; men då vad som därutinnan är att anse såsom skäligt, blir att bedöma efter förhållandena, torde detta icke böra möta betänkligheter.

I detta sammanhang må erinras, att med hänsyn till innehållet i 4: 1 strafflagen det i brist på uttrycklig bestämmelse i förslaget synes oviss huruvida dagsbotsprincipen skall anses tillämplig eller ej i sådana fall, där gärning är straffbar såväl enligt allmänna strafflagen som speciallag och båda lagbuden hava samma straffsats. Hittills åtminstone torde man i rättspraxis i dylika fall ansett sig varken pliktig eller befogad att i utslaget utmärka någotdera lagbudet såsom det principalt tillämpade, utan åberopat dem sida vid sida jämte 4: 1 strafflagen.

Lämpligast synes vara, att de tre remitterade lagförslagen sammanarbetas till ett enda. Även i sakligt hänseende torde härmed en avsevärd fördel kunna vinnas. Nuvarande uppställning och formulering synas nämligen kunna giva anledning till att vid dagsbotens fastställande i penningar proportionaliseringsprincipen komme till en mera mekanisk tillämpning än som vare sig kan vara lyckligt eller, efter uttalanden i remissprotokollet att döma, är avsett. Enklarest synes detta kunna avhjälpas genom att stadgandena i 3 § första stycket lagen om dagsböter och i lagen om bestämmande av böter i vissa fall bleve givna i samma lag och ställda i sådan relation till varandra, att överdrivna föreställningar om motsatsförhållandet dem emellan förebyggdes.

Ett uttryckligt åberopande av den sammanslagna lagen torde i rättsskipningen i regel behöva ske endast till stöd för böternas bestämmande i dagsböter, men för detta ändamål desto oftare. För att underlätta en bekväm förkortning i beteckningen torde den därför lämpligen kunna rubriceras exempelvis lag om dagsböter, innefattande jämväl vissa andra bestämmelser om böter.

Regeringsrådet Planting-Gyllenbåga:

Det huvudsakliga syftet med ifrågavarande förslag är att mera än hittills inom vår rätt proportionalisera bötesstraffet efter den skyldiges betalningsförmåga. Straffet för enahanda förseelse skulle såmedelst bliva såvitt möjligt lika kännbart för individer i olika förmögenhetsställning. Att förverkliga detta syftemål är naturligen synnerligen eftersträfvansvärt. Men enligt min mening måste man känna sig mycket tveksam, huruvida det för tillämpning inom den allmänna straffrättens område föreslagna dagsbotssystemet utgör en ändamålsenlig och praktisk väg för vinnande av det eftersträfvade må-

let. Enligt detta system uppdelas, såvitt jag kunnat tolka förslaget, domarens prövning och utmätande av bötesstraffet i två bestämt åtskilda, successiva akter med följande innebörd: först bestämmande av antalet dagsböter med hänsynstagande till alla de omständigheter, förutom den brottsliges betalningsförmåga, som konstituera det begångna brottet inom sin klass såsom mera eller mindre svårt (»brottets svårhet» enligt förslaget), och vidare dagsbotens fastställande till visst belopp i penningar i förhållande till den brottsliges betalningsförmåga. Men enligt min tanke kommer näppeligen ett sådant system med dess två skilda led i domarens verksamhet att i praktiken visa sig utförbart på det sätt förslaget avser. Det torde för en domare vara synnerligen vanskligt att vid bedömande av ett brotts svårhet icke taga starkt intryck av den brottsliges förmögenhetsförhållanden såsom moment i hans allmänna levnadsställning. Och att vid fastställande av dagsbotens belopp lämna åsido alla andra omständigheter än den brottsliges betalningsförmåga förefaller å andra sidan icke alltid vara någon lätt uppgift. Vid tillämpning av det föreslagna dagsbotssystemet synes det mig, med andra ord, icke uteslutet, att somliga för straffets bestämmande betydelsefulla faktorer kunna få dubbel inverkan. Jag föreställer mig därför, att även om dagsbotssystemet lagfästes, det i många fall för domaren ter sig mest naturligt och ändamålsenligt att först med hänsyn till alla inverkande omständigheter i tanken fixera ett visst bötesbelopp, varefter med detta som utgångspunkt antalet dagsböter samt dagsbotens belopp bestämmas.

Ehuru det på angivna grunder synes mig tvelaktigt, om det föreslagna dagsbotssystemet erbjuder en fullgod väg för ernående av det åsyftade målet, tilltror jag mig dock icke att nu avstyrka detsamma införande i vår rätt, därvid jag emellertid i likhet med justitierådet Alexanderson förutsätter, att dagsbotsprincipens tillämpning tillsvidare skulle beteckna endast ett försök för vinnande av vidgad erfarenhet i avbidan å en allmän straffrättsreform. I övrigt instämmer jag i allt väsentligt med justitierådet Alexanderson.

Justitierådet Wedberg:

Förslagen åsyfta förnämligast att vid utmätande av bötesstraff större hänsyn skall tagas till den skyldiges ekonomiska förhållanden än nu är fallet. För ernående av detta syfte framgå förslagen på två skilda vägar, en för allmänna strafflagens område, en annan för specialstraffrättens.

Beträffande det senare göres ingen ändring i gällande straffskalor, men det bestämmes att vid straffets utmätande skäligen avseende skall fästas vid den sakfällades betalningsförmåga. Denna bestämmelse torde böra förstås ungefär så, att betalningsförmågan lämnas helt åsido vid förseelser av politinatur och att även eljest avvikelse uppåt eller nedåt från hittills brukligt straffmått sker endast i de undantagsfall, där vad som utan närmare utredning är känt om den tilltalades mer än vanligt goda eller dåliga ekonomi må anses påkalla det, och utan strävan att en strängt proportionell rättvisa må varda skipad. Domarens prövning skall sålunda icke till sin art bliva en annan än hittills.

Annorlunda beträffande den allmänna strafflagens område. Här skall på

ett vida mer radikalt sätt sörjas för vad som i remissprotokollet kallas bötesstraffets proportionaliserande efter den brottsliges betalningsförmåga. Domaren skall tvingas att uppdelat sin prövning i två temporärt och sakligt skilda akter, av vilka — om jag rätt förstått meningen — den första skall under hänsyn till alla på straffmättet inverkan omständigheter, även den sakfällades betalningsförmåga, fastställa ett visst s. k. dagsbotsantal (i allmänhet inom gränserna 1—100), och den andra skall med hänsyn allenast till betalningsförmågan precisera värdet, beloppet, av varje dagsbot. Den summa som blir att betala framgår därefter rent matematiskt genom multiplikation av dagsbotsbeloppet med dagsbotsantalet. Klart är att den viktigaste faktorn blir dagsbotsbeloppet, helst detta är oberoende av strafflagens både maximum och minimum för bötesstraffet. Medan dagsbotsantalet kan — fränsett undantagsfall — variera blott från 1 till 100, finnas för dagsbotsbeloppet mångtusende gradationer, i ty att det kan sättas så lågt som till ett öre och stiga uppåt utan varje fix gräns. Det torde icke kunna bestridas att införandet av detta s. k. dagsbotssystem leder eller åtminstone är avsett att leda till ett kraftigare proportionaliserande efter betalningsförmågan än den nya för specialstraffrätten tilltänkta bestämmelsen. Visserligen antydes i remissprotokollet att i tillämpningen dagsbotsprincipen till en början icke bör fullt konsekvent genomföras, att domstolen blott bör »efter omständigheterna fästa skäligt avseende vid olikheten i betalningsförmågan», men det säges också att, efter förslagens genomförande, ett bötesstraff inom specialstraffrätten »icke i samma grad får förutsättas rätta sig efter den dömdes betalningsförmåga» som ett dagsbotsstraff. Jag återkommer härtill vid 3 §.

Vid förslagens granskning frågar man sig främst, varför dagsbotsprincipen skall vinna tillämpning inom allmänna strafflagens hela område, men vara helt utestängd från specialstraffrättens. I remissprotokollet säges att alla sådana bötesstraff, vilka knyta sig till verkliga brott, böra underkastas dagsbotssystemet, till skillnad från de förseelser av politinatur där det icke är fråga om en rättsstridig vilja och vilka sålunda falla utom begreppen brott och straff i egentlig mening. Det erkännes också att inom *specialstraffrätten* finnas åtskilliga fall, där enligt nämnda grundsats dagsbotsprincipen bör vinna tillämpning, och vissa skäl angivas varför detta likväl nu icke låte sig göra. Däremot saknas i remissprotokollet ett påpekande av att den *allmänna strafflagen* rymmer åtskilliga med böter belagda brott vid vilka, enligt samma grundsats, dagsbotsprincipen *icke* bör gälla. Och dock förhåller det sig otvivelaktigt så. Statistiken för 1922 visar att av 75,370 bötesdömda (häri ej inräknade brott och förseelser mot krigslag) hava 33,914 fått sin dom efter allmänna strafflagen. Av dessa 33,914 äro 21,764 fyllerister (18:15) och 6,008 dömda för oljud, förargelseväckande beteende eller överdådig framfart (11:15). Det synes vara ovedersägligt att båda dessa grupper från allmänna strafflagens område äga den karaktär att dagsbotsprincipen icke lämpar sig för dem. Samma karaktär har efter mitt förmenande också i regeln vissa andra fall där böter ådömas enligt allmänna strafflagen (jfr Hjalmar Westrings yttrande vid kriminalkongressen i Stockholm 1911, s. 97—98 i de tryckta förhandlingar-

na); jag tänker särskilt på egenmäktigt förfarande (10:20), ringare misshandel (14:13) och ärekränkning (16:9 och 11). Med andra ord: av de fall, som förslagen vilja lägga under dagsbotsprincipens herravälde, äro minst 80 % sådana att de icke böra komma därunder.

Det lär här få anmärkas att vad jag nu yttrat om det otillfredsställande i att låta dagsbotsprincipen gälla över strafflagens hela nuvarande område torde åtminstone i allt väsentligt äga stödet av departementschefens auktoritet. Vid Svenska kriminalistföreningens årsmöte år 1916 framhöll han (se de tryckta förhandlingarna s. 45—46) att om bötesstraffet skall omgestaltas efter dagsbotsprincipen, måste därmed följa omgestaltning av själva området av polisförseelser i förhållande till strafflagen, d. v. s. gränslinjen mellan vad som är småförseelser enligt strafflagen och vad som är politiförseelser utom strafflagen, att det nuvarande läget av en viss förseelse, om den befinner sig inom den ena eller den andra gruppen, vore något som man ej kunde utgå ifrån, och att, enligt hans mening, fylleriförseelserna borde komma under politiförseelser.

Måhända skall mot det nu sagda invändas att de föreslagna dagsbotsbestämmelserna böra tolkas så, att vid fylleriförseelser, och med dem jämförliga förseelser inom den allmänna strafflagens ram, det icke skall opereras med olika värden å dagsboten. Jag kan dock ej se att bestämmelsernas avfattning medge en sådan tolkning. Och om så vore, varför skall då domaren för att komma till ett visst bötesbelopp nödsakas att underkasta sig den i 80 av 100 fall alldeles onödiga omgången med bestämmande av dagsbotsantal och dagsbotsbelopp och med de båda faktorernas multiplicering?

Då förslagen om bötesstraffets utmätande efter betalningsförmågan sålunda utgå från en, enligt min uppfattning, i grunden förfelad gränsbestämning mellan de områden där dagsbotsprincipen skall och där den icke skall bliva gällande, måste jag redan av detta skäl avstyrka deras framläggande för riksdagen.

Jag bör dock tillägga att jag över huvud icke kan finna det tilltalande att införa dagsbotssystemet i vår straffrätt. Den uppdelning av straffmätningen i två skilda akter, som utgör systemets grundtanke, synes mig vara en konstlad klyvning av vad som naturligt hör samman, en klyvning som aldrig skall låta sig i verkligheten rätt genomföras. Dagsboten är, säger remissprotokollet, »rent artificiell», och den tyckes vara detta i så hög grad att angående de normer, efter vilka i varje mål dess speciella dagsbot skall tillskapas, en besvärande osäkerhet råder bland systemets egna vänner. Redan vid bestämmandet av brottslighetsgraden, m. a. o. dagsbotsantalet, måste hänsyn tagas till den sakfälldes ekonomiska situation; men innan man känner dagsbotsbeloppet, är dagsbotsantalet en egendomlig, konturlös storhet om vars rätta väsen man vinner någon föreställning endast i fall man tänker sig att — vad systemet just vill göra opraktiskt — dagsböterna måste förvandlas till fängelse. Beträffande omöjligheten att med hänsyn endast till betalningsförmågan fastställa dagsbotsbeloppet kan jag i det väsentliga ansluta mig till vad professoren Kallenberg yttrat (strafflagskommissionens betänkande s. 473—4). Blott i

mycket sällsynta undantagsfall torde det vara möjligt och försvarligt att sedan brottslighetsgraden bestämts, naturligtvis under hänsyn även till den åtalades ekonomiska situation vid förbrytelsens begående, göra en ytterligare fristående prövning av betalningsförmågan — i de fall nämligen att denna *efter* brottets begående väsentligen ändrats. Men att inrätta lagen efter dylika sällsyntheter bör ju icke ifrågakomma. Som ett fel hos dagsbotssystemet måste också anses att det inbjuder till ett alltför starkt beaktande av betalningsförmågan, såväl under målets handläggning som i själva domen. Strafflidandet, mottagligheten för straffet, är dock i hög grad beroende av andra faktorer än solvensen, och det vore exempelvis icke lyckligt om i ett enklare brottmål, där skuldfrågan är klar, utredning om betalningsförmågan komme processen att svälla ut.

Nu angivna svagheter hos dagsbotsprincipen synas vara så betydande att om man ändock vill lägga den till grund för bötesstraffets reformering i stället för att välja vad i den inom justitiedepartementet utarbetade promemorian be-tecknas som det onekligen närmast till hands liggande sättet för en sådan reform, skälen härför måste vara synnerligen starka. Det torde vara egentligen i två avseenden, som dagsbotssystemet anses äga företräde framför ett enhetligt straffutmätande.

Främst anföres sålunda att vid enhetligt straffutmätande »kommer tydligen straffets förmåga att vara uttryck för den grad, vari rättsordningen ogillar det skedda samhällsangreppet, att fullständigt utplånas» (remissprotokollet), eller såsom det uttryckes i den inom justitiedepartementet upprättade promemorian, strafftillämpningens allmänpreventiva verkan blir mycket otillfredsställande eftersom domen icke ger något som helst besked om huru svårt domaren ansett brottet vara. Härvid må till en början anmärkas att, såvitt bötesdomar angår, föreställningen att allmänheten skall låta sig i nämnvärd mån påverkas av själva straffutmätningen torde i mycket vara en illusion, denna utmätning må anordnas efter ena eller andra principen. Men vidare. Huru än bötesstraffet reformeras, kommer domen att lyda på ett visst penningbelopp. Det lär om dagsbotsprincipen tillämpas bli åt detta belopp allmänheten skänker någon uppmärksamhet, icke åt dagsbotsantalet (jfr strafflagskommissionens betänkande s. 286 överst). Om åter vid enhetlig straffutmätning domaren, när betalningsförmågan avsevärt inverkar å straffmåttet i höjande eller sänkande riktning, anger detta i motiveringen, torde ett sådant påpekande bättre än ett fixerande av dagsbotsantal vara ägnat att populärt klargöra brottslighetsgraden, visserligen icke efter 100-gradig skala men dock med fullt tillräcklig precision. Och slutligen. Vilken princip än tillämpas måste, såsom erfarenheten från Finland lär bestyrka, för det stora flertalet fall en viss medelnivå för bötesbeloppet bliva vedertagen, och naturligtvis blir det denna medelnivå som eventuellt får någon allmänpreventiv effekt.

Det andra argument som med någon styrka anföres mot den enhetliga utmätningen och för dagsbotsprincipen, är att när böter utmätas efter betalningsförmågan en förvandling enligt fasta normer av böterna till fängelse icke kan utan orättvisa ske efter de utdömda bötesbeloppen, men väl efter dagsbotsantalerna.

Då ett visst minimum för förvandlingsstraffet alltid måste uppställas, är det tydligen de fall, då betalningsförmågan verkat i höjande riktning, som man härvid har för ögonen. Men om, såsom jag anser riktigt, bötessumman höjes över det normala blott om den tilltalade otvivelaktigt är solvent för den höjda summan, blir förvandlingsfrågan utan intresse. Att fix förvandlingstabell kan, utan förmedling av dagsbotsantal, stå väl tillsammans med böters utmätande under hänsyn till betalningsförmågan, är ju förslagets egen mening såvitt gäller specialstraffrätten. För övrigt kan den fixa tabellen övergivas.

Ej sällan har det gått så, att betänkligheter, som uttalats vid granskning av ett lagförslag, sedermera när förslaget någon tid varit gällande rätt framstå såsom ogrundade eller överdrivna. Kritiken behöver dock ej därför ha saknat fog. Erfarenheten lär nämligen att det levande livet har en icke ringa förmåga att finna sig till rätta även med mindre goda lagar. Och ehuru jag icke kan frigöra mig från den farhågan att dagsbotsprincipen, om den lagfästes, komme att kännas konstlad, oklar, onödigt besvärlig och inkrånglad, vill jag ej betvivla att våra domare skulle veta befria sig från det onaturliga tvång den lägger å deras prövning och att resultatet skulle bliva väsentligen detsamma som vid enhetlig utmätning. Dagsbotssystemet komme väl icke att såsom i Portugal, där det varit lag sedan 1852, utgöra blott en död bokstav. Formellt bleve det nog tillämpat, men kanske icke reellt. Jag håller för mycket antagligt att domaren komme att först bestämma sig för ett visst bötesbelopp — under hänsyn till alla omständigheter, även betalningsförmågan, men utan att låta denna spela någon särskilt framträdande roll annat än i mera pregnanta fall —, därefter tänka sig huru många dagars förvandlingsfängelse brottet kunde förtjäna, vidare ur förvandlingstabellen framleta det dagsbotsantal som svarar mot fängelsedagarna, och slutligen bestämma dagsbotsbeloppet genom att dividera bötesbeloppet med dagsbotsantalet.

Vad erfarenheterna från Finland angår lära de böra upptagas med en viss försiktighet och synas icke vara särdeles upplysande. Väl torde det förhålla sig så att domstolarna där i allmänhet med prisvärd måtta begagna sig av nyanseringsmöjligheterna. Likaså synes man i Finland anse dagsbotssystemet beteckna ett framsteg i förhållande till den äldre rätten, under vars välde någon hänsyn vid bötesstraffets utmätande icke togs till betalningsförmågan. Emellertid torde den frågan stå öppen, om icke minst lika goda resultat kunnat vinnas med mindre apparat.

För min del skulle jag icke kunna hava något att erinra mot att domstolarna beträffande utmätandet av bötesstraff förföre i enlighet med vad jag ansett ligga i den nu föreslagna regeln för specialstraffrättens område, ej heller mot att den allmänna bötesskalan måttligt vidgades. I överensstämmelse med vad redan för 18 år sedan framhölls av dåvarande chefen för justitiedepartementet lärar måhända dock revisionen av bötes- och förvandlingsstraffen icke böra inskränkas till att lagregler i antydd riktning meddelas, och jag anser ingalunda mig vara i stånd att nu angiva huru revisionen i detalj bäst bör ske. Om och på vad sätt en partiell straffrättsreform, avseende förevarande ämnen, må lämpligen kunna genomföras synes förtjänt av ett ytterligare övervägande.

Blir reformen uppskjuten ett eller annat år eller halvår torde icke någon skada vara skedd. Säkerligen vore det alltför sangviniskt att av de nu framlagda förslagens lagfästande hoppas någon avsevärd verkan vare sig till brottslighetens bekämpande, till ökning av statens inkomst av bötesmedel eller till fångvårdskostnadernas minskning. Hur reformen härutinnan utfallit i Finland är ej utrett och vore kanske ej heller belysande för svenska förhållanden.

Vad angår den allmänna form i vilken de tillämnade nya bestämmelserna meddelas måste det, såsom även i ett av de inkomna utlåtandena påpekas, anses vara ett egendomligt förhållande att ett kapitel i strafflagen skall gälla utanför strafflagens område, men, med oväsentliga undantag, icke för bötesstraff enligt strafflagen själv. Denna stötande oegentlighet lär dock med de antagna riktlinjerna för reformen icke kunna undvikas. Lämpligt synes däremot vara att de tilltänkta tre lagarna sammanslås till en enda, i vilken de tre olika grupperna av regler gärna kunde få var sin särskilda rubrik. Härvid torde stadgandet om anstånd med betalningen böra sättas sist.

Justitierådet von Seth:

Det föreliggande förslaget till lag om dagsböter avser en sådan omläggning av det sätt, varpå bötesstraffet är anordnat i vår strafflag, att detta straff skulle komma att å ena sidan verka mera effektivt och å den andra bättre än för närvarande motsvara kravet på allas likhet inför lagen.

Dessa mål vill förslaget i första hand vinna genom bötesbeloppets proportionerande efter betalningsförmågan. Så långt innebär förslaget icke något nytt inom lagstiftningen. Ett flertal gällande strafflagar, bland andra den danska och den norska, innehålla redan föreskrifter i sådan riktning. Förslaget går emellertid längre. Det har visat sig, att en allmän föreskrift i strafflagen, att vid ådömande av bötesstraff hänsyn skall tagas till den sakfälldes betalningsförmåga, hittills haft svårt att göra sig gällande i praktiska livet; och det torde väl även kunna sägas, att en dylik föreskrift är alltför vag för att, där den över huvud taget bleve tillämpad, kunna garantera ett något så när jämnt utmätande av bötesbeloppen. Dessa olägenheter söker förslaget övervinna genom en sådan anordning av bötesutmätningen, att domaren tvingas att uppdelas denna på två från varandra skilda tankeoperationer, en avseende straffets avpassande efter brottslighetens svårhet och den andra åsyftande det slutliga bötesbeloppets ställande i behörig relation till betalningsförmågan.

Så tillvida synes mig förslaget innebära ett så bestämt framsteg i förhållande till det i vår nu gällande rätt antagna och i tillämpningen till en avsevärd principlöshet ledande sättet att ordna saken, att jag anser mig böra på det livligaste tillstyrka ett genomförande snarast möjligt av dessa dess grundtankar. Visserligen får man ej tänka sig, att härigenom alla större svagheter skulle vara borteliminerade från bötesstraffet såsom huvudstraff, men de som kvarstå äro i stort sett antingen — såsom t. ex. svårigheten att vid straffmätningen taga tillbörlig hänsyn till den olika psykiska verkan själva domfällandet medför på olika individer — sådana, som vidlåda allt utövande av straffande verksamhet från det allmännas sida, eller i varje fall sådana, som äro oskiljaktiga

från bötesstraffet såsom straffart, hur det än är anordnat, såsom exempelvis den, som ligger däri, att det alltid kommer att finnas brottslingar, vilka överbud taget icke förmå utgiva något som helst bötesbelopp eller i varje fall endast ett så obetydligt belopp, att dess utdömande i allmänna meningen skulle beröva bötesstraffet som straffart dess allvar och till följd därav betaga det förmågan att verka i allmän preventiv riktning.

Det är emellertid ej nog att bötesstraffet i och för sig ådömes efter riktiga principer. För dess effektivitet fordras också, att de enskilda bötesdomarna i stort sett vinna sådan tillämpning, att dessa principer praktiskt komma till sin rätt; och detta kan naturligtvis icke ske, annat än om verkställigheten i största möjliga utsträckning blir sådan, att bötesstraffet icke förlorar sin karaktär av förmögenhetsstraff. Detta mål söker departementschefen vinna dels genom ett särskilt förslag till lag angående frist vid böters erläggande och dels genom förslag till en viss skärpning av det förvandlingsstraff, som icke kan undvaras såsom yttersta remedium, därest av en eller annan anledning böterna ej skulle erläggas. Även de tankar, som ligga till grund för dessa förslag, synas mig bärande och värda att förverkligas.

Om jag således anser mig böra i stort sett förorda, att bestämmelser av den huvudsakliga innebörd de nu berörda lagförslagen innefatta snarast möjligt införlivas i vår strafflagstiftning och detta av de skäl departementschefen anfört även utan att någon rubbning samtidigt sker i straffsystemet i övrigt, kan jag — bortsett tillsvidare från vissa betänkligheter i fråga om detaljer i förslagen, till vilka jag längre fram återkommer — icke annat än känna mig tveksam inför tanken att till en början genomföra de nya grundsatserna allenast inom en del av straffrätten. Det skall naturligtvis alltid komma att medföra vissa svårigheter att jämsides med varandra tillämpa två till utgångspunkten så olika system som dagsbotssystemet och vårt nuvarande system för bötesstraffet; och även om dessa svårigheter skulle kunna genom jämkningar i förslagen bortelimineras i ännu någon mån utöver vad som skett genom de förändringar i det ursprungliga utkastet de remitterade förslagen innebära, kunna, såsom departementschefen framhållit, alla oegentligheter icke undvikas, så snart man vill försöka med en allenast partiell reform. Det är ej heller uteslutet, att en dylik principiell motsättning mellan den allmänna straffrättens och specialstraffrättens bötessystem åtminstone till en början kan komma att verka förvirrande på allmänhetens uppfattning. I Finland har man ju också ansett sig böra genomföra dagsbotssystemet på en gång över hela linjen.

Då jag likväl anser mig böra lämna vad departementschefen föreslagit utan principiell anmärkning även härutinnan, så beror detta å *ena sidan* på att jag anser dagsbotssystemet innebära ett så viktigt framsteg i förhållande till vårt nuvarande bötessystem, att dess införlivande med vår straffrätt icke bör uppskjutas med mindre de svårigheter, som möta för dess genomförande, visa sig vara av alltför allvarlig art, något som jag icke kan anse vara fallet, och å *andra sidan* på det av departementschefen berörda skick, i vilket vår specialstraffrätt för närvarande befinner sig och som medför, att ett genomförande av dagsbotssystemet även på specialstraffrättens område icke låter sig göra

utan en detaljerad omarbetning av dithörande straffstadganden, ett så tidsödande företag, att det helst synes böra ske successivt, i den mån de särskilda författningarna eljest komma i fråga att överses. Ett sådant tillvägagångssätt förordas också i senaste danska strafflagskommissions betänkande för Danmarks del.

Klokt torde emellertid vara att, på sätt det tredje av de remitterade förslagen avser, söka såvitt möjligt mildra motsättningen mellan de båda systemen genom ett stadgande, att vid utmätande av böter, som ej äro att bestämma i dagsböter, skäligt avseende skall fästas vid den sakfälldes betalningsförmåga, om än en sådan bestämmelse icke låter sig tillämpas på andra straffstadganden än sådana, som innehålla en straffskala tillräckligt vid att lämna plats för ett dylikt hänsynstagande vid sidan av iakttagandet av övriga grunder för bötesstraffets utmätande.

Uptages ett sådant stadgande i lagstiftningen, lär det emellertid föra med sig behovet av ännu en åtgärd för de båda systemens närmande till varandra. Det kan ej undvikas, att med ett dylikt stadgande de nuvarande bestämmelserna om böters förvandling vid bristande betalning komma att bli i viss mån mindre lämpliga. Har domstolen, under antagande av att den sakfällde i ekonomiskt hänseende intager en mera gynnad ställning, ådömt honom ett jämförelsevis högt bötesstraff och det sedan skulle visa sig, att detta antagande var oriktigt och att han ej kan gälda böterna, kan han inom vissa gränser komma att få undergå ett förvandlingsstraff, som är strängare än som motsvarar den svårhetsgrad hos brottet, från vilken domstolen utgått vid straffets utmätande. Maximigränsen för förvandlingsstraffet, 60 dagars fängelse, gör sig nämligen i förevarande hänseende ej gällande, förr än ganska högt upp på straffskalan. På denna oegentlighet, som dock kanske har mera teoretisk än praktisk betydelse, — domstolen får ju i varje fall icke överskrida straffskalans maximum — lär emellertid, såvida man ej vill inlåta sig på mera invecklade och svårtillämpliga bestämmelser, icke kunna rådas bot annat än genom anlitande av nådeinstitutet i förekommande fall. Men man kan även tänka sig ett motsatt förhållande. Domstolen kan med hänsyn till förebragt utredning om den sakfälldes fattigdom hava ådömt honom ett särskilt lågt bötesstraff, men denne gör likväl icke någon ansträngning att betala böterna, ehuru han gott skulle kunna göra det. Det förvandlingsstraff, som i sådant fall skall träda i stället för böterna, blir med hänsyn till det sänkta bötesbeloppet väsentligt kortare än med tillämpning av det nu gällande systemet. Det finnes, såvitt man ej vill övergiva förvandlingen efter en fix skala, ingen möjlighet att, såsom då fråga är om förvandling av dagsböter, verkställa förvandlingen utan hänsyn till den nedsättning i bötesbeloppet, som betingats av den sakfälldes mindre goda ekonomiska ställning. Förvandlingsstraffet kommer i dylika fall att bli lägre, än som motsvarar domstolens uppfattning om förbrytelsens svårhet. Häri ligger otvivelaktigt en fara för straffbestämmelsernas effektivitet, en fara, som är så mycket större, som en bestämmelse om skyldighet för domaren att vid straffutmätning enligt specialstraffrätten taga hänsyn till betalningsförmågan med största säkerhet kommer att medföra en allmän

sänkning av bötesbeloppen för den stora massan av de sakfällda. Jag kan ej finna annat, än att en sådan bestämmelse som en nödvändig konsekvens måste medföra, att även på specialstraffrättens område en höjning göres av förvandlingsstraffets minimum, och jag kan ej se någon anledning, varför icke samma minimum bör få gälla vid alla bötesförvandlingar. Möjligen bör emellertid detta minimum, med hänsyn därtill att det nu är fråga endast om ett provisoriskt ordnande av saken, sättas något lägre än enligt förslaget. Jag har tänkt mig, att en fördubbling av den nuvarande minimitiden, åtminstone tills närmare erfarenhet vunnits, kunde vara tillfyllest. Från de synpunkter, från vilka man har att utgå vid bestämmande av förvandlingsstraffets storlek, kan ett sådant minimum säkerligen icke anses för högt. Även om något större belastning av fängelserna till en början skulle bli en följd av en sådan höjning av minimum, får man väl utgå ifrån, att skärpningen av förvandlingsstraffet i samband med ett rationellare utmätande av böterna i längden skall verka i motsatt riktning, och det får härvid icke förbises, att den sänkning i bötesbeloppens storlek för en stor del bötfällda, som, såsom ovan framhållits, är att motse, ävenledes kommer att verka nedpressande på totalsumman av fängelsedagar. Jag hemställer alltså om sådant tillägg till vad som föreslagits, att vid all bötesförvandling fängelsestraffet ej må sättas under sex dagar.

Beträffande det sätt, varpå det föreliggande ämnet behandlats i formellt hänseende, anser jag mig redan i detta sammanhang böra erinra, att det synes mig, som om icke något vore att vinna av den uppdelning på tre olika lagar, departementschefen låtit vidtaga. Tvärtom skulle på grund av vissa förhållanden, till vilka jag återkommer vid tal om de särskilda bestämmelserna, förenklingar kunna uppnås, om det hela sammanfördes till en lag, som då borde erhålla till rubrik »lag med vissa bestämmelser om böter» eller något dylikt.

Förslaget till lag om dagsböter.

R u b r i k e n.

Justitierådet Wedberg:

Att dagsböter nyttjas såsom pluralform för dagsbot förefaller att vara språkligt mindre tillfredsställande. Anmärkningsvärdare är dock att själva termen dagsbot synes vara vilseledande. Den är visserligen godtagen i Finlands lagstiftning, men den är där motiverad av två grunder: dagsboten skall beräknas efter medelinkomsten per dag, och vid bötesförvandling svarar tio dagars fängelse mot högst tio dagsböter och varje ytterligare dags fängelse mot en dagsbot. Ingen av dessa grunder föreligger enligt förslaget. Såsom vid 3 § skall närmare beröras är det icke utan sina svårigheter att rätt förstå vad förslaget menar med dagsbot, men antagligen är meningen att dagsboten *icke* skall svara mot någon viss annan storhet *per dag*. Vid sådant förhållande är benämningen dagsbot olämplig såsom ledande tanken in på oriktiga banor. Villigt medges att en fullt lämplig icke är lätt att finna. Bötesenhet, bötes- eller botskil-

ling (jfr vadeskilling o. dyl.) skulle äga den förtjänsten att vara fullt neutrala beteckningar.

1—3 §§.

Justitierådet Alexanderson, med vilken *regeringsrådet Planting-Gyllenbåga* instämde:

Den sakenliga uppställningen av innehållet i dessa paragrafer synes vara följande. I sammanhang med eller i omedelbar anslutning till det grundläggande stadgandet om straffets ådömande i dagsböter angives brottslighetsgraden såsom den norm efter vilken antalet dagsböter tillmätas; därefter den skala som härvid kommer till användning och dess relation till strafflagens bötessatser; för det tredje de hänsyn efter vilka dagsbotens penningvärde i varje särskilt fall skall fastställas. Slutligen anvisas domaren att i utslaget angiva det penningbelopp som med tillämpning av vad sålunda bestämts skall i böter gäldas.

Andra stycket i 3 § borde således uppflyttas till 1 § eller få inleda 2 § — därvid uttrycket »svårhet» lär böra utbytas mot annat — och för att ej bryta sammanhanget synes andra stycket i 1 § böra flyttas ned efter 3 §. Ovan har jag givit uttryck för den mening, att till de i nämnda stycke stadgade undantagen böra fogas andra.

Bestämmelserna i förevarande paragrafer synas vidare böra erhålla en formulering, som är bättre ägnad att föranleda domaren att såsom straffdomens kärnpunkt markera ådömandet av visst antal dagsböter. Med förslaget lydelse ter sig detta moment mera såsom en bland premisserna till vad som framstår såsom utslagets egentliga kläm eller ådömandet av det uträknade beloppet penningböter. Med något förändrat ordval och andra smärre jämkningar torde det antydda syftet kunna vinnas.

Att i lagtext giva en tillfredsställande beteckning för alla de faktorer, som böra inverka på fastställandet av dagsbotens belopp, är utan tvivel omöjligt; man måste lita till en förständig rättstillämpning. Den »fria prövning», förslaget giver domaren, torde också åsyfta icke blott befogenhet att rörande den dömdes ekonomiska förhållanden nöja sig med ett visst mått av sannolikhetsbevisning, utan även frihet att efter skiftande förhållanden förläna den ena eller andra omständigheten större eller mindre vikt. Det synes dock som om uttryckssättet i 3 § första stycket alltför ensidigt betonade en på egna ekonomiska tillgångar eller förvärvsmöjligheter grundad betalningsförmåga såsom norm; ej ringa hänsyn måste enligt min mening tagas till den brottsliga faktiska levnadsstandard. Jag hemställer därför, att orden »andra på hans betalningsförmåga inverkan omständigheter» måtte ersättas med »andra levnadsomständigheter» eller något liknande.

Alldeles särskilt synes mig ett sådant — jag tror mig kunna säga — förtydligande vara påkallat, om såsom enligt förslaget inga gränser uppställas för domarens frihet vid dagsbottaxeringen. Men det torde böra vidtagas även om, såsom försiktigheten synes bjuda, man följer strafflagskommissionens nästan enhälliga åsikt att maximi- och minimibelopp böra lagstadgas.

Vinnes ej avseende för ovan gjorda hemställanden om jämkningar i förslagets uppställning, torde emellertid ordet »tillika» i 3 § första stycket böra utgå.

Justitierådet Wedberg:

Då i 1 § första stycket talas om ådömande av bötesstraff enligt strafflagen, inbegripas även sådana fall där jämlikt strafflagen för krigsmakten brott skall straffas efter allmän lag. Härigenom uppstår den oegentligheten att medan dagsbotsprincipen kan bli tillämplig vid bötesådömande jämlikt andra stycket i 111 § strafflagen för krigsmakten, komma böter enligt första stycket att utmätas så som föreskrives i den tillämnade lagen angående bestämmande av böter i vissa fall. Denna oegentlighet är dock försvinnande liten i jämförelse med den som innebäres i hela läggningen av den föreslagna reformen; och då härtill kommer att bötesbestämmelserna i sistnämnda paragraf endast mycket sällan tillämpas, vill jag icke hemställa om någon åtgärd för den anmärkta oegentlighetens förebyggande.

Lika med justitierådet Alexanderson anser jag att i de fall, där jämlikt tryckfrihetsförordningen brott skall straffas efter allmän lag, böter böra utmätas icke efter dagsbotsprincipen utan efter den för specialstraffrätten avsedda regeln. Vad angår de bötesstraff som tryckfrihetsförordningen själv utsätter, bli de nya reglerna, som ju sakna grundlags natur, icke tillämpliga. Detta gäller icke blott den första straffbestämmelsen i § 2 mom. 4, som uttryckligen föreskriver att inom böteslatituden (»ettundra riksdaler eller mera») straffmättet skall bestämmas »efter brottets beskaffenhet».

Det är icke lätt att av lagtexten komma till klarhet om, vilken storhet dagsboten egentligen skall uttrycka; och i remissprotokollet lämnas ej annan vägledande upplysning än att dagsboten är en rent artificiell bötesenhet, som ingalunda sammanfaller med inkomsten per dag. Emellertid är lagtexten, fränsett de tillagda orden »efter fri prövning», av alldeles samma innehåll som motsvarande bestämmelse i 2 kap. 20 § av 1916 års förberedande utkast och 7 kap. 15 § i strafflagskommissionens förslag. De kommentarier, som givits till dessa äldre bestämmelser, borde alltså kunna tjäna till ledning. Men på grund av sin inbördes olikhet skänka ej heller de den hjälp för lagtextens tydning som man gärna ville äga. Om 1916 års utkast yttrade sålunda dess upphovsman samma år (se förutnämnda förhandlingar s. 47—48) att dagsboten måste förstås så, att man vill ha fram det kvantum, som av den bötesdömde kan läggas åsido utan att han lider nöd och brister i sin försörjningsskyldighet; domaren borde låta dagsboten uttrycka vad, enligt hans tanke, den dömda kunde med yttersta sparsamhet undanlägga per dag. I ett fyra år senare tryckt akademiskt program angives åter såsom ledande fram till dagsboten en, såsom det vill synas, väsentligen annan tankegång. För varje person — heter det där — kan såsom ett allmänt bötesmaximum tänkas ett belopp, vars utkrävande normalt kan anses innebära ett lidande, som närmar sig till eller någorlunda motsvarar det allmänna minimum för fängelsestraffet; dagsboten utgör den kvot, som uppkommer om sagda belopp divideras med det högsta antal dagsböter som

lagen medger. I strafflagskommissionens motiv (s. 284—285) resoneras på samma sätt som i nyssnämnda program.

Även det danska strafflagsförslaget av år 1923 har, i § 54, samma regel om dagsbotsbeloppet som 1916 års förberedande utkast. Men motiverna till det danska förslaget synas, jämte det de i huvudsak godtaga den svenske förslagsställarens anvisning från 1916, också hava sin särskilda uttolkning av lagtexten. Det säges (s. 131—132) *dels* att för de mindre bemedlade bör som bötesenhet sättas den dagliga arbetsinkomsten med avdrag av det till livets uppehälle absolut nödvändiga beloppet och att den sålunda bestämda bötesenheten bör för de bättre ställda ökas efter en naturlig progression, med avdragets successiva minskning ned till noll, *dels* att i mångt fall den dagliga ungefärliga förbrukningen kan tjäna till ledning för dagsbotsbeloppets fastställande.

Vad som skall anses ligga i orden »efter fri prövning» förefaller också att vara mindre tydligt. Anmärkas bör att redan 1916 och 1920 betonades i något växlande ordalag att domaren måste hava fria händer vid uppskattningen. I remissprotokollet framhålles emellertid att 1916 års utkast i motsats till strafflagskommissionens förslag ej uppställer några gränser för domarens fria prövning. Härav frestas man att tro de citerade ordens uppgift ej vara annan än att fästa uppmärksamheten på frånvaron av maximum och minimum. Eljest låge närmast till hands att anse dem skola befria domaren från alla legala bevisregler och möjligen också giva honom en anvisning att icke låta utredningen om betalningsförmågan taga alltför stora proportioner. Att i den fria prövningsrätten inlägga befogenhet för domaren att oavsett betalningsförmågan underlåta all proportionering där sådan i anseende till förbrytelsens art funnes icke böra äga rum, synes däremot icke möjligt. En sådan tolkning skulle annars äga den förtjänsten att föra dagsbotssystemet icke obetydligt närmare den för specialstraffrätten föreslagna ordningen.

I anslutning till det sist sagda må vidare anföras följande. Att vid utmätning av bötesstraff skäligt avseende skall fästas vid den sakfälldes betalningsförmåga förefaller att vara ett mål vars uppnående borde kunna tillfredsställa även dagsbotssystemets anhängare. Då den för specialstraffrätten tillämnade regeln av sådant innehåll icke godtages för allmänna strafflagens område, är det emellertid tydligt att förslaget vill nå längre. Dess mål synes ej gärna kunna vara annat än att dagsbotsbeloppet skall i allt väsentligt bestämmas genom en med hänsyn blott till — den omsorgsfullt utredda — betalningsförmågan och enligt strängt proportionella grunder verkställd uträkning; att en sådan uträkning stundom kan leda till mindre skäligt resultat lär vara en risk som systemets anhängare äro beredda att taga. Visserligen säges det i remissprotokollet att man tillsvidare torde böra nöja sig med att åt domstolen bereda tillfälle att efter omständigheterna fästa skäligt avseende vid olikheten i betalningsförmågan och på detta sätt försiktigt bryta med det gamla och hävdvunna samt småningom vänja folket vid den nya åskådningen, men det tillägges att denna nya åskådning längre fram bör kunna allt fullständigare genomföras. Vidare heter det att detta fullstän-

digare genomförande skall ske i mån som det korta frihetsstraffet bringas att försvinna och förvandlingsstraffet göres väsentligt allvarsammare. Det vore, synes det mig, av intresse att veta — förutom vad som verkligen ligger i den nya åskådningen — om det fullständigare genomförandet också anses kräva en annan avfattning av reglerna om dagsbotsbeloppet och, i jakande fall, huru dessa då skulle komma att lyda, eller om meningen är att den nu föreslagna formuleringen medger att, allt efter olika domares smak, den nya åskådningen från början göres gällande i helt olika omfattning.

Jag finner det sålunda högeligen önskligt att dagsbotsbegreppet blir närmare klarlagt, men misströstar om att sådant skall visa sig möjligt. Desto mer påkallat anser jag det vara att ett minimum och ett maximum för beloppet utsättes, något som föreslagits av strafflagskommissionen och även synes stå i god överensstämmelse med departementschefens önskan att vid reformens genomförande må framgå försiktigt. Departementschefen motsätter sig en begränsning uppåt, emedan den lätt kan få den verkan att dagsbotsbeloppet för mycket egaliseras i fråga om de förmögnaste, så att bötesstraffet endast i fråga om mindre bemedlade bötesdömda i nämnvärd grad proportionaliseras till betalningsförmågan. Då strafflagskommissionen föreslår ett maximum så högt som ettusen kronor, torde dock härmed lämnas domstolen fullt tillräckligt utrymme för straffmätningen.

I rent redaktionellt avseende vill det synas som om gången av ett bötesådomande sådant förslaget vill hava det, och den avgörande betydelse som fästes vid att domen framför allt gäller dagsbotsantalet, skulle klarare framstå ifall bestämmelserna om ådömandet sammanfördes i en enda paragraf, vars ingress innehölle att bötesstraff skall ådömas i dagsböter och som vidare i tre avdelningar angäve det närmare sättet härför, nämligen *under 1* att först straffet skall bestämmas i visst antal dagsböter efter brottets svårhet och att det antal dagsböter, som kan ifrågakomma, för varje fall rättas sig efter den för brottet gällande bötesskalan så, att en dagsbot svarar mot fem riksdaler, två mot tio o. s. v., *under 2* att därefter värdet av en dagsbot skall fastställas o. s. v., och *under 3* att slutligen det penningbelopp skall utsättas som efter det fastställda värdet svarar mot dagsböternas antal och förty skall erläggas. Att en sådan lagtext skulle i sak överensstämma med det inom justitiedepartementet uppgjorda utkastet synes obestriddigt. Däremot måste ju erkännas att avfattningen av det remitterade förslaget kan ge anledning till tvekan om icke fastställandet av dagsbotens belopp, 3 § första stycket, bör föregå bestämmandet av dagsbotsantalet, 3 § andra stycket. Ordet »tillika» i första stycket lär dock visa att i själva verket förslaget icke avser att i sak skilja sig från utkastet. Remissprotokollet antyder ej heller motsatsen.

Justitierådet von Seth:

Genom stadgandet i 1 § första stycket begränsas dagsbotssystemets tillämplighet till endast böter enligt allmänna strafflagen. Skälet härtill har jag redan berört. Specialstraffrättens bötesbestämmelser äro i allmänhet ej sådana, att en övergång till dagsbotssystemet kan ske utan en detaljerad om-

arbetning av desamma. På ett område föreligger emellertid ej denna svårighet, nämligen såvitt angår militärstraffrätten. Inom denna hänvisas i en mängd fall till straffbestämmelserna i allmänna strafflagen och för alla dessa fall skulle alltså dagsbotssystemet, då straffet blir böter, komma till tillämpning. I övrigt förekommer bötesstraff endast i mycket begränsad mån, antingen på grund av direkt stadgande i lagen (111 § och möjligen 83 §) eller till följd därav att vissa bestämmelser i allmänna strafflagen, nämligen de om delaktighet och om vissa straffminskningsgrunder, enligt 33 § skola lända till efterrättelse jämväl vid tillämpningen av strafflagen för krigsmakten. Bötesstraffet, där det förekommer, är också i det närmaste anordnat i överensstämmelse med allmänna strafflagens bestämmelser i ämnet. Det synes med hänsyn härtill, som om dagsbotssystemet borde genomföras över hela linjen inom militärstraffrätten samtidigt som det införes i den allmänna strafflagen. Jag anser mig därför böra hemställa om sådan ändring i förevarande stadgande, att det kommer att omfatta jämväl ådömande av bötesstraff enligt strafflagen för krigsmakten. Iakttages detta, bör förslagets ingress lämpas därefter.

Beträffande ifrågavarande stycke synes i övrigt ej annat vara att erinra, än att, om det överhuvud taget skall anses erforderligt att det direkt uttalas i lagen, att straffet skall bestämmas i *visst antal* dagsböter, detta torde böra ske redan här för att därigenom underlätta den förenkling i avfattningen av följande paragrafer, varom jag längre fram kommer att hemställa.

I andra stycket av samma paragraf omtalas vissa fall då, oaktat det bötesstraff, varom fråga är, är fastställt i strafflagen, dagsbotssystemet icke skall komma till tillämpning. Grunden till dessa undantag är självklar. Det kan emellertid, såsom inom lagrådet redan framhållits, ifrågasättas, om icke övervägande skäl tala för att ännu ett undantag göres. I 3 § tryckfrihetsförordningen hänvisas i en mängd punkter till allmänna strafflagens straffbestämmelser medan i andra punkter särskilda straff, däribland även bötesstraff, utsätts. Det kan ej vara lämpligt att i dessa fall, som ju till sin karaktär äro tämligen likartade, två olika bötessystem komma till tillämpning. Såvitt angår den periodiska pressen skulle för övrigt dagsbotssystemets tillämpning på tryckfrihetsbrott lätt kunna föranleda till ett utsträckt användande av ekonomiskt och i övrigt undermåliga personer såsom ansvariga utgivare, och dessutom gör stadgandet i 4 § 7 punkten tryckfrihetsförordningen, att användandet av dagsbotssystemet på pressförbrytelser skulle bliva alldeles förfelat.

Ej heller vad som ifrågasättes i förslaget till lag angående bestämmande av böter i vissa fall lämpar sig på grund av vad ovan anförts att komma till användning vid brott, som avses i 3 § tryckfrihetsförordningen; och lika olämpligt blir det på grund av straffbestämmelsernas karaktär även i fråga om böter, som eljest kunna ådömas i tryckfrihetsmål. Det lär för övrigt kunna ifrågasättas, om icke en tillämpning av sistnämnda förslags bestämmelse vid utmätande av böter i tryckfrihetsmål skulle innebära en sådan ändring i tryckfrihetsförordningens straffsystem, att den ej kan genomföras i form av allmän lag.

Jag hemställer alltså, att ett generellt undantag från den nya lagstiftningens giltighet måtte göras för alla böter i tryckfrihetsmål.

Iakttages detta och sammanföras, på sätt jag förut hemställt, samtliga de nya bestämmelserna i en lag, bör undantaget i andra stycket av förevarande paragraf kunna sammanföras med undantaget för böter i tryckfrihetsmål och såsom en särskild paragraf intagas efter bestämmelserna om de nya sätten för utmätande av böter och måhända, såsom längre fram kommer att beröras, efter även bestämmelsen om anstånd med böters erläggande.

En förenkling skulle vinnas, om 2 § sammanfördes med nästa till en paragraf. Då kunde andra stycket i nuvarande 3 § utgå och vad där utsäges få inleda första stycket i den nya paragrafen, vilket i övrigt borde upptaga innehållet i förslaget 2 § med — förutom den jämkning, som följer av militärstraffrättens medtagande — allenast den förändringen, att vad här säges om att bötesstraffet skall bestämmas i *visst antal* dagsböter, på sätt jag förut hemställt, överflyttas till 1 §, om det överhuvud taget anses böra bibehållas. Om sålunda första och tredje styckena i 3 § finge bilda andra och tredje styckena i den nya paragrafen kunde ordet »tillika» i förstnämnda stycke bibehållas, något som eljest icke lär vara lämpligt.

Första stycket i 3 § innehåller en av hörnstenarna i den nya lagstiftningen. Vad där utsäges lär också i huvudsak kunna godtagas. Erinras må emellertid att, såsom även framgår av vad departementschefen uttalat dels till statsrådsprotokollet och dels i annat sammanhang, det icke är avsikten att framtvunga ett noggrant utforskande av den sakfälldes individuella betalningsförmåga och att denna ej heller får vara ensamt avgörande. För t. ex. en hustru eller en son utan eller med endast ringa egen inkomst, men som åtnjuter rikligt underhåll av en förmögen make respektive fader, bör det naturligtvis icke vara enbart den egna betalningsförmågan, som blir avgörande. Ett utmätande av dagsbotens belopp allenast efter denna skulle kunna leda till rent av stötande resultat. Vidare får ej heller dagsbotens belopp fastställas efter betalningsförmågan sådan den kan vara, om den bedömes direkt med hänsyn till den sakfälldes förmögenhet. Bötesstraffet skulle då kunna komma att verka som ett rent konfiskationsstraff, vilket säkerligen icke är avsett. Ovanberörda synpunkter skulle, synes det mig, komma bättre till sin rätt, om med någon jämkning i uttrycken lagrummet finge utsäga, att med hänsyn till den sakfälldes inkomst och dennas härflytande ur förmögenhet eller andra inkomst-källor, hans försörjningsskyldighet och ekonomiska förhållanden i övrigt domstolen skulle efter ty prövades skäligt fastställa visst belopp i penningar, som skulle för honom utgöra en dagsbot.

Genom införandet av orden »efter ty prövas skäligt» skulle även vinnas en annan fördel. Såsom redan antytts, kunna fall förekomma, då den sakfälde överhuvud taget icke mäktar utgiva något bötesbelopp alls, eller där hans betalningsförmåga är så ringa, att det bötesbelopp, som, om hänsyn toges endast till denna, skulle kunna komma i fråga att utdömas, bleve så obetydligt, att ett sådant ådömande av böter skulle menligt inverka på bötesstraffets förmåga att verka i allmänpreventiv riktning. Och å andra sidan kan en för-

seelse vara sådan, att det skulle verka rent av exorbitant, om dagsboten för en mera välsituerad sakfälld skulle bestämmas ända upp till den gräns, som bestämdes av hans betalningsförmåga. Betydelsen av dessa synpunkter blir så mycket större, som ju enligt förslaget dagsbotssystemet skulle, åtminstone tillsvidare, bliva tillämpligt även på en grupp i strafflagen behandlade förseelser, som, enligt vad departementschefen själv medgivit, föga ägna sig för en dylik tillämpning, nämligen fylleriförseelserna. Strafflagskommissionens majoritet har också tagit hänsyn till dessa förhållanden och med hänsyn till dem velat fastställa ett absolut minimibelopp samt för de flesta fall även ett absolut maximibelopp för dagsboten. Även om man förstår, att departementschefen med sin utgångspunkt ej velat inlåta sig härpå, synes det, som om de anförda synpunkterna ej finge lämnas alldeles åsido. En anvisning till domstolarna att i lämplig mån beakta dem skulle, synes det mig, ligga i den hänvisning till en skälighetsprövning, som enligt det ovan sagda borde inflyta i paragrafen. Intages icke en sådan hänvisning, synes det mig icke kunna underlåtas att antingen från dagsbotssystemets tillämplighet undantaga fylleriförseelserna, beträffande vilka väl då skulle komma att gälla den föreslagna bestämmelsen om utmätande av böter, som ej äro att bestämma i dagsböter, eller också fastställa maximum och minimum för dagsbotens belopp vid dylika förseelser.

Sammanföres, på sätt jag hemställt, förslagets 3 § med 2 § till en paragraf, skulle såsom 3 § komma stadgandet om utmätande av bötesstraff, som ej är att bestämma i dagsböter, samt såsom 4 och 5 §§ bestämmelserna om undantag från lagens tillämplighet för böter i tryckfrihetsmål och för de fall, som omförmälas i nuvarande andra stycket av 1 §, samt om anstånd med böters erläggande, i ordning efter varandra allt efter som man anser lämpligt och med stadgandet i 5 § 15 punkten tryckfrihetsförordningen överensstämmande att öppna möjlighet för bevidljande av anstånd med erläggande av böter i tryckfrihetsmål.

4—8 §§.

Justitierådet Alexanderson, med vilken *regeringsrådet Planting-Gyllenbåga* instämde:

Med allt erkännande av det önskvärda att vid framtida omdaning av straffsystemet kunna avskaffa alltför kortvariga förvandlingsstraff, kan jag icke tillstyrka, att den nu föreslagna partiella reformen av bötesstraffet utsträcker att gälla även bötesförvandlingen. Såsom departementschefen anfört, är det visserligen en nödvändig konsekvens av dagsbotprincipen att så långt denna princip gäller göra förvandlingsstraffets längd beroende icke av det penningbelopp som skall gäldas, utan av dagsböternas antal. Men därvid synes man för närvarande böra stanna. Enligt förslaget åter skola för de två huvudgrupperna av bötesstraff tillämpas två skilda förvandlingstabeller, som icke löpa parallellt, utan skära sig. Närmare bestämt skall upp till 19 dagsböter (= 95 kronor andra böter) dagsbotförvandlingen äga rum efter en strängare

norm — i början långt strängare; därefter minskas avståndet till dess vid 20 dagsböter (= 100 kronor) tabellerna sammanfalla. Därpå stannar dagsbotabellen i sin tur efter till dess vid 29 dagsböter (= 145 kronor) dess förvandlingsstraff blivit tre dagar kortare än den andra tabellens, vilket avstånd för alla högre bötessatser bibehålles.

Det måste enligt min mening befaras, att detta mätande med skilda mått skall i tillämpningen te sig såsom en godtycklig orättvisa. Visserligen har till rättfärdigandet av den stora olikheten i minimum av förvandlingsstraff erinrats, att dagsböter skola så tillmätas, att *förmågan* att gälda dem ej behöver brista. Men oavsett att denna fordran även efter en total reform aldrig skall kunna och svårigen ens bör upprätthållas annat än i grov approximation, är det tydligt att under det nu föreslagna provisoriet en dylik sträng tillämpning av proportionaliseringsgrundsatsen ej kan förväntas genomförd, liksom den enligt flera uttalanden i remissprotokollet ej heller är åsyftad. Den nämnda olikheten i förvandlingshänseende synes dessutom ägnad att, vad de lägre bötessatserna angår, låta motsättningen mellan de båda bötesystemen framstå mera utpräglad än avsikten torde vara och därmed ock att föranleda en alltför slapp tillämpning av regeln om skälig hänsyn till ekonomiska villkor vid utmätande av bötesstraff efter specialstraffrätt.

Men även om förslagets minimisats vid förvandling av dagsböter, emot vad jag alltså hemställer, behålles oförändrad eller i allt fall höjd över den vid annan bötesförvandling gällande, synas övriga i förvandlingsskalan företagna ändringar icke på något sätt vara betingade härav. I remissprotokollet angives ej skälet till att icke tabellerna från och med 20 dagsböter (= 100 kronor andra böter) och uppåt fått följas åt enligt evalveringen: varje påbörjat ytterligare antal av fyra dagsböter eller belopp av tjugu kronor andra böter umgäles med en dags ytterligare fängelse. Och själv har jag icke kunnat finna giltig anledning härtill.

Visserligen skulle en ändring härutinnan, om 6 § i förslaget bibehölles oförändrad, medföra, att vid sammanläggning av förvandlade dagsböter och förvandlade andra böter fängelsestraffet bleve för strängt utmätt i vissa fall, där förslagets ståndpunkt skulle leda till riktigt resultat, nämligen vid dagsbotstraff överstigande 28 dagsböter. Men denna oegentlighet, som hos förslaget motsvaras, såsom i ett flertal myndigheters yttrande framhållits, av ett liknande fel vid sammanläggning av de kortare dagsbotstraffen med annat bötesstraff, kunde efter vad det vill synas undanröjas över hela linjen genom en omläggning av det i förslaget tillämpade tekniska förfarandet vid förvandlingen. Felet i fråga är nämligen beroende av att vardera slaget av bötesstraff förvandlas för sig och därefter resultaten adderas. Sker sammanslagning först och förvandlas den erhållna summan, uppnås däremot det resultat som enligt mitt sätt att se är det riktiga. Denna sammanslagning förutsätter naturligtvis att dagsböternas antal i och för förvandlingen omräknas i penningar enligt de i 2 § fastställda relationstalen.

Vinner vad jag ovan i första hand hemställt beaktande, torde 4—8 §§ kunna ersättas av en bestämmelse att vid förvandling till fängelse av bötesstraff, som

ådömts i dagsböter, varje dagsbot skall räknas till fem riksdaler. Därest åter olikhet i förvandlingsstraffens minimum bibehålles, men avseende vinnes för vad senast erinrats, erfordras ett tillägg av innehåll att vid förvandling av sådana böter ensamt för sig eller efter sammanräkning med andra böter fängelsestraffet i intet fall må sättas under åtta dagar.

I vilket fall som helst synes första stycket i 4 § böra utgå. Det innehåller, så vitt jag kan finna, med en onödig variation i formuleringen blott vad redan är stadgat i 2 kap. 10 § strafflagen.

Justitierådet Wedberg:

Om den föreslagna höjningen av förvandlingsstraffets minimum från tre till åtta dagar yttrar fängvårdsstyrelsen att den måhända kunde något minska frestelsen för vissa bötesdömda att hellre taga förvandlingsstraff än betala bötesbeloppet, men att det dock vore skäl att icke räkna mycket härpå. Styrelsen framhåller tillika att det ligger nära att tänka sig att i följd av höjningen antalet förvandlingsfångar inom fängelserna för dag räknat måste ganska avsevärt ökas.

Redan med hänsyn till vad sålunda anförts av den myndighet, som är mest förtrogen med hithörande förhållanden, finner jag mig böra avstyrka höjningen. I övrigt anser jag, lika med justitierådet Alexanderson, att förevarande paragrafer böra utbytas mot en bestämmelse att vid förvandling till fängelse av bötesstraff, ådömt i dagsböter, varje dagsbot skall räknas till fem riksdaler.

Justitierådet von Seth:

Det sätt, varpå i 4:e och följande paragrafer förvandlingen av dagsböter till fängelsestraff ordnats, kan, såsom framgår av de avgivna yttrandena, leda till åtskilliga oegentligheter. Alla dessa oegentligheter skulle undanröjas, om i stället för de ifrågavarande bestämmelserna i 4 § infördes en allmän föreskrift, att vid förvandling av dagsböter till fängelsestraff — att vid bristande tillgång till böternas gäldande sådan förvandling skall ske, torde utan vidare framgå av 2 kap. 10 § strafflagen — skall till grund för förvandlingen läggas, icke det i domen utsatta bötesbeloppet, utan ett belopp i riksdaler motsvarande fem gånger dagsböternas antal. Man får då fram ett från alla hänsyn till den sakfällades ekonomiska förhållanden frigjort belopp, som exakt motsvarar domstolens i domen uttryckta uppfattning om det begångna brottets svårhet och som, hållande sig inom det tillämpade lagrummets straffskala, utan svårighet låter sig förvandlas och om så erfordras sammanräknas med andra bötesbelopp.

Härutöver skulle sedan icke erfordras andra stadganden i lagen än om det nya minimum för förvandlingsstraffet, som på sätt jag förut utvecklat, borde vinna tillämpning vid all bötesförvandling, samt — till undvikande av missförstånd — därom att vad i lagen stadgas om domstol skall äga tillämpning jämväl i fråga om poliskammare.

Övergångsbestämelsen.

Justitierådet Wedberg, regeringsrådet Planting-Gyllenbåga och justitierådet Alexanderson:

Om samtliga lagförslag stadgas, att de träda i kraft den 1 januari 1928, men beträffande lagen om dagsböter göres den inskränkning, att den ej skall tillämpas med avseende å straff för tidigare begångna brott. Denna modifikation torde å ena sidan fått en alltför vittgående formulering, enär sammanläggningsreglerna i 6 och 8 §§ tydligen böra tillämpas jämväl å sådana straff för äldre brott, som skola med dagsbotstraff förenas. Å andra sidan synes den för snäv så till vida, som den ej fått gälla även lagen om bestämmande av andra böter än dem, som i dagsböter ådömas, vilken lag icke kan fattas som allenast ett lagfästande av gällande oskriven rätt. Rättelse i båda hänseendena torde, om de båda lagarna sammanslås, lämpligen ske genom att orden »i avseende å» i dagsbotlagens övergångsbestämmelse utbytas mot »vid bestämmande av». Därmed skulle ock vinnas, att stadgandet i lagen angående frist vid böters erläggande förbleve i övergångshänseende oberört av att inflyttas i lagen om dagsböter.

Justitierådet von Seth:

Iakttages vad jag härförut hemställt erfordras, förutom bestämmelse, att den nya lagen ej skall äga tillämpning vid utmätande av böter för brott, som begåtts före den dag lagen träder i kraft, även en föreskrift, att lagen icke skall tillämpas vid förvandling av sådana böter, såvida icke med dem skola sammanräknas böter ådömda efter den nya lagen, då ju alltid den nya minimtiden för förvandlingsstraffet bör gälla.

Förslaget till lag angående frist vid böters erläggande.

Justitierådet Alexanderson, med vilken regeringsrådet Planting-Gyllenbåga instämde:

Då lagen, enligt vad i remissprotokollet omnämnas, skulle bliva tillämplig även å böter, ådömda i polismål, lär den befogenhet som här gives domstol uttryckligen böra angivas tillkomma även poliskammare. Liknande hänsyn torde böra föranleda en jämkning av uttryckssättet i 3 § förslaget till lag om dagsböter.

Enligt förslaget skall domstolens befogenhet vara begränsad till att medgiva en viss tids anstånd med betalning av bötesbeloppet i dess helhet. Inom anståndstiden skall, enligt planerade administrativa bestämmelser, det stå den sakfällde fritt att göra avbetalningar. Jag har icke kunnat finna något bärande skäl, varför det skall vara domstolen betaget att till stöd för en svag karaktär bestämma om avbetalningar i vissa termer med verkan att, om en termin försittes, allt vidare anstånd med böternas erläggande är förfallet. De svårigheter i sammanläggningsväg, varom i remissprotokollet talas, synas icke stegras härigenom. Däremot torde visserligen det i samma protokoll hävdade billighetskravet, att den som gjort avbetalning å böter, men sedermera, enär

de ej gäldas till fullo, får bötesstraffet i dess helhet förvandlat till fängelse, skall återfå vad utan befriande verkan erlagts, icke kunna genomföras annat än i kriminallags ordning för det fall att bötesdel betalats inom en av domstol fastställd termin, men vidare anstånd med böternas gäldande sedermera förfallit och förvandling av straffet kommit till stånd. Emellertid synas knappast avgörande betänkligheter behöva hindra att i förslaget infogas ett tilläggsstadgande av innehåll, att om böter förvandlats till fängelse, ity att tillgång saknades till deras fulla gäldande, den sakfällde äger i den ordning Konungen bestämmer återbekomma vad i avbetalning å böterna må vara erlagt.

Uttrycket »bevilja» torde böra utbytas mot exempelvis »medgiva», till föregående av den tolkning att domstolens beslut om anstånd vore beroende av ett av svaranden i rätt ordning framställt yrkande, vilket bl. a. i det fall, att frågan blir aktuell först i högre rätt, icke vore lyckligt. Även i andra hänseenden torde förslaget böra undergå formell överarbetning, därvid den tyskt lagspråk mera än svenskt tillhörande termen frist kunde ersättas med anstånd (jfr t. ex. 193 § utsökningslagen i dess lydelse enligt lag den 29 maj 1925).

Justitierådet Wedberg:

Om böter skola rättas efter den sakfälldes betalningsförmåga, torde bötesbeloppet icke böra sättas högre än att den sakfällde förmår betala det redan då domen faller eller åtminstone då den vinner laga kraft (jfr strafflagskommisionens betänkande s. 286). Jag kan sålunda icke finna annat än att, när böter utmätas efter betalningsförmågan, anstånd med deras erläggande ofta blir mindre behövt än för närvarande. Måhända kan också domstolens prövning, särskilt fastställandet av dagsbotens storlek, försvåras genom tvekan huruvida det bör räknas med betalning omedelbart eller först efter ett halvår. Bötesanstånd torde visserligen kunna vara till gagn i ett eller annat av de många fall, då betalningsförmågan icke inverkar å straffmättet, och kanske även i det hänseende som beröres av fängvårdsstyrelsen i dess utlåtande. Men då, såsom i remissprotokollet framhålles, redan nu under hand plägar i icke ringa utsträckning medgivas att den bötfällde får uppskov med böteslikviden eller får fullgöra denna avbetalningsvis, och då vidare indrivningen av böter regleras i administrativ väg, finner jag den föreslagna lagen vara obehövt.

I redaktionellt avseende är jag väsentligen ense med justitierådet Alexanderson.

Justitierådet von Seth:

Även i delar, som icke förut av mig berörts, är jag i huvudsak ense med justitierådet Alexanderson i vad han erinrat mot förslagets formella avfattning.

Förslaget till lag angående bestämmande av böter i vissa fall.

Lagrådet fann förslaget icke föranleda något yttrande utöver vad förut anförts.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementetsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 24 februari 1927.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena LÖFGREN, statsråden THYRÉN, RIBBING, MEURLING, GÄRDE, PETTERSSON, HELLSTRÖM, ROSÉN, HAMRIN, ALMKVIST, LYBERG.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Thyré, anmäler lagrådets den 21 februari 1927 avgivna utlåtande över de den 11 januari 1927 till lagrådet remitterade förslagen till

- 1) lag om dagsböter;
- 2) lag angående frist vid böters erläggande; och
- 3) lag angående bestämmande av böter i vissa fall.

Efter redogörelse för lagrådets utlåtande anför föredraganden:

»Beträffande omfånget av dagsbotsprincipens tillämpning har inom lagrådet hemställts, att principen icke måtte vinna tillämpning vid bestraffning av fylleriförseelser. Med hänsyn till dessa förseelsers talrikhet skulle dagsbotsprincipens tillämpning å dem icke kunna undgå att medföra en stark ökning av domstolarnas arbetsböda. I Finland har, enligt vad inhämtats, principens användning å dessa förseelser just ur nämnda synpunkt visat mindre tillfredsställande resultat. Anmärkas må även, att enligt de danska strafflagsförslagen dagsbotsprincipen ej skulle vinna tillämpning å ifrågavarande förseelser. Då härtill kommer, att anledning finnes till antagande att fylleriförseelserna inom en nära framtid komma att överflyttas till specialstraffrätten, anser jag mig böra efterkomma den inom lagrådet härutinnan gjorda hemställan. Såsom en konsekvens härav böra, på sätt jämväl inom lagrådet erinrats, från dagsbotsprincipens tillämpning undantagas de med fylleriförseelserna nära sammanhängande brotten enligt 11 kap. 15 § strafflagen.

Enligt det till lagrådet remitterade förslaget till lag om dagsböter skulle dagsbotsprincipen vinna tillämpning å de tryckfrihetsbrott, som enligt tryckfrihetsförordningen skola bestraffas efter allmän lag. Med hänsyn till vad inom lagrådet erinrats synas emellertid nämnda brott böra undantagas från dagsbotsprincipens tillämpning. Att därjämte undantaga dessa brott ävensom övriga tryckfrihetsbrott från tillämpning av den särskilda bestämmelsen om utmätande av bötesstraff, som ej skall ådömas i dagsböter, anser jag ej behövt. I den mån tryckfrihetsförordningens stadganden (se t. ex. första

straffbestämmelsen i § 2 mom. 4) kunna anses utesluta, att vid bötesstraffs utmätande någon hänsyn får tagas till den sakfälldes ekonomiska förhållanden, kan i allt fall nämnda särskilda bestämmelse tydligen icke vinna avseende med hänsyn till tryckfrihetsförordningens natur av grundlag.

Bötesstraff, som stadgas i strafflagen för krigsmakten, skola i de flesta fall ådömas enligt allmänna strafflagen. I dessa fall skulle således utan särskild föreskrift dagsbotsprincipen komma till användning. På grund av direkt stadgande i strafflagen för krigsmakten (111 § och möjligen 83 §) ävensom till följd därav, att allmänna strafflagens bestämmelser om delaktighet och om vissa straffminskningsgrunder skola lända till efterrättelse jämväl vid tillämpning av strafflagen för krigsmakten, kunna emellertid fall inträffa, då bötesstraff utdömes direkt enligt strafflagen för krigsmakten och då följaktligen i saknad av särskild föreskrift tillämpning av dagsbotsprincipen skulle vara utesluten. Ehuru nyssnämnda fall äro av synnerligen ringa praktisk betydelse, torde dock följdriktigheten påkalla, att, på sätt inom lagrådet hemställts, stadgandet i 1 § första stycket i förslaget till lag om dagsböter ändras så, att det kommer att omfatta jämväl ådömande av bötesstraff enligt strafflagen för krigsmakten.

En ledamot av lagrådet har erinrat, att med hänsyn till innehållet i 4 kap. 1 § strafflagen det i brist på uttrycklig bestämmelse i förslaget till lag om dagsböter syntes ovisst, huruvida dagsbotsprincipen skall anses tillämplig eller ej i sådana fall, där gärning är straffbar enligt såväl allmänna strafflagen som speciallag och båda lagbuden hava samma straffsats. Jag anser särskilt stadgande i berörda avseende icke vara av behovet påkallat. I angivna fall torde utan vidare få anses gälla, att allmänna strafflagens straffsats och därmed även dagsbotsprincipen bör komma till användning.

Med hänsyn till erinringar inom lagrådet finner jag det i förslaget till lag om dagsböter, 3 § andra stycket, intagna stadgandet om dagsbotsbeloppets beräknande böra i vissa avseenden förtydligas. Sålunda synas orden 'efter fri prövning' böra ersättas med 'efter ty provas skäligt'. Härigenom torde än tydligare komma till uttryck, att det vid dagsbotsbeloppets beräknande ej är fråga om någon proportionalisering med matematisk noggrannhet, utan att domstolen i varje fall skall utdöma ett straff, som enligt allmän rättsuppfattning framstår såsom skäligt. Bestämmelsen att dagsbotsbeloppet skall fastställas 'med hänsyn till den sakfälldes inkomst, förmögenhet, försörjnings-skyldighet och andra på hans betalningsförmåga inverkan omständigheter' avsågs innebära, att hänsyn jämväl skulle tagas till den sakfälldes faktiska levnadsstandard. För att tydligare angiva detta synas orden 'andra på hans betalningsförmåga inverkan omständigheter' lämpligen kunna ersättas med 'andra levnadsförhållanden'.

Beträffande dagsböters förvandling till fängelse hava lagrådets ledamöter enhälligt föreslagit, att dagsböternas antal i och för förvandlingen skola omräknas i penningar enligt de i 2 § förslaget till lag om dagsböter fastställda relationstalen. Förvandlingen och erforderliga sammanläggningar skulle där-
efter ske enligt stadgandena i 2 kap. 11 och 12 §§ strafflagen. Jag finner detta

förslag böra vinna beaktande, då därigenom skulle undanröjas åtskilliga olägenheter, som i förevarande avseende onekligen äro förenade med det remitterade förslaget.

Inom lagrådet har hävdats, att samma minimum av förvandlingsstraff bör stadgas vid förvandling av bötesstraff, ådömt i dagsböter, och vid annan bötesförvandling. De skäl, som härför anförts, finner jag beaktansvärda. Tre ledamöter anse, att berörda likhet bör ernås genom bibehållande jämväl vid dagsbotsförvandling av nu gällande minimum tre dagars fängelse. Av en ledamot åter föreslås, att för all bötesförvandling bör stadgas ett minimum av sex dagars fängelse. En höjning av straffminimum vid förvandling av bötesstraff, som ej ådömts i dagsböter, anser jag emellertid vara av alltför genomgripande natur för att böra ifrågakomma vid nu avsedda begränsade reform. Då för likhetens vinnande således endast återstår den först nämnda lösningen, anser jag denna böra vinna beaktande.

Den av lagrådets samtliga ledamöter gjorda hemställan att de tre författningsförslagen må samarbetas till ett enda, anser jag böra följas. På grund härav ävensom i anledning av vissa i övrigt inom lagrådet framställda erinringar synas en del jämkningar i de föreslagna bestämmelserna böra ske.

I anslutning till vad jag nu anfört har jag låtit omarbета ifrågavarande lagförslag.»

Departementschefen uppläser härafter i enlighet med det avgivna yttrandet avfattat förslag till *lag med vissa bestämmelser om bötesstraffet (böteslag)* samt hemställer, att förslaget måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Ragnar Kihlgren.